JONAS LIE

MALSTRØM

Colecția GLOBUS / Editura Univers

Condamnat pe viață

MALSTRØM · Condamnat pe viață

268

Jonas Lie

Alături de Ibsen și Bjornson, Jonas Lie (1833 – 1908) e unul din creatorii literaturii norvegiene moderne. Romanele sale, cu ecouri europene imediate și puternice, se integrează organic în tradiția prozei realiste din secolul al XIX-lea.

MALSTRØM și CONDAMNAT PE VIAȚĂ sînt două romane concentrate, de mare intensitate conflictuală, în care Jonas Lie se dovedește un observator sensibil și critic, un remarcabil constructor de situații și caractere.

EDITURA UNIVERS

GLOBUS

Traducerea s-a făcut după versiunea germană,
Ein Mahlstrom. Lebenslänglich verurteilt,
apărută la VEB Hinstorff Verlag, Rostock, 1968.

GLOBUS

JONAS LIE

Malstrøm
Condamnat pe viaţă

Traducere de

Leontina Moga

EDITURA UNIVERS
Bucureşti
1975

Ilustrația copertei *Sorin Dumitrescu*
Colecția copertei *Ion State*

MALSTRØM[1]

[1] Vîrtej puternic de apă, care se formează pe coastele stîncoase ale fiordurilor norvegiene.

— NU E NIMIC DE FĂCUT, ZISE ADMINIstratorul Andreasen, absolut nimic ! Domnul comisar e bolnav. Aţi văzut şi voi, perdelele sînt lăsate la camera din colţ — doar aveţi ochi în cap !

Ultimele cuvinte le adăugase pentru oamenii mai de rînd.

— Şi de aceea nu se poate sta de vorbă cu el ! Nici mîine ! Toată săptămîna nu se poate ! Doar luni, poate...

Andreasen era un bărbat voinic, cu un nas subţire şi cam strîmb, cu ochi vioi, cercetători ; se pricepea de minune să împrăştie roiurile de cîrtitori ce se adunau la fermă. Apoi se instală în biroul din clădirea roşie şi porni să se descotorosească de oamenii care cereau să fie plătiţi. Se adunaseră în număr mare în faţa uşii, căci Mads Foss de la ferma Foss avea nevoie la vremea asta de multe căruţe la moară — grîul şi făina trebuiau cărate între oraş şi chei ; în plus mai erau şi livrările de cherestea pentru întregul ţinut Bjölstad.

Îi lămurea pe oameni cu o voce ce se putea auzi pînă jos la moară, acoperind chiar şi

zgomotul apei, şi repetă mereu aceleaşi explicaţii, ca să le dea mai multă greutate :

— Nu, e bolnav, aşa că nu e rost de bani pînă ce nu se însănătoşeşte ! Cînd o să fie asta, întrebaţi voi, oameni buni ? ! Oo — aşa, cam peste trei, patru săptămîni, după ce domnul comisar îşi va face socotelile. Dar stai să vezi, îţi dau ceva la fel de bun ca şi banii — bonuri ! Ei ? — Cum de nu înţelegi ? Dacă te duci la prăvălia de colo şi poţi să cumperi tot atîta făină, păsat, tutun, sare şi rachiu cît ai căpăta dacă ai plăti cu bani tipăriţi, nu înseamnă oare că sînt tot bani — vreau să spun dacă te duci la prăvălia lui Buaas, şi nu la celălalt pungaş de jos, de pe Strandvei.

— Ei, ai înţeles acum sau nu ? Trebuie să mai stau de vorbă şi cu ceilalţi, nu numai cu tine. Pînă ai să ajungi acasă, o să-ţi intre în cap... Hai acum tu, Olai ! Ia, stai puţin !

Se uită afară ; se auzeau zurgălăi de sanie. O sanie cu un cal tocmai intra în curte.

— Hei, Nils, dă fuga înăuntru şi anunţ-o pe domnişoara Holst ! A venit domnul maior de Moberg ! Andreasen se lovi ca de obicei cu palma peste şezut, ca şi cum s-ar fi ridicat de pe un sac cu făină, şi se repezi afară.

— Nu mai e rost de joc de cărţi diseară, murmură el, călcînd cu paşi mari prin zăpadă şi cu mîinile strînse pumn în buzunarele scurtei.

Se opri apoi, cu o expresie amabilă pe faţă şi se înclină atît de mult, încît spatele i se lungi iar lanţul de ceas îi atîrnă afară din vesta de toate zilele, cu dungi verzi. Ridică

din umeri, își clătină capul cu un aer important, privind în sus, spre perdele :

— Din păcate, nu poate să vă primească, domnule maior ! E bolnav de trei zile !

— Foarte neplăcut, într-adevăr, fornăi scurt maiorul ; obrazul său, cu mustăți negre și lucioase în furculiță, deveni și mai stacojiu decît era în mod obișnuit.

— Cu ce v-aș putea fi de folos, domnule maior ?, întrebă Andreasen, cu o nouă plecăciune slugarnică.

— Hm, hm ! Iată ce-i, Andreasen — își băgă mîna în buzunarul de la piept — e vorba de o fițuică, trebuie prelungită. Nu crezi că s-ar putea aranja ?

Andreasen avea privirea ațintită în zăpadă și molfăia cu un aer încurcat un bob de grîu, pe care-l scosese din punga cu probe de grîu, din buzunar.

Zărind-o pe Kirsten Holst, care cobora repede scările, maiorul i se adresă cu un ton superior :

— Ia să vedem, domnișoară, dacă știi să iei un toc cu cerneală și să intri cu petecul ăsta de hîrtie la Foss — să-și pună doar numele aci, jos ! și arătă cu degetul pe hîrtie.

Kirsten Holst clătină din cap.

— Nu se poate cu nici un chip, domnule maior !

— Doar numele, înțelegi ?

— A cerut să fie întuneric în cameră, nu suportă lumina.

— Ah, atîta poate să facă și pe întuneric !

— Nu suferă să audă nici zurgălăii de la sanie, șopti Andreasen. A poruncit să nu se facă nici cel mai mic zgomot în curte.

— Ei, asta-i !

— Are niște dureri îngrozitoare, domnule maior, îi explică Kirsten Holst, vorbind cu o ciudată nesiguranță în glas. Și asta i se trage mai mult ca sigur de la ce a mîncat duminica trecută la moșierul Ring. Era așa de gras peștele...

— Hm, hm, da, iar după pește e nevoie să-ți clătești bine gîtlejul, domnișoară Holst ! mîrîi maiorul și o privi drept în față, văzînd-o că roșește.

Domnișoara Holst avea o înfățișare atrăgătoare, așa cum stătea, în rochia ei neagră, pe scară. Se agita însă într-un fel caraghios, sărind de pe un picior pe celălalt, deși căuta să-și păstreze calmul ca să apere casa de iscodelile maiorului — căruia nu degeaba i se spunea „curierul special".

Cineva apăsă dinăuntru clanța ușii, dar o crăpă numai puțin, cu grijă.

— Kirsten !, șopti o voce tremurîndă.

— ...și apoi a răcit pe drum, la întoarcere, continuă Kirsten. E foarte nechibzuit, și de cînd doamna a murit și Marianne s-a măritat — și..., zise ea, aruncînd o privire în lături nu mai are pe nimeni care să-i poarte de grijă cînd mai pleacă pe ici, pe colo... căci Hilda e doar...

— Kirsten ! șopti din nou vocea prin ușa întredeschisă.

— ...încă prea tînără ca să aibă destulă autoritate.

Uşa se deschise pe jumătate, şi o clipă apăru un cap şi două braţe subţiri de fată.

— Kirsten Holst ! izbucni ea cu vocea înecată de spaimă.

— E cineva în casă care are nevoie de ajutorul dumitale, zise Andreasen liniştit. Copleşită, Kirsten dispăru fără să mai dea bună ziua.

— Aha, murmură maiorul, înţeleg, înţeleg. Andreasen ! Cînd ar fi mai bine să revin în cursul săptămînii viitoare ? întrebă el discret, în timp ce-şi întorcea calul, pregătindu-se de plecare. Nu ştii cumva dacă bătrînul vameş e acasă ? — Nu... ! O mai fi încă la administraţie ?

Trase de hăţuri, făcu un semn cu capul şi mînă calul în trap uşor.

Delirium ! Dumnezeule, avea delirium ! [1] Mii de draci, o adevărată comedie ! Kirsten Holst ţopăind ca o coţofană pe scară, ca să apere uşa de la intrare, Andreasen făcînd temenele în zăpadă — sus, perdelele trase, şi în spatele lor Mads Foss, ocupat cu prinsul muştelor. Avea ce să-i povestească primarului ! Dar mai întîi să intre la inspectorul de stradă ! Atinse calul cu biciul, clipi din ochi şi zîmbi. Cuvîntul „delirium" îi apărea ca ceva nemaipomenit de caraghios. Însăşi rostirea lui trezea o mulţime nesfîrşită de închipuiri hazlii, deşucheate, care la cea mai mică atingere se împrăştiau în toate direcţiile, ca un stol de păsări speriate de un zgomot neobişnuit. Faptul că cineva avea „delirium" putea să producă pur şi simplu efectul unei bombe brizante, dacă era povestit cu duh.

[1] Delirium tremens.

Biata Kirsten Holst ! Rămasă singură să administreze gospodăria familiei, nu era în măsură să stăvilească şuvoiul celor care acum, după moartea stăpînei casei, voiau să profite de cunoscuta ospitalitate a fermei Foss. Ştia că n-avea nici un rost să ţină socoteala duşmanilor — sarcina ei era doar să servească musafirii.

Se întîmpla ca jocul de cărţi să dureze fără întrerupere toată noaptea, se turna coniac în punci, iar mizele se ridicau la doisprezece şilingi.

Dealtfel era pregătită pentru tot felul de surprize, nu ştia niciodată ce o aşteaptă. În cei opt, nouă ani de cînd se afla aci, se obişnuise deja cu ideea că la ferma Foss lucrurile cele mai extraordinare deveneau lucrurile cele mai fireşti. Şi cu inima plină de îngrijorare şi de teamă era silită să care, împreună cu slugile, musafirii care nu se mai puteau ţine pe picioare, sus, în camerele de oaspeţi, căci Mads Foss nu suporta să-i vadă în jurul său, cînd ajungeau în asemenea hal.

Kirsten era fiica unui prieten din tinereţe al lui Mads Foss, fost funcţionar la vamă, care-şi pierduse viaţa într-un acident, jos, la dană ; la şaisprezece sau şaptesprezece ani venise la fermă ca să înveţe gospodăria, şi treptat se integrase în familie. Ar fi fost desigur

foarte mirată dacă cineva s-ar fi îndoit că face parte din gospodărie, întocmai ca mobilele şi acoperişul de pe casă.

Andreasen rămase o clipă pe gînduri, cu pumnii strînşi în buzunarele scurtei lui pline de făină, privind în urma saniei maiorului, care dispărea acum în jos, pe alee.

— Să se mai ducă să joace cărţi şi în altă parte, secătura! murmură el. Privi apoi în sus, spre camera lui Mads Foss, urcă treptele de la intrare şi pătrunse în casă.

Se opri în vestibulul mare şi gol, lîngă scară, şi ascultă. Din bucătărie se auzeau glasurile potolite ale fetelor care, împreună cu celelalte slugi, rămăseseră ataşate de gospodărie, de pe vremea cînd trăia stăpîna casei şi toţi copiii se mai aflau încă acasă. Doi, trei argaţi şi patru, cinci fete pentru toate odăile de oaspeţi şi pentru treburile de la moară, şi toată gospodăria asta mare, nu erau prea mulţi, mai ales că adesea casa era plină de oaspeţi.

Pe scara de lemn nevopsit, ce ducea la etajul întîi, era un lighean cu un burete plin de sînge. De sus, din camera de dormit, pătrundeau prin uşa închisă a sălii strigăte puternice, urmate de un sunet îngrozitor, ca mugetul unui bou înjunghiat.

Mergeau în vîrful picioarelor şi vorbeau în şoaptă, forfotind pe coridor încoace şi încolo — se temeau probabil de o nouă criză. Se auzi apoi prin uşă, vocea lui madam Torbjörnson, vorbind scurt şi poruncitor. Avea nevoie de un lighean cu apă curată.

— Şi oţet! Hilda, fugi jos şi adu-mi sticla cu oţet din bufet!

Madam Torbjörnson era bătrîna şi energica moaşă a districtului, care avea părerile ei proprii în materie de medicină şi îşi întemeia autoritatea pe propria ei practică medicală. Adusese pe lume pe cei mai mulţi dintre copiii casei şi era omul de încredere pe care se puteau bizui, cînd se iveau probleme în familie, pentru care nu doreau să recurgă la medicul oficial al casei.

O fată tînără, palidă, o zbughi în jos, pe scară şi se întoarse îndată cu sticla de oţet. Întreaga ei făptură firavă era stăpînită de teamă şi dezgust.

— E mai bine să te duci dincolo, în odaia ta, Hilda! se auzi vocea moaşei. Du copila dincolo, domnişoară Holst! N-are ce căuta aici — nu vezi ce e în stare să facă bătrînul şi cum urlă! Acum îl stăpîneşte iar „necuratul". În toate colţurile zburdă, mişună şi se zgîieşte sămînţa diavolului, de ţi se ridică părul în cap!

Deodată se auzi un zgomot puternic, parcă s-ar fi răsturnat înăuntru o mobilă grea.

— Spune-i Anei să rămînă prin apropiere, căci sare deodată din pat şi atunci nu-l pot ţine singură, adăugă moaşa repede, şi se duse înapoi, în dormitor.

Andreasen se sprijinea cu o mînă de balustradă. Se făcuse din nou linişte, o linişte desăvîrşită, în toată casa. Uşile de la salon şi de la celelalte camere, prin care trecuse Hilda, rămăseseră deschise şi, pierdut în gînduri, lăsă

privirea să-i alunece peste crăpăturile din podea, peste scaune, bufetul cu paharele de cristal și argintărie, pînă la vechea pendulă englezească, cu disc mare din alamă, al cărui tic-tac se auzea prin geamul casetei. Prin ușa salonașului privirea lui pătrundea pînă la cele două vechi portrete din budoarul doamnei, unde acum se afla masa de joc pentru partenerii preferați ai lui Mads Foss.

Camera se umpluse de lumina dimineții. Pisica se zbenguia singură, se întindea, căsca și se plictisea, parc-ar fi fost înzestrată cu un organ special de înregistrare a atmosferei apăsătoare din casă, și din cînd în cînd arunca o privire canarului din colivie. Să fi bîzîit măcar o muscă la geam, ca să aibă ce prinde !

Din nou se auziră urletele acelea înfiorătoare.

Kirsten Holst stătea sus, în fața ușii. Apucă clanța, apoi îi dădu drumul. O apăsă din nou încet, cu teamă. Cînd intră, în cele din urmă, auzi niște rîsete ciudate, răgușite.

— Ar trebui să-și angajeze niște vlăjgani care să-l țină, porcul ! E în stare s-o scoată din minți pe biata fată ! exclamă furios Andreasen și trînti cu putere ușa salonașului.

Canarul începu să cînte, ca și cum ar fi înnebunit și el, în singurătatea lui.

*

De ce se spînzurase bătrînul Bastian Borg ? Mai potrivit ar fi fost să se întrebe de ce se însurase ?

Circulaseră presupuneri în ultimii trei ani, în diverse variante ; cea mai răspîndită însă afirma că, în urma speculației nereușite cu secara încărcată pe nava-barc „Kronos", Mads Foss nu găsise altă soluție pentru a-și lichida datoria față de Borg decît să i-o dea de soție pe fiica sa Marianne. Dealtfel nu era prima oară, după cum spuneau gurile rele, cînd își plătea datoriile cu frumoasele lui fiice, căci toate contractaseră niște căsătorii ciudate.

Erau obișnuite de acasă cu un anume stil de viață pe picior mare și acum organizau, cu o ospitalitate generoasă, petreceri după petreceri în casele soților, astfel încît ipotecile începură să se abată asupra proprietăților ; revenea cam o ipotecă la fiecare botez.

Că Bastian Borg se spînzurase era, din păcate, în afară de orice îndoială ! Dar nu asta era întrebarea care îi preocupa atît de mult pe prietenii familiei Foss, ci voiau să afle *de ce* o făcuse. Era un lucru cu totul de neînțeles și care nu se potrivea absolut deloc cu programul stabilit chiar în dimineața aceea pentru ziua următoare : trebuia să se ducă pe chei să încaseze banii pentru catarge, și apoi să-i facă o vizită inspectorului de stradă.

Nu-i vorba, era un om destul de ciduat, bătrînul și ursuzul corăbier, cînd îl vedeai cum aleargă printre clădirile acelea de la Borgsviken, cu ziduri cafenii, acoperite cu pete de mucegai — cocoșat, zgîrcit la vorbă, bănuitor — cu sprîncenele stufoase, ochii mici și rotunzi, cu nasul strîmb și cicatricea de pe obraz (de pe urma unei explozii). I se spunea „buf-

nița". Atunci cînd se aflase că Marianne Foss — frumoasa și vesela Marianne — „umblă cu bufnița", că are de gînd să se mărite cu Bastian Borg, toată lumea rămase încremenită de uimire : Borg semăna cu un uliu împăiat, care stă atîrnat de multă vreme în cui.

O adusese totuși la el, la Borgsviken, dar nimeni n-a aflat cum s-au petrecut lucrurile. De cîte ori se întorcea acasă de pe chei, bătrînul Bastian era întotdeauna încărcat cu daruri : stofe, voaluri de pălărie, coșulețe de lucru de mînă și încălțăminte fină. Căci bărbatul care nu are înțelegere pentru dorințele firești ale unei femei tinere e un nătărău, spunea el.

Bineînțeles, acum era altă viață la ferma Borg — se primeau și se făceau vizite, era un du-te-vino permanent și Bastian n-avea nimic împotrivă. Deveni însă tot mai ciudat. Umbla adeseori singur și tăcut. Pe înserat, oamenii îl întîlneau pe neașteptate în locurile cele mai dosnice, îl vedeau oprindu-se din cînd în cînd și trăgînd cu urechea. Își închipuiau că nu-i dădea pace vechiul lui spiriduș, de pe vremea cînd era corăbier — că ceva nu era în regulă între ei și că umbla să-l găsească și să se răfuiască odată cu el.

La începutul primăverii, fiul constructorului de vase de pe țărmul celălalt al fiordului, tînărul Ferdinand Wiese, care obișnuia să viziteze de Crăciun familia primarului, întrebă dacă poate locui la ei cîteva săptămîni, deoarece voia să achiziționeze în pădurile dimprejur lemn de stejar pentru șantier.

Era într-o după-amiază întunecoasă cînd Bastian, simțindu-se singur jos, în casă, urcă scara la camera galbenă, unde știa că Marianne era ocupată cu aranjarea fețelor de masă în dulapul de rufe. Se opri în dreptul ușii întredeschise.

Nimeni nu a putut însă spune ce a văzut el acolo. Fata în casă, care tocmai întinsese sforile în pod și cobora ca să aducă rufele, îl văzu urcînd scările, alb ca varul la față și cu privirea fixă. Podeaua trosni sub pașii lui mari și greoi, apoi se făcu liniște, o liniște atît de mare, încît fata auzea cum cădeau picăturile de apă din jgheabul acoperișului.

Cînd Stina urcă apoi din nou în pod cu coșurile cu rufe și cu lampa, i se păru mai întîi că-l vede trăgînd iar cu urechea ; apoi însă își dădu seama de ce se întîmplase — și în clipa aceea țipătul ei răsună în toată casa.

Da, asta a povestit Stina în seara aceea. A doua zi însă a fost în stare să povestească cum l-a găsit : cu spatele sprijinit de o grindă, lovit de apoplexie.

Apoi se făcu praznic mare la ferma Borg, așa cum se cuvenea, dar fără belșugul de mîncăruri, îngrămădite pe masă și cu vinul curgînd șiroaie, cum ar fi fost de așteptat în alte împrejurări la familia Foss — ci o masă cumpătată, cu o semnificație mai adîncă și mai impresionantă în simplitatea ei.

În atmosfera tăcută și solemnă de după înmormîntare Mads Foss a ținut toasturi, pe rînd, în cinstea pastorului, a primarului și a judecătorului. Abia refăcut după boală, bă-

trînul Foss era palid și cam obosit, dar asta îl făcea să pară mai frumos și impunător ; nu bău mai mult alcool decît era absolut necesar pentru toasturi. Fiul său, angrosistul din orașul de pe coastă, mulțumi în numele surorii sale, în cuvinte alese, numeroșilor oaspeți care onoraseră familia cu prezența lor.

Atmosfera apăsătoare ce învăluise la început moartea lui Borg se limpezise datorită străduințelor iscusite ale prietenilor familiei : Bastian fu înmormîntat în pămînt sfințit ! În mod demonstrativ se comandase în capitală și un grilaj de fier, cu globuri aurite. Era un secret oficial, păstrat cu grijă și bine sigilat. Toți cei din împrejurimi, care se numărau printre „cei de vază“, socoteau drept o cinste să împărtășească cu familia Foss această taină și se simțeau datori să sprijine păstrarea ei.

Toți, cu excepția, bineînțeles, a bătrînului funcționar vamal de la Furuset, încăpățînat ca un catîr, și care ținea să înoate împotriva curentului. Afirma sus și tare că era vorba de o sinucidere și că slujnica, Stina, și nu numai ea, fusese plătită ca să-și țină gura. N-avea nici un rost să se ridice un grilaj în jurul mormîntului, căci toată lumea putea să vadă printre gratii.

Dar cine era să țină seama de asemenea vorbe deșănțate ! Văduva era frumoasă în rochia ei de stofă neagră, nimic de spus. Din cînd în cînd le arunca o privire fugară „stîlpilor societății“ — ce femeie frumoasă și simpatică, trup zvelt și ochi mari, cenușii, sub sprîncenele negre, bine arcuite. Obrazul ei, de

obicei vesel și expresiv, era acum ușor înclinat și nemișcat. O femeie cu tact, Marianne Borg — dar care membru al familiei Foss nu avea tact ?

Da, oare pe cine va căpăta Marianne Borg ? Sau, mai bine zis : pe cine va lua ? Aceasta era întrebarea mută, nemărturisită, ce plutea în ziua aceea în casa Borg, în aerul înnăbușitor din jurul coșciugului așezat pe un pat din crengi de brad ; și în timp ce cozonacul și vinul de Porto și de Madeira erau tot mai des solicitate, iar fețele musafirilor deveneau mai stacojii, începură să șușotească și să-și facă semne cu ochiul.

Cînd străbătură apoi încăperile casei, încălziți de vin, aveau deja construite o mulțime de combinații — în mod ciudat însă, numai cu bărbați în vîrstă sau chiar bătrîni — desigur, din cele mai înalte cercuri din ținut — deși Marianne avea numai douăzeci și patru de ani.

De ce ar fi intrat mai curînd în discuție văduvi sau domni mai în vîrstă decît feciorii lor — la această întrebare nimeni n-ar fi putut da un răspuns întemeiat — părerea asta se născuse dintr-un fel de instinct comun. Marianne era atît de înțelegătoare, era așa de plăcut să stai de vorbă cu ea. Cu zîmbetul ei reținut putea suci capul și inima oricărui cavaler bătrîn. Și desigur că nu de dragul bătrînului și mohorîtului corăbier își făceau drum cu regularitate la Borg unul sau altul dintre corifeii cărunți sau pleșuvi din împrejurimi.

Primăvara şi vîntul din sud făcuseră aproape impracticabil drumul. Doar o fîşie îngustă de zăpadă şi gheaţă mai rămăsese pe margine, astfel încît tălpile săniilor scîrţîiau şi scrîşneau pe nisipul gol.

În sania trasă de murgul cel mare, cu zurgălăii înfăşuraţi în negru, se afla Mads Foss, de la ferma Foss, învelit în blana de urs. Lîngă el şedea fiica lui Marianne, cu obrazul acoperit de un voal des, negru. Ţinuse să părăsească imediat ferma Borg şi să se mute acasă. Calul alergase fără să încetinească peste o milă şi jumătate, dar cei doi călători nu schimbaseră între timp aproape nici o vorbă. Ştia că tatăl ei era mulţumit s-o vadă din nou acasă, lîngă el; aveau o gospodărie mare, şi prezenţa ei îi convenea din toate punctele de vedere.

Îi aruncă pe furiş o privire; părul şi barba îi albiseră de tot, ceea ce îi dădea un aer de om blajin şi vesel. Îşi aducea aminte că în copilărie i se părea foarte sever şi se temea de el. Această teamă dispăru însă cu timpul, pe măsură ce descoperi cum trebuia să se poarte cu el ca să-l îmbuneze. Dar iluziile i se spulberaseră de tot atunci cînd îl văzu milogindu-se şi implorînd-o, şi silind-o în cele din urmă să se mărite cu Borg. Se cutremura cînd se gîndea cît de necruţător şi de înverşunat putea fi, cînd voia ceva; toţi copiii avuseseră de suferit din cauza asta.

Îi reveni deodată în minte chipul lui, ca într-o viziune: mare, cu părul negru, roşu, congestionat. Era mică pe atunci — cînd mama a dat-o într-o zi afară pe Anne, bona

copiilor. Avea încă şapca pe cap, tocmai se întorsese de la tîrg, din capitală, se clătina şi tuna şi dădea cu şapca în ceainicul plin. Pe mama o apucară convulsiile, iar copiii fură trimişi sus — bietul frate Henrik, cum urla şi lovea cu picioarele în uşa dormitorului!

Nemişcată sub vălul ei de doliu, în timp ce caii alergau, Marianne revăzu, ca în vis, tot ce se petrecuse cu ea în ultima vreme. Ar fi vrut să alerge mai repede decît caii, tot mai repede, ca să scape de ceea ce o urmărea, să n-o ajungă din urmă şi să pună stăpînire pe ea. Gîndurile i se îndreptau înainte. O aştepta acum o viaţă nouă, departe de ferma Borg şi de locurile acelea — de căsnicia aceea. Avea sentimentul că scăpase dintr-un mormînt — o clipă îi fusese teamă că şi mormîntul va trebui să-l împartă cu el!

Iată că scăpase totuşi. Nu dorea să se gîndească la nimic din ce exista acolo — vacile, caii, odăile, oamenii. Tatăl ei şi notarul n-aveau decît să se ocupe de problemele moştenirii şi de celelalte treburi ale fermei. Ea se va întoarce în casa părintească, dar acum alta îi va fi situaţia, căci va dispune de o avere proprie.

Acelaşi troian de zăpadă, la care întotdeauna trebuia să iei aminte, se afla la cotitura de lîngă poarta de intrare a fermei Foss. Plugul de zăpadă tăiase o muchie adîncă într-o parte. Troianul se afla dintotdeauna acolo, uneori mai înalt, alteori mai mic, după cum erau căderile de zăpadă în timpul iernii. Se înălţase pe trunchiurile groase de optsprezece ţoli,

ale căror capete ieșeau din șanț în formă de cruce, parcă în semn de bunvenit la fermă şi, în acelaşi timp, ca o reclamă mută pentru pădurea fermei Foss. Fie că reclama înfăţişa sau nu adevărul, în orice caz pe vremuri fusese adevărat — poate pe vremea cînd fuseseră înlocuiţi cei doi stîlpi bătrîni și puternici de la poartă, cu globuri în vîrf, care începuseră să se crape.

De aici înainte drumul era acoperit cu zăpadă curată, proaspătă, pe care o împrăştiaseră cu lopata oamenii de la fermă, şi sania începu deodată să alunece uşor şi repede, fiind înghiţită apoi de poarta cea mare şi dispărînd pe aleea de tei, în direcția scării principale. Clădirea avea o impunătoare faţadă de cărămidă, dar etajul construit cu numeroase nişe făcea impresia că e format doar dintr-o mulţime de gemuleţe de o parte şi de alta a intrării, peste care fusese aşezat un acoperiş comun. Cu aglomerația de acareturi mici şi mari, vechi şi noi, înghesuite laolaltă, cu şura cea lungă şi roşie, hambarul de unde clopotul cel mare chema la masă, ferma făcea o impresie de bunăstare, în ciuda unor clădiri roase de vreme. Se afla pe un teren vast, înconjurat cu garduri, ce se înscriau ca nişte linii negre pe cîmpia acoperită de zăpadă. Era loc din belşug pentru musafiri şi atelajele lor.

Sus, în vîrful muntelui, se înălţa vechiul turn de unde puteai cerceta cu privirea fiordul şi se zăreau vergile corăbiilor, printre micile insule din faţa oraşului de coastă. De jos se auzea bubuitul apei năvalnice şi huruitul

morii, iar ceva mai încolo se apleca peste prăpastie acoperişul năpădit de muşchi al cărămidăriei dărăpănate. În faţa ei se afla acum casa părintească şi avea sentimentul că trecuse într-adevăr multă vreme — ani de zile — de cînd locuise acolo. Amintiri, toate încăperile erau pline de amintiri — de ar fi putut să vorbească pereţii şi uşile!

Marianne căpătă cele două camere frumoase de lîngă sala dinspre sud, cu vedere spre grădina mare cît un parc, cu pomi fructiferi, bolte de verdeaţă şi poteci printre tufele de coacăze şi de agrişe, cu o pădurice de mesteceni, straturi şi partere de flori. Ceva mai încolo, în fundul grădinii, era un teren gras şi mlăştinos, cu tufişuri din loc în loc, unde se aduna ceaţa dimineaţa şi seara, ca un abur uşor în timpul verii, iar toamna învăluia pămîntul ca o pătură de lînă deasă şi albicioasă. De fapt era un iaz invadat aproape în întregime de vegetaţie abundentă; gardul verde, putrezit, al grădinii trecea prin partea de jos, unde se îngrămădeau plantele de apă cu frunze lucioase. Dacă trăgeai cu urechea puteai auzi din cînd în cînd un clipocit înfundat: un caras cu burta galbenă care încerca să prindă o muscă sau vreun mormoloc. În restul timpului iazul cel lung şi îngust era tăcut, ascunzîndu-se sub muşuroaiele de iarbă adunate la suprafaţă, care iarna îi ţineau de cald. Cînd dădea îngheţul, caraşii, adunaţi cap la cap, se cufundau în mîlul din mijlocul iazului, unde apa mai adîncă nu îngheţa niciodată, sau îşi

căutau adăpost în locurile întunecoase și tainice, dedesubtul stratului călduros de noroi.

Ferma Foss fusese vestită pe vremuri pentru carașii ei mari și grași. Se spunea că proveneau de la un danez, fost primar și consilier juridic în district, care în secolul dinainte, fusese proprietarul fermei Foss, cu tot ce se afla împrejur și dedesubt, de-a lungul întregului curs al rîului. Acum însă cu greu se mai putea prinde un caras. Poate că niște carași, care timp de două sute de ierni au stat strînși laolaltă, cap la cap și ochi în ochi, meditînd asupra lucrurilor petrecute deasupra lor, vor fi căpătat o experiență și o inteligență deosebită. Cine știe dacă nu cumva creierul lor transformase — conform unei evoluții darwiniste a noțiunilor — uimirea mută într-un fel de idei, chiar dacă numai vag percepute, sau într-o speculație prevestind ceea ce avea să li se întîmple atunci cînd forța supremă, sub forma unui năvod, ar fi coborît la fund, trăgînd cîțiva dintre ei, cu toată împotrivirea lor, în sferele superioare. Neîndoios era însă că ochii lor pătrunzători stăteau ațintiți spre hățișul de tufișuri și spre gardul grădinii, și ori de cîte ori vreo umbră suspectă se mișca, se dădea alarmă și toți se ascundeau înfricoșați cît mai adînc sub mușuroaiele de iarbă — fie că cel ce se apropia avea sau nu plasă, fie că o trăgea pe ascuns după el.

Acest iaz cu carași veghea acolo ca un ochi întunecat, care urmărea tot ce se întîmpla împrejurul său, generație după generație. Fusese tulburat de fetițe și băieți, care aruncau

bucăți de lemn în apă — ca să sperie peștii !, scormoneau la mal cu crengi și împingeau în larg vapoare din scoarță de copac. De obicei scăpa de ei, cînd suna clopotul pentru masă.

Bătrînul ochi cu ochelar verde zărise fete tinere, în rochii albe, plimbîndu-se vara prin parc, cînd veneau la nunți sau la alte petreceri, și dansînd sus, pe pajiște ; văzuse copaci iluminați noaptea cu făclii de smoală, iar sub ei ciudate chipuri ce se clătinau și bolboroseau — de-a lungul anilor avusese prilejul să vadă, cînd și cînd, obrazul livid și deznădăjduit al unuia sau altuia, fie al unui bărbat sau al unei femei, cu privirea ațintită într-un punct fix, ca și cum ar fi vrut să afle cît de adîncă e apa, sub pătura ei de verdeață. Bunicul lui Mads Foss, consilierul comercial și armatorul John Foss, s-a plimbat acolo o întreagă după amiază, în sus și în jos, cu brațele încrucișate, gîndindu-se la carașii săi. Asta s-a întîmplat atunci cînd a trebuit să renunțe la o parte din proprietate și toate terenurile dinspre mare au ajuns în mîini străine. Dar și atunci cînd a fost construită jos moara, care apoi duduia și huruia zi și noapte, de se auzea pînă departe, și scotea bani pentru ferma Foss — fiind singura din tot ținutul care avea apă tot anul — pînă ce se ajunse la proces pentru dreptul asupra iazului, care a fost pierdut. Apoi s-a făcut liniște, căci o mare parte din an nu se mai auzea huruitul morii.

Dacă plasa de prins pește făcea acum prăpăd în iaz mai rar decît pe vremuri, asta

se datora probabil și faptului că Mads Foss însuși nu mînca niciodată caras — motivul nemărturisit fiind acela că pe vremea cînd trăia tatăl său, comisarul de război, o fată în casă dispăruse într-o zi și fusese găsită primăvara în iaz.

Bătrînii carași aveau deci destule lucruri de frămîntat și de răsucit în minte, în fundul lor de iaz. Era mai bine însă dacă nu se scotocea sub stratul de ierburi crescute la suprafața apei.

Cele mai grele încercări prin care trecuseră vreodată acești bătrîni carași de treabă se datorau însă unor cioburi ascuțite și sticle sparte, cu muchii tăioase, ce se aruncau an de an în iaz, în timpul vacanțelor. În timp ce părinții lor petreceau cu musafirii în clădirea principală, cei doi fii ai casei își duceau traiul lor separat, în chioșcul de lîngă gard, construit din lemn și cu postament zidit. Se ospătau cu colegii lor de școală și furau sticle de vin din pivniță ; după ce le „zăngăneau" de perete, le îngropau cu grijă în iazul carașilor, iar colțurile lor ascuțite ce ieșeau din nămol tăiau, sfîșiau, spintecau.

Capul răutăților era băiatul acela deșirat și blond, Johnny, „lordul de la ferma Foss", cum i se spunea, fiul cel mare al familiei care descoperise cu atîta iscusință cum poți face să dispară sticlele goale. Iar al doilea fiu, Henrik, cel cu chica de culoare închisă, care se pricepea să împingă năvodul pe sub stratul de ierburi, îi urma cu sfințenie exemplul.

În vara asta se împlineau opt ani de cînd aruncaseră ultima oară sticle sparte în iaz, împreună cu o grămadă de așchii mici, ce puteau să le intre carașilor în ochi. Toată seara băieții au strigat, au urlat și au cîntat în cor, în boschet, apoi au plecat, șase vlăjgani înșirați unul după altul, clătinîndu-se și zbierînd cît îi ținea gura. Cam pînă atunci au fost carașii la curent cu unele întîmplări.

Mads Foss află însă în zilele următoare și alte noutăți. Al doilea fiu al său, în vîrstă de șaptesprezece ani, care urma să-și ia în curînd bacalaureatul, făcuse în timpul nopții o spargere într-un depozit de vinuri de pe chei, scoțînd sticlele afară cu ajutorul unor părtași, doi timonieri și cîțiva marinari de pe un vas străin, cu care se împrietenise de curînd. Cînd au vrut să-i aresteze, l-au luat la bătaie pe paznic, iar pe polițistul de pe chei l-au cufundat de mai multe ori în apă.

Abia peste cîteva luni au primit o scrisoare de la el, din portul Havre ; scria că vrea să vadă lumea, că nu se mai întoarce acasă ca să nu facă de rîs numele familiei.

Lovitura asta l-a nimerit pe Foss direct în inima lui trufașă ! De atunci interzise să i se pomenească de numele lui Henrik ; nu mai avea decît un singur fiu, pe John, cel mai mare.

Mariannei să i se facă totul pe voie, și unul dintre cai să stea la dispoziția ei, poruncise Mads Foss.

Intrase în grațiile lui și era foarte bucuros să aibă din nou pe cineva care să poată su-

praveghea mersul treburilor gospodăreşti. Căci dacă vrei să meargă lucrurile ca pe roate trebuie să suporţi în casă un oarecare balast de femei, socotea el. Acum nu i se mai părea casa aşa de goală şi pustie, cînd se aşeza după masă pe canapea, să-şi fumeze pipa.

Mai existau însă şi alte considerente. De cînd cu boala sa din iarna trecută, se temea să rămînă singur în casă ca nu cumva să-i fugă ochii spre bufetul din colţ, unde se aflau înşirate pe poliţă sticlele de băuturi.

Marianne şi Hilda luau din cînd în cînd trăsura cu un cal sau docarul şi făceau vizite scurte ici şi colo — la familia maiorului, la cumnatul Biermann, la moara din vale, dincolo de rîu, la familia primarului — sau făceau chiar un drum mai lung, în oraş, unde stăteau peste noapte în casa fratelui lor, angrosist şi armator.

În oraş se făceau foarte des petreceri, mai ales în casa fratelui „Johnny". Vizitele şi mesele se ţineau lanţ, căci avea atîtea relaţii, pe care trebuia să le cultive şi atîția prieteni de afaceri, pe care trebuia să-i primească, dacă treceau pe acolo cu vaporul, venind din capitală sau din străinătate.

Uneori cele două fiice se întorceau acasă însoţite de cîte o prietenă. În rest, jocul de cărţi şi „grogul" îşi continuau runda, ca de obicei, în familiile din împrejurimi şi dacă activitatea la moara Foss nu ținea tot anul, în schimb după cum spunea vameşul, jocul de cărţi nu suferea nici o întrerupere de activitate ! Partidele de cărţi făceau turul caselor,

începînd de sus, de la Lehnsmann şi magistratul Robarth, pînă jos la Henschen. „Activitatea principală" se desfăşura însă de trei, patru ori pe săptămînă la ferma Foss, mai ales de cînd se afla Marianne acasă şi de cînd Mads Foss se mişca mai anevoios, fiindu-i greu chiar să se urce în cabrioletă. Dealtfel totul se petrecea cît se poate de liniştit şi cuviincios ; nimeni nu rămînea după miezul nopţii. Era vădit însă că aci, la fel ca la ferma Borg, se făcea simţită o anumită forţă de atracţie. Doctorul şi bogatul magistrat Robarth, amîndoi văduvi, se străduiau să nu se întîlnească acolo, unul cu altul iar amîndoi îl evitau pe maior. Fiecare în parte căuta însă prilejul de a sta din cînd în cînd de vorbă cu Marianne, căci aceste conversaţii le procurau o mare satisfacţie.

— Sînt îndrăgostiţi amîndoi, pînă peste urechi, susţinea vameşul. Se aşază cu Mads Foss la cărţi pînă tîrziu noaptea, chibzuind între timp dacă să se însoare sau nu — iar Robarth face versuri ! se înecă, rîzînd, şi învîrti bastonul în aer. — Da, da, face versuri — ha-ha — şi visează !

Cu o seară înainte, sosise Johnny la ferma Foss, la o oră tîrzie, singur în trăsura sa cea nouă. Dorea să mai scape puţin de afaceri şi să hoinărească în voie prin împrejurimi, ca să se aerisească, îi spuse el Mariannei. Îi ceru domnişoarei Holst să-i pună afară, pe scara terasei, o cană mare cu punci — ce bine era să stai afară, să fumezi şi să meditezi !

— Nu, nu, nu-l trezi pe bătrînul! Cum îi mai merge? O privi întrebător pe Marianne.

Ea îi înțelese întrebarea și îl liniști.

— Ah, și ce plăcut e să te întinzi din nou în patul tău de acasă! Căci nicăieri pe lume nu există paturi așa de bune, deși, trebuie să-ți spun, Marianne, că paturile noastre, calitatea întîi, au fost introduse și la „Hotel Europe", la Hamburg.

Toată familia îl înconjura cu admirație pe frumosul și elegantul frate. Fiind primul născut și destinat să devină stăpînul fermei Foss, atitudinea sa sigură de sine și înfumurată le părea celorlalți firească, iar călătoriile și relațiile pe care și le făcuse adăugau personalității sale cuceritoare un aer de om de lume. Ori de cîteori se abătea „lordul" pe acasă, era întotdeauna sărbătoare.

— Trabucele tatei, nu, mulțumesc! Își scoase o țigară de foi din tabachera sa de argint. Ia, miroase, Marianne — ah! îți dai seama de deosebire? Unul dintre aceste trabuce, pe care i l-am oferit azi unuia din Bremen, la bordul lui „Nordstjern" mi-a adus, stai puțin, minus ambalaj, tara, fraht și comisionul intermediarului, o, un cîștig de vreo sută cincizeci. Știi, am încheiat o afacere cu o partidă de pește.

— Pune-i la bancă!

— Vorbești cum te taie capul! Asta e desigur filozofia lui Bastian. Ei, zise, respirînd adînc, e plicticos să te gîndești toată ziua numai la afaceri și la bani! Și totuși, nu poți să lași să-ți scape un cîștig așa de bun. Dar

vezi tu, Marianne — ia ascultă puțin, așază-te lîngă mine și ia un pahar de punci! Pentru orice speculație ai nevoie de o bază financiară puternică, înțelegi tu, oricît de deștept ai fi! Bani, bani, bani — asta e praful de pușcă de care ai nevoie. Și dacă ar fi cineva care să-mi avanseze ceva numerar în momentul de față, ca să pot telegrafia o comandă importantă la Riga — aș putea cîștiga sută la sută. De fapt, ar fi vorba doar de patru, cinci mii, adăogă el în treacăt. Cînepă, cîlți, acum din asta se îmbogățesc oamenii. Duse paharul la gură și sorbi adînc. — Se poate cîștiga atîta bănet încît e păcat să stai de o parte și doar să privești.

Își sprijinea picioarele de bancă și se uita în sus, la acoperișul verandei.

— Se ocupă deci mulți cu speculațiile de cîlți, zise Marianne pe un ton ironic, simțind pînă unde voia să ajungă. Avea exact patru mii cinci sute la Casa de Economii.

Johnny zvîrli supărat restul de trabuc — tocmai de aceea venise așa tîrziu seara, ca să poată sta de vorbă singur cu Marianne, pe îndelete; iar discuția intrase pe o pistă greșită. Trase din nou o dușcă din pahar.

— Dealtfel e scandalos, începu el din nou, dacă te gîndești că tocmai cu banii tăi și ai altora se fac speculațiile, adică se împrumută banii de la Casa de Economii, mă-nțelegi?

— Asta doar poți să faci și tu!

— Da, desigur! Pff, simți cum miroase a fum? Arde undeva turbă — absolut insuportabil. Hilda, nu vrei să ne cînți ceva la pian?

strigă apoi, prin fereastra deschisă. Își aprinse altă țigară de foi.

— Aproape îmi pare rău că n-am adus-o și pe Alette, cu băieții. Dar bineînțeles că nu putea s-o lase singură pe Lillemor peste noapte. Ah, Marianne, de cîte ori vin sus, cînd ajung lîngă rîul de la moară, și-l aud cum își rostogolește apele, mă simt deja acasă. Să stau așa pe înnoptate și să privesc cum țopăie și se rotesc rîndunelele, sus pe acoperișul hambarului, eu, care de atîtea ori am tras cu praștia în ele. Vreau să-ți arăt o schiță de hambar, făcută de arhitectul Schiörn, cînd a fost într-o seară la mine nu demult, — stil veritabil țărănesc vechi-norvegian. E așa de frumoasă că îți vine să pui de îndată mîna pe secure și să începi să ciopleşti trunchiurile de copac. Deocamdată însă nu pot decît să clădesc castele în aer, oftă el. E nevoie de bani pentru asta, de mulți bani. Trebuie să faci speculații și cu alte lucruri, nu numai cu grîu de moară. Și bătrînul, vezi tu, mi-e teamă că i-aș grăbi sfîrșitul, dacă aș începe să dobor copacii. Își umplu din nou paharul. Ah, ce frumos și bine era aci ! Convorbirea neplăcută cu Marianne în privința banilor trebuia amînată pentru a doua zi.

A doua zi cositul fînului ținu destul de mult și aburul ce se ridica de pe pămînt învăluia soarele din toate părțile. Johnny fusese cu bătrînul jos, la moară, și acum stătea în cămașă, înalt și bine făcut pe pervazul ferestrei din odaie, unde era umbră și se simțea

adiind un vînt ușor. Dimineața era foarte caldă. Afară, pe zidul însorit bîzîiau muștele.

— Doamne, dumnezeule, scara de incendiu stă numai într-un picior, celălalt a putrezit ! Scoase un fluierat. Nu e de mirare — dacă bătrînul nu dă nici un ban pe reparații. Crăpăturile din ziduri se măresc în fiecare an. Îți aduci aminte, Marianne, cînd au vopsit șura și noi te-am mînjit pe tine cu roșu, Henrik și cu mine ? De atunci n-a mai călcat picior de zugrav la fermă — și sînt paisprezece ani !

Se sculă în picioare și începu să se plimbe fluierînd prin odaie, ținîndu-și vîrful degetelor în buzunarul vestei lungi și elegante, din care atîrna lanțul de aur, răsucit ca o funie.

— Ce ai cu biata pernă de o calci mereu în picioare și o tot zvîrli la o parte, Johnny ! Marianne ședea pe sofa cu un castron de agrișe, pe care domnișoara Holst le adusese din grădină.

— Iartă-mă, nu mai fac. Îmi închipuiam de fapt că dau cu picioarele în toate aceste acareturi dărăpănate — și asta, doar pentru început, înțelegi ! Căci în ziua cînd ferma va fi sub mîna mea, acoperișul ăsta caraghios în formă de pălărie va dispărea. Grinzile mai pot fi folosite. Și apoi etajul va trebui să capete un aspect modern cu terase și ferestre mari, de unde să ai perspectivă asupra fiordului. Ei — ce crezi, n-ai vrea ca ferma Foss să apară printre copaci tot atît de frumoasă cum era pe vremuri fostul conac, cînd își vor în-

drepta călătorii de pe vapoare binoclul spre țărm ?

— Cu ziduri albe, și cu acoperișul din țigle olandeze albastre, strălucind în soare, adăogă Marianne, entuziasmată de această idee.

— Iar vestibulul, acest monstru, va fi împărțit. Uși duble — intrare încălzită. Totul va fi pus la punct — totul — totul !

— Iar cît privește casa mare de bani, de care ai nevoie, e loc suficient și pentru ea, glumi Marianne.

— Pentru asta mă străduiesc eu acum, pentru asta muncesc și mă zbat : ca să dau o nouă strălucire fermei. Bătrînul însă le face toate cum a apucat, degeaba se frămîntă — cu contractele astea de cherestea ajunge să lase muntele despuiat — și cu cît crezi că se va alege după ce va plăti căruțașii ! Jos, în oraș, face impresie proastă — nu e spre cinstea familiei noastre. Are aerul unei afaceri tîlhărești ! Crede el că face mare lucru dacă se învîrtește de ici colo toată ziua și-i huruie moara. Iar încăperile dinspre sud,vezi tu, m-am gîndit să fie pentru tine. O să fie transformate, cu ferestre mari și cu o terasă separată spre grădină, și cred că nimeni nu se va putea mîndri cu o locuință mai frumoasă ca a ta ! O să ai, cum s-ar spune, propriul tău domeniu, unde ai să poți gospodări cum vei dori, dar — se opri o clipă în fața ei, netezindu-și gînditor favoriții blonzi — cu o condiție, Marianne, să nu te mai măriți ! Din partea mea, n-au decît să bîzîie bondarii în jurul tău

cît poftesc. Cred că ți-a fost de ajuns cît ai fost măritată !

Marianne tresări și se aplecă peste oala cu agrișe, continuînd să le curețe cu mișcări nervoase.

— Sînt ei destul de mulți care ar dori să prindă în laț o pasăre cum ești tu — chiar foarte mulți, peste măsură de mulți. Jos, în oraș, se vorbește de Marianne Borg cum se vorbea înainte de Marianne Foss ! Dar acum ai căpătat și tu minte, insistă el din nou.

— Ca să stau la tine în colivie, în camerele dinspre sud, asta vrei să spui ?, zise ea cu glas înnăbușit, aproape răstit și împinse la o parte oala cu agrișe.

— Deocamdată, se înțelege că deocamdată — se opri o clipă din cauza tonului ei ciudat. Apoi vom putea alege în liniște. Acum ești propriul tău stăpîn. O văduvă tînără de douăzeci și patru de ani, frumoasă și anturată. Ce grabă ai să-ți pui din nou gîtul în jug ? Și apoi, continuă el cu un aer indiferent, reluîndu-și plimbarea prin cameră, n-ar fi rău dacă ai putea să obții pentru banii tăi ceva mai mult decît păcătoșii aceia de cinci la sută de la Casa de Economii. Dacă i-ai băga într-o afacere — și o privi drept în față, cu spatele întors spre fereastră — participînd la beneficiu, ai obține cincisprezece la sută, poate chiar mai mult. Dacă lași banii să lucreze pentru tine, se adună și cresc ca un bulgăre de zăpadă.

— Foarte mulțumesc, și riscurile ! îl tachină ea.

— Da, desigur, nu cumva îţi închipui că toţi dau faliment! Trebuie să ştii cui poţi să-ţi încredinţezi banii, să fie un om de încredere! Ia te uită! Văd un vîrtej gonind spre noi, aşa că voi avea cu cine bea un pahar de vin de Madeira la masă. Trebuie să fie doctorul care colindă drumurile şi stîrneşte praf. Ieşi alene afară, cu ţigara de foi în mînă.

— Un bărbat cu pălărie de panama, într-o trăsură cu vizitiu! strigă el din vestibul. Anunţă-l pe tata.

Puse ţigara printre glastrele cu flori de pe pervaz şi se repezi sus pe scări ca să-şi schimbe hainele.

O clipă mai tîrziu Marianne era şi ea la fereastră. Se simţea cuprinsă de o adîncă tulburare şi se ascundea tot mai mult după perdea, neîndurîndu-se totuşi să-şi părăsească postul de observaţie.

Bărbatul elegant şi zvelt, îmbrăcat cu un costum de vară modern, în carouri mici, părea agitat; coborî din trăsură, privind atent spre fereastra de lîngă terasă, în timp ce Johnny îl întîmpină cu strigăte de bun venit. Era ars de soare, cu pielea de pe obraz şi gît înroşită şi purta o cămaşă albastră cu un fular la gît, în loc de cravată.

— Am trecut pe aici pentru o mică afacere, pe care aş vrea s-o închei, zise musafirul, intrînd cu Johnny în salon. Vreau să mă duc sus, la Solberg, să fac rost de stejar şi de lemn de etravă, dar în drum mai încerc să închei cîte un contract ici şi colo.

— Marianne! Unde e Marianne! Spuneţi-i tatei că domnul Wiese cel tînăr e aci! strigă Johnny în bucătărie. Tata e încă jos, la moară, i se adresă el lui Wiese. Aduceţi-ne între timp o carafă cu vin!

Curînd apăru domnişoara Holst cu o tavă cu prăjituri şi vin.

— Pune-o afară, pe scară. O să lăsăm jos apărătoarea de soare.

— Unde-i sora mea? întrebă el, ţinînd carafa în mînă şi vrînd să umple şi al treilea pahar.

— Doamna Borg are o migrenă îngrozitoare din cauza soarelui şi s-a culcat.

Prînzul fu cît se poate de plăcut, cu discuţii interesante despre preţurile vapoarelor, contractele de materiale navale, condiţiile şi posibilităţile de plată existente, perspectivele pe piaţa navlurilor în străinătate — şi despre o eventuală livrare de cînepă şi cîlţi, pentru funicularul firmei Wiese & Co.

— Sper că de data asta vei scoate la iveală coniacul cel vechi, tată! Cel veritabil, din fundul poliţei din colţ, în pivniţă. Ţigări de foi? Ia din ale mele, Wiese! Eşti doar cunoscător. Ca să fumez cele de la ferma Foss trebuie să ai un spirit de sacrificiu filial.

După masă Mads Foss se afla întotdeauna în cea mai bună dispoziţie, trimise deci un băiat la maior să-l cheme la cafea şi la un *whist*, dîndu-i instrucţiuni ca, în cazul cînd acesta nu s-ar afla acasă, să apeleze la bătrînul vameş. Băiatul făcu o cursă rapidă în triunghi şi curînd apăru vameşul.

Tînărul Wiese era plin de voie bună, juca minunat, repede şi precis — în acelaşi fel în care trata şi afacerile — în acelaşi timp se arăta destul de îndrăzneţ privind mizele, astfel încît jocul mergea ca pe roate. Mads Foss era în cele mai bune toane. Jocul devenea periculos — ce mai !

La un moment dat, Johnny întoarse capul şi-i strigă Hildei, care se afla în cealaltă cameră, că nu mai pleacă în după amiaza aceea, ci rămîne pînă a doua zi. Poate că şi sora sa, Antonia, avea să se întoarcă azi cu vaporul din capitală şi să vină acasă. Ia stai puţin, să arunce mai întîi o privire în agendă. O răsfoi, ţinînd creionul de aur între degete. — Da, da, rămîne peste noapte.

— Hai, tată, joacă.

Deoarece Johnny îşi schimbase hotărîrea şi mai rămînea o zi, trebuia anunţat repede cumnatul Biermann şi familia, în cel mai rău caz, va veni Mina singură sus ; trebuiau invitate la ceai şi cîteva familii din vecinătate.

Whist-ul de la ora cafelei dură pînă ce apăru la fermă avangarda tineretului din casa pastorului, două, trei fete tinere, purtînd rochii de vară, urmate de siluetele a doi studenţi lungi şi deşiraţi şi de profesorul particular, licenţiat în filosofie, Hysing. Treptat mai sosiră cîţiva musafiri. Apoi dispăru într-adevăr şi Antonia, soţia bătrînului consul Grüner. În timpul verii locuiau la ţară, la Folkvang, dar venise cu trăsura direct de la debarcader, cărînd cu ea o mulţime de pachete ; Marianne trebuia neapărat să scape cumva de migrenă

— poate că o ceaşcă de ceai tare i-ar fi de folos ?

Cînd în cele din urmă coborî în salonul unde erau adunaţi musafirii, Johnny o întîmpină cu un pahar de punci cu sifon, un medicament încercat, după cum afirma el. Arăta palidă şi obosită. Fie din cauza punciului sau a conversaţiilor în care se lăsă antrenată, frumoasa văduvă îşi reveni foarte repede şi coborî în grădină împreună cu ceilalţi. Se întoarse însă în grabă ca să-şi ia umbrela de soare.

Kirsten Holst stătea la fereastra bucătăriei şi ştergea paharele ; văzînd că doamnele erau în grădină lîngă tufele de agrişe, se gîndi să folosească acest timp ca să strîngă de pe masă şi să ofere compotul.

În timp ce aşeza farfuriile pe masă, o auzi deodată pe Marianne şuşotind agitată cu Johnny lîngă uşă, şi se opri o clipă.

— Te rog să nu-l inviţi în nici un caz să rămînă aci peste noapte ! Ca să putem vorbi diseară în linişte, împreună — despre banii de care am discutat azi dimineaţă, Johnny, spuse ea, grăbindu-se să se întoarcă la musafiri.

Kirsten înţelese deci că Hilda n-avea nevoie să pregătească o cameră de oaspeţi pentru Wiese.

— Cu Marianne nu-i ceva în ordine azi, îşi zise ea pe gînduri, ţinînd în mîini două vaze de sticlă, pe care le aşeza cu grijă pe poliţa de sus ; în clipa următoare însă o copleşi din

nou grija pentru pregătirea cinei și pentru toate cîte mai erau de făcut.

Masa fusese deja întinsă în grădină și acum se aprindeau lămpile. În camera din mijloc, pe canapea și în fotolii, ședeau doamnele venite în vizită și fiicele casei : doamna Grüner, cea mai în vîrstă, înaltă și voinică, arborînd un aer autoritar, amintea de silueta tatălui, și în felul ei putea trece drept o frumusețe, mica și durdulia doamnă Biermann, totdeauna veselă, măritată cu proprietarul fabricii de cherestea, și Marianne Borg. Toate trei aveau ochi splendizi, strălucitori și păr deosebit de bogat, de culoare închisă, astfel încît mezina blondă de șaptesprezece ani părea aproape decolorată pe lîngă ele.

Pe masă și pe canapea erau împrăștiate într-o mare dezordine cumpărăturile doamnei Grüner, pe care doamnele le cercetau atente : stofe de rochii, dantele, mănuși, ciorapi de copii, jucării și tronînd printre ele, cu un aer sever și trist, o pereche de ghete de casă englezești butucănoase, pentru „bătrînul", cum îi spunea consulului. Suferea de multă vreme de gută ! Conversația luase avînt, și rîsetele se auzeau pînă în cealaltă cameră, la mesele de joc, încît bărbații, care păreau țintuiți pe scaune, începură să ciulească urechile și nu mai erau atenți.

Deocamdată însă numai profesorul Hysing avea prilejul să profite de veselia societății feminine.

Îmbrăcat cam neglijent, stătea rezemat de ușa camerei unde se găseau doamnele și fuma

cu un zîmbet liniștit, superior — îl amuzau toate aceste „rîsete de femei, toată agitația asta pentru nimic, pentru un ciorap de copil sau o pereche de mănuși".

Din cînd în cînd intervenea cu cîte o vorbă adresată doamnei Biermann care, foarte preocupată, își sprijinea pieptul de masă și clipea cu ochii aproape lăcrimînd de plăcere. De fapt însă atenția lui era îndreptată către Marianne. Îi întîlni o clipă privirea și i se păru că citește în ea aprobare. Văduva aceasta tînără și palidă, îmbrăcată în negru, avea ceva interesant. În spatele lui ședeau în jurul mesei de *boston*[1] Johnny, vameșul, Biermann și Ferdinand Wiese.

Cu tot fumul pe care-l împrăștiau țigara de foi a angrosistului, pipa vameșului și cea a domnului Hysing, Wiese adulmecă totuși aroma de cireși negre ce plutea în salon. Ceru deci îngăduința de a se așeza în compania doamnelor, rugînd să i se dea și lui un pahar de lichior. Avea o slăbiciune pentru lichior de cireși negre. Luă păhărelul de pe tavă și se întoarse către doamna Borg, care se afla în imediata lui vecinătate. Apucînd carafa cu un gest repezit, îl întrebă pe Hysing dacă poate să-i toarne și lui un păhărel. În același timp făcu un gest cu mîna, oferindu-i locul liber de lîngă ea.

— Nu vă incomodează pipa mea ?

Hysing își trase scaunul mai aproape ca să poată sorbi din licoarea neagră, fără să re-

[1] Joc de cărți.

nunțe la pipă. Doamna Borg era evident o femeie care își dădea seama că există și alte lucruri pe lume ce merită atenție, în afară de talentele mercantile, chiar dacă acestea se împodobesc cu un ac de cravată cu briliant.

— Domnul profesor a fost mai inspirat — ah ! mai bine nu puneam niciodată mîna pe o carte de joc ! exclamă Wiese.

— Nu cred că ați fi fost în cîștig, răspunse Hysing cu un zîmbet atotștiutor. În cadrul strîmt al vieții noastre aci, la țară, trebuie însă să ne mulțumim cu conversația doamnelor.

— Bineînțeles — cînd e vorba de doamnele de la ferma Foss, e cu totul altceva !, încercă el să-și îndrepte gafa cu un compliment.

— Conversația doamnelor ? interveni doamna Grüner. Nu știu zău dacă și în discuțiile bărbaților e întotdeauna vorba de lucruri foarte profunde. Cînd îi aud uneori despre ce anume vorbesc între ei, să mă ierte dumnezeu, dar nu dau nici o ceapă degerată, și cu atît mai puțin un ciorap de copil pentru asemenea flecăreli. Și despre bătrînul meu se spune doar că are o minte nemaipomenit de ageră și de clarvăzătoare. Toți o spun, numai mie nu mi se pare.

— Uitați că bărbatul e capul femeii, doamnă Grüner ! glumi Hysing. Vreți să vă lepădați de ceea ce ați învățat în copilărie ?

— Să-mi fie cu iertare, dar dacă nici nu are cap ?

— Poate că bărbatul are cap numai pentru ca femeia să i-l sucească, rosti Wiese, pe un ton cam tăios.

— Hei, jucătorii — unde ne-au rămas partenerii ? răsună de dincolo vocea nerăbdătoare a lui Johnny.

Wiese bău restul lichiorului.

— Niște păhărele cît un deget, și de fapt ai dori mîna întreagă, murmură el, sculîndu-se să plece.

Aci, la masă, în jurul castronului cu compot, al platoului cu prăjituri și al lichiorului de cireși negre, era oaza ce-i atrăgea pe cei ce erau a cincea roată la joc și pe cei scoși din joc. Cînd se adunau laolaltă fiicele de la ferma Foss puteai fi sigur că se puneau la cale tot felul de pozne. Nu le păsa prea mult de ce avea să zică lumea, știau să creeze o atmosferă veselă în jurul lor și aveau un haz plin de farmec.

Iar cînd maiorul se abătea în salonul lor ca să-și umple pipa, destul de des, pe obrazul lui țeapăn, acoperit de barbă, urechile mari se deschideau ca două scoici, iar ochii deveneau adevărate aparate de fotografiat. Distracția lor cea mai mare era însă să inventeze tot felul de întîmplări și să „scape“ secrete, pentru a-i furniza „curierului special“ ceva de colportat.

Dealtfel numai aci se găseau surorile cu adevărat în elementul lor, în vechea lor casă părintească, care pînă la moartea mamei, cu cinci ani în urmă, fusese fără doar și poate prima casă din ținut. Odată cu ea dispăruse mîna energică de femeie, care știa să țină în frîu, într-o anumită măsură, petrecerile ce aveau loc aci. Acum că se adunaseră acasă

trei dintre fiicele măritate, reînvia parcă atmosfera serilor plăcute de pe vremuri. Se aduse înăuntru obişnuitul castron cu punci împreună cu polonicul de argint, şi fumul de tutun începu să se aşeze în straturi groase albastre şi cenuşii deasupra meselor de joc ; în cabinetul din colţ se zărea capul mare şi cărunt al lui Mads Foss, cu sprîncenele drepte, încă negre ca tăciunele, şi obrazul său cu trăsături regulate exprimînd mulţumire de sine, atent la jocul de *whist*.

Marianne, sprijinită în colţul canapelei, şi Hysing, stînd pe un scaun alături de ea, erau cufundaţi într-o discuţie ce îi izola întrucîtva de conversaţiile şi rîsetele din jur. Profesorul se încălzise de-a binelea. Tînăra văduvă avea un fel atît de personal de a exprima îndoieli, de a pune întrebări şi de a reflecta asupra răspunsurilor ! Zîmbetul calm şi înţelegător cu care îi urmărea cuvintele dezvăluia o judecată şi un spirit de pătrundere deosebite, iar cînd uneori îi arunca o privire fugară sau, pierdută în gînduri, privirea îi întîrzia asupra lui, parcă fără să vadă, Hysing simţea cum inima i se înflăcărează.

Conştient de efectul pe care-l obţinea, căpătase un sentiment supradimensionat de siguranţă de sine, care-i lumina obrazul cam livid din cauza excesului de nicotină, şi capul său cu păr blond şi lins se înclina mereu, cu un aer superior, în semn de aprobare. Găsise un interlocutor capabil şi de alte discuţii decît simple pălăvrăgeli femeieşti.

— Ascultă, Marianne ! şopti durdulia doamnă Biermann. Vorbeşte iar de corpurile cereşti şi de Saturn ? Văd că pluteşte deasupra noastră. — Tu, erau optsprezece sau douăzeci de ochiuri pe fiecare andrea ?, întrebă apoi cu voce tare.

Din camera de alături se auzi zgomotul scaunelor date la o parte. Se anunţase masa şi domnii trecură în salon, lăsînd în urma lor fumul gros de tutun. Veneau unul după altul, întinzîndu-şi mădularele şi vorbind cu glas tare, foarte bine dispuşi şi cu privirea cam înceţoşată după eforturile făcute.

Biermann, scund şi gras — „butucul", cum i se spunea — îi explica înfierbîntat maiorului de ce riscase atîta cu pica. Fusese un joc cu cărţile pe faţă — chiar aşa, cu cărţile pe faţă. Maiorul însă nu-l asculta. Obrazul său roşu, cu ochi bulbucaţi albaştri şi cu vîrfurile mustăţii negre ceruite se rotea în gulerul său înalt, căutînd să vadă ce se petrece între doamna Borg şi Hysing. Mirosise el ceva, şi într-adevăr, tot mai stăteau împreună, foarte ocupaţi unul cu celălalt.

— Wiese, pe tine te dau în grija surorii mele Grüner ! Johnny, văzîndu-l pe Wiese stînd pe gînduri lîngă uşă, se grăbi să-i indice partenera la masă, dintr-o atenţie frăţească faţă de Marianne. Ştie să-ţi pună piper în mîncare, nu te teme !

Bătrînul vameş trecea în revistă trupele. Clocea în minte ceva, ce nu voia să-i iasă din cap. Se îndreptă spre Marianne.

— He-he-he, Wiese s-a lăsat jumulit în toată regula — jumulit în toată regula — toată după-amiaza a fost cu ochii la tufişurile de coacăze. Îl interesează foarte mult tufişurile, doamnă Marianne ! Apoi îşi trase capul între umerii uniformei sale albastre, cu nasturi împodobiţi cu ancore.

— Ah, bărbaţii ăştia ! Le plac numai lucrurile dulci ! Poftiţi, domnule vameş, zise ea luîndu-l de braţ, am să vă servesc cu o porţie de budincă de peşte, ştiu că vă place !

Seara tîrziu fură trase caleştile şi trăsurile în curte, iar musafirii îşi luară rămas bun, îngrămădindu-se la uşă şi pe scări.

Îşi luase doamna Grüner toate pachetele ?

— Nu, ba da — nu — da, da, zise ea, tot căutînd prin trăsură. Uite sculurile de bumbac — dar unde am lăsat cordoanele de piele pentru copii, dragă Hilda ? Şi florile pentru pălării — sus în sală, la Marianne, domnişoară Holst ! O, Mina dragă, bagă de seamă să nu-şi uite Biermann fulgarinul, vorbeşte aşa de... Transmiteţi salutări celor de acasă, la parohie, complimente mamei şi tatei !, mai strigă ea, în timp ce trăsura se îndepărta.

Se pregăteau de plecare şi familia Biermann, maiorul şi vameşul, care-şi îmbrăcau pardesiele afară, în faţa uşii ; tineretul de la parohie se îngrămădea în vestibul, căutîndu-şi pălăriile şi fularele, iar în fund de tot, în semiîntuneric, Wiese îşi căuta pălăria de panama.

— N-ai avut nici un cuvînt, nici o privire pentru mine, toată seara, Marianne ! Şi mă laşi să plec astfel ?

— Nu socoteşti că a fost destul de îngrozitor ? rosti ea cu voce înnăbuşită.

— Îngrozitor ! Că vrei să tai toate punţile, asta e îngrozitor ! Dar să ştii că nu scapi de mine, Marianne !

— E o nebunie, o nesăbuinţă să vii aci ! Vameşul e bănuitor.

— De pălăvrăgelile oamenilor ţi-e teamă ?

— Pleacă, pleacă — n-am să pot trece niciodată peste asta, niciodată ! şopti ea, tremurînd toată de frică.

— Să te laşi călcată în picioare şi trasă la fund ! Şi apoi să te declari de acord să-ţi bagi din nou capul la jug, replică el, cu vocea vibrînd de indignare şi ironie, să-ţi pui cenuşă în cap — şi să dai cu piciorul în fericirea noastră ! Din partea ta, e o nebunie, m-auzi, din partea ta !

— Pleacă, Ferdinand, te rog ! Nu mai pot să te ascult — nu mai vreau !

— Tu eşti acolo Wiese ? se auzi glasul lui Johnny.

Johnny nu înţelegea de ce nu trebuia să-l invite pe Wiese să rămînă peste noapte. Dar în seara asta nu dorea să facă ceva împotriva voinţei Mariannei.

— La revedere, Wiese ! În oraş să vii să stai la mine acasă, nu la hotel, ai înţeles ?

strigă după el, în timp ce cabrioleta lui Wiese se îndrepta spre poartă.

*

Johnny își aprinsese o țigară de foi la o lampă și se plimba, în sus și în jos, prin odăile goale, în dreptul ferestrelor deschise. Silueta sa elegantă se mișca puțin cam nesigur printre mesele de joc și celelalte mobile.

Marianne stătea pe canapea, înfășurată în șalul ei.

— Hysing ăsta ! zise el, imitîndu-i felul de a vorbi. Ce crezi, a început să-mi cînte imnuri de laudă despre caracterul și inteligența ta. Cică ar fi cea mai interesantă problemă — și încă multe asemenea baliverne !

Privi atent spiralele de fum ce se ridicau din țigară.

— Dealtfel i-ai acordat foarte multă atenție. Stătea în fața ei, legănîndu-se încet pe amîndouă picioarele. Da, da, se spune că intenționează să devină bursier — strînse din ochi, ca și cum l-ar fi usturat fumul — poate viitor profesor ? Vorbea cu o ironie reținută, trăgînd cu mîna liberă de un capăt al mustății sale cochete, apoi de celălalt capăt.

Își trase un fotoliu alături de ea și se așeză, rezemîndu-se comod de spetează.

— Nicăieri nu e atît de frumos, Marianne, ca aci, la fermă ! Mai ales după ce pleacă musafirii și poți să mai stai puțin de vorbă și să fumezi o țigară ! Acum noi doi sîntem cei care o să conducem ferma și o să punem totul la

punct cu ajutorul baghetei magice a banului — da ! Cumnatul Grüner ? Să nu-ți închipui că te poți aștepta la vreun ajutor din partea lui, așa, ca între rude — sau că și-ar pune numele pe un petic de hîrtie, chiar dacă astfel ne-ar putea ajuta să cîștigăm zeci de mii ! Nici vorbă ! Cuvîntul noblețe nu se potrivește cu el ! Cît trăiești și sîngele îți circulă în creier, trebuie să te străduiești să faci rost de capital ca să reușești ceva. Pe urmă te poți așeza liniștit pe sacul cu bani !

Își lăsase capul pe spate și sufla fumul încet, în spirale subțiri.

Marianne privi obrazul lui cam vlăguit de osteneala zilei, știind dinainte către ce anume țințeau toate aceste ocolișuri.

— Marianne ! Îmi stăruie ceva în gînd și trebuie să mă lămurești în această privință. Atunci, în primăvară, cînd Wiese a fost la voi, la Borg...

— Stinge, te rog, lampa, Johnny, sau ia-o de aici, lumina îmi bate în ochi !

— Nu te simți bine ?

— Ah, durerea asta de cap mă chinuiește din nou !

— Vezi tu, atunci — cum se face că soțul tău nu a încheiat cu Wiese contracte pentru livrări de cherestea, pădurea de la Borgsviken e doar plină de lemn de vapoare ? Acum vrea să încheie contracte cu tata, ca să scoată lemn pînă sus, în regiunea Bjölstad.

— Afacerile, știi doar — închide, te rog, fereastra, e curent. Se înfioră toată.

— Un tip destoinic şi iscusit, ştie să se folosească de scăderea preţurilor ! Se plimbă de ici colo, mă înţelegi, şi încheie un contract după altul. Formidabil cum a reuşit să se pună pe picioare, după ce tatăl lui a dat faliment acum cîţiva ani, cu şantierul naval. E o legătură interesantă de afaceri — mă gîndesc să închei un contract de cînepă cu el. Ideea părea să-l atragă.

Marianne se ridică brusc de pe canapea.

— Ia cei cinci mii ai mei de la Casa de Economii, Johnny ! Încă de azi dimineaţă voiam să-ţi spun că sînt la dispoziţia ta. Ai doar nevoie de bani, nu-i aşa ? Nu te angaja acum cu altcineva, noi doi putem să realizăm singuri afacerea asta. Spuneai că e o afacere foarte bună ? adăugă ea.

— Da, ai dreptate, aşa e ! exclamă el repede, aruncînd chiştocul trabucului în cămin. Tu şi cu mine, Marianne, ştim ce vrem şi o să facem din ferma Foss un colţ înfloritor. Ia ascultă, mai rămăsese ceva din coniacul ăla bun — acum ar fi momentul să ne cinstim, zise el bine dispus.

*

Registrul-copier era deschis, căci pagina unde fusese copiat ultimul bon de măcinat era încă umedă. Andreasen, sprijinit într-un cot de pervazul ferestrei şi dus pe gînduri, trăsese pe jumătate sertarul de la masă. Era plin cu pachete de facturi în dezordine, mototolite, legate cu benzi de hîrtie şi cu sfoară, iar în-

tr-un colţ era o casetă mică de bani, din tablă, printre carnete de socoteli şi hîrtii învălmăşite. Îl preocupa scrisul de pe plicul unei scrisori pe care o păstrase în sertar. Semăna oarecum — în sfîrşit...

— Să mă ia naiba dacă ăsta nu-i scrisul lui Henrik !

Da, şi de ce nu ? De ce nu s-ar fi gîndit Henrik să le scrie surorilor sale ? Dar atunci scrisoarea ar fi trebuit să poarte o ştampilă străină, iar aceasta era evident o ştampilă norvegiană ! Prin urmare, se afla în ţară, şi atunci — ! Da, aci era tocmai lucrul ciudat în toată treaba asta — Andreasen inspiră adînc, ca şi cum ar fi adulmecat o urmă. Nu cumva scrisorile acelea, care circulau într-una între Johnny şi surorile lui, şi pentru care el servea drept cutie poştală secretă, ca să nu ajungă în mîinile bătrînului... ?

Andreasen avea un nas fin, deşi cam strîmb spre vîrf, şi după expresia schimbătoare a feţei sale se putea deduce că, tot frămîntîndu-şi mintea, ajunsese la anumite concluzii — un fel de ecou al temerilor mute ce pluteau de mulţi ani deasupra casei :

— Să ştii că a venit acasă cu unul din vapoarele acelea din port !

În dimineaţa acelei zile reci de toamnă, după ce Mads Foss îşi îmbrăcase pardesiul şi coborîse la moară, Marianne şi Hilda se aflau în sala dinspre sud, citind cu adîncă tulburare scrisoarea fratelui lor :

Dragele mele surori! Cît timp mai vreți să mă țineți aici, să mă învîrtesc ca pisica în jurul oalei cu terci fierbinte? Odată și odată tot trebuie să se spargă buba! Nu mai pot răbda să mă bălăbănesc în casă, la Antonia, să-i înfășor consulului picioarele cu vată și să-l văd cum îmi aruncă priviri pe furiș. Își închipuie probabil că m-am ascuns dinadins la el, ca să-i fur într-o noapte caseta cu bani. Într-adevăr, ce încredere poate avea într-un vagabond care a bătut drumurile, pe apă și pe uscat, cînd de partea asta, cînd de partea cealaltă a Atlanticului, și care în cele din urmă s-a întors din San Francisco cu bruma de bani pe care îi am eu în buzunar? Fără îndoială că derbedeul a fost și căutător de aur, a împușcat indieni și i-a prădat pe tovarășii săi de acei mizerabili opt, nouă sute de dolari, cît reprezintă toată averea lui! În ciuda tonului său prietenos, ghicesc în ochii săi diverse gînduri de acest fel. Spuneați că ar fi bine să locuiesc vreo opt zile la Biermann? Foarte mulțumesc! N-aș vrea ca măria-sa, broscoiul, butucul de ferăstrău, să plesnească cumva de importanța ce și-o dă, pentru că binevoiește să-mi acorde protecție, și s-o văd pe Mina clipind din ochi și fluturînd în jurul meu, ca o rîndunică speriată.

Iar familia lui Johnny, jos, în oraș, de asemenea nu mai vreau s-o deranjez. E adevărat că el e dispus să-și pună pielea la bătaie pentru mine — ține neapărat să-mi plătească datoriile, acasă și pretutindeni în lume. Și apoi m-a chinuit cu blestematul lui de croitor, care mi-a luat măsură în mare taină — pentru trei costume! Desigur, pentru ca atunci cînd va veni în sfîrșit momentul să-i fac o surpriză bătrînului, prin venirea mea, să nu i se zdruncine prea tare nervii părintești. Dar să știți, așa cum m-am descurcat cu pantalonul meu de marinar, cu haina proastă și cu portofelul meu zdrențuit — pentru început era și asta ceva — cînd am plecat de acasă la Paimboeuf și Leeds, și apoi din nou înapoi, tot așa am de gînd — fie și numai dintr-un sentiment de demnitate — s-o cîrmesc direct la fermă și în brațele părintești, oricare va fi primirea ce mă așteaptă. Sînt și eu uns cu toate alifiile la fel ca el, și nu cred c-o să-i vină bine să se dea în spectacol. Deci, pentru a încheia cu ceea ce am început: nu mai vreau să rămîn aici, chiar și pentru simplul motiv că Antonia și cu mine ne asemănăm prea mult. Va ajunge, în cele din urmă, să mă sfătuiască și cu ce cizme să mă încalț, deși nu am decît o singură pereche. Îmi amintește de o locomotivă, pe care am văzut-o pe vremuri la Chicago și care sălta pe pămîntul gol, de agitată ce era. Și consulul, care și-a atașat vagonul de ea, o să-și dea seama cu timpul cum o să-l zdruncine.

Așa că, dragele mele Marianne și Hilda, deoarece nu mai pot să rabd această situație, fiul rătăcitor va veni mîine seară pe jos, în plimbare, la ferma Foss și la șase fix, după ceasul din oraș, se va afla în fața ușii salonului. Pregătiți-l pe bătrîn după cum veți crede de cuviință. Am încercat de mai multe ori să-i

scriu o scrisoare, dar nici una nu era potrivită. Erau fie prea lungi, fie prea scurte.

În rest vă salută, cu mai puțin curaj decît s-ar părea că are

al vostru Henrik

— Azi după-amiază!

Hilda avea o privire fixă, aproape absentă, și repetă, într-una, fără să-și dea seama, cu disperare în glas:

— Azi după-amiază! Începu să alerge prin cameră.

Cuprinsă de panica ce-o dezlănțuia de obicei în familie amintirea lui Henrik, Marianne era și ea buimăcită.

Tocmai acum tatăl se arăta ceva mai dispus pentru convorbiri mai apropiate — era uneori nemaipomenit de înverșunat. Știa ea prea bine unde își găsea el consolarea tainică, la cel mai mic prilej de supărare — și că acest remediu, folosit de multe ori la rînd, pusese stăpînire pe el în perioada cînd ea lipsise de acasă. Fuseseră vremuri grele atunci cînd soțul surorii Mina, armatorul Berthelsen din ținutul de vest, își pierduse averea.

Îi stăruiau în minte și scenele violente cu băieții — izbucnirea lui neînfrînată de furie, cînd fratele mai mic adusese familiei o asemenea rușine. Era groaznic să-ți închipui ce s-ar putea întîmpla dacă Henrik ar îndrăzni să intre pur și simplu la el, în cameră. Vedea în închipuire scene de violență, izbucnind între cei doi bărbați — între tată și fiu!

Văicărelile jalnice ale surorii o făcură însă să-și vină în fire și să judece lucrurile cu mai mult calm:

— Cineva trebuie bineînțeles să-l pregătească, și în nici un caz nu vei fi tu aceea, Hilda! Am să încerc s-o fac eu, cînd vom fi la cafea.

— Da, da, doamne! Ce frică mi-e!

Mads Foss veni la masă într-o dispoziție nu prea bună. Cei de dincolo, de cealaltă parte a fiordului, reduseseră din nou prețurile măcinatului.

Ei, chiar atît de mare nenorocire, cum părea să creadă Marianne, nu era totuși. Așa era concurența! Dar nu aveau să strice prietenia din cauza asta.

— Ce gustos e ficatul ăsta de cod! Nu, Marianne, nu mai vreau altă bucată!

Hilda își pierdu deodată cumpătul și, văzîndu-l că se uită la ceașca cu unt topit, o luă repede și o zbughi afară ca s-o umple din nou. Cînd se întoarse, ceașca nu mai avea toartă, o spărsese în grabă. Marianne vorbea cu tot mai multă însuflețire și povesti cu haz despre bătrînul Müller, care pare-se umbla să se însoare. După-masă Marianne luă șapca tatălui s-o repare, căci avea căptușeala descusută.

Clipa fatală se apropia cu pași repezi și Hilda îl vedea pe tatăl ei, ca printr-o ceață înăbușitoare, cum își umplea pipa și o aprindea. După ce domnișoara Holst aduse înăuntru tava cu cafea, Hilda ieși din nou ca să aducă ceva

— fără să spună ce anume. În orice caz, nu mai apăru în sufragerie.

— Cîți ani să fie de cînd ai șapca asta, tată ?, zise Marianne. Îmi aduc bine aminte, cînd ți-ai cumpărat-o, cum ne mîngîiam obrazul, Mina și cu mine, cu pielea ei moale de Pennsylvania. Pe atunci se afla o ștampilă aurie pe căptușeală — Johnny și-a pus-o într-o parte ca să nu-i alunece peste urechi și se plimba mîndru prin cameră ; iar mama rîdea și a spus — îmi aduc foarte bine aminte : „Lordului îi stă bine orice !". Statura lui frumoasă și mlădioasă și felul lui de a fi le are de la mama, nu-i așa ? Toți povestesc cît de încîntătoare, cît de zveltă și de grațioasă era mama în tinerețe.

— Da, fetițo ! S-o fi văzut ca mireasă — fotografia asta nu-i ajunge nici la călcîie !

— Ah, da ! Marianne oftă, privind o clipă în jos ; o treceau fiorii și transpira în același timp — iar Henrik îți semăna leit ție, tată ! Aceeași statură voinică, cu umeri lați, și părul negru — bucățică ruptă din tine ! Da, chiar așa.

— Marianne !

— Vreau să spun, tată, că de curînd ne-am amintit de el, Johnny și cu mine, cînd stăteam odată de vorbă.

— Ză-u ?, se răsti el, aproape urlînd.

— Doar a crescut de mult iarba peste povestea aceea veche, îndrăzni ea să pornească la atac, odată tot va trebui să se întoarcă acasă.

— Poate ca să-și ceară partea sa de moștenire de pe urma mamei ? răspunse el aspru. Și ca să-și jefuiască familia ?

Se holbă la ea, ca și cum o bănuială ar fi început să-i mijească în minte :

— Dacă... vreodată... vine aici, înainte să zac eu dincolo, în cimitir, atunci...

Se ridică așa de brusc încît răsturnă ceașca din fața sa pe masă și, dîndu-și seama că nu se mai putea stăpîni, ieși trîntind ușa și urcă sus, la el, unde îi auzi mult timp pașii apăsați. Mai tîrziu îl văzu plecînd fără pardesiu jos la moară și trimise o fată să i-l ducă.

Restul orelor chinuitoare, pline de încordare, pînă la venirea lui Henrik, le petrecură cu inima strînsă în încăperile de la etaj.

Bătrînul nu se întorsese încă de la moară, și acum nu mai lipsea decît să se întîlnească tocmai pe drum !

Tatăl avea timp încă să ajungă înainte de șase — mai era aproape un sfert de oră ; însă jos, pe porțiunea scurtă a drumului de la moară, ce se putea vedea de sus, nu se zărea decît o căruță cu saci de făină, înaintînd cu greu și oprindu-se din cînd în cînd.

Arătătoarele ceasului se mișcau acum îngrozitor de repede ; doar șapte, șase minute încă — și tot nu se arăta nimeni pe drumul dinspre moară ! Măcar de-ar veni abia după șase !

— Numai de n-ar veni acum ! plîngea Hilda, înnăbușit, strîngînd-o pe Marianne de braț. Știau însă prea bine că Henrik avea să fie punctual ca orologiul din turn.

Apoi văzură apărînd ca de obicei mai întîi umerii și șapca bătrînului; vîrful bastonului solid, cu ornamente de alamă, era îndreptat în sus. Discuta cu Andreasen. O doamne, doamne! Acum aveau să pîndească dacă nu venea cineva pe alee.

Nu-i era prea limpede Hildei cum trebuia să arate acea figură gigantică a fratelui rătăcitor. În închipuirea ei era vorba de o scenă îngrozitoare: vedea două pietre de moară, zdrobindu-se una pe alta, iar între ele doar scrîșnetul propriei ei spaime.

Tatăl și Andreasen intrară acum în casă; o clipă se oprise pe scară, cercetînd cu privirea drumul spre Mobert, așa cum obișnuia în fiecare seară ca să vadă dacă nu se îndreaptă cumva vreo trăsură spre ferma Foss, la o partidă de *whist* sau de *boston*.

Trecuseră opt, nouă minute după șase și o speranță nebunească începu să li se înfiripe în inimă. Poate că Henrik s-a răzgîndit totuși — poate că Antonia reușise să-l convingă să renunțe la planul său.

Și apoi, chiar în clipa cînd începură să respire ușurate, ghicindu-și reciproc gîndurile — apăru în fața porții de pe alee un individ îmbrăcat cu un sacou prea scurt și o pălărie turtită.

Nici una din ele nu scoase o vorbă, ascultînd încordate pașii apăsați înaintînd cu hotărîre pe alee, pînă ce chipul unui bărbat le apăru tot mai deslușit și mai neîndoielnic: fratele Henrik — lucru de care, dealtfel, fuseseră sigure din primul moment.

— Nu trebuie să se întîmple! strigă deodată Marianne și coborî în goană scările.

Fugi prin bucătărie afară, în grădină și îl ajunse la timp, înainte să poată fi văzut din curtea casei. Henrik rămase locului, uimit parcă de schimbarea ce se produse în înfățișarea ei.

— Henrik! Nu trebuie să vorbești astă seară cu tata! Am încercat să-l pregătesc, și îndată și-a ieșit din fire — deși nici măcar nu i-a trecut prin gînd că s-ar putea să te fi întors acasă.

— Îl voi ajuta să se obișnuiască repede cu acest gînd și va trebui să se împace cu faptul că vreau să exist, chiar dacă dorința lui de a mă revedea nu e prea arzătoare, zise el cu amărăciune.

— Nu trebuie, Henrik! O să se întîmple o nenorocire! Nu în seara asta.

— Preferi ca nenorocirea să aibă loc mîine? Nu, trebuie ca lucrurile să se lămurească — în seara asta!

— Ascultă, poate să-l lovească apoplexia dacă îl vei lua așa, pe neașteptate!

— De bucurie că i s-a întors fiul? Gîndul ăsta e încurajator!

— În orice caz, vino mai întîi sus, la mine în cameră, Henrik!, îi zise disperată, trăgîndu-l după ea. Trebuie să găsim ceva, ca să fie pregătit.

— Crezi deci că există într-adevăr primejdia ca bătrînul să aibă o criză de apoplexie? Se posomorî și-și lăsă privirea în jos, urmînd-o în camera ei.

Așa, și acum ce soluție să găsească ? Henrik tăcea, nu voia să bea vin, nu voia să mănînce nimic. Hilda îl mîngîie pe furiș de cîteva ori, pe păr, fiindu-i parcă teamă că ar putea să facă explozie.

Stăteau toți trei la sfat, împreună cu domnișoara Holst.

Marianne își dădea seama că nu mai era în stare să reînceapă lupta cu tatăl ei ; își luase inima în dinți de cîteva ori, dar odată ajunsă la capătul scării o părăsise curajul — ce mai putea să-i spună în plus ?

Ei, lucrurile însă nu puteau fi lăsate așa — își spuse domnișoara Holst. Bietul Henrik, stătea acolo cu fața întunecată și ce voia de fapt, decît să i se îngăduie să se întoarcă acasă. Un bărbat voinic, cu umeri lați — și acum stătea neputincios și se făcuse livid ca un cadavru.

Îl privea și simțea cum o cuprinde tot mai mult revolta : era doar unul din fiii casei și se săvîrșea o nedreptate strigătoare la cer ! Și toți stăteau împrejur fără să știe ce să facă — iar Hilda aproape că-și pierdea mințile. Doar nu aveau să-l alunge ca pe un cîine !

Împinsă de o rîvnă ce o făcea să uite de sine, se pomeni deodată, fără să-și dea bine seama cum se întîmplase, în biroul lui Mads Foss, copleșindu-l cu un șuvoi de vorbe despre copii și o inimă de tată, și despre o inimă de mamă, și ceea ce ar fi făcut stăpîna casei, dacă un asemenea fiu ca Henrik s-ar fi reîntors la fermă, și cum stătea acum Henrik cu inima strînsă și aștepta să-și vadă tatăl...

Tot așa cum nu-și dădu seama în ce fel ajunsese în birou, Kirsten Holst nu se dumiri nici cum ieșise de acolo. Cînd ajunse însă din nou sus, cu lacrimi în ochi și tremurînd din tot trupul, pe obrazul ei ardea ca focul palma ce i-o dăduse mîna grea a lui Mads Foss.

— Acum, domnișoară Holst, zise Henrik sculîndu-se în picioare, socotesc că e de datoria mea să fac singur față situației.

Apoi coborî calm, bătu la ușă și, neprimind nici un răspuns, intră în birou.

Sus lăsaseră ușa spre coridor deschisă și-l auziră pe bătrîn strigînd furios și cu înverșunare, în timp ce Henrik intervenea din cînd în cînd, cu cîteva cuvinte potolite.

Glasul bătrînului continuă un timp pe același ton violent, apoi discuția se liniști și în cele din urmă nu se mai auzi nimic.

Tăcerea dura de peste o jumătate de oră și devenise apăsătoare. Hilda avea în tot acest timp imaginea bastonului bătut în alamă. Apoi Kirsten se aventură jos pe scară ca să tragă cu urechea. Îl auzi pe Henrik povestind liniștit și folosind din cînd în cînd cuvîntul „tată" ; stăteau acolo, împreună, în întuneric. În sfîrșit, se auzi clopoțelul și Kirsten intră cu cele două lămpi pe care le aducea în mod obișnuit seara, în birou.

— Să facem lumină, Kirsten, ca să-l putem vedea pe băiat, zise Mads Foss, cu oarecare emoție în glas. Și aprinde apoi lămpile din salon ! Spune-le Mariannei și Hildei că vine și Henrik acolo !

Deşi turna cu găleata, maiorul înhămă calul la docar şi se grăbi să aducă la cunoştinţa familiilor învecinate ştirea despre reîntoarcerea celui de al doilea fiu de la ferma Foss, precum şi diverse alte informaţii în legătură cu întîmplarea asta. Nu, nu fusese căutător de aur şi nici nu făcuse comerţ pe coasta Pacificului, cu piei tatuate de indieni, ca să le vîndă muzeelor. Asta fusese doar o glumă a domnului Henrik. Ce voia el însă să acopere cu asta, era altă poveste! Toate pălăvrăgelile acelea după care Henrik ar fi fost fochist pe un vapor de pe Hudson, tîmplar la Chicago, colaborator într-o redacţie din Madison, funcţionar la o firmă comercială din San Francisco şi muncitor la o fabrică de maşini, erau totuşi cam prea gogonate.

Cum să-ţi închipui că un fiu al lui Mads Foss, de la ferma Foss, ar fi ajuns să facă parte din drojdia societăţii, să arunce cărbuni cu lopata, transpirînd sub dogoarea focului, acoperit cu praf negru, din cap pînă în picioare! Să creadă cine-o vrea, dar era desigur vorba tot de o poveste înflorită a domnului Henrik, menită să le dea subiect de discuţie netoţilor care înghiţeau orice baliverne.

Aspectul problematic al situaţiei, anume cu ce se îndeletnicise pînă atunci şi ce avea de gînd să facă în viitor, fu bineînţeles trecut cu vederea în iureşul reuniunilor pline de cordialitate ce se organizară cu prilejul reîntoarcerii sale acasă. Dintre familiile care întreţineau relaţii cu familia Foss, nici una nu voia

să piardă prilejul de a-şi manifesta prietenia sinceră.

Fuseseră acum cu el în vizită la mai toate familiile din împrejurimi şi părerile pe care le exprima începură să fie comentate şi să stîrnească interes, în primul rînd chiar printre ai săi.

— Marianne, ştii ce are de gînd cu cascada de jos, de la Slumsbigen? izbucni într-o zi Mads Foss. Spune că vrea să achiziţioneze toată pădurea de mesteacăn de jur-împrejur. Să facă o fabrică de cozi de topor şi de beţe — şi mai ştiu eu ce alte idei! Şi azi s-a dus din nou acolo, jos!

Se opri locului şi o privi în ochi.

— Dar pentru asta e nevoie de capital, înţelegi? Băiatul n-o fi avînd cumva intenţia să-şi ceară partea lui din moştenirea mamei? Nici n-ar putea să ne facă un rău mai mare — tocmai acum, cînd Johnny are nevoie de atîţia bani!

— I-a intrat în sînge spiritul întreprinzător american, tată! Îţi dai îndată seama, cînd îl auzi vorbind.

— Da, da — şi n-are decît să-l folosească aici, la fermă, dacă vrea neapărat să-l pună în mişcare. Sînt destule lucruri aici, pe care le poate răsturna pe toate feţele — şi, după cîte aud, e vorba de mari transformări. — Ca şi cum n-ar avea destul de făcut, şi aici!, zise el din nou, ceva mai tîrziu.

— Ai observat, tată, interveni Marianne, întrerupîndu-se o clipă din cusut, cum ţin oamenii la el? Şi ce succes nemaipomenit are la

doamne, deşi nu s-ar putea spune că e un cavaler prea atent ! Sînt chiar unele care visează să-l cucerească.

— Zău ? hm, hm. N-ai spus tu că-mi seamănă ? se hlizi Mads Foss, trăgînd din pipă. Are succes la femei, hehe — succes la femei ! Rîse înfundat, apoi exclamă : Nu e rău să moştenești o asemenea însușire !

Măsură camera în sus și în jos, scoțînd nori de fum.

— Hm, hm — h-m, da-a, s-ar putea să pice capital de unde te aștepți mai puțin. Ia te uită, tîlharul are succes la femei !

Evident că subiectul îl preocupa.

— Ascultă, Marianne ! N-ai putea să le inviți odată la noi pe fiicele lui Ellingsen de la Sandkilen ? Guvernanta aceea a reușit să le dea o educație frumoasă fetițelor și Bertha a devenit o fată foarte chipeșă. Stația lui de transbordare și participațiile la vapoare îi aduc venituri frumoase lui Ellingsen — ha, ha, îi curg în poală banii. A încropit o avere binicică, și are puse deoparte, pentru fiecare fată, cîte patruzeci, cincizeci de miișoare peșin ca zestre. Iar Bertha e o fată pe cinste !

— O, da, e ca o floare și nu duce lipsă de pretendenți. Dar n-am fost niciodată în relații cu ei și nu știu dacă Henrik...

— Henrik, o întrerupse bătrînul cu asprime. Răbufnea din el brutalitatea înnăscută, dar se stăpîni. Henrik e un băiat rezonabil, care își dă seama că e nevoie de bani ca să punem ferma pe picioare, dacă nu vrem să se ducă totul de rîpă.

— Dar Minda Henschen ? E de aceeași vîrstă cu mine, douăzeci și patru de ani, fetele nici n-ar trebui să se mărite mai devreme — o fată fermecătoare și care va deveni o soție minunată. Cred că și ea are o zestre frumoasă ; bătrînul procurist Henschen trăiește doar din veniturile pe care i le aduce capitalul său !

— Cămătarul ăsta ! urlă bătrînul. Știi tu cît trebuie să-i plătesc, acestui — hm, hm...!, se înecă el.

Tocmai pe ăsta se găsea ea să i-l propună drept cuscru — după ce de ani de zile îl chinuia cu somații și presiuni și termene fără apel ! Lipitoarea asta bătrînă, care sugea de atîta timp sîngele fermei Foss. Asta ar mai lipsi — s-o așeze pe fiică-sa acolo !

— Cît despre banii pe care i-ar căpăta Henrik luînd-o pe Minda, ca să-i vadă ar trebui să aștepte pînă moare Henschen ! Nu, vezi tu, Ellingsen, ăștia sînt oameni care vor să se ridice, bătrînul se străduiește de ani de zile să ajungă mai sus și nu s-ar da îndărăt să pună ceva bani la bătaie ca să se încuscrească cu Foss de la ferma Foss. Asta ar însemna o chestie grozavă pentru ei ! Și, vezi tu, Marianne, ceea ce ne trebuie acum sînt bani lichizi, adăugă el apăsat.

Henrik se întoarse acasă pe înserat ; fusese jos, în oraș și făcuse o vizită unui vechi coleg de școală, care avea acum o mică prăvălie pe Strandvei.

— Cît de ciudată e soarta oamenilor, îi povestea el, plimbîndu-se în sus și în jos prin

odaie, Mariannei, care şedea lîngă soba de teracotă şi se încălzea. Acest Anton Johannesen visa întotdeauna să calce pe urmele căpitanului Maryat şi n-avea altă dorinţă decît s-o şteargă de-acasă şi să devină marinar. Fusesem confidentul lui atunci cînd a fost descoperit în cuşca cîinelui, la bordul „Bellonei", şi tatăl lui l-a dus înapoi, acasă. Doamne, ce bătaie i-a mai tras! Şi dacă nu mi-ar fi băgat el tot felul de idei în cap, poate că nici eu n-aş fi... În sfîrşit, n-am cunoscut un băiat care să fi fost atît de greu de strunit ca el — afară de mine! La şcoală nu învăţa nici de doi bani. Şi iată-l acum, un om cumsecade, aşezat, muncitor, străduindu-se să adune ban cu ban. Poartă o şapcă soioasă, cîntăreşte cinstit săpun verde, şi se îmbogăţeşte pe zi ce trece.

Ştie tot ce se întîmplă dincolo de faţadele caselor din oraş. Cînd stai la el în prăvălie şi îţi povesteşte, ai impresia că ţi-a pus o pereche de ochelari pe nas. Un cap deştept! Am aflat o mulţime de lucruri, cît am stat de vorbă cu el.

Orăşelul a căpătat viaţă, asta e un fapt — şi Johnny e prezent peste tot. Dacă vreunul se află la ananghie, la el se duce! Unul ca el nu e făcut pentru negustorie măruntă, spunea Anton Johannesen.

Pe toate vapoarele, care fac escală în port, „Lordul" e bine-venit cînd apare în barcă, la scara de bord, cu ţigara de foi în colţul gurii şi pălăria neagră englezească pe cap. Prieten la cataramă şi „per tu" cu căpitanul — mai întîi se cinstesc cu un grog în cabină, şi apoi discută afaceri, cu unul sau altul dintre pasageri, chiar dacă vaporul poposeşte doar un sfert de oră în port! Pentru el sunetul sirenei e ca un clopot care-l cheamă la datorie. Bang! — şi îndată îl vezi la bord, iar Alette stă la geam să vadă dacă aduce pe cineva acasă, şi ce pregătiri trebuie să facă. Se spune că cele mai bune afaceri le încheie la asemenea prînzuri! Dar, Marianne, să te plimbi de dimineaţă cu chiştocul de ţigară în colţul gurii — zise el, cu o strîmbătură de dezgust — dincolo, în America, unul care s-ar prezenta în felul ăsta ar aştepta mult şi bine să obţină credit.

Totuşi, Johnny trebuie să fie al dracului de priceput în afaceri, adăugă el, pe gînduri. A fost un spectacol nemaipomenit, se povesteşte în oraş, cînd „Lordul", cu un gest măreţ şi o privire plină de dispreţ zdrobitor, i-a luat piuitul unui hamburghez venit la el să reclame nişte poliţe pentru cafea, care se pare că nu erau în regulă. A scos un cec din buzunar, a mîzgălit ceva pe o foaie de hîrtie ruptă din agendă şi a trimis un curier la Casa de Economii. „Poftim, nouă mii bani gheaţă! Mai aveţi şi alte creanţe în oraşul nostru?" Şi acum toată lumea îi repetă cuvintele. Hamburghezul nici nu ajunsese bine în oraş — şi a trebuit s-o şteargă cu coada între picioare.

Asta s-a întîmplat acum două, trei luni. Johannesen povestea că Johnny se întorsese tocmai în ziua aceea acasă, de la fermă, şi că îl întîlnise pe cetăţean la chei. Omul nici n-a mai avut nevoie să se prezinte la birou. Dar

să fii în stare să scoţi aşa, două, trei mii de taleri din buzunarul mic de la vestă, nu e glumă !

Marianne căzu pe gînduri. Se întîmplase atunci cînd se lăsase convinsă să-i dea banii pentru afacerea de cînepă ; apoi nu mai auzise nimic în legătură cu chestiunea asta.

*

Sosise Crăciunul. Familia Grüner venise cu copiii în vizită la fermă. Johnny şi Alette erau acolo, cu toţi ai lor — cel mai mic fusese transportat sus împreună cu leagănul, biberonul şi bona. Familia Biermann, de la moara de jos, rămîneau şi ei la fermă, noapte după noapte. Şi începînd cu masa de dimineaţă, unde se servea carne de porc în saramură, rachiu, piftie, gogoşi cu jumări, cozonac cu stafide şi multe altele, pînă la masa de seară ce se prelungea pînă tîrziu noaptea, se perindau la festivităţile de Crăciun numeroşii prieteni ai casei. Unii veneau, alţii plecau, uşa de la intrare nu rămînea nici o clipă închisă.

Niciodată nu se simţea Johnny atît de bine în casa Foss ca de Crăciun ! Tocmai despre asta vorbea cu Alette la ora aceea tîrzie a dimineţii, căscînd cu poftă după sărbătorirea din ajun, cînd li se aduse la pat cafea şi cozonac — doamna Grüner bătuse deja de trei, patru ori la uşă. O repetă şi la micul dejun, unde se adunaseră să mănînce carne de porc în saramură, iar către seară îi asigură, cu o privire cam rătăcită şi poate că exagerat de des, pe cei ce se lăsau convinşi să-şi mai umple

odată paharul cu grog, cît de bine se simţea acasă. O mîngîie afectuos pe Hilda „căci nu îi era prea uşor“ ! Anul acesta îi dărui un ceas. Glumi cu sora Biermann, care rîdea într-una şi se întreţinu „de la inimă la inimă“ cu Marianne, transformînd împreună cu ea reşedinţa familiei după ultimele realizări arhitectonice. Se plimbă cu sora Grüner prin casă, ţinînd braţul în jurul umerilor ei, pînă ce o obosi şi enervată, abia trăgîndu-şi răsuflarea, îl împinse la o parte.

Ideea tatălui ei, anume că singura soluţie potrivită pentru fratele Henrik era să facă o căsătorie rezonabilă, o înflăcărase ; şi nu făcea economie de cuvinte ca să-l zugrăvească în culori cît mai atrăgătoare. O auzeai spunînd mereu ce om minunat era, ce caracter solid şi ce minte luminată avea fratele ei.

— Unde va prinde el rădăcini va şti să pună lucrurile pe roate după metode cu totul noi. Şi faptul că nu e prea amabil şi că se exprimă uneori cam grosolan, e un defect de familie — în fond e cu totul altfel.

Acum avea în program să invite într-o seară tineretul la dans.

— Trebuie să organizăm ceva ca să se distreze şi Hilda, şi am putea atunci să-i invităm şi pe Ellingsen ! Sînt atîţia ani de cînd nu s-a mai dansat la ferma Foss, iar tata trebuie să se revanşeze pentru petrecerile care s-au dat în cinstea lui Henrik.

Antonia duduia ca un motor ambalat.

— Se nimereşte cum nu se poate mai bine tocmai acum de Crăciun. Şi toată lumea va

avea ceva de făcut. Lui Grüner i-ar putea astfel trece prin cap să şi plece; bătrînul nu e obişnuit să stea prea multă vreme fără să facă nimic!

— Cine şi-ar fi închipuit că domnul Consul, care abia îşi mişcă picioarele sprijinit în baston, e atît de ahtiat după baluri, observă Henrik. Dealtfel era preocupat de un plan pe care-l întocmise pentru drenarea mlaştinei de la Bjölstad; în felul acesta, moara fermei Foss ar avea apă în tot cursul anului, îi explică el tatălui său.

— Ho, ho — aşa, da — foarte bine! mormăi bătrînul. Ar trebui însă să faci rost mai întîi de un fleac de o mie de taleri, cît ar costa lucrările. Căci, vezi tu, Henrik, rosti el apăsat, ferma nu poate duce război pe două fronturi, şi avem destul de furcă cu Johnny!

După care Mads Foss dădu pe gît încă un pahar cu rachiu.

Acum că îl lămurise pe băiat cum stau lucrurile, se simţea uşurat: ştia deci ce are de făcut ca să-şi procure capital. Bertha Ellingsen! Intră cu Grüner în camera de joc, unde era masa de *whist*, şi închise uşa; căci începuseră deja pregătirile pentru seara de dans, mobila trebuia mutată şi totul pus la punct.

— Stai acolo, Grüner, răsună vocea agitată şi poruncitoare a Antoniei. Toate uşile din casă sînt deschise şi trage de pretutindeni! Ah, şi tu, micuţă Ola — dă fuga la toate uşile şi închide-le bine! Grüner e în stare să se îmbolnăvească!

— Dă-mi piftia prin fereastră, domnişoară Holst! Binişor, una după alta, să le pun pe poliţă — aici, în pivniţă, la rece, o să se întărească! — Ce cauţi aici jos, Lina? Ţi-am spus doar să stai ca un zid de pază sus, la copii — să nu înceapă iar să tuşească din cauza curentului de pe scară. Stai puţin, uite o bucată de budincă cu migdale, să le dai să guste, cîte o lingură pentru fiecare. Da, sugarului bineînţeles că nu-i dai nimic, atîta minte ai doar şi tu! Mai trebuie puţin sos roşu, Holst!

Antonia se repezi sus, cu o grămadă de lumînări în braţe, pentru candelabru.

Către seară se întoarse şi Johnny acasă. În timp ce la fermă pregătirile îşi urmau cursul cu mare zarvă şi agitaţie, el făcuse un tur, cu sania cu un cal, la vecinii dimprejur ca să le transmită invitaţiile, şi mîncase la prînz la familia primarului. Cu o seară înainte tocmai sosise acolo şi Ferdinand Wiese.

În total aveau să fie vreo cincizeci de persoane, socoti el — dacă veneau şi cei la care fusese trimisă micuţa Ola. Aveau loc destul.

Voia să controleze încă odată dacă fuseseră pregătite suficiente băuturi şi la nevoie să mai completeze.

O adevărată vreme de Crăciun! Un vînt blînd din sud, aducînd după sine munţi de nori negri, împinse ceaţa dinspre mare, în straturi dense şi cenuşii, spre uscat, pînă sus, la ferma Foss, anunţînd o ninsoare liniştită.

Către seară, curtea începu să se umple cu sănii, unele mari, altele cu un singur cal, din care coborau familii întregi, înfăşuraţi în pal-

toane și șube. Arcul cel mare de la ușa de intrare scîrțîia prelung urînd parcă într-una oaspeților: „Bun venit!"

Sus, în sala mare, pianul cel vechi cu coadă avea capacul ridicat. Valsuri de Strauss și de Falbe, galopuri și din cînd în cînd cîte un contradans, un fandango sau un foxtrot, într-o atmosferă tradițională de sărbătoare. Nu era greu de ghicit cine se afla la pian, în spatele capacului. Dacă degetele Minei Biermann zburau repede și ușor deasupra clapelor, fără cel mai mic efort — știa să cînte bine și ar fi cîntat cu plăcere o noapte întreagă — în schimb tușeul precis și puternic al doamnei Grüner te făcea să te gîndești la un cal greoi și voinic de artilerie, înaintînd în trap regulat și sigur, păstrînd mereu același tempo; dar îl simțeai cum obosește sub hățuri și face spume asudînd. Pintre doamnele din împrejurimi, care cîntau la pian, existau însă destule forțe care să-i sară în ajutor și s-o înlocuiască.

Pianul acesta stătea la datorie de ani de zile, în același loc. Scîndurile albe și late ale podelei deveniseră alunecoase, atît de mult se dansase pe ele — căci balurile astea de Crăciun de la ferma Foss erau adevărate evenimente!

Tilda, fata în casă, era nevoită să facă adevărate acrobații ca să ajungă cu bine la destinație, cu tăvile încărcate cu vin fiert, punci și limonadă.

Tocmai se reîntorcea la bucătărie, roșie la față și agitată, dintr-o nouă cruciadă, purtînd tava cu pahare goale. Unul dintre dansatori lovise tava, tocmai cînd o prezenta soției judecătorului, și era cît pe aci să-i răstoarne toate paharele pe rochia de atlaz, dacă Tilda nu s-ar fi dat în aceeași clipă în lături; dar căzuse aproape în genunchi. „Bravo fetițo!", a spus doamna. Iar paharul cu vin fiert din marginea tăvii, cine știe cui i-ar fi ajuns în poală!

— Doamna Grüner dansează în toaletă de gală, zise ea rîzînd, iar consulul stă rezemat de baston, și mereu își pipăie și își freacă picioarele.

Cînd o porni apoi mai departe, maiorul merse în urma ei, ajutînd-o să servească doamnele cu punci; iar locțiitorul de judecător era de părere că doamna Borg ar putea să danseze și ea, chiar dacă ținea doliu după bătrînul Bastian — mai dansase puțin și în altă seară, în timpul acestui Crăciun. Nimeni nu era ca ea, nu avea un trup atît de mlădios — aici intervenise vocea hîrîită a maiorului: „Doamna Borg are, desigur, motivele ei. Nici Hysing nu dansează! — „Ăla și cu doamna!", rîse ironic Tilda. O aștepta din nou tava plină.

Dintre vîrstnici, cei mai mulți plecaseră după masa de seară, care fusese servită mai tîrziu. Lumînările arse pe jumătate, înfipte în candelabrul sclipitor, de modă veche, pîlpîiau din cauza curentului de aer ce-l stîrneau perechile de dansatori. Cotilionul atinsese tocmai punctul său culminant. În ușa dinspre coridor se înghesuiau, cap la cap,

servitoarele, căutînd să arunce o privire înăuntru.

— Uf ! Uf ! trebuie să servim din nou limonadă, Tilda, unde-ai rămas. Deschideţi fereastra de pe coridor ! Bucătăreasa Kari e sus ? Spuneţi-i să-şi pună o rochie şi să vină să privească şi ea după ce termină cu spălatul vaselor. — Cafeaua o s-o servim, stai, aşteaptă puţin — Antonia se uită la ceasul ei mare — abia după vreo oră, cam pe la patru. Nu dansezi, Wiese ?

Wiese venise tocmai din fumoar ; se uita prin sală, şi obrazul său, sau doar ochii, aveau o expresie tulbure, sălbatecă.

— O doamnă ? întrebă plin de zel doamna Grüner. Sînt două, chiar trei lîngă pian. Stai să...

Porni spre pian, dar Wiese se întoarse brusc şi se înclină în faţa domnişoarei Holst, care stătea lîngă uşă. N-avu timp să spună nu — Kirsten îşi aduse mai tîrziu aminte — căci pînă să-şi dea seama ce se întîmplă, se pomeni dansînd. Cînd ajunseră însă în dreptul Mariannei, Kirsten îi mulţumi şi se duse din nou la uşă. Dar acum fu Henrik cel care o prinse din mers, şi din nou se învîrtiră, o dată, de două, de trei ori în cerc. Nu că n-ar fi ştiut să danseze — dar în rochia asta de fiecare zi şi închisă pînă la gît !

— Ai reuşit să mă eviţi toată seara, Marianne !, începu Wiese încet. O privea liniştit şi stăpîn pe sine, doar ochii lui aruncau văpăi. Te-ai înconjurat tot timpul de musafiri ! Crezi tu — crezi că e bine ce faci ? Crezi că

nu ştiu să judec, pentru că nu împărtăşesc toate scrupulele tale ?

— Mănuşa, doamnă Borg ! zise el şi se aplecă, văzîndu-i pe Johnny şi Alette care dansau, oprindu-se în faţa lor.

— Închipuie-ţi, Marianne, Johnny a binevoit să danseze cu mine !

Alette era o femeie subţire şi blondă, foarte vioaie, şi se vedea de îndată că era îndrăgostită de Johnny al ei şi că-l admira orbeşte.

Marianne simţi o împunsătură în inimă, văzînd-o cum îi zîmbeşte, strălucind de fericire. După ce perechea dispăru, îi aruncă o privire chinuită lui Wiese. Apoi, o clipă ochii ei se înflăcărară de pasiunea adîncă ce-o nutrea pentru el, dar îndată apăru din nou acea expresie de neputinţă în faţa obstacolului de netrecut, care-i spunea că speranţele lor fuseseră rănite de moarte şi-l ruga, plină de teamă, s-o cruţe. Să n-o mai chinuiască în zadar. Nu voia altceva decît să rămînă moartă — moartă în inima ei, pentru sine şi pentru el.

Doame, dacă ar şti ce cuvinte să găsească ca să-i atingă inima !

— Marianne, zise el, nu te am pe lume decît pe tine — şi tu te gîndeşti mereu numai la mine...

Ea zîmbea, ca şi cum ar fi purtat o conversaţie oarecare dar asculta cu atenţia încordată ; nu voia să piardă nici un cuvînt. Şi acum dădu afirmativ din cap.

— Îţi aminteşti de balul de Crăciun, la care ne-am cunoscut ? Era în casa primarului, mi se pare, doamnă Borg. În casa primarului se

organizau întotdeauna baluri de Crăciun, rosti el, văzînd că se apropie alţi dansatori.

— Baluri frumoase pentru tineret, răspunse doamna Borg. Primarul a fost întotdeauna o gazdă primitoare.

— Ah, nu! Doamnă Biermann! Tot tivul s-a desfăcut! se repezi domnul Ring.

— În camera Hildei găseşti ace cu gămălie, Mina!, zise repede Marianne.

— Nu ştiu dacă şi atunci erai aşa de frumoasă cum îmi apari acum — în astă seară! Probabil că da, însă într-alt fel, mai copilăresc. Dar chiar cu cei cincisprezece, şaisprezece ani ai tăi erai frumoasă — aşa de sprintenă şi de graţioasă, de parc-ai fi fost un mic matroz cu părul negru travestit! Şi te uitai în ochii bărbaţilor şi le suceai capul cu privirea aceea de mironosiţă poznaşă. De mine ţi-ai bătut joc toată noaptea, aşa că fierbeam. Ghetrele de elastic, de care eram aşa de mîndru, s-au făcut bucăţele.

Marianne zîmbi politicos.

— Cum aşa? Da, da, îmi aduc aminte, erau la modă pe atunci.

— Pantaloni cu gumilastic, da, confirmă Henrik, care tocmai trecea pe acolo cu Bertha Ellingsen. Chiar aşa! O, Wiese, îi trăgeam în sus ca să stea fix şi bine întinşi. Carourile desenului deveneau tot mai mari, pînă ce plesneau. Rîse peste umărul chipeşei Bertha, dansînd mai departe.

— Apoi veni vara următoare, Marianne! Mi se părea atunci că începuseşi să ţii puţin la mine — sau, rosti el apăsat — de ce mi-ai

declarat odată în grădina parohiei, că nu te-ai mărita niciodată cu un bărbat care a mai fost o dată logodit? Ce n-aş da să ştiu dacă nu cumva te rodea un pic gelozia?

Faţa Mariannei se lumină într-un zîmbet şi înclină uşor capul. Trecuse într-adevăr prin chinurile geloziei, din cauza Mindei Henschen.

— Apoi a sosit iar Crăciunul. Vezi tu, începînd de atunci am ştiut ce vreau — trebuia să pun pe picioare afacerea falimentară a familiei noastre, ca să pot îndrăzni să cer mîna fiicei de la ferma Foss. Şi aşa am devenit om de afaceri. Cînd un şiling capătă valoarea unei picături de sînge, începi să devii isteţ...

Nu, nu, nu vreau să vorbesc despre asta — n-aş vrea să te jignesc. Te-am privit în seara asta, Marianne...

— Ba da, de ce să nu vorbeşti!, şopti ea; devenise palidă şi avea privirea aţintită drept înainte.

Îi povestise odată, trebuise să dea luptă cu tatăl ei; despre adevăratele dedesubturi însă, şi anume dacă să-l lase să dea faliment sau nu, îi era interzis să vorbească, trebuia să rămînă ascuns sub vălul tăcerii.

Îşi dădea seama că nu era pentru prima oară cînd jertfe dureroase fuseseră aduse pentru prosperitatea fermei, şi în clipa asta toate acele întîmplări îi apăreau într-o lumină cenuşie, duşmănoasă. Privirea ei alunecă spre Antonia, care se resemnase să-l ia pe bătrînul Grüner.

Se uită în jurul ei cu un sentiment de ură — pereţii aceia reci păreau că vor s-o în-

chidă pentru totdeauna, s-o despartă de restul lumii.

— De ce să nu vorbeşti despre asta, vorbeşte !, repetă ea.

— Mai bine să vorbim despre cum să facem ca să ne apropiem iar unul de altul. Noi doi avem doar toată viaţa înaintea noastră, Marianne !

O clipă îşi închipui că cele întîmplate ar putea fi date într-adevăr uitării, şi avu senzaţia unei eliberări. El spunea doar că e posibil şi de ce să nu-l creadă ! În clipa următoare însă îi apăru din nou în faţa ochilor mormîntul sinistru ce se afla între ei. Nu, nu-i era îngăduit să uite !

Se întoarse brusc spre el ; simţea acum o dorinţă arzătoare de a se lăsa pradă suferinţei.

— Vrem să ne trăim viaţa, spusese el ! Privirea ei, exaltată de propriul sacrificiu, cercetă îndelung obrazul frumos bărbătesc, cu fruntea înaltă, cu linia energică a buzelor şi bărbiei. Îşi dădu seama de lupta ce avea loc în inima lui, îl văzu tresărind şi observă cum fruntea-i palidă se acoperi de picături de sudoare.

Dacă ar putea să i-o şteargă cu batista sau doar să treacă cu mîna peste ea, aşa, ca din întîmplare !

Lăsă să-i cadă batista pe jos, şi cînd el se aplecă să i-o ridice, se aplecă şi ea — şi el simţi căldura mîinii ei şi batista de dantelă alunecîndu-i repede peste faţă.

— Mulţumesc, domnule Wiese ! Îl descoperise pe Hysing.

— Marianne, vorbi el repede şi hotărît, răspunde-mi !

— De ce nu dansez, domnule Wiese ? replică ea pe un ton distant şi nefiresc de aspru. Vedeţi doar că sînt îmbrăcată toată în negru, pînă şi bijuteriile mele sînt negre. Şiragul de mărgele îi alunecă printre degete. Prin urmare mă aflu în afara petrecerii. Dacă n-aveţi nimic împotrivă, aş dori să stau acum puţin de vorbă cu domnul profesor Hysing, adăugă văzînd că acesta se îndreaptă spre ea.

— Biata Marianne ! Mult rău ţi-au făcut, nemaipomenit de mult, şopti el cu emoţie în glas, şi se îndepărtă repede. Dispăru în spatele perechilor aranjate pentru cotilion, pe care-l conducea Henrik, desfăşurîndu-şi cu succes talentele de dansator, păstrate din tinereţe.

Din camera de alături apărură maiorul şi vameşul, clătinîndu-se, ca nişte şalande vechi şi găurite, şi fură înghiţiţi de şuvoiul şirurilor de dansatori şi al perechilor ce se învîrteau. Încheiaseră jocul şi se pregăteau să părăsească petrecerea, dar se lăsară ispitiţi de perspectiva cafelei ce urma să fie servită.

„Butucul" învîrtea voiniceşte pe rînd dansatoarele, în mijlocul iureşului general, de fapt însă se învîrtea în jurul propriei lui axe, iar vesela şi neobosita lui Mina îl luă la dans, rîzînd, pe vameşul îndărătnic.

Să intre în luptă şi contingentele mai vechi ! Iar maiorul observă că pentru a treia oară

Hysing se află lîngă văduvă şi se întreţine cu ea.

O ultimă rundă, cu alegerea liberă a partenerului, în timp ce lumînările abia mai pîlpîiau — apoi se servi cafeaua fierbinte.

— Şi acum, încă un extra-extra vals! strigă Johnny, făcîndu-i semn Antoniei, la pian; plutea parcă într-un nor de încîntare.

— Nu, acum punem punct! Vameşul se îndreptă aşa de hotărît spre uşă, încît Lona, nepoata lui, fu nevoită să întrerupă dansul şi să fugă după el.

*

Antonia nu se arăta prea satisfăcută de petrecerea din seara trecută. În primul rînd Henrik nu părea să se afle într-o dispoziţie prea sentimentală, care să-l predispună la amorezare — îşi amintea cum pe vremuri, cînd venea Crăciunul, băiatul era întotdeauna îndrăgostit pînă peste urechi. Iar în al doilea rînd, nu ţinea deloc seama cu cine vorbea şi discuta fără nici o reţinere despre tot ce se petrecea în district.

Antonia socoti că era necesar să-i atragă atenţia în această privinţă şi folosi prilejul ce i se oferi a doua zi după-amiază, în timp ce beau cafeaua împreună, pe înserat. Avea să scandalizeze oamenii, dacă continua în felul ăsta! Căci nu oricine e dispus să fie antrenat în tot soiul de discuţii.

— Mi se pare că aseară n-ai fost prea atent faţă de procuristul Henschen. Da, rîzi numai! Dar cumnatul Biermann m-a rugat să-ţi atrag

atenţia. Ce ţi-a venit să-i spui bătrînului Henschen că ar trebui să plătească salarii mai bune muncitorilor săi? L-am auzit şoptindu-i lui Lehnsmann că de risipit banii nu e greu, dar nu oricine e în stare să-i adune. Şi apoi, n-ai găsit ceva mai potrivit ca să distrezi doamnele decît să le povesteşti că la San Francisco dormeai la azil şi îţi dădeai aere de ucigaş ca să-i ţii la respect pe pungaşi şi să-i faci să creadă că eşti mai periculos ca ei! Şi să le demonstrezi cum îţi schimonoseai faţa şi-ţi rostogoleai ochii! N-aş putea spune că mutra asta negricioasă a ta, cu gura lăbărţată, care nici altfel nu e deosebit de frumoasă, avea un aspect prea atrăgător! Ei, şi cum îţi place Minda Henschen? Ai văzut ce bine se îmbracă? Era tare drăguţă ieri.

— Nu e urîtă, admise Henrik, dar e searbădă, se vede cît colo că tatăl ei a făcut-o la bătrîneţe — a doua coasă, cum se spune la fîn.

— Nu e greu de ghicit, Henrik, de unde îţi vine această grosolănie, e moştenire de la tata!

Se legănă cîtva timp, enervată, în scaunul balansoar, dar chestiunea o interesa prea mult ca să se dea aşa uşor bătută.

— Favorita tatei, Bertha Ellingsen, a dansat aseară tot timpul. Era ca un adevărat vîrtej.

— Două fete zdravene, ea şi sora ei, completă Henrik căscînd.

— Şi ce frumos cîntă Bertha la pian.

— Da-a, trebuie să spun că am admirat-o cum îşi înfigea braţele groase în pianul nos-

tru bătrîn, parcă plămădea aluat. S-a perfecționat în străinătate.

— Și tu te poți mîndri cu perfecționarea ta în străinătate ! îi aruncă ea, furioasă, în obraz.

— Tu cel puțin n-ai moștenit nimic de la tata, trebuie să recunosc ! conchise el cu părere de rău.

De data asta Crăciunul avea să fie tulburat și de alt aspect al realității brutale și necruțătoare.

Sărbătorile erau acum pe sfîrșite și a doua zi urmau să se întoarcă cu toții la casele lor, dar Johnny mai ezita încă să deschidă discuția.

— Din ziua Sfîntului Toma și pînă la șase ianuarie să domnească pacea ! În dimineața următoare însă, Johnny intră în camera bătrînului și, cu toate că afișa o bună dispoziție cam forțată, mîna îi era umedă cînd îi întinse scrisoarea — din nouăsprezece decembrie — prin care firma din Londra își permitea să sisteze, fără nici un motiv și fără preaviz, acordarea oricăror alte credite în alb, în afară de cazul cînd domnii Mads Foss, Biermann și consulul Grüner ar fi de acord să gireze pentru majorarea sumei cu cîteva mii.

Era o pretenție pe cît de stupidă, pe atît de nerușinată !

— Dar nu văd altă posibilitate, tată, decît să-i dăm curs. În fond nu e vorba de a avansa vreo sumă sau de pierderi suferite, ci doar

de aceeași semnătură pentru o sumă mai mare.

Mads Foss stătea în cămașă, cu obrazul săpunit, deasupra vasului de alamă cu apă fierbinte, și se bărbierea în fața oglinzii. Clătină morocănos din cap, ca și cum ar fi bănuit că avea să mai urmeze ceva.

— Mi-e teamă că mergi prea departe, Johnny !

Rămase cîtva timp pe gînduri, încruntîndu-se și privindu-și bărbia puternică, acoperită cu clăbuci albi, în oglindă.

— Ce să-i faci ? Cînd ai spus A, trebuie să spui și B !, mormăi el. Nu cred însă că o să-ți meargă așa ușor cu Grüner. E mai bine dacă te duci întîi la Mina cu peticul ăsta de hîrtie.

Șterse cu grijă clăbucul de pe brici și îl puse în fața oglinzii.

— Adu tocul încoace !

Cu un an în urmă făcuse progrese foarte mari, stabilise legături cît se poate de importante, îi explică Johnny surorii lui, cînd se duse apoi la ea s-o roage să-i arate lui Biermann scrisoarea și să-l convingă să-și pună semnătura sub cea a tatălui său.

— N-ai nici o grijă, Biermann o să semneze, zise Mina, repezindu-se cu hîrtiile în dormitor.

— Doar știi, Biermann, că Johnny e solvabil. E o cinste să semnezi împreună cu tata și cu ceilalți — Johnny se bucură de un renume excelent !

Mina avea pregătite o mulțime de argumente convingătoare :

— Să nu stricăm Crăciunul ăsta atît de frumos! Tocmai acum, cînd s-a întors şi Henrik acasă! Cine ştie, Biermann, de cîte ori ne vom mai putea aduna de sărbători, aşa, cu toţi laolaltă, ca în acest an — aproape întreaga familie! Tata îmbătrîneşte!

Cu puţin înainte de masa de prînz, Antonia se duse sus în cameră, la Grüner, cu hîrtia purtînd cele două semnături, pregătindu-se să facă faţă oricărei situaţii; aşezase un paravan în faţa ferestrei ca să-l păzească de curent şi nu voia să-l lase să coboare pînă ce nu se încălzeau bine camerele de la parter.

Odată cu revenirea la viaţa cotidiană şi la cămăşile de barhet, pentru consul apărea şi perspectiva unei perioade de lupte şi suferinţe. În ultimii ani Antonia avusese grijă, cu hotărîrea şi energia ce-i erau proprii, să-l trimită să-şi urmeze curele de Karlsbad şi de Kissinger, băile de portocale şi de mure, împotriva gutei. Iar acum urma să facă o cură de aer, combinată cu tratamente, masaje şi îmbrăcăminte de lînă — Antonia studiase întreaga procedură.

Consulul citi hîrtia şi o aruncă pe masă.

— Vezi, Grüner, cu cîtă neruşinare a fost tratat Johnny!

— Am văzut!, răspunse el, strîngînd din buze.

— Tata şi Biermann au semnat îndată.

— N-au decît!

— E doar o problemă a întregii familii — treaba asta!

— Sentimente de familie care depind de o hîrtie! N-am mai auzit încă aşa ceva, spuse el, clătinînd cu hotărîre din cap.

— Cum ar putea să se manifeste mai bine sentimentele, dacă nu într-o asemenea împrejurare? întrebă ea pe un ton aspru. Numai aşa, cu vorbe goale şi drăgălăşenii?

— Dacă semnez, ştiu ce voi pierde şi ce nu vreau să pierd, Antonia — pentru familie, cum spui tu; şi nu mă îndoiesc că tatăl tău şi Biermann o ştiu şi ei.

— Grüner! Vreau să sper că e vorba doar de o pălăvrăgeală negustorească, cum îţi place ţie să debitezi! Îi aruncă o privire ce anunţa izbucnirea furtunii.

— Bagă de seamă: nu spun că pierd ceva. Şi nici nu spun că cineva pierde ceva, ci doar că ştiu *ce voi pierde eu* — şi pentru asta ai căpătat atunci semnătura mea, Antonia — împotriva principiilor mele!

— Foarte generos din partea ta! Tu porneşti de la ideea că fratele meu e un escroc şi că nu se poate ţine pe propriile lui picioare.

— Pornesc de la ideea că nu voi mai putea să-mi agonisesc altă avere cu cîrja asta!, şi ridică iritat bastonul.

— Vrei într-adevăr să te dai deoparte, Grüner? Luă hîrtia de pe masă, ca şi cum s-ar fi pregătit să facă un pas hotărîtor.

— Cred că ar fi bine să plecăm, da, cît mai repede cu putinţă; în felul ăsta situaţia va fi mai puţin neplăcută.

— Vrei să spui că ar trebui să ne cărăm repede din casa tatălui meu, ca nişte pisici

plouate? Aşa-i? Spune! Dar ia aminte, dragul meu! îl fulgeră ea cu privirile. Ai să pleci singur acasă, căci noi, cei din familia Foss, nu obişnuim să ne dăm în lături, cînd este în joc onoarea noastră.

El ridică resemnat din umeri:

— Avem şi copii de care trebuie să ne îngrijim!

— Ființă egoistă, fără inimă, ursuză, meschină, pentru care mă spetesc, da, mă spetesc zi de zi! Se apleacă peste el — mare şi puternică şi tremurînd de furie.

— Nu vreau — nu vreau! strigă el cu o încăpățînare bolnăvicioasă. Nu vreau! Făcea mereu mişcări violente cu mîna, ca şi cum ar fi vrut să încuie caseta de bani.

— Bine, bine, Grüner! Îi puse din nou hîrtia în față, pe masă. Te priveşte.

— Da, mă priveşte!, strigă el, strîngînd din dinți.

— Dar mă priveşte şi pe *mine*, Grüner! Căci din moment ce m-ai cumpărat, rosti ea cu răutate, accentuînd fiecare cuvînt, înseamnă că am vîndut ceva. Şi ceea ce-mi aparține, voi păstra! Mă întorc mai tîrziu să aflu ce hotărîre ai luat. — Am să-ți trimit sus supa de fulgi de ovăz, adăogă ea cu o voce aspră, trîntind uşa în urma ei.

Jos nu se discută nimic despre cele întîmplate. Grüner avea întotdeauna nevoie de un răgaz de gîndire. Se bănuia că lucrurile nu prea erau în regulă, şi domnea o atmosferă apăsătoare. Cînd Antonia avea fața congestionată era aidoma lui Mads Foss însuşi, cînd îl apucau furiile!

Abia cînd se aşezară la masa de prînz, aduse şi Antonia hîrtia semnată.

*

— O să vedem, o să vedem — o să vedem noi! Ce-am spus eu? Ceea ce a fost îngropat acolo, la Borg — hehe, cu un grilaj împrejur — o să iasă la lumină, o să iasă la lumină! N-ați auzit niciodată vorbindu-se de hoți, care țin banii furați ascunşi, pînă ce numerele de serie sînt uitate? Apoi îi scot din ascunzătoare — da, hehe — şi încearcă să se folosească de ei ca şi cînd i-ar fi cîştigat în mod cinstit — hehe!

Vameşul clipea din ochi, drept care jumătatea cea strîmbă a obrazului îi aluneca în sus; apoi se uita fix la interlocutor, şi se străduia, cu ajutorul spiritului său iscoditor, să-l convingă să facă o asociație între anumite fapte în aparență fără legătură între ele.

Îşi băgase în cap cu tot dinadinsul că în spatele poveştii cu sinuciderea lui Bastian se ascundea ceva şi, în timp ce-şi făcea serviciul în magazia vămii, nu contenea să răsucească lucrurile în fel şi chip. Toată lumea îl socotea însă un palavragiu fără minte.

— Domnul Ferdinand Wiese a apărut din nou în ultimul timp! A fost pe la „Lord" şi la Grüner. Prinde rădăcini aici — cum s-ar spune, ca să treacă fiordul în căutare de apă — face afaceri, hehe, cu Biermann şi... Hm, ferească Dumnezeu, de ce să nu faci afaceri,

mai ales cînd ești atît de prevăzător ca domnul Wiese! Își încruntă fruntea, ca și cum ar vedea totul clar în fața ochilor. Apoi se duce din cînd în cînd la ferma Foss — bineînțeles! Omul vrea să cumpere cherestea pentru vapoare, tocmai de sus, de pe munte, hehe! Să vedem cine o să danseze pînă la urmă pe mormîntul lui Bastian! Hehe — grilajul, grilajul — e prea mult aer între zăbrele! —O să vedem, o să vedem dragul meu, dacă un vameș fără minte nu-i totuși în stare să miroasă cu nasul lui ce au vrut să ascundă hoții — hehe! Lovi cu bastonul în pietrișul de pe cărare și își aplecă înainte trupul ciolănos, îmbrăcat în uniformă.

Cînd doamna Biermann fu informată de prietena ei intimă, se făcu vînătă de furie și nu se putu abține să-i povestească tatălui ei ce fel de cleveteli colporta bunul lor prieten, vameșul. Dealtfel îi făcuse întotdeauna o deosebită plăcere să răspîndească tot felul de zvonuri desprei cei de la ferma Foss!

— Prostii și minciuni, Mina! Fă-te că nu știi nimic — și ține-ți limba în frîu! Trebuie să-ți dai seama : cu cît agiți mai mult apele, cu atît devin mai tulburi. Nu-i spune însă nimic Mariannei, s-ar putea să se simtă atinsă. Cît despre Wiese, nu e nevoie să vă faceți griji!

— Nu, nici de el și nici de vameș!, îl asigură Mina înfierbîntată.

— O-o, vameșul ăsta! Trebuie să ne purtăm ca și cum n-am ști nimic de bîrfelile lui!

— Ascultă, Mina! reluă el apoi firul discuției, șoptește-i totuși ceva Mariannei — dar cu grijă! Ar face bine să fie mai prudentă!

Acest aspect al problemei nu avea dealtfel prea mare importanță pentru Mads Foss. „Sensibilități de femeie — ei, mare lucru!".

Luase pe loc hotărîrea : va întrerupe orice tratative cu Wiese, în regiunea Bjölstad sau în orice alt loc.

— Nu, să am iertare, dar robinetul ăsta am să-l închid. Ferma Borg e complet liberă și n-are decît să ajute și ea cu un împrumut, dacă Johnny nu se va putea descurca. La urma urmelor, de ce să-mi pun numai eu pielea la saramură și să tot plătesc!

Mina se înființase în ziua aceea cu oale și castroane ca să culeagă din grădina casei părintești coacăze și agrișe pentru compot. Folosi deci prilejul pentru a ataca subiectul cu Marianne — doar așa, în treacăt.

— Eu și Hysing? zise Marianne, făcînd ochi mari, ca și cum acest nume i-ar fi venit primul în gînd, se întoarse apoi liniștită și aruncă o mînă de agrișe în castron.

— Ah — Wiese!

Stătea pe cărare, vizavi de Mina și mîna ei culegea fără întrerupere în tufișul spinos. Sub borurile mari ale pălăriei de pai fin, fața ei părea slăbită și oarecum obosită. O expresie de tristețe era întipărită pe obrazu-i îngust, cu tenul brun, și bărbia cam prelungă ieșea acum în evidență.

Vedea prin sora ei ca printr-un pahar cu apă și știa unde voia să ajungă; în aceeași

clipă simţi cum i se strînge inima, ca în faţa unei primejdii.

Mina dădu afirmativ din cap şi sporovăi mai departe.

Marianne crezuse că, drept răsplată pentru că îl respinsese atunci aşa de hotărît pe Wiese, avea să dobîndească o oarecare linişte interioară — chiar dacă aceasta n-ar fi fost altceva decît un strat de gheaţă, acoperind speranţe ofilite, şi care trebuie să rămînă ofilite.

Aşa crezuse la început. Dar tocmai sentimentul că orice speranţă era pentru totdeauna îngropată îi stîrnise în inimă, în ciuda glasului raţiunii şi al conştiinţei, remuşcări amarnice — o amărăciune ce nu voia să ţină seama de nimic. Şi în tot cursul acestei ierni lungi şi întunecate, suferise şi dusese o luptă cu ea însăşi.

Către primăvară auzi că Wiese fusese la Biermann ca să încheie o afacere şi că locuise la Johnny. Nu voi să-şi depene gîndurile mai departe, îi era teamă — ştia unde va ajunge din nou. Dar nu se putea împiedica de a resimţi o mare bucurie la gîndul că el nu abandonase încă speranţa.

Apoi mai fusese o dată la o petrecere jos la Grüner, iar în cîteva rînduri venise sus, la Biermann, în chestiuni de afaceri. Tratativele cu tatăl ei — îi urmărea gîndurile — le continuase în tot acest timp, fără grabă. Îşi dădea seama cu cîtă tenacitate începuse să-şi aplice planul : un asediu tăcut şi pe îndelete, bine chibzuit şi prevăzut pentru o durată mai îndelungată, astfel încît să-i dea şi ei timp

să se distanţeze de cele întîmplate. Şi deoarece era dornică să se amăgească, începuse să-i apară din cînd în cînd licărirea unei speranţe fantastice.

Acum, în vară, era aşteptat la Biermann — trebuia să apară într-una din zile. În ultima vreme stătea mereu cu privirea aţintită într-acolo — poate că se ivea prilejul să se întîlnească pentru cîteva clipe. Ştia că nu va veni, era sigură de asta. Încă nu !

Tot ce construise în felul acesta în secret, şi încă multe altele, se prăbuşeau acum, în timp ce Mina continua să vorbească lîngă tufişurile de agrişe ! Pălăvrăgelile oamenilor, zvonurile, îşi simţea inima prinsă într-o gheară — va să zică tot se mai ocupau de ea, îi ţineau sub lupă, pe el şi pe ea, îi urmăreau şi interpretau cu suspiciune fiecare pas. Stăruia bănuiala că avusese loc un sacrilegiu.

Îşi dădu brusc seama cît de departe ajunsese în orbirea ei, căci de fapt se legănase tot timpul în iluzia că ar putea trece peste cele întîmplate.

Se auziră din casă vocile zgomotoase ale lui Henrik şi Hysing.

Silueta lungă şi deşirată a lui Hysing, purtînd o haină neagră cam roasă şi o pălărie turtită, ce exprimau un dispreţ total pentru orice preocupări lumeşti, se îndrepta în acest moment, prin grădină, direct spre locul unde se zăreau pălăriile de pai ale doamnelor. În timpul verii venise de mai multe ori în plimbare, de la parohie.

Obrazul său prelung și palid apăru apoi, cu un zîmbet sigur de sine, lîngă tufișul doamnei Biermann.

Ca de obicei, urmărea un scop bine determinat ; hotărîse deci să înceapă conversația cu doamna Mina, mereu bine dispusă și ușor accesibilă, socotind că astfel se va putea apropia mai ușor de doamna Borg, care era de fapt ținta lui. În ultimul timp se arătase mult mai puțin binevoitoare față de el decît fusese îndreptățit să spere, după începutul acela promițător. Situația era acum de așa natură încît socotea preferabil s-o atace din flanc, luînd-o prin surprindere cu vreo idee sau o observație neobișnuită.

Se postase acolo, cu aerul unui filozof amabil, căruia nimic nu-i scapă. Fuma și perora :

— S-ar putea cunoaște caracterul unei femei după felul în care culege agrișe. Mîna dumneavoastră se mișcă așa de ușor, doamnă Biermann ! Și n-are nici o importanță dacă se mai rătăcesc și cîteva frunze sau unele bobițe crude în castron. În clipa asta vă simțiți în acest tufiș ca o păsărică, sînteți ca la dumneavoastră acasă, ați fi chiar în stare să vă așezați pe o rămurică, și să vă legănați ciripind, doamnă Biermann !

După această foarte spirituală introducere suflă încet și cu subînțeles fumul țigării deasupra tufișului, înălțîndu-și gîtul slab din gulerul hainei, semănînd în momentul acela cu un uliu jumulit ; apoi îi aruncă pe furiș o privire Mariannei, de cealaltă parte a potecii.

— Iarăși, sînt altele care culeg — s-ar putea spune deosebit de precis. Nici o bobiță necoaptă ! Conștiincioase și sigure, înaintează ca niște somnambule pe acoperiș. Acestea sînt femeile al căror obraz și ochi exprimă un lucru, în timp ce buzele rostesc altceva. Numai cine știe să tălmăcească limba lor fundamentală poate să le înfrunte — și asemenea femei nu se află în acest tufiș, doamnă Biermann !

Se uită la doamna Borg insistent, cu o privire cercetătoare. Era pentru el o enigmă interesantă, ce-l preocupa permanent — atît de interesantă încît simțea cum pune tot mai mult stăpînire pe el. Cîte întrebări nu-l frămîntaseră în ultimul timp, căutînd să afle ce se ascundea în acești ochi. Iar astăzi avea impresia că doamna Borg simțea nevoia unei conversații mai spirituale decît cea despre compot de agrișe sau despre gusturile „butucului" sau ale micuțului Mads Biermann.

Marianne îi întinse o farfurie plină cu agrișe — și ochii lui zăboviră pe silueta ei zveltă și grațioasă — și îl rugă să alunge țînțarii cu fumul de tutun.

— După cum văd, doamnele își apără mîinile cu mănuși fără degete. Doamnele romane din vremea imperiului desfășurau o adevărată artă, aveau sute de produse pentru îngrijirea pielii, se spălau cu lapte de măgăriță...

Se cufundă apoi într-o problemă științifică : dacă palatul în care fusese asasinată Mesalina se afla în partea de nord sau în cea de sud a Ostiei. Ardea de entuziasm istoric și se avîntă într-o adevărată prelegere ; cînd, în cele

din urmă, fu nevoit să-şi ia rămas bun, pentru a fi la timp acasă, la ora de greacă de după-amiază, avu sentimentul că se destramă o atmosferă de vrajă, pe care el însuşi o ţesuse.

În săptămîna următoare, miercuri, îi spuse doamna Borg, aveau să culeagă alune ; ştia că îi plac.

Marianne privi în urma siluetei lui colţuroase ce se îndepărta agale, ţinînd în mînă pipa din spumă de mare cu muştiucul unsuros. Omul avea ceva triumfător în felul cum mergea şi era în stare să-şi bage cine ştie ce în cap. Lucrurile trebuiau puse la punct !

— Draga mea Marianne !, exclamă doamna Biermann. Tu reuşeşti oare să ţii pasul cu toate speculaţiile astea ? Şi apoi, cînd îl văd cum studiază pe fiecare pe toate feţele, parcă mă simt dezbrăcată în faţa lui !

*

— Ia să văd dacă nu pot prinde un caras, ar mai fi o variaţie la masă, murmură Henrik pierdut pe gînduri. Găsi plasa de prins caraşi jos, în tufişul de măceş, ce se înălţa lîngă zidul boschetului. Trecuse un an de cînd îşi tot pierdea zilele cu vizite şi petreceri, fără să-şi facă vreun rost. Putea să mai treacă în acest fel un an şi încă un an, şi să nu avanseze cu nici un pas. Parcă ar fi nimerit în vîrtejul de sub roata morii.

Începu să înnoade sforile plasei în unele locuri unde erau rupte şi trase cu dinţii de capete ca să întărească nodurile. Dar schimonoselile obrazului şi gesturile sale bruşte în timp ce lucra trădau o preocupare ce nu părea a fi în directă legătură cu străduinţele sale.

„Nu-ţi dai seama că Bertha Ellingsen abia aşteaptă să se mute la ferma Foss !", îi spusese bătrînul. Aluzia era cît se poate de limpede : trebuia să se însoare !

Îi explicase în ziua aceea bătrînului că voia să întreprindă ceva, fie la fermă, fie în altă parte. Existau două posibilităţi : ori să înceapă cu drenarea mlaştinei şi să-şi asigure astfel apa necesară în tot cursul anului, pentru întreprinderea sa, sau să cumpere căderea de apă de jos, de la Solumsvigen.

„La fel m-am gîndit şi eu — desigur că m-am gîndit şi eu la asta, Henrik !" Bătrînul se plimba bine dispus prin biroul său, ciocănea din cînd în cînd cu pipa pe masa de scris şi rîdea cu înţeles.

„Dar atunci nu pricep de ce nu te grăbeşti puţin — Bertha Ellingsen e de-a dreptul moartă după tine !"

Pleosc ! Plasa se afundă cu un clipocit pînă în adîncul verde.

„O fată aşa de simpatică şi chipeşă, o mîndreţe de fată, zău ! Şi partea cea mai frumoasă sînt bineînţeles banii, căci fără asta..."

Trase plasa afară şi o cercetă. Apoi o răsturnă în apă : era plină cu noroi.

Îndrăgostit — îndrăgostit ! Da, desigur, dar îndrăgostit de o treabă care să aibă un rost ! Hei-rup ! Din nou trase plasa afară, era îngreunată de tot felul de obiecte şiroind de apă.

Ia te uită, ce de lucruri ajung la suprafață dacă răscolești mai adînc în nămol. O talpă de pantof, și încă una. Dar ce mici sînt ! O, doamne ! rîse el, înfigînd prăjina în pămînt ca să curețe plasa.

Stau aici și aiurez despre dragoste, în loc să prind pește ! Hai să încerc înc-odată !

Plasa rămase agățată de o rădăcină.

De fapt, ce înseamnă : îndrăgostit ? Trase cu grijă plasa pe mal. La vîrsta mea, nu e scris că trebuie să fii neapărat îndrăgostit. Dar de însurat, asta da !

Împinse plasa mai adînc în apă și o trase afară.

— Hei rup ! De data asta se zbătea în plasă un exemplar de toată frumusețea. Luă în mînă peștele greu și bombat, cu burta galbenă, și îl privi cu atenție. Ochii lui rotunzi și nemișcați îl fixau liniștiți, cu o expresie plină de înțelepciune gravă, ca și cum și-ar fi dat perfect de bine seama de împrejurările în care se afla, și nu-și mai făcea speranțe deșarte.

— Și tu gîndești la fel, se vede prea bine din mutra ta gînditoare ! Cred că nici tu nu te sinchisești prea mult de toate poveștile astea despre dragoste — la urma urmelor, merge și fără asta. Chiar așa ! Aruncă peștele în găleată.

Cred că nu e așa de greu să găsești o fată tînără și drăguță cu care să te însori.

Către seară, cînd intră în bucătărie cu peștele, domnișoara Holst îi zîmbi, arătîndu-și dinții albi. Zîmbea întotdeauna cînd îl vedea

pe Henrik. Nici ea nu știa de ce — dar îl găsea foarte simpatic. Henrik se așeză pe banca din bucătărie, și puse peștele lîngă el.

— Hm ! Da ! — Ce părere ai despre căsătorie, Kirsten ?

— O, cred că a venit timpul pentru dumneata.

— Bătrînul e de aceeași părere.

Kirsten izbucni în rîs. Henrik era transpirat și avea un aer tare nenorocit.

— Da, însă trebuie mai întîi să simți că ești, cum se spune, îndrăgostit.

— Ah, îmi închipui că asta vine de la sine.

— Să mă bată dumnezeu dacă mă simt mai îndrăgostit decît e peștele ăsta. Nici ăsta nu se prea mișcă. Ascultă, Kirsten, dumneata ai un suflet cinstit ! Oare dumneata ca femeie n-ai socoti că e o înșelăciune dacă aș veni la dumneata și ți-aș spune că sînt îndrăgostit ca să te fac să-ți dai consimțămîntul ? Căci să mă prefac mai întîi că sînt îndrăgostit, și apoi an de an să trebuiască să îndrug la drăgălășenii, asta nu e în firea mea. Ei, ce părere ai ?

— O, n-ai decît să-i ceri mîna în mod cinstit. Dealtfel, nu e așa ușor pentru o fată să găsească un bărbat pe care să-l poată cunoaște pînă în fundul sufletului.

— Vrei să spui că e de ajuns dacă omul e cinstit ?

— Da ! În orice caz, dumneata nu ai fi în stare să înșeli o femeie, dacă ea nu te-ar înșela pe dumneata.

— Deci, vrei să spui că e de ajuns să fi cinstit și bun! Dar nu se cere numai atît, se pretinde să te declari extaziat, fermecat și așa mai departe.

— Fetele din familiile pe care le cunosc eu, nu cred să aibă asemenea pretenții!, zise Kirsten ridicînd din umeri și întorcîndu-se spre sobă.

— Ah! Kirsten, apropó de carasul ăsta bătrîn, îmi amintește... Nu e caraghios că Marianne mai ține încă doliu după bătrînul corăbier? Pe vremea cînd eram acasă, îi învîrtea pe toți, tineri și bătrîni, pe degetul cel mic și își bătea joc de ei. Pentru ca în cele din urmă să-l pescuiască pe bătrînul ăsta Bastian. De unde se vede că nu e vorba numai de dragoste. Stătea pe banca din bucătărie, cu brațele încrucișate pe piept, și-și bălăngănea picioarele, cu gîndul aiurea.

— Galben de tot și rotund, precis că nu mai are nevoie de unt!, adăogă el, aruncînd o privire peștelui.

— N-nu, un animal ca ăsta trebuie să se mulțumească să fie prăjit în propria lui grăsime!, îi întări ea spusele, rîzînd din toată inima.

*

Se hotărîse ca Hilda să fie trimisă la Lübeck, la același pension unde fusese și Bertha Ellingsen. În cursul toamnei însă data plecării fu mereu amînată — și tot așa în cursul iernii. Cînd veni în sfîrșit primăvara, Mads Foss fu de părere că deocamdată trebuia să se mulțumească să se ducă o dată pe săptămînă, jos, la Bertha și să studieze la pian cu ea. N-avea nici un rost să plece acum, cînd nu mai era mult pînă la vară.

Marianne susținea că Hilda trebuie să plece de acasă, să iasă în lume — și avea desigur dreptate. Dar ce-i lipsea surorii ei, nici ea nu știa prea bine, căci nu era ușor să-i pătrunzi în suflet.

După moartea mamei rămăsese singură acasă, tocmai în perioada adolescenței, cînd însă întîmplările din jur se întipăresc mai adînc în cuget. Fusese martora atîtor situații oribile, pe care surorile și frații ei nici nu le bănuiau. Cînd aveau loc chefurile acelea zgomotoase, prelungite, se refugia, tremurînd toată de frică, pe scara întunecată ce ducea la pod; apoi, cînd tatăl ei se închidea în cameră, îndîrjit și plin de mînie, stătea zile întregi prin apropiere și asculta cu sufletul la gură. De cîte ori se strecura ca o umbră pe lîngă el, îl cerceta instinctiv cu privirea, căutînd să afle dacă băuse din nou. Era copleșită de povara acestei taine, pe care socotea că trebuie s-o ascundă chiar față de restul familiei.

Observase cu neliniște că în tot cursul primăverii se lăsase din nou pradă patimii lui pentru alcool. Arareori îl puteai vedea stînd și fumîndu-și pipa în salon — de obicei se retrăgea la el în birou. Dimineața îl vedea ieșind afară în curte, neliniștit și morocănos, așteptînd factorul poștal. Fără îndoială, erau timpuri grele.

Era aspru și ursuz. Într-o zi surorile fuseseră din nou la familia Biermann și se întorseseră tîrziu acasă, cînd bătrînul intră în bucătărie și o repezi pe Hilda, spunîndu-i că prea făceau multe vizite. Trebuia să se gîndească că era nevoie de cai la fermă, acum, cînd se făceau lucrările de primăvară.

— S-ar spune că voi două, tu și văduva Borg, vă închipuiți că toate vin de-a gata !

Dar cînd era de față Marianne nu scotea nici o vorbă. Hilda simțea că se întîmplase ceva care îi producea necazuri, probabil tot în legătură cu afacerile. Carafele și cănile dispărură din nou în bufet, sub cheie.

Într-o după-masă sosi la fermă un avocat din capitală. Mads Foss cu statura lui masivă, încununată cu păr argintiu, apăru în ușa casei și îl pofti în salon. Apoi se duse în bucătărie și după felul nervos în care ceru să se servească de îndată o gustare cu tot ce se găsea mai bun în casă, domnișoara Holst înțelese că nu era vorba de o vizită prea plăcută.

La masa foarte îmbelșugată, Marianne și Hilda fură niște gazde cît se poate de amabile și prevenitoare, iar cînd discuția se îndreptă asupra afacerilor, se retraseră imediat.

Era încă devreme și mai aveau timp să facă un drum pînă jos, la Ellingsen, unde Hilda urma să aibă în ziua aceea lecția de pian !

— Puteți să înhămați cei doi suri la trăsură și rugați-l pe Henrik să vă ducă ; ca să nu vă pară drumul prea lung, le recomandă cu grijă părintească bătrînul.

Avocatul băncii cunoștea ospitalitatea generoasă a fermei Foss și se simțea ca o ghiulea care ar trebui să străbată un zid de saltele moi. Era un bărbat slab, cu o înfățișare plăcută și o atitudine rezervată. Nu voia să-și scoată nici măcar pardesiul și cizmele de drum și mînca mai mult din politețe, decît cu apetitul ce s-ar fi cuvenit să-l aibă după călătoria destul de lungă. Obrazul lui de orășan avea o expresie prudentă și puțin crispată, căci se simțea stingherit de situația în care se afla și avea grijă să nu se lase abătut, prin excesul de amabilitate al gazdei sale, de la problemele ce erau de rezolvat.

— Trebuie să aibă loc o licitație la Bjölstad, asta nu se poate evita, domnule Foss ! E vorba de principiile băncii, înțelegeți... !

Discutau despre garanțiile ce fuseseră depuse la bancă pentru creditele curente ale lui Johnny și care acum dovedeau a nu mai fi suficiente.

— Asta din cauza modului în care sînt apreciate aici bunurile și a modului cum înțeleg să procedeze băncile : cînd se ivește vreo greutate din cauza unui termen, clientul, în loc să fie sprijinit, este presat . Mai luați o bucată de găinușă, domnule avocat ? Nu ? Obrazul lui Mads Foss exprima o nepăsare ostentativă și trufașă. Se scobea cu o scobitoare de aur între dinții săi lungi, ceea ce la el avea o anumită semnificație, iar felul cum ședea rezemat de speteaza scaunului, clipind mereu din ochi, sublinia atitudinea sa mîndră și distantă.

— Cauţiuni suplimentare ? Aşa deci, cauţiuni suplimentare ? Ginerele meu Biermann, de la fabrica de cherestea, ştie desigur cît valorează Bjölstad şi o să semneze cu ochii închişi. Iar dacă aveţi nevoie şi de consulul Grüner, atunci — sînt gata să mă adresez şi lui.

Avocatul coborî în chip semnificativ privirea spre farfurie.

— Desigur, sînt persoane solvabile ! Dar au girat deja pentru sume mari, pentru sume foarte mari, căci domnul comerciant *en gros* are afaceri de proporţii vaste, domnule Foss ! În prezent banca se vede silită să insiste pentru nume noi ! adăugă el pe un ton mai categoric.

— Nemaipomenit ! — Deci asta era ? Privirea lui Mads Foss deveni fixă şi ochii i se umeziră din cauza ultimului pahar de rachiu care tocmai acum îi cuprindea, ca o ceaţă deasă, creierul şi limba.

— Direcţia doar nu poate şti cît valorează un asemenea teren, situat departe în interior şi fără nici un fel de pădure, zise avocatul, pe un ton de justificare.

— Bine ! Să spunem că într-adevăr toţi copacii şi-au luat zborul şi că restul n-are nici o valoare — atunci înseamnă că tragem cu toţi o targă pe uscat. Şi ferma Foss — dacă-mi îngăduiţi să întreb ?

— Da — a, aţi putea oare să obţineţi o ipotecă solidă, de rangul întîi, asupra fermei ? veni răspunsul, pe un ton atît de ciudat încît Mads Foss înţelese că cele cîteva

cuvinte reprezentau un întreg bilanţ. Începu să învîrtească din nou scobitoarea de aur în colţul gurii şi mîna îi tremura uşor.

— Ordinul băncii este limpede şi irevocabil.

Mads Foss se schimbă la faţă. Barba sa cenuşie acoperea un obraz brutal şi mîndru, deşi cam buhăit. Se ridică deodată în picioare, împingînd cu putere scaunul înapoi.

— Vedeţi, să-l pui pe drumuri pe Mads Foss ca să caute oameni care să garanteze pentru el — asta nu se cuvine. Nici măcar băncii n-o să-i reuşească asta, atît timp cît mai sînt în stare să garantez pentru mine însumi. Şi dacă nu e vorba de sume mai mari decît cei paisprezece, cincisprezece mii de taleri, atunci — cred că am soluţia în buzunar. O ipotecă de rangul întîi pe moşia Borg e bună ?

— Averea lui Bastian Borg, a fiicei Dvs. ?

— Fiica mea sînt eu ! răspunse el pe un ton arogant. Noi, cei de la ferma Foss, aşa sîntem obişnuiţi.

Îi venea greu, desigur, avocatului băncii să pătrundă sensul acelei propoziţiuni ce exprima dreptul familial. Socoti însă că se putea declara mulţumit, căci îl auzi pe Mads Foss spunînd pe un ton detaşat :

— Poimîine, cînd treceţi înapoi spre capitală, veţi găsi ipoteca semnată.

Mads Foss stătea la fereastră, privind în urma avocatului şi îşi trecu de cîteva ori cu mîna prin păr. Avea urechile roşii, de la cele trei pahare de rachiu sau din cauza celor întîmplate. Nivelul sticlei cu rachiu scăzu în cursul serii la punctul zero, iar seara, cînd

Marianne și Hilda se întoarseră acasă, bătrînul se culcase deja.

A doua zi, la vremea micului dejun, se plimba în salon, în sus și în jos, silindu-se să pășească pe aceeași scîndură din podea. Avea aerul agitat și ciocănea cu degetele pe vestă. Se opri lîngă bufet, bău un rachiu, apoi își continuă plimbarea, deschise de cîteva ori ușa spre camera de alături. În dimineața asta Marianne întîrzia neobișnuit de mult în camera ei ! Privi nerăbdător prin fereastră.

Îl văzu în curte pe Henrik, cu carîmbii cizmelor murdare de noroi și ocupat să examineze o grapă, la care oamenii înhămau calul ca să iasă la cîmp.

— Henrik ! Mads Foss bătu nervos în geam, apoi deschise larg fereastra. Henrik ! Henrik ! Ce faci acolo ? îl repezi, trîntind din nou fereastra.

— Ah, ăștia sînt nebuni — zise Henrik intrînd în cameră, vor să înhame murgul cel tînăr și zburdalnic la grapă ! Le-am spus să ia unul din caii de la moară, un cal de tras — doar și Andreasen le spune mereu același lucru.

— Așa, așa ! — Desigur, i se adresă el pe un ton batjocoritor. Andreasen se gîndește la ce e mai important, și asta e moara — cum să cari sacii sus pe munte !

— Aș vrea să știu, tată, cîți cai a costat muntele ăsta pînă acum ! Cred că nu mai există alt munte atît de costisitor ! Un adevărat ucigaș de gloabe — și ar trebui doar să se organizeze puțin altfel treburile, în așa fel încît să nu mai fie nevoie de cai.

— Numai puțin ! Numai puțin aici și numai puțin acolo — numai puțin ! se înfurie bătrînul. Să stai cu picioarele în noroi pînă la carîmbi, ca argații de cîmp și să-ți pierzi timpul cu o grapă — ca și cum de asta ar fi cea mai mare nevoie acum ! Uită-te la Johnny, altfel știe el să vadă lucrurile — dar unul zboară sus de tot și altul se bălăcește în noroi ! Continuă să vorbească singur, ca și cum disperarea i-ar fi înecat glasul. Ah, dacă aș fi eu acum tînăr, aș ști eu ce trebuie să fac !

— Dar, tată, nu dorința de a face ceva mi-a lipsit ! răspunse Henrik cu reproș în glas. Nu vreau să mă iau după Johnny — am căutat să ies din situația în care mă aflu și să-mi croiesc un drum cu propriile mele mijloace. Dar a trebuit să mă resemnez, să devin util măcar la lucruri mici — la grăpat, de exemplu !, adăugă el cu amărăciune.

— Lucruri mici — lucruri mici ! La dracu cu greblatul și prășitul și grăpatul, și cu toate lucrurile mărunte ! M-ai văzut vreodată pe mine umblînd ca un argat, pe cîmp sau în grajd ca să țesăl caii ? Uite-te la tine cum umbli îmbrăcat, mai rău ca un muncitor. Dacă vrei să realizezi ceva, băiete, atunci înhamă caii la trăsura cea mare și ia-o pe șosea în jos spre Ellingsen. Și grăbește-te, ca nu cumva să-ți zboare fata de sub nas ! Nu știu cît mai ai de gînd să-ți pierzi vremea de ici colo. Îmbracă-te frumos și du-te jos cu Hilda ! Doar n-oi fi vrînd să mă duc eu la Ellingsen să

peţesc fata pentru tine ! Da, Henrik — adăogă el grav, în timp ce fiul îi întoarse spatele şi ieşi din odaie, nevrînd să se lase prins în discuţie — nu există altă cale, dacă vrei să exploatezi mlaştina de la Bjölstad. — Dar cu tine de o parte şi cu Johnny de cealaltă parte, s-ar mai putea face ceva din ferma Foss — ei, haha !, rîse el împăciuitor. Trebuie să dau bici căluţilor mei, ca să tragă, înţelegi tu. Şi mi se pare că eşti cam leneş cînd e vorba să iei în cîrcă însurătoarea. He — grr, îşi limpezi el gîtlejul ; apoi dîndu-şi seama că rămăsese singur, se opri lîngă bufet şi îşi turnă un pahar de rachiu, ca adaos la cel băut dis-de-dimineaţă.

— Ei, ce ai azi în program, Marianne ? o întrebă el cu un glas blînd, cînd o văzu intrînd în odaie.

— În program ? Îl privi puţin mirată şi întrebătoare. În spatele ochilor lui cenuşii ca oţelul se ascundea ceva.

— Căci undeva trebuie să te duci, altfel doar nu se poate ! zise el glumind.

— În nici un caz înainte de masă. După masă vreau să mă duc cu Hilda la judecător ca să iau tiparul pentru un corsaj nou.

— Ei, da, fiecare are problemele lui !

Ceva în tonul lui îi atrase atenţia.

— Ah, Kirsten, de ce întîrzie atît cafeaua aceea ? exclamă ea neliniştită, prin uşa către bucătărie. Avea aerul că o scutură frigurile, chiar de dimineaţă.

— Tocmai l-am pus pe jăratec pe Henrik — aşa, ca să înţeleagă, o informă el cu o

bună dispoziţie nefirească. Vreau să cred că o să se decidă în sfîrşit să se ducă jos, la Ellingsen pentru propriile lui treburi, şi nu numai ca s-o conducă pe Hilda pînă în faţa uşii. Îşi dă şi el acum seama că e nevoie de bani, dacă vrea să pună pe picioare Bjölstad şi să tragă apa din mlaştină ! Acolo o să fie ferma lui — şi dacă apa din mlaştină o să se scurgă pe aici, spre vale, o să avem rezerve de apă, aşa că lucrurile or să meargă mînă în mînă. De aceea, Marianne, zise el cu un aer glumeţ confidenţial, aveţi grijă să-l luaţi neapărat cu voi, cînd coborîţi la vale !

— Ah, cred că ar trebui în cele din urmă să ştie singur ce vrea, exclamă Marianne — dacă îi place fata sau nu !

Bătrînul scoase un fluierat şi-şi rezemă braţele de pervazul ferestrei.

— Ei da, desigur — desigur ! Am putea să fim acum mult mai avansaţi. Ai dreptate, Marianne. Băiatul ar fi trebuit de mult să aibă o nevastă, şi tot restul împreună cu ea. O să se umple de bani, dacă lăsăm pădurea din Bjölstad să crească în voie. În orice caz, pe mine n-o să mă convingă nimeni să mai dobor copaci. E ca şi cum i-aş tăia propriei mele familii rădăcinile — şi am doar datoria să mă gîndesc la copiii mei !

Marianne îşi ridică ochii de pe corsajul pe care-l desfăcea la cusături şi-i aruncă o privire rapidă.

— Bjölstad a fost doar întotdeauna cea mai frumoasă dintre toate proprietăţile ce ţin de ferma Foss. Şi, vezi tu, n-ar face deloc impre-

sie bună dacă ar trebui să renunțăm la ea! Începu să se plimbe în sus și în jos prin cameră, cu pași apăsați.

— N-aș avea decît să tai pădurea. Dar, cum am spus : trebuie s-o păstrăm bine și să avem grijă de ea, ca să putem odată scoate ceva de acolo, care să vă fie la toți de folos. Pădurea asta e ca o casă de economii.

Marianne continua să-și țină ochii plecați deasupra lucrului, cu genele umbrindu-i obrazul îngust și palid — în așteptarea celor ce aveau să urmeze. Desfăcea mai departe cusăturile.

— M-am gîndit să tai ceva din ea ca să acopăr o garanție la bancă. Dar Marianne, asta ar fi o curată prostie, o mare prostie! Bjölstad și ferma Foss au ținut întotdeauna împreună și o ipotecă pe ferma Borg — doar o ipotecă formală, mă înțelegi, ar face inutilă tăierea, așa că Johnny ar putea să-și lichideze afacerile la termen. Pentru tine nu înseamnă decît o semnătură, fata mea, iar noi și ferma am cîștiga douăzeci ba chiar treizeci de mii.

Marianne trăgea de material cu mișcări sacadate. Ața se tot rupea.

— Știi doar, tată, că Bastian nu voia niciodată să preia garanții și nici nu a rugat vreodată pe cineva să garanteze pentru el. Socotesc deci că ar trebui să acționez în spiritul lui.

— Nu-mi amintesc ca înainte să fi avut atît de multă grijă să acționezi în spiritul lui Bastian, răspunse el cu un zîmbet batjocoritor.

Cuțitașul cu care desfăcea cusăturile alunecă în material. Marianne se ridică brusc, ca și cum ar fi vrut să încheie convorbirea și să plece.

— Ei desigur, fata mea! căută el s-o îmbuneze. Nu e mult de discutat în această privință. Voința ta e hotărîtoare. Pentru mine n-are prea multă importanță, așa sau altfel. Sînt bătrîn și puținul timp care mai îmi rămîne de trăit, am să muncesc cît am să pot aci. Dar tare mult aș fi vrut să mai văd înainte ferma refăcută și înfrumusețată — iar Johnny e omul care e în stare să realizeze asta.

— Dar fie și așa! zise, privind în altă parte. Cum crezi. Tot ce vreau să fac este doar pentru copii.

— Dacă stai și cumpănești bine lucrurile, poate că n-ar fi rău dacă s-ar putea obține ceva pe pădure, observă Marianne pe un ton liniștit. Bastian nu avea o părere prea bună despre Bjölstad — spunea că e neîngrijit și că s-a stors prea mult din el.

— Bună idee ți-ai făcut despre casa ta părintească, atîta vreme cît ai fost dincolo, la Bastian Borg! Da, da, s-ar putea însă să ai dreptate, chiar multă dreptate : nu este totul așa cum ar trebui să fie! rosti el jignit. Dar Marianne, ferma noastră și Borg — nu se poate face comparație. Acolo nu erau de întreținut atîtea suflete! Dar bieți copii! Cînd ai de îngrijit și de înzestrat șapte copii, se poate lesne întîmpla să ajungi să te îndatorezi! Vorbea cu amărăciune și reproș în glas.

Ce n-aş da să mai fiu tînăr ca pe vremuri şi să pot munci! Cînd îmbătrîneşti, nu mai poţi să duci atîta greu, cred că înţelegi şi tu asta! Pe mama n-o mai am şi singur trebuie să le fac pe toate. Totul cade pe umerii mei.

Îi tremurau buzele. Şedea pe scaun, cu trupul aplecat înainte, cu palmele lipite una de alta, privind în podea. În tăcerea ce se lăsase se auzeau doar zgomotele monotone pe care le făcea Marianne, destrămînd cusăturile.

— Da, da, Mads Foss! murmură el. Ai ajuns şi ziua să vezi Bjölstad smuls din ferma Foss. Din nou se abate furtuna asupra ta, pînă ce te vei prăbuşi. Dacă ruşinea asta va cădea asupra familiei, ca Bjölstad să fie scos la licitaţie, atunci nu-i va mai rămîne bătrînului mult timp de trăit. Se ridică încet şi resemnat:

— Da-a, avocatul m-a ameninţat ieri cu licitaţia!

Marianne desfăcu ultima cusătură, puse apoi corsajul pe măsuţa de lucru, potrivind bucăţile una peste alta.

— Dacă crezi că este necesar, tată, am să semnez, zise ea scurt.

*

Ferdinand Wiese socotise bine, presupunînd că Mads Foss se va afla în ziua aceea la comisia de arbitraj. Era prima marţi a lunii şi Foss era arbitru. Era o funcţie publică în raionul local, pe care o moştenise de la tatăl

lui şi care îi făcea pe concetăţeni să i se adreseze cu „domnule comisar".

Dealtfel socoteala era cît pe aci să dea greş. Marianne încercase tocmai să-l convingă pe tatăl ei să trimită o scrisoare de scuze, căci răcit şi răguşit cum era, făcea o nesăbuinţă expunîndu-se pe vremea aceea rece şi umedă de toamnă.

Mads Foss avea o perioadă cam proastă. Umbla prin casă tăcut şi ursuz şi se înfuria ori de cîte ori cineva încerca să-i vorbească. De moară se ocupa în continuare Henrik. Chiar şi musafirii obişnuiţi, care veneau la o partidă de cărţi, nu-i mai făceau plăcere, şi abia în cursul serii reuşea să-şi recapete dispoziţia obişnuită.

— Să nu mă duc la comisia de arbitraj? Nu, nu voia să se spună că nu face faţă îndatoririlor — nici acasă şi nici la comisie! Vorbea răguşit şi avea un aer nedormit, căutînd să apuce hăţurile pe care i le întindea argatul.

Cînd Wiese sosi cu trăsura la fermă, înainte de masă, ca să stea de vorbă cu Mads Foss, domnişoarei Holst i se păru cam împrăştiat. Nici nu auzi cînd îi spuse că Foss nu era acasă, ci o privi buimăcit, parcă i-ar fi suflat un vînt aspru în faţă. Întrebă dacă şi fiicele lui Foss îl însoţiseră la comisia de arbitraj şi o măsură din cap pînă-n picioare; apoi privi peste umărul ei fixînd uşa de la intrare, ca şi cum ar fi vrut să spună că era în stare să-şi croiască singur drum şi nu trebuia să-şi închipuie că poate să-l ducă cu vorba.

Lui Kirsten nu-i fu greu să ghicească pe cine venise el de fapt să caute. Iar el nici gînd să pară uimit cînd domnișoara Holst îi spuse că domnul Henrik se afla jos la moară, iar doamna Borg își făcea plimbarea de dimineață. Wiese o luă îndată la fugă de-a curmezișul cîmpului, în direcția pe care i-o indicase, apoi îl văzu dispărînd jos pe drumul ce ducea de-a lungul rîului, pe lîngă casa administratorului morii.

Un bărbat potrivit pentru Marianne! — gîndi în sinea ei domnișoara Holst. Energic, elegant și frumos — și fără îndoială că era îndrăgostit, asta se vedea din felul în care îi umblau ochii după ea.

Wiese zări pălăria Mariannei pe poteca din vale ce ducea spre moară și se îndreptă cu pași mari într-acolo, trecînd pe lîngă curțile îngrădite ale fermelor de pe malul apei. Purta o haină lungă de blană și un manșon, dar silueta ei zveltă, care amintea de Johnny, pășea ușor și grațios, cu privirea ațintită în pămînt. Nimeni nu avea un asemenea mers, și trupul acela frumos cu liniile armonios arcuite și linia nobilă a gîtului și umerilor îi stăruia mereu în gînd și-l fermeca.

Pe măsură ce se apropia de ea, inima îi bătea tot mai puternic, iar urechile îi vîjîiau. Aștepta să-și ridice ochii, dar abia cînd fu lîngă ea îl privi în față.

— Marianne!

Ghicise îndată cine venea în urma ei cînd îi auzise pașii pe potecă.

— Marianne, exclamă el speriat, văzîndu-i obrazul slăbit, vrei neapărat să te distrugi? O clipă i se păru că o vede însuflețindu-se, apoi însă ochii ei cenușii îl priviră din nou cu un aer îndurerat și resemnat, de sub sprîncenele negre.

— Să lăsăm la o parte toate visurile, Ferdinand, așa va fi poate mai puțin dureros. Ia-ți o nevastă frumoasă și bună, față de care vei avea conștiința curată. Spun asta fiindcă țin la tine și pentru că doresc să trăiești cu sufletul împăcat, zise ea și se întoarse, vrînd să meargă mai departe.

— Marianne! Va fi ultima oară cînd ne mai întîlnim, dacă nu reușim să limpezim acum lucrurile și să luăm o hotărîre; de aceea te rog să nu pui capăt acestei întîlniri înainte ca totul să fie spus între noi. Ai scrupule, de neînvins, după cum ți se pare ție, din cauza aceluia care a fost soțul tău și te-a făcut bogată. Pentru altceva nu ai avea să-i mulțumești. Sau poate pentru faptul că te-a silit să-l iei de bărbat, făcînd presiuni asupra tatălui tău? Doar știi și tu! Nu ai decît să te lepezi de toți acești bani pe care-i ai de la el, împreună cu ferma și cu tot ce ți-a dăruit! Chiar și de acel inel pe care-l porți ca pe o verigă de lanț, de care ar vrea să te mai țină legată, deși nu mai este pe lume. Aruncă-l — aruncă totul! Dă tatălui tău, fratelui tău, surorilor tale tot ce ai, aruncă chiar și ultimul lucrușor, pe care-l ai de la el și care ți-l amintește — să nu-l mai vezi! Eliberează-te de bogăția ta și de amintirile tale — și vino apoi la

mine! Deschise larg brațele. Te voi lua în brațe, te voi săruta și îți voi dărui întreaga mea dragoste, Marianne!

Ea clătină doar din cap și îl privi cu ochi strălucitori, ciudat de umezi: știa doar prea bine că nici în felul acesta drumul nu devenea liber.

— Deci, așa! rosti el întunecat. Înainte nu obișnuiai să stai atîta pe gînduri, Marianne!

— Nu-mi mai aminti, Ferdinand!, murmură ea privind în jos. Apoi continuă: calea ne este oricum închisă. Ce s-ar fi întîmplat — dacă — ar fi trăit?

— Ce s-ar fi întîmplat? Ce s-ar fi întîmplat? Trebuie oare acum să răspundem și pentru ceea ce s-ar fi putut întîmpla? Asta înseamnă totuși să exagerezi prea mult cu scrupulele, Marianne! Pentru că te-am îmbrățișat — înseamnă oare că din cauza acelei sărutări trebuie să ne îngropăm toată viața?

— Cineva a fost într-adevăr îngropat din cauza asta! șopti ea cu glasul tremurînd. Nu trebuie să uiți asta!

— O, cine și-ar fi putut închipui că o să ne vadă! Și apoi — ești doar un om cu judecată, de ce vrei să iei întreaga răspundere asupra ta?

— Nu numai din cauza asta — dar pentru tot ce ți-am spus, înainte să fi auzit ușa scîrțîind. El a înțeles că toate gîndurile și simțirile mele îți aparțineau pentru totdeauna. Știu ce anume l-a făcut să-și dorească moartea: faptul că ți-am mărturisit că te iubesc și că pe el îl urăsc. Și de aceea a făcut singurul

lucru care stătea în puterea lui: bătrîn și neputincios cum era, și-a așezat cadavrul între noi, ca să nu mai putem fi niciodată împreună.

Merseră tăcuți de-a lungul gardului. La capătul lui începea poteca abruptă, care ducea direct la podul de lîngă moară.

Obrazul lui Wiese devenise cenușiu. Pentru prima oară înțelese că era vorba mai mult decît de o simplă umbră sau de teamă.

Aerul era acum plin de zgomotul apei ce se învolbura la moară; curînd văzură acoperișul morii ridicîndu-se deasupra stăvilarului și ea se opri.

— Trebuie să mergem fiecare pe drumul său, așa cum vom putea. Wiese se uită în ochii ei cenușii îndurerați care îi spuneau adio. Apoi ea îi întinse mîna și coborî repede spre moară.

*

Acasă Mads Foss fu așteptat pînă tîrziu, deși se întîmpla uneori să rămînă peste noapte în oraș atunci cînd ședințele comisiei de arbitraj și ale *Ting*-ului[1] aveau loc în aceeași zi.

Nu se întoarse însă nici a doua zi, iar familia începu să se neliniștească, dar nimeni nu vroia s-o mărturisească.

Sosi acasă, abia în zorii dimineții următoare și începu să trîntească ușile. Fără să-și scoată paltonul, luă o lumînare și se duse direct la bufet, de unde scoase o sticlă plină pe

[1] Parlamentul norvegian.

jumătate cu coniac şi una încă neîncepută cu rom, şi le duse la el în cameră, încuind apoi uşa.

Petrecuse bine la sesiunea *Ting*-ului, pe urmă jucase cărţi la unul şi la altul, şi apoi sus la Robarth, o seară veselă cu multă băutură. Petrecerea se prelungi toată noaptea, cu partide nesfîrşite de cărţi şi mize periculos de mari. Ajuns în camera lui se lăsă greoi pe scaun, făcîndu-l să trozească, în timp ce sticlele se rostogoleau pe podea.

— E ceva putred — miroase a putregai! zise el bălăngănindu-şi încet capul dintr-o parte într-alta. Johnny îşi amanetează depozitele şi mărfurile de pe chei pentru două mii, lui Henschen. Asta nu miroase a bine!

Gemu şi se aplecă de două, de trei ori, după sticla rostogolită în apropiere. Ştirea cu privire la această tranzacţie, care îi fusese comunicată la *Ting*, îl făcea şi acum să fiarbă de mînie. Dăduse pe gît paharele de rachiu unul după altul, apoi cele de grog şi urcase mereu mizele la jocul de noroc de la *Ting*, şi după aceea sus la Robarth. Depozitele de pe chei amanetate — le vedea tot timpul printre cărţile de joc!

Ori de cîte ori se gîndea la ele îi venea un miros de putregai dinspre mare. Nu mai voia să se gîndească — se aplecă din nou după sticlă şi căzu pe podea. Un timp podeaua i se păru tot atît de bună ca un pat, tot atît de moale, de caldă şi plăcută ca plapuma de puf, încît puteai uita de toate. Apoi însă

începu să pută şi în puf — a putregai. Erau chiar două, trei feluri de mirosuri puturoase!

Se rezemă într-o mînă şi se ridică încet, ridică şi sticlele şi se aşeză pe pat, duse apoi sticla pe jumătate plină cu coniac la gură.

— Numai tu îmi vii în ajutor! Nu mai simt nici un miros de putregai. Henschen pretinde doar garanţii şi cînd împrumută douăzeci de taleri, aşa că — aah! bău din nou — aşa că băiatul a făcut ce a putut. Ce nu faci, cînd te afli la anang...

Rămase cu sticla în mînă şi cu ochii holbaţi la podea, se strîmbă apoi deodată, ca şi cum ar fi zărit ceva neplăcut, şi bău din nou din sticlă. O clipă mai tîrziu sări în picioare, se duse la uşă să vadă dacă zăvorul era pus şi trase cu urechea: nu cumva se furişase cineva sus pe scară şi aştepta acum în faţa camerei?

— Nimeni, mormăi el, ducîndu-se din nou spre pat, era doar o închipuire. Ştiu eu ce înseamnă cînd urechile, nasul şi ochii încep să-şi facă de cap, fiecare în parte. N-ar mai trebui să beau! — Nu, nu mai trebuie să beau — doar o înghiţitură de coniac. Se scormoni îndelung în buzunare, căutînd tirbuşonul.

— Trebuie să-l găsesc, că altfel am să crăp din cauza acestei putori! strigă el şi ridică violent sticla de rom, parc-ar fi vrut s-o spargă; dar o aşeză din nou încet, cu grijă, sub pat, astfel încît să poată ajunge la ea din poziţia culcat.

A doua zi, Marianne şi Hilda se strecurau mereu sus, ascultînd înfricoşate la uşă. Se auzea din cînd în cînd un mormăit, întrerupt

de gemete şi de strigăte sau de crîmpeiele unui monolog.

Pluteau în nesiguranţă şi se simţeau neputincioase. Să-l lase să doarmă pînă ce se va trezi ? Henrik socotea că ar fi cel mai bine. Era încă sub impresia celor aflate acum de la Hilda — în ce hal de decădere ajunsese bătrînul cu doi ani în urmă, din cauza băuturii.

Le sporea neliniştea faptul că tatăl deschisese ferestrele şi era expus aerului rece şi ceţos de toamnă. Vîntul sufla în rafale şi le zgîlţîia din balamale. Se făcuse tîrziu, şi nu intervenise încă nici o schimbare. Aceleaşi sunete dizgraţioase pătrundeau prin uşă : gemete prelungi, borboroseli şi urlete înăbuşite.

Îşi dădeau seama că vor trebui să vegheze toată noaptea. Henrik se aşezase jos în odaie, pe canapea, în timp ce surorile se furişau mereu pe lîngă uşa dormitorului. Trecuse de miezul nopţii. Henrik şedea lîngă lampa mică şi joasă de birou cu abajur verde, cu inima strînsă şi cufundat în gînduri negre. Acum, că aflase adevărul despre tatăl său, avea impresia că bătrîna clădire trosneşte din toate încheieturile, ameninţînd parcă să se prăbuşească. Nu înţelegea cum de se lăsase orbit în aşa măsură, încît să nu-şi fi dat mai repede seama de ceea ce se întîmplă. Sau poate că spiritul uşuratic al familiei Foss pusese stăpînire pe el. Nu era deci vorba numai de petreceri şi chefuri — ci de faptul că tatăl său căzuse pradă beţiei.

Acum lucrurile i se înfăţişau în cu totul alt fel. Trebuia să gîndească, să cîntărească şi să

acţioneze singur, ca om şi ca bărbat, şi nu doar ca un fecior din familie, care-şi pierde vremea pe acasă, la fel ca fetele, aşteptînd să i se găsească o partidă bună.

Era decis să pună piciorul în prag şi faţă de tatăl său. Ştia că în curînd avea să coboare în sufragerie ca să se aprovizioneze din nou cu băutură. Îl aştepta, liniştit şi hotărît.

Nu şi-ar fi închipuit vreodată că existau atîţia şoareci sub podea şi în dosul lambriurilor ce acopereau pereţii ! Dar nici nu-şi amintea de o noapte cînd să fi fost atîta linişte în casă, încît să-i fi putut auzi.

Scara scîrţîi prelung sub paşii ce coborau greoi şi nesiguri. Uşa din camera de alături se deschise şi bătrînul se strecură înăuntru, mormăind încet, apoi deschise uşa spre sufragerie, unde se afla Henrik. Avea părul răvăşit şi era nespălat. Ochii cu pleoapele umflate, părul cărunt şi aspru şi sprîncenele groase şi negre îi dădeau un aer sălbăticit.

— Ce ? Tot mai stai aci şi nu dormi ? Ce înseamnă asta ? Am nevoie de lumină, poţi să-mi faci lumină ? Sfeşnicul e în birou.

Se îndreptă repede spre bufet, Henrik îl opri însă cu un gest afectuos, dar ferm.

— Tată, nu mai trebuie să bei ! Ştii doar că-ţi strică, mai ales acum cînd eşti atît de bolnav. Ceai de flori de liliac şi altele de soiul ăsta ar trebui să bei. Şi să te bagi în pat ca să transpiri ! Marianne şi Hilda sînt îngrozite de felul cum te porţi, deşi eşti atît de răcit, şi peste toate celelalte mai bei şi alcool !

— Ah, prostii, băiete! răspunse bătrînul fără să se supere. Un pahar de rachiu, de asta am nevoie. Ştiu eu mai bine ce îmi trebuie, şi adu-mi odată sfeşnicul!

— Nu-ţi face bine, tată!

Mads Foss îl privi pe fiul său. Îndrăznea el într-adevăr, avea neruşinarea... Era gata să izbucnească, dar se stăpîni:

— Bine, bine, băiete, dacă ţi-e teamă pentru sticlele de rachiu, atunci iată, răsucim cheia de la uşa bufetului şi ia tu cheia, băiete. Dar acum fă-mi lumină — şi poate că poţi trezi pe cineva ca să-mi facă un ceai cald de muşeţel, hai, du-te!

Henrik se simţi mişcat, văzînd cum tatăl său îşi stăpîneşte dorinţa de alcool şi auzindu-l vorbind cu o voce atît de blîndă.

Hilda încercase şi ea la un moment dat să scoată cheia de la dulap, Mads Foss însă avea trucurile lui. Împinse scîndura din partea de sus a bufetului la o parte şi se duse repede sus, cu cîte o sticlă în fiecare buzunar al hainei. Ajuns în camera sa de dormit, chicoti de plăcere. Puse cele două sticle cu grijă de o parte şi deodată îl cuprinse furia împotriva fiului său Henrik, dădu cu piciorul în scaun, apoi îl apucă şi îl zvîrli de sobă, rupîndu-i speteaza.

— Auzi neruşinare... să îndrăznească el aşa ceva ...! Urmă o ploaie de ameninţări, înjurături şi blesteme.

— Ar trebui să-l dau afară!

Apoi se făcu linişte. Cînd o auzi bătînd în uşă pe Hilda, care venea să-i aducă ceaiul de

muşeţel, răspunse doar cu un mîrîit furios şi nu-i deschise.

*

A doua zi după-amiază şedea pe pat, pe jumătate dezbrăcat, cu părul cărunt răvăşit; obrazul îi era brăzdat de dungi late, roşii, de pe urma ultimei crize. Henrik trebuise să-l imobilizeze, şi acum stătea de veghe în dosul uşii din camera de alături ca să nu-l irite.

Trimiseseră după madam Torbjörnsen, şi cînd o văzu intrînd, faţa i se lumină de un zîmbet rătăcit şi o întrebă încordat:

— Băiat sau fată? Madam Torbjörnsen, dumneata nu ştii să scoţi decît fete, hehe!

Apoi obrazul său căpătă o expresie de îngrijorare:

— Numai să nu i se întîmple nimic mamei! Crezi că o să termine cu bine? o întrebă şoptind înfricoşat. O aud strigînd dinăuntru, micuţa, zise rîzînd cu sughiţuri. Nu, nu mă duc înăuntru, o asigură el clătinînd din cap. Dar cine e porcul de cîine care trage clopotul jos în hambar, acum cînd e vorba de viaţă şi de moarte? întrebă pe un ton ameninţător. Încercă să se ridice în picioare.

— Ah, mi se pare că astăzi nu prea auziţi bine, domnule comisar! interveni madam Torbjörnsen, întrerupîndu-i şirul ideilor. Ce auziţi e doar pendula din perete!

— Aşa, aşa, aşa! Curios, ce fel de sunete poţi să auzi cîteodată. Se lăsă în pat pe spate, în timp ce madam Torbjörnsen îi punea o compresă rece pe tîmple.

— U-U-U ! clănţăni el din dinţi, cuprins de friguri. Acum au început iar să spargă vasele cu satîrul, în bucătărie, de se mişcă toată casa. Să înceteze odată !

Susţinea că are un sac cu gheaţă pe spate. Femeia crăpă puţin uşa şi îl preveni pe Henrik că era de aşteptat o nouă criză.

— Să înceteze, am spus ! Să înceteze odată !

— Oh, murmură femeia, reuşind cu greutate să-i pună o nouă compresă pe frunte. Unii oameni ar trebui să înceteze de a face lucruri care să-i aducă la bătrîneţe într-o asemenea stare ruşinoasă, încît nici nu îndrăznesc să cheme doctorul să-i vadă ! (Era obişnuită, în asemenea cazuri, să spună lucrurilor pe nume.) Şi atunci nici oamenii de rînd nu s-ar mai îmbăta aşa, în neştire, încît ar fi în stare să-şi bea şi nevasta şi copilul, dacă i-ar putea transforma în rachiu... De la cei de sus vine exemplul rău.

Dinţii îi clănţăneau necontenit, fără să se poată opri. Acum începu să tremure din tot corpul.

— Nici nu mai am destui dinţi ca să pot clănţăni atîta, se văita el. Sînt un om bătrîn, zise plîngînd, au-u-au ! Nu auziţi — nu auziţi ! Nu mai vreau să bată, am spus ! Goniţi muştele de pe pereţi şi de pe tavan, s-a întunecat de tot din cauza lor, deschideţi ferestrele ! Urla ca scos din minţi. Haide, deschideţi odată.

— Nu, rămîneţi culcat, domnule comisar, zise felceriţa şi îl împinse cu putere înapoi. O să le dăm îndată afară, staţi să vedeţi !

Hai, afară, afară ! zise ea făcînd gesturi înspre fereastră.

— Ar trebui să vadă toţi beţivii în ce hal te aduce poşirca asta scîrboasă !, se înfurià ea vorbind singură.

— Tot mai multe muşte ! continuă Mads Foss.

— Le gonesc îndată pe toate ! Trebuie să schimbăm din nou compresa... Dar nu ai decît ceea ce meriţi !

— Da, madam Torbjörnsen ! scînci el, simţind cum gheaţa îi răcoreşte tîmplele.

— Oh da, da ! continuă ea, acum după ce ai căzut în nas !

El încercă să zîmbească.

— Oare să fie chiar muşte ? Parcă ar fi doar cerneală ! Acum am văzut şi eu, Marianne, rosti el cu greutate, observînd-o pe fiica lui care deschisese cu grijă uşa. Atîta cerneală încît ferma Foss e înecată în datorii, pînă jos, la depozitele de pe chei !, şopti el.

Rămase cîtva timp liniştit, respirînd cu greutate pe nas.

— Pfu, pf, cinci, şase feluri diferite de putori ! numără el încet pe degete, în timp ce adulmeca aerul. Pf, pf, n-am nevoie de apa ta de colonie, Marianne ! Iată, acum iar începe, acum o să ne distrăm ! Du-te mai întîi la mama ta, Marianne şi spune-i că nu e timp acum pentru reproşuri. Sînt în aşa hal de bolnav încît am să crap. Să aştepte pînă mîine... Tu, Marianne — o trase de rochie — du-te jos şi îmbuneaz-o, spune-i că n-am să mai beau. Şi că am să mă gîndesc numai la binele

copiilor... Ia te uită, ia te uită — hei! Proastele astea de fete vin acum una după alta sus pe munte, ca şi cum eu... n-am făcut eu pentru voi tot ce era bine şi potrivit ?

Madam Torbjörnsen o împinse uşor pe Marianne afară din cameră.

— Nu vă enervaţi, doamnă Borg! Tot ce vorbeşte nu sînt decît aiureli.

După amiază crizele se ţinură lanţ, iar Henrik şi madam Torbjörnsen nu se mişcară de lîngă el, trebuind să-l ţină cu sila în pat. Chinul acestor zile părea să nu mai ia sfîrşit. Era nevoit să asculte toate dezvăluirile şi mărturisirile deşănţate ale bolnavului, care îi răneau pudoarea de fiu. Îşi amintea acum cu amărăciune de unele lucruri ce se legau între ele şi se mira cum de putuse fi atît de orbit de buna lui credinţă încît nici măcar să nu bănuiască ce se ascundea dedesubt.

— Acum s-a mai liniştit puţin, zise către seară madam Torbjönsen. Fusese chemată în altă parte, era nevoie de ea în adevărata sa meserie şi trebuia să plece. Ar trebui însă să chemaţi doctorul! Domnul comisar a început să se plîngă de junghiuri în piept şi în spate, nu-i de mirare că a răcit pe vremea asta ceţoasă de toamnă. Căci plămînii, la un om aşa de bătrîn — şi cînd nu duci o viaţă ca lumea, doamnă Borg, le lămuri ea pe Marianne şi Hilda, care stăteau în sufragerie, înfricoşate şi cu inima strînsă.

— Cel mai bine ar fi să chemaţi doctorul mîine dimineaţă! Am să mai vin şi eu, desigur! Dar cînd aşteaptă trăsura la uşă, doamnă

Marianne, începe să te ia cu călduri şi nu mai ai răgaz nici să mănînci! zise ea, mestecînd cu maxilarele ei puternice, în timp ce cu mîna mică şi îndemînatecă, îşi încheia scurta de blană.

— E cam departe pînă în vale la Skipperviken şi cînd ajung acolo. trebuie să mai fiu încă în putere!

Avea umerii laţi şi o ceafă ca de taur. Obrazul inteligent şi mare, cu nasul cîrn şi cu cei doi negi în colţul gurii, ochii energici şi pătrunzători sub părul lins şi cărunt trădau o forţă fizică neobişnuită.

Biata fată, la Skipperviken! O prevenise că nu era bine să intre în serviciu într-o asemenea casă, unde se ţineau de beţii şi de petreceri deşucheate!

— Puteţi să mă credeţi, doamnă Borg, zise ea, o femeie în meseria mea vede şi aude multe — toţi copiii ăştia sărmani, care îţi întind braţele lor mici şi neputincioase — şi al căror tată nici măcar n-avea mintea trează, cînd i-a conceput! Nimeni nu se sinchiseşte de ei — se înfierbîntă ea — nici asistenţa socială, nici Oficiul de Tutelă, nimeni pe lume! Îşi pocni mîinile cu putere, una de alta, făcînd să trosnească degetele.

— Ăstora de la asistenţa socială care fac pe deştepţii — îmbrăcă haina de ploaie peste scurtă şi bău ultima înghiţitură de cafea — le-am spus de atîtea ori: ar fi o treabă bună dacă le-ar da de mîncare bieţilor copii şi i-ar creşte, şi le-ar da posibilitatea să înveţe ceva folositor, ca să-i ferească de laptele acela al

Satanei din sticla cu rachiu! „Ocupaţi-vă de ei cît timp mai sînt încă mici“, le-am spus eu, „doar nu puteţi să le tăiaţi capul — şi mi se pare că tot statul va trebui să-i hrănească, dacă vor ajunge în sarcina ajutorului social, sau la închisoare!“ Dar — adăogă ea, cu un aer mulţumit de sine, proptindu-şi mîna în şold — vreau să vă spun ceva, doamnă Marianne: nu se ţine prea mult seama de ceea ce spune o moaşă! Şi nu se va face o treabă bună pînă ce nu va exista o lege care să spună că din comitetul de asistenţă socială trebuie să facă parte şi bărbatul unei moaşe; căci aşa unul ştie ce trebuie făcut! Îşi luă rămas bun, căutînd să le îmbărbăteze, iar în clipa următoare trupul ei mare şi voinic se săltase deja în trăsură.

■

După ce medicul le declară că starea bolnavului era serioasă, îi înştiinţară de urgenţă pe Johnny şi pe celelalte fiice.

Numeroasele mesaje de simpatie şi întrebările cu privire la evoluţia bolii, care începură să sosească din toate părţile cînd se răspîndi vestea îmbolnăvirii lui Mads Foss, ajunseră prea tîrziu — Mads Foss muri chiar în seara aceea de congestie pulmonară. Johnny, tulburat şi palid, se apropia mereu de patul tatălui său. Îi mărturisi lui Henrik, după o clipă de gîndire, că s-ar putea să se ivească mari probleme, în legătură cu afacerile în cazul cînd tatăl s-ar prăpădi. Dar toate aceste preocupări erau bineînţeles lăsate în umbră de

grija pentru viaţa tatălui. Şi cînd se produse deznodămîntul de care se temeau, Johnny se pierdu cu totul. Era favoritul tatălui şi, dintre toţi copiii, cel mai ataşat de el.

— La fermă totul urma să meargă la fel ca şi pînă atunci, zise el, cu ochii încă înroşiţi de plîns. Marianne, îţi aminteşti ce-am vorbit împreună şi acum trebuie să mă ajuţi, cît poţi — la nevoie chiar...

■

Anunţurile mortuare în ziare, *faire-part*-urile cu chenar negru pe hîrtia cea mai fină, ca şi pregătirile pentru înmormîntare — toate fură făcute de Johnny într-un stil pe măsura însemnătăţii acestui deces.

Iar în ziua înmormîntării se vădi că sentimentul său găsea ecou deplin în atmosfera generală din jur. Evenimentul apela puternic la toate sentimentele local-patriotice. Mads Foss de la ferma Foss! Numele acesta le răsunase în auz încă de cînd erau copii. Dacă se căuta un exemplu de dat într-o împrejurare oarecare, pe el îl dădeau drept exemplu; şi dacă la o petrecere, în mijlocul bunei dispoziţii generale, voiau să ridice un toast, la care să se asocieze toţi comesenii, atunci se închina în cinstea lui Mads Foss, care stătea sigur de sine şi degajat, şi răspundea doar cu o remarcă scurtă şi spirituală.

Iar cînd cineva dorea să sublinieze că anumite obiceiuri şi uzanţe se trăgeau din vechime în acest ţinut, atunci nu aveau decît să spună că acestea proveneau de la ferma Foss.

În această blîndă zi de toamnă, cînd Mads Foss urma să fie încredinţat ţărînei, în prezenţa numeroşilor prieteni şi cunoscuţi, amintirile pluteau în jurul coşciugului său ca nişte petale diafane.

Şiruri întregi de trăsuri şi caleşti se întindeau de la scară, pînă jos, în alee, iar în camerele de la parter musafirii erau serviţi cu o gustare, înainte ca impunătorul coşciug, acoperit în întregime cu flori, să fie scos din camera mortuară şi condus la cimitir.

În vestibul se îngrămădeau, pe cuiere şi bănci, pălării-cilindru negre din diferite perioade şi de diferite mode, adunate paşnic laolaltă : unele cu borul lat, altele cu borul îngust, butoiaşe provinciale, vechi şi pătate, ce-şi făcuseră datoria timp de aproape o viaţă de om, la toate ocaziile festive — iar alături, veniţi din oraş, cilindri înalţi, franţuzeşti şi englezeşti, cu capace mici, apoi un fel de găleţi mari şi turtite sau nişte burlane vechi scoase din uz, ce fuseseră uitate în pod, fiind umplute cu jurubiţe de lînă şi cu alte lucruri, şi care acum fuseseră scoase la lumină, pentru acest prilej, bine periate şi împodobite în grabă, la oraş, cu o panglică nouă. Dacă aceşti cilindri ar fi putut întreţine o conversaţie despre amintirile lor, dacă ar fi putut povesti cîte zgîrieturi şi cucuie şi stricăciuni suferiseră — s-ar fi alcătuit un capitol colorat din istoria ţinutului : botezuri, înmormîntări, nunţi şi altele.

Dintre ei însă lipsea tocmai acela, care se afla de obicei în fruntea cortegiului, depăşindu-i pe toţi în înălţime şi care obişnuia să dea semnalul, cînd sosea momentul solemn ca cilindrul să fie scos de pe cap, cilindrul cel mare al lui Mads Foss.

*

Trecuse iarna — urma o primăvară lungă. Preluarea fermei părinteşti dăduse afacerilor lui Johnny o bază mai largă şi acum îşi folosea o parte din capital, după cum spunea el, pentru renovarea casei părinteşti.

— Trebuie început cu clădirile — mlaştina din Bjölstad ar necesita deocamdată prea mulţi bani!

Zăpada mai acoperea încă pămîntul cînd se aduse la fermă o partidă mare de cherestea de construcţie. În acelaşi timp, Johnny făcu o ipotecă pe ferma Foss şi pe ferma Borg.

La începutul verii acoperişul fu în sfîrşit dat jos, şi ziua aceea însemnă pentru el o sărbătoare. Oamenii sărbătoreau de obicei terminarea lucrărilor, agăţînd cununi pe casă ; el însă se simţi într-o dispoziţie sărbătorească în ziua cînd acoperişul fu demolat ; venise special sus, la fermă, cu acest prilej.

Un asemenea acoperiş te face să te simţi cu conştiinţa încărcată, zise el scuipînd mucul ţigării de foi pe stiva de scînduri, în timp ce privea cum se lucra. Socotea că făcuse o faptă mare pentru că nu-şi îngăduise niciodată să-l tachineze pe bătrîn pe chestia acoperişului. Era cu adevărat fericit că se purtase cum trebuie ! La urma urmelor, fiecare perioadă are nevoie de propria sa găoace ; acoperişul

însă se afla pe casă încă de pe vremea cînd se construia în stil de hambar.

Da, bătrînul! Nu prea era în pas cu vremurile noi. Își închipuia cu adevărat că acoperișul era frumos! gîndi el, cu emoție și nostalgie.

Henrik era totuși de părere că ar fi trebuit să se înceapă tocmai la celălalt capăt, adică cu mlaștina de la Bjölstad, iar casa putea fi renovată mai tîrziu. Preluase administrarea proprietății în schimbul salariului foarte bun pe care i-l oferise Johnny. În situația actuală, nu i se părea potrivit să-și ceară partea lui din moștenirea mamei, pentru a putea întreprinde ceva de sine stătător — mai mult încă, acceptase ca ipoteca făcută de Johnny pe fermă să aibă prioritate față de partea sa de moștenire.

Johnny ar fi venit bucuros sus, la fermă, ca să organizeze și să urmărească personal lucrările de construcție și să ajute chiar la zugrăvit, dar nu putea lipsi nici o jumătate de zi de acasă acum, cînd traficul maritim era în plin sezon.

— Vin mereu o mulțime de oameni de afaceri! Trebuie să fii cu ochii în patru ca să nu lași să-ți scape ocaziile! După cafeaua cu păhărelul de coniac, aruncă o privire pe ceas. Cinci, șase, calculă el. Nu trebuie să întîrzii în nici un caz la întîlnirea mea de astă seară, la club! — Ah, Marianne, dacă vin Grüner-ii, ai grijă să nu se ciocănească prea mult deasupra camerelor lor, ca să nu-l deranjeze pe bătrîn... Și — adăugă el înainte de a se urca în trăsură, în timp ce-și îmbrăca pardesiul elegant de primăvară — amintește Antoniei să-mi trimită fițuica jos la birou, îndată ce are semnătura! Știi doar, bătrînul e uneori cam recalcitrant! (Oferise familiei Grüner încăperile de la parter, dintr-o aripă a casei, ca locuință de vară).

Antonia sosi, bineînțeles, cu o zi mai devreme, ca să pregătească totul și să controleze dacă odăile unde urmau să locuiască erau în ordine. Și se dovedi că avusese dreptate, căci o serie de lucruri trebuiau puse la punct. Un fotoliu vechi, îmbrăcat cu stofă de lînă, fu coborît din pod, iar canapelele fură schimbate cu cele din holul mare, care aveau spetează înaltă. Căci Grüner nu suporta deloc curentul, în schimb ținea să aibă cît mai multe ferestre deschise, era convins de puterea binefăcătoare a aerului. Parcă suflă vîntul din nord, în toată casa, spunea Henrik. Și ușile se deschideau sub presiunea curentului pe care îl provoca Antonia. Cînd își făcu apoi intrarea împreună cu Grüner, copiii, două servitoare și bagajul — în două trăsuri și o căruță mare — se produse grozavă îmbulzeală la sosire și tot personalul alerga să-i îndeplinească ordinele.

Toată agitația trecu însă repede, ca o furtună de vară. Peste vreo oră Grüner putea fi văzut tîrșindu-și picioarele încălțate cu ghete englezești căptușite, printre tufișurile din grădină, iar copilul cel mic dormea în cărucior și era plimbat de-a lungul potecilor. S-ar fi spus că se aflau acolo de mai bine de o săptămînă.

Mina Biermann veni din vale, de la moară, pentru o scurtă vizită, ca să le ureze bun venit noilor sosiţi. Antonia o conduse din cameră în cameră ca să admire cît de minunat ştiuse ea să organizeze totul pentru bătrîn şi pentru copii. Biermann va veni din cînd în cînd să-l vadă pe Grüner, ca să nu se plictisească în timpul verii, o asigură Mina.

— Ai observat însă ce mult a slăbit Marianne, Mina ? o întrebă Antonia, în timp ce treceau prin încăperi şi examinau noile aranjamente. Nu-i stă bine Mariannei cînd e slabă, obrazul ei îngust se lungeşte, mi-e teamă să nu-şi piardă frumuseţea !

— Marianne ? Mina nu se gîndise la ea.

— Doar n-o să-şi petreacă aici restul zilelor, ca văduvă îndoliată a lui Bastian ! continuă Antonia.

— Cu Marianne nu o scoate nimeni la capăt, nici eu, nici Biermann ! Aci se perindă unul după altul, doctorul, Rebarth „ca să-l viziteze pe Henrik", cum spun ei. Sînt sigură că n-ar avea decît să-l arate cu degetul pe cel pe care-l vrea, şi oricare ar fi bucuros s-o ia de soţie. S-ar zice însă că îşi apleacă mai mult urechea la Hysing, cînd începe să se dezlănţuie despre „contradicţiile logice din caracterul femeii" şi tot felul de asemenea bazaconii. Pur şi simplu nu înţeleg.

— Dar, dragă Mina ! Pentru numele lui dumnezeu, doar nu pe *ăsta* şi-o fi pus ochii !, exclamă Antonia. Ah ! îmi închipui că înainte de a se hotărî ar vrea să se mai informeze despre unele şi altele ! murmură ea.

— Grüner, Grüner ! strigă ea apoi de la fereastră. Nu te du mai departe, spre iaz e umezeală — du-te mai bine în păduricea de mesteceni !

— Ar fi bine să stai puţin de vorbă cu Grüner, Henrik, — aşa ca din întîmplare — despre Johnny ! Şi fă-i puţin curaj, altfel cine ştie ce-i mai trece prin cap, zise Antonia a doua zi, cînd se întîlni cu fratele şi surorile ei. Dacă Marianne poate să-i încredinţeze toată averea ei — şi dacă şi tu, Henrik, ai arătat...

— Ah, ştii, în treburile astea eu sînt prea nepriceput şi lipsit de experienţă ca să pot influenţa un vechi om de afaceri cum este el. Şi apoi, Antonia, să pui în joc toată averea familiei numai pe cartea lui Johnny — mi se pare că bătrînul are totuşi puţină dreptate !

— Aşa ? Se vede că ai lipsit prea mult timp de acasă, Henrik ! Şi că ai pierdut ceva din simţul nostru de familie ! exclamă ea revoltată.

— Nu ştiu. Am impresia, dimpotrivă, că din prea multă politeţe şi respect faţă de familie, sau poate pur şi simplu din prostie stau şi aştept, nici eu nu ştiu ce, şi nu ajung să mă pun în sfîrşit pe propriile mele picioare.

— Ca şi cum asta n-ar fi doar vina ta, Henrik ! Dacă ai fi făcut ceea ce era — eram cît pe aci să spun ceea ce era de datoria ta —, ceea ce nu s-a împlinit cît timp a trăit tata, atunci alta ar fi fost situaţia ta, ai fi putut fi un sprijin al familiei, şi n-aş mai fi acum nevoită să-l împovărez cu toate grijile pe bietul meu Grüner.

— Ce ar fi trebuit să fac — ce anume ?

— Ei, datoria ta ! Aşa cum ne-am făcut şi noi datoria, Marianne şi cu mine ! Şi dacă e să vorbim deschis acum despre toate astea — noi n-am stat să ne întrebăm dacă ne place şi dacă ne convine. Am văzut care era situaţia şi ne-am dat seama ce trebuia făcut pentru ca familia de la ferma Foss să-şi menţină prestigiul pe care l-a avut întotdeauna. Tatăl nostru a fost dus la groapă ca un cetăţean onorabil şi de vază, şi din totdeauna Johnny şi cu noi, surorile, ne-am îngrijit de soarta familiei. Unul singur e printre noi care nu-şi dă măcar osteneala să repare prostiile de pe urma cărora familia lui a tras ponoasele, se învîrteşte acum la ferma Foss şi nici măcar nu stă pe propriile lui picioare, cum spui tu.

— Dar, Antonia ! o întrerupse Marianne.

— Ah, las-o să vorbească, îi cunosc doar firea, are nevoie să se descarce din cînd în cînd !, zise el şi plecă supărat.

— Tu, Marianne, trebuie să-l facem să se gîndească puţin ! Inima lui s-a înstrăinat de noi — nu mai e la fel ca noi ceilalţi. Asta ar mai lipsi acum — să nu-l mai sprijinim pe Johnny ! Tocmai acum cînd e ocupat cu... Privi în sus la acoperiş, unde lucrările erau în toi.

*

Pe la cinci după-amiază Henrik se ducea de obicei în cămară şi-şi făcea un sandviş. În ultimul timp se trezea şi mergea la culcare odată cu argaţii. Kirsten observă însă că în ziua aceea nu era bine dispus. Faţa îi era întunecată şi o privea fix în timp ce tăia pîine şi salam pentru gustarea de după-amiază. Dealtfel nu era pentru prima oară cînd observa acest lucru la el : în ultimul timp îi pierise aproape cu desăvîrşire buna dispoziţie.

— Nu, nu, bagă de seamă ! Mi-e teamă să nu te tai, Kirsten — ai grijă de degetele tale ! exclamă el.

— Oh, dar sînt obişnuită să umblu cu cuţitul. Tăia feliile de salam repede şi egal şi mîinile ei slabe se mişcau cu precizie. Totuşi nu era pentru prima oară cînd se simţea neliniştit, privind cuţitul cel mare şi ascuţit.

— A fost odată unul care a slujit şapte ani pentru Lea şi şapte ani pentru Ahel, gîndi el cu voce tare, şi tot aşa slujesc eu acum pentru mlaştina din Bjölstad. Să dai jos acoperişul — să începi cu Z în loc să începi cu A ! Dar la urma urmelor, poţi să ajungi la ţel chiar dacă începi *abc*-ul de la coadă. Cum să-ţi dai seama de ce se întîmplă dacă te învîrţi mereu în cerc. Ştiu doar că uneori, cînd încerc să scot capul afară din cerc, perspectivele îmi apar destul de ciudate, murmură el. Anton Johannesen mi-a făcut în toamnă unele aluzii. După ce însă Johnny a moştenit ferma, lucrurile s-au schimbat din nou, a căpătat din nou o bază solidă ! Mi-e teamă însă că oamenii ăştia de afaceri se pricep mai mult de o groază la gospodărirea fermelor.

Mi s-a dat poruncă să mă însor ! La-la-la — atunci am să stau pe picioarele mele — asta înseamnă că voi fi la dispoziţia lor toată viaţa.

Simţea că Kirsten îl aprobă, deşi nu-şi ridica ochii de pe salam ca să nu-şi trădeze gândurile. De ce nu avea Bertha nimic din farmecul acelui obraz brun ce se apleca deasupra mesei !

— Dumneata te-ai mărita cu un om numai pentru că-i bogat ? Aşa, unul ca bătrînul Grüner de exemplu, întrebă el ?

Ea continuă să taie, furioasă.

— Oh, pentru asta nu trebuie să te înfurii ! Ai grijă de cuţit, să nu alunece ! Ei, vezi ! Aş fi putut jura că dumneata n-ai fi în stare s-o faci. Eşti convinsă că poţi să ai singură grijă de dumneata. — Nu vreau să spun că nu am chef să mă însor, aş avea chiar mare chef. Dar atunci ar trebui să fie o fată cu care mi-ar plăcea să trăiesc împreună, fie viaţa uşoară sau grea — o fată în care să pot avea încredere şi care să fie în stare să ducă o treabă la bun sfîrşit, împreună cu mine. Ar trebui să fie aşa cum îmi place *mie*, şi nu aşa cum le-ar plăcea celorlalţi. Nu, ar trebui să fie o fată care... Îşi fixă ochii cu un aer absent pe scîndura unde tăia salamul şi zise încet : eşti atît de minunată, Kirsten... eşti atît de înţelegătoare, de sinceră, Kirsten !

Kirsten îşi făcu mai departe de lucru, simţind că îi ard urechile. Ajunsese tocmai la capătul salamului şi ţinea sfoara între degete, iar acum trebuia să fie atentă cum taie.

— Munceşti de dimineaţa pînă noaptea, fără să te gîndeşti deloc la dumneata. Nici măcar nu ţii seama că devii tot mai slabă pe zi ce trece. Te supără cînd doi şi cu doi nu fac patru — nu, nu suporţi să se facă socoteli false, asta e împotriva firii dumitale.

Kirsten îşi lăsă din nou privirea în jos, după o slabă încercare de a-l contrazice. Urechile îi ardeau tot mai tare şi se simţea stingherită.

— Şi eşti frumoasă, Kirsten ! Nu, nu, lasă cuţitul, ai să-ţi tai vîrful degetelor ! zise el, apucînd-o de încheietura mîinii care ţinea cuţitul.

— Sînt absolut sigur : vreau să mă însor cu o femeie pe care s-o iubesc şi care să vrea să lupte alături de mine — şi dumneata eşti aceea, Kirsten, alta nu există ! Vrei să fii soţia mea, Kirsten Holst ? Deşi nici nu ştiu dacă mai pot spune că sînt posesorul vreunei averi !

Kirsten se uita speriată la el, şi ochii i se umpleau încet cu lacrimi. Era un lucru de neînchipuit !... Şi totuşi, cuvintele rostite nu îngăduiau nici cea mai mică îndoială. Stătea în faţa ei, voinic, cu umerii laţi, inspirînd încredere, şi o ţinea atît de strîns de încheietură, de parcă ar fi fost în joc o chestiune de viaţă şi de moarte.

În mintea ei, preocupată veşnic de problemele bucătăriei, se ciocneau tot felul de gînduri : ce situaţie imposibilă se năştea, ce avea să spună familia... Se afla parcă în mijlocul unui ocean furtunos, în care trebuia să se arunce, fără să se mai uite împrejur.

— Ei, Kirsten, nu ai nimic să-mi spui ? Spune-mi măcar că ţii puţin la mine !

Îl privi, şi faţa lui exprima emoţie şi aşteptare.

Cuţitul de bucătărie căzu pe bancă, iar Kirsten se aruncă în mijlocul valurilor.

Puţin după aceea Henrik se duse să vadă cum merg lucrările : era stăpînit de un sentiment nou şi puternic — ştia că de aci înainte lucrurile aveau să pornească pe drumul cel bun.

Kirsten servise ceaiul în boschetul din grădină şi acum se întorcea repede, cu tava goală, la bucătărie ; biata fată era încă tulburată de cele întîmplate. Stăteau cu toţi în jurul mesei de ceai cînd Henrik se îndreptă şi el într-acolo, cu trupul puţin aplecat din şale, ca şi cum s-ar fi pregătit de luptă. Antonia era tocmai ocupată să atîrne o pătură pe zid în spatele lui Grüner care „voia să aibă aer curat, dar fără să fie curent" ; înţelese de îndată că prezenţa lui Henrik însemna că venise să se împace, după discuţia lor de la începutul după-amiezii.

— Gustă prăjiturile pe care le-am adus de acasă, Henrik, zise ea, vorbind cu spatele întors. Dă-i o ceaşcă de ceai, Hilda !

— Prăjituri ? Da, mulţumesc ! Foarte bune, mai dă-mi, te rog, una. Acum îmi dau seama că am uitat de gustarea de după-masă — şi asta, pentru că mi-am pus la inimă cuvintele tale, Antonia !

— Ce-ai zis ? Îl privi cu îndoială.

— Da, cum am spus. Dealtfel, trebuie să recunosc că ai fost destul de convingătoare.

— Ţi-ai dat deci şi tu seama că am avut dreptate ! Marianne, dă-i lui Henrik din pişcoturile cu scorţişoară ! Strîngeţi-vă puţin ca să aibă şi el loc la masă.

Marianne îl privi pe fratele ei cu oarecare încordare în timp ce îi întindea coşuleţul cu prăjituri. Îl cunoştea mai bine şi nu era atît de încrezătoare ca Antonia. Henrik nu arăta deloc ca şi cum ar fi avut intenţia să facă mea culpa.

— Şi astea sînt delicioase ! De ziua logodnei dumitale ai avut poftă de mîncare, consule ?, întrebă Henrik pe neaşteptate.

— Sîntem mari mîncăcioşi ! zise consulul cu accentul său uşor nemţesc, pe acelaşi ton glumeţ. În tăcerea ce urmă se auzi un gîlgîit, ca şi cum cineva ar fi înghiţit un peşte prea mare.

— La stomacul tău, Henrik, e nevoie de o bază serioasă de aprovizionare, rîse Antonia. Se topea acum ca untul, de bunătate. Socotea că ce era mai greu se aranjase. Şi la un asemenea stomac, trebuie să ai şi un spate lat, nu-i aşa ?

— Adică bani ! Pentru ca stomacul să poată fi ţinut ca un cal preţios de lux. Dar, vezi tu, Antonia, eu cu firea mea m-aş plictisi în asemenea condiţii de viaţă Dacă te mănîncă spinarea trebuie să înduri şi loviturile — ăsta-i piperul care dă gust lucrurilor, înţelegi tu ?

— Seamănă într-adevăr cu tata, Marianne, aşa cum îl am încă în faţa ochilor. Uită-te la el cum arată — totdeauna plin de şotii ! Dar lasă, după ce o să se însoare pune nevastă-sa hăţurile pe el ! Dealtfel, are el gură mare, însă e amuzant !

— Şi aşa cum o am acum, aşa am s-o ţin şi în viitor, fii pe pace! Ia să vedem, Antonia, ce părere ai avea dacă ţi-aş spune că mi-a venit ideea să mă logodesc cu domnişoara Holst ?

— Ah, ţine-ţi... ! zise ea rîzînd.

— Da, vezi tu, dragă Antonia, nu întîmplător stau acum aci şi-ţi mănînc prăjiturile. Încurajat de cuvintele tale, m-am dus la bucătărie şi m-am logodit cu Kirsten — aşa s-a făcut că am uitat să-mi iau gustarea de după-masă. O cunoaşteţi doar cu toţii şi ştiţi la fel de bine ca mine cine e.

Hilda, speriată de moarte, o privi pe Antonia, care într-o clipă sfărîmă prăjitura pe care tocmai o ţinea în mînă şi o aruncă în coşuleţ. Ochii mari şi cenuşii ai Mariannei îl priveau cu mirare şi atenţie pe fratele ei.

Atmosfera încărcată din sînul familiei se mai limpezi după ce Henrik se îndepărtă.

— N-am spus eu de la început ? exclamă Antonia. Nu seamănă cu nici unul dintre noi ! Ţi-a căzut pătura sub masă, Grüner ! Dumnezeule, cu picioarele pe pămîntul rece şi umed, ai să capeţi din nou un acces de gută ! Ţine-ţi picioarele pe scăunel !, îl muştrului ea, învelindu-l cu mişcări bruşte.

Nici nu se poate concepe aşa ceva ! Ce nenorocire, Doamne ! Ce spui de asta, Grüner ? Nici nu ştiu cum s-o pregătim pe Mina, cînd va veni mîine aci. O să fie de-a dreptul disperată ! Şi Johnny ! E o adevărată lovitură pentru familie ! Ai fi crezut că aşa ceva e posibil, Marianne ?

— Oh, nu trebuie să privim lucrurile chiar aşa, răspunse Marianne. Rămăsese cufundată în gînduri în tot acest timp. O mişcase profund faptul că Henrik îndrăznise să lase la o parte orice fel de scrupule şi să nu ţină seama decît de sentimentele lui.

— Deci, este un fapt împlinit, constată Antonia după o tăcere prelungită.

— Într-un punct însă cred că vom fi cu toţii de acord, Marianne — ah, dragul meu, nu lăsa să-ţi cadă mereu pătura ! — Nu mai putem să ne lăsăm serviţi nici o clipă de o femeie care urmează să devină cumnata noastră. Ori dispare ea, ori dispărem noi — nu-i aşa, Grüner ?

Mai tîrziu, cînd Marianne intră în bucătărie, o văzu pe Kirsten speriată şi îngrijorată, o îmbrăţişă şi o sărută îndelung, cu afecţiune, şi Kirsten simţi căzîndu-i pe obraz lacrimi grele şi fierbinţi.

Apoi Marianne stătu de vorbă cu ea şi cu Henrik şi se înţeleseră ca Kirsten să plece jos în port, la o mătuşă bătrînă, pînă ce Henrik va putea face nuntă.

*

Clădirea principală de la ferma Foss rămăsese în timpul iernii cu un acoperiş improvizat, căci cel vechi fusese dat jos. Johnny socotise că cel mai bine era să continue cu lucrul la primăvară, şi treptat lucrările fură reluate, deşi nu în măsura în care umblau zvonurile în oraş. Lumea se mira că în aceste timpuri grele, cînd jos, în oraş, începea să

scîrţîie din încheieturi o firmă după alta, Johnny dispunea de mijloacele necesare ca să construiască la ferma Foss un adevărat conac — după cum se auzea — cu ferestre şi terase mari, în stilul cel mai modern. Era deci de înţeles că un om angajat în asemenea cheltuieli importante putea să ajungă la un moment dat în dificultăţi de ordin bănesc.

Că toate aceste vorbării şi bîrfeli însă, care se abăteau uneori ca un vînt năprasnic peste oraş — dar care, după următoarea petrecere dată de Johnny, amuţeau din nou — nu aveau o bază reală, se putea vedea din multe împrejurări. Nu ar fi trimis-o, de exemplu, pe Hilda într-un pension, la Lübeck, dacă s-ar fi aflat într-adevăr în grave încurcături financiare! Angrosistul Foss rămînea mai departe, pentru toată lumea, un geniu, fără pereche în materie de comerţ! Tot atît de adevărat era însă că făcea tot mai mult apel la credite, căci voia să cîştige bani cu sacul.

— Nu, nu, Henrik! îl lămurea Johnny, Treaba cu moara las-o în seama lui Andreasen, el îi ştie cel mai bine rostul; încă de pe vremea cînd tata era în viaţă, totul se afla în seama lui. Ştie cum să-şi facă treburile zilnice cu oamenii, fără să aibă nici un ban în casă! Treaba asta nu-i pentru tine! Administrează tu restul, ca să nu fie nevoie să scoatem bani din afacerile de aci, din oraş. Vremuri grele, trebuie să-ţi spun! E nevoie să se producă, în sfîrşit, o întorsătură! Dar oamenii parcă înnebunesc îndată ce le pui o hîrtie în faţă, în bănci şi pretutindeni. Trebuie să-ţi iei un

aer hotărît — asta în primul rînd — ca şi cum toată lumea ţi-ar datora bani. În felul ăsta le inspiri teamă, înţelegi? Nici unul dintre ei nu are în vremurile astea conştiinţa curată. Sau le arunci tu nisip în ochi, sau îţi aruncă ei ţie! Numai dacă ştii să faci presiuni asupra oamenilor poţi să mai capeţi ceva credit. În al doilea rînd trebuie să scormoneşti în fundul sertarului şi să vezi de unde mai poţi aduna ceva gologani. Trebuie să fii în stare s-o scoţi la capăt, orice s-ar întîmpla, înţelegi?, încheie el cu un aer superior.

Părea foarte agitat şi încordat, ochii săi aveau o privire fixă şi parcă înceţoşată, tîmplele îi zvîcneau şi erau acoperite cu broboane de sudoare — probabil că băuse deja înainte de masă vreo două, trei pahare de vin de Porto.

— Nenorocitul, cîte şi-a luat pe cap! Henrik se întoarse sus, la fermă; era preocupat şi nu avea chef să mai treacă în ziua aia pe la prietenul său Anton Johannesen.

Nimeni nu poseda în aşa măsură ca Andreasen talentul de a potrivi şi răsuci lucrurile după cum îi convenea. Niciodată nu se lăsa surprins într-o situaţie fără ieşire, reuşea să-i lase cu gura căscată şi pe cei mai îndrăzneţi, punîndu-le sub nas registrul de socoteli, unde fiecare şiling era trecut în mod exact şi subliniat cu albastru şi roşu: cine îndrăznea să afirme că la moară nu se ţineau socotelile în regulă?

— Uită-te aci: ţi-am trecut în cont, ţi-am plătit — în făină, în numerar — aconto —

sold !, striga el, acoperind zgomotul morii cu vocea lui răsunătoare. În creditul tău : 11 mărci, făină sau bon ? Răspunde, omule ! Ah, acum nu avem numerar. Îți dau în scris, e tot atît de sigur ca și ferma Foss, dragul meu !

El însuși credea în ferma Foss ca în evanghelie. Existau perioade cînd ferma Foss plătea în numerar, și alte perioade cînd plătea numai în bonuri. Întocmai ca rîul, care nici el nu curge în timpul verii la moară, nimic pe lumea asta nu merge în același fel tot anul !

— Dar să mi se arate un singur bon, fie chiar de pe vremea cînd trăia încă domnul comisar, care să nu fi fost plătit pînă la urmă !

Andreasen n-ar fi crezut niciodată că va ajunge să-și pună asemenea întrebări prostești și inutile, dacă Buaas de pe Strandvei n-ar fi comis mîrșăvia aceea nemaipomenită cînd, la un moment dat, a refuzat să mai dea mărfuri pentru întreaga valoare nominală a bonurilor — astfel încît muncitorii au venit la el cu plîngeri și cu scandal.

Era un lucru de neînțeles, căci Buaas primea la deconturile trimestriale cu moara contravaloarea bonurilor în birourile angrosistului. Luni dimineață însă oamenii se prezentară cu bonurile făcute ghem — Buaas nu mai voia să le ia.

— Așa ? Andreasen le smulse toate bonurile din mîini și le spuse să plece cu căruțele în altă parte. Apoi o porni imediat în oraș, la angrosist, și îi raportă chestiunea cu Buaas. Îl întîlni pe Johnny dimineața, cînd tocmai se

pregătea să plece de la birou, cu țigara de foi în gură.

Angrosistul rămase oarecum perplex cînd îl văzu.

— Am îngrozitor de multă treabă, Andreasen, sînt presat de timp. Am să aranjez eu lucrurile, poți să te întorci acasă !

— Dar — toți oamenii ăia așteaptă ! răspunse Andreasen apăsat.

— Nu poți să le dai făină ? Doar au nevoie de făină ! îl sfătui Johnny nerăbdător.

Andreasen se încruntă, nasul lui subțire și strîmb începu să tremure.

— Oamenii nu mai au încredere, și asta trebuie lămurit — nu mai vor să transporte pentru moară.

Johnny îi aruncă o privire, fără să mai pună întrebări. Își scoase ceasul de aur din buzunar și privi atent arătătoarele.

— Vino la două fix la birou, Andreasen. Acum trebuie să mă duc la bancă.

Andreasen își dădea prea bine seama că tot scandalul cu bonurile era o tîmpenie ! Peder Haalbakken ăsta, care dăduse dimineață o asemenea reprezentație, o să aibă el grijă să-l săpunească, așa, ca să țină minte !

Se plimbă pe stradă, pregătindu-și predica cu care avea să-i muștruluiască, ca să le intre pentru totdeauna în cap. Îl întîlni în treacăt de cîteva ori pe angrosist, o dată la capătul străzii, apoi cînd ieșea de la bancă, apoi la o magazie, unde întrebă de cineva.

La două fix Andreasen se înființă din nou la birou. Angrosistul îi lăsase însă răspuns că

nu avea nici un rost să revină înainte de ora patru. Chestiunea începea să devină plictisitoare. Sus, la fermă, îl aşteptau muncitorii, adunaţi laolaltă ca muştele. Deoarece nu avea nimic de făcut, se duse să-i dea calului ceva ovăz ca să poată mîna la întoarcere cei treizeci de kilometri, fără să se mai oprească pe drum. Peder Haalbakken îşi pierduse cumpătul, scuipase pe bonuri — parc-ar fi ajuns la ultima bucată de pîine. Acum probabil că îi aţîţa pe toţi cei de acasă. Dacă ar putea măcar să lămurească lucrurile şi să plece cît mai repede înapoi! La ora patru deschise din nou uşa biroului, aruncînd înăuntru o privire iscoditoare.

Şeful nu s-a întors încă! Andreasen să aştepte.

Pendula elegantă de deasupra uşii care dădea în biroul personal al angrosistului era în urmă. Arătătoarele avansau liniuţă cu liniuţă, ajunseră la patru jumătate şi apoi la cinci. Acum se auzi că şeful nu se va întoarce înainte de ora şapte.

Andreasen îi dădu din nou ovăz calului şi îl înhămă. Trebuia în orice caz să ajungă la timp acasă ca să le mai poată împărţi oamenilor făină, altfel ar fi în stare să răspîndească zvonul că a fugit! Îşi mai băgă încă o dată nasul palid prin uşa biroului.

„Tot nu s-a întors domnul angrosist", îi răspunse o voce plictisită. Deci, la drum! Ajungînd pe una din ultimele străduţe ale oraşului, îl zări pe angrosist mergînd pe lîngă un gard de scînduri şi venind direct spre el.

— Ei, cum asta, Andreasen! Voiai să pleci fără să rezolvi? Ce să-i faci, omul e doar un om! Am fost nemaipomenit de ocupat. Aşa cum mi-am închipuit, a fost vorba doar de o neînţelegere. Buaas primeşte mai departe bonurile drept plată, tot aşa cum le-a primit şi pînă acum.

Andreasen se lumină deodată la faţă şi se îndreptă din şale.

— Dealtfel de-acum înainte vei plăti numai cu bonuri de moară. Vreau să stabilim acum o regulă: toate încasările în numerar ce intră în casa morii să mi le aduci sîmbătă seara jos, la mine, la birou. Acum cred că e mai bine să-ţi dau ceva numerar la dumneata ca să-i linişteşti în seara asta, adăogă el, şi scoase mai multe bancnote din portofel. Andreasen o porni apoi spre casă. Mîna caii atît de repede, încît roţile trăsurii parcă nici nu atingeau pămîntul. Treptat se simţi din nou cuprins de furie. „Vagabonzii ăştia! Am să le spun cîteva vorbe, să le iasă făina pe nas!"

Johnny se duse acasă. Mai ţinea ţigara de foi stinsă în colţul gurii. Se simţea vlăguit: umblase de colo în colo — cum s-ar spune, ca un vas biciuit de furtună. Dobînzi cămătăreşti, care te făceau să scuipi sînge — douăzeci şi patru la sută — un adevărat şantaj! În schimb obţinuse o sumă de bani după care îi crăpa buza, cu care să facă faţă plăţilor imediate, cărăuşilor şi lui Buaas. Totodată făcuse un aranjament privind un credit pentru bonuri — banii lichizi ce intrau la moară urmînd să se scurgă în buzunarul său. Era o

operațiune delicată și discretă, și fusese nevoit să-i dea lui Wollebaek niște garanții foarte riscante pentru a obține creditul care să-i asigure acoperirea trimestrială a bonurilor lui Buaas.

Operațiunea îi apărea într-o lumină tot mai favorabilă, cu cît se gîndea mai mult la ea. Reușise să găsească o ieșire — asta înseamnă să ai idei ! Seara, în timp ce-și bea grogul, o examină din nou în gînd, analizînd-o în mod temeinic. Cu fiecare pahar pe care-l dădea pe gît îi apărea tot mai limpede ca o afacere excelentă. Iar după al treilea și ultimul pahar chestiunea se transformase parcă într-un mecanism în care moara măcina direct bani.

Alette se bucura că-l vedea, în sfîrșit, bine dispus. De abicei alerga toată ziua, iar cînd venea acasă se mulțumea să răspundă doar la întrebări, cu un zîmbet absent : făcea impresia că nu existau pentru el nici ea, nici copiii. Era probabil mereu preocupat de vremurile grele prin care treceau.

▪

Johnny știa prea bine că orașul era din nou agitat și speriat din cauza bonurilor de moară de la ferma Foss. A doua zi după ce dădu o raită pe la cîteva firme, intră în restaurantul hotelului „Berg", se așeză la o masă, cu pălăria pe cap, și comandă un dejun cu vin de Porto. Cînd se sculă să plece, uită pe masă o telegramă de la banca particulară din — dal, conținînd doar două cuvinte : „suma aprobată".

Știa că priviri curioase se vor năpusti asupra hîrtiei, ca un roi de muște.

Scoase o țigară de foi „din stocul lui propriu", glumi în treacăt cu fata care îl servea și care îi dădu un foc, apoi o luă repede din loc, la bordul vasului, la bancă, jos, la vamă, în cealaltă parte a portului, la biroul lui Söborg, cu polițele !

El și Söborg, cel cu șantierul de vase, erau părtași în aceeași situație, dar Söborg avea al dracului de puțin curaj ! Trebuia împins puțin din spate, și poate chiar ceva mai vîrtos ! Voia să-l convingă să mai dea o mică semnătură.

— Ei, Söborg, nu cumva vrei să dai faliment, bătrîne ? Măi băiete, acum e totuna pentru tine dacă spui „da" sau „nu", după ce ai intrat așa adînc la apă !, glumi el ca să-i risipească îngrijorarea.

Johnny rămînea mereu același — asta spunea și bătrînul consul Grüner, ori de cîte ori avea de semnat în mapa de corespondență hîrtiile de la Foss & Co., cu scrisul său bătrînesc, tremurat.

— După ce ai spus X, nu mai ai încotro și trebuie să spui și Y, rostea el melancolic de fiecare dată, după ce semna. Avea motivele lui secrete, care-l umpleau de amărăciune, ca să nu folosească A și B. Acum era obligat să continue jocul sau să plătească sume foarte mari.

Nevasta lui era însă de-a dreptul revoltată de toate zvonurile murdare, pe care le împrăștiau pretutindeni dușmanii lui Johnny.

— Vor cu tot dinadinsul să-i zdruncine situaţia şi nu se dau în lături de la nimic.

Cînd consulul încerca să facă consideraţiuni filozofice, spunînd că oamenii capătă de obicei mulţi duşmani cînd pămîntul începe să le fugă de sub picioare, îl străfulgera cu o privire plină de dispreţ nimicitor, din ochii ei mari şi înfocaţi, care aruncau văpăi în toate direcţiile, în lupta pentru prestigiul familiei Foss.

— Tocmai acum, cînd au început să atace pînă şi bonurile de moară ale lui Johnny, şi au încercat să provoace scandal jos, la moară !

— Hă — hă — hă ! Putem spune în orice caz că am luptat, constată el cu amărăciune după ce ea plecă, căci toate muniţiile noastre le-am băgat în tunul domnului Johnny, şi — paff ! clătină el din cap, privind disperat înaintea lui.

În tot oraşul de pe coastă nu exista aproape nici o firmă mai nouă şi modernă, care să nu se fi aflat în relaţii de afaceri cu Foss & Co., iar incendiul şi fumul de zvonuri şi pălăvrăgeli, ce se iscaseră în legătură cu bonurile de moară, se potolise din nou, căci existau destui comercianţi care erau direct interesaţi să stingă focul. Nici măcar Buaas nu mai vroia să ştie nimic de toate aceste zvonuri. Cînd oamenii se adunau să stea de vorbă la o cafea, nimic nu părea mai sigur şi mai inatacabil decît creditul firmei Foss & Co. După fiecare campanie de calomnii, angrosistul ieşea cu situaţia mai întărită ! Nu exista nici o doamnă, nici o domnişoară, nici un jurist din serviciul

public, nici un profesor, şi nici un pastor — şi asta mai ales printre cei absolut nepărtinitori — care să nu fi fost pe deplin convins că firma Foss & Co. era o întreprindere cît se poate de serioasă. Şi Johnny simţea cum simpatia îl înconjoară din toate părţile, o citea pe toate feţele. Păcat însă că nu tot astfel stăteau lucrurile şi la Casa de Economii, precum şi în alte cîteva locuri, unde bunăvoinţa i-ar fi putut aduce reale foloase.

Exista însă şi unele suflete temătoare, faţă de care nici un fel de dovezi nu stăteau în picioare !

— N-ar trebui să te ocupi niciodată de banii unor văduve şi femei singure ! îşi spunea Johnny într-o seară, cînd se afla în biroul său, cufundat în gînduri. Astea sînt mai periculoase decît o bancă suspicioasă ; sînt în stare să te îngroape cu ţipetele lor, cu văicărelile şi reproşurile lor, fără să ai timp măcar să te aperi. Banii ăştia sînt periculoşi ! — Încărunţise şi obrazul îi era brăzdat de cute adînci.

Fusese o zi fierbinte, umblase tot timpul ca pe jăratec, de dimineaţă, de la ora nouă. Refuzase să mai dea semnături pentru fabricantul de vele Sunde — bietul om. Ridică din umeri amintindu-şi de el şi se simţi mişcat. Dar : *Sauve qui peut !* [1] Asta o să le facă impresie bună la bancă ! Îl pusese în mod categoric în faţa alegerii : sau plăteşte, sau renunţă la averea lui. Erai silit să faci pe omul rău, să-i dispreţuieşti şi să-i suspectezi pe cei-

[1] Să se salveze cine poate.

lalți — erai nevoit să devii stană de piatră. Îl urmărea figura omului, așa cum stătuse în fața lui : alb la față și cu ochi rugători, fără să spună nici o vorbă.

Apoi venise domnișoara Fejer la el la birou și făcuse un teatru întreg din cauza acelor o sută de taleri ai ei, și plînsese. În vremurile astea nu se poate încumeta să-i bage în afaceri. Ar fi în stare să-și iasă din minți dacă ar trebui să aștepte cele trei luni de preaviz ca să-și vadă banii înapoi, banii pe care i-a adunat cu atîta trudă, ani de-a rîndul, cît a fost în stare să muncească — asta era doar tot ceea ce avea ea pe lume ! Johnny tocmai adunase cu mare greutate ceva bani pentru prelungirea unei polițe. N-avea însă încotro și trebui să renunțe la ei, așa că îi spuse să se adreseze casierului.

— Numai să îndrăznească cineva să-mi spună că Foss nu e solvabil și de încredere ! Și cu aceste cuvinte se repezi, aproape ieșită din minți și tremurînd de bucurie, afară din birou, strîngînd la piept „tot ceea ce avea ea pe lume".

Asta avea să facă efect. Numai de ar fi fost posibil să obțină asemenea efecte fără să fi trebuit să-și golească buzunarele ! Însă lovitura cea mai grea din această zi — problema ce trebuia neapărat rezolvată — erau cei două mii șapte sute de taleri ai protopopesei Baltyerdsen. Se sfătuise cu sindicul orașului și fusese în vizită la Alette ca s-o roage, dat fiind că era vorba de o chestiune atît de delicată, să i se plătească banii cît mai urgent posibil. Fratele, ei, comerciantul Kaspersen din ținutul de vest, se afla în mare încurcătură și risca să-și piardă toată averea dacă nu reușea să facă rost de bani pînă la sfîrșitul lunii ! Banii protopopeselor, ăștia sînt cei mai ai dracului cînd îi bagi într-o afacere — mai periculoși decît fulmicotonul.

Gonind în căutarea unei ieșiri, gîndurile lui Johnny ajunseră la marginea prăpastiei speriate, dar îmboldite parcă de curiozitate. Se putea prea bine ca prăbușirea să înceapă cu o asemenea protopopeasă, care va alerga de colo-colo, plîngînd și văitîndu-se că și-a nenorocit fratele și pe numeroșii săi copii și i-a adus la sapă de lemn, pentru că firma Foss nu i-a restituit banii. Se făcu alb la față și simți nevoia să se întărească cu un pahar de grog ; în fața ochilor îi juca imaginea unei mulțimi imense de oameni, care strigau că au ajuns în mizerie odată cu prăbușirea lui. Oare nu era de datoria lui față de toți acești oameni să facă totul pentru a-și menține poziția ? Se sculă brusc de pe scaun. Chiar dacă trei, patru vor trebui să tragă ponoasele și să împartă riscurile cu el, în comparație cu toți ceilalți ce importanță avea ?

Rămase o clipă pe gînduri, cu coatele sprijinite de registrul cel mare : ideea unei soluții începea deja să i se înfiripe în minte. Acest plan mergea mult mai departe decît procurarea celor două mii șapte sute de taleri, se întindea la șapte mii, opt mii... Avea să întreprindă o călătorie sus, la munte, la nord de Bjölstad, la unii dintre marii moșieri, pentru care numele Foss reprezenta încă o noțiune

solidă, asemenea unei vechi credințe. Or să garanteze laolaltă pentru orice sumă ! Să facă oare o încercare și cu Robarth și Ring ? S-ar putea să capete astfel o bază largă pentru un nou credit ! Bău paharul cu grog pînă la fund. Chiar a doua zi o să încerce ! Își va lăsa calul la ferma Foss și va lua de acolo unul odihnit.

Și într-adevăr reuși ! Pe baza acestor garanții, recunoscute de toată lumea ca absolut sigure, Casa de Economii din oraș îi aprobă suma, în condițiile obișnuite. Protopopeasa să binevoiască deci să treacă pe la birourile firmei — înconjurată de dezaprobarea generală — ca să-și ridice banii, și chiar imediat ! Foss & Co nu avea nici un motiv să insiste pentru termenul de preaviz de trei luni ! Totul a mers ca pe roate. După o călătorie de trei zile, cu vizitiu și cabrioleta englezească, în timpul căreia Johnny se arătase sub înfățișarea sa cea mai cuceritoare, evocînd — ca fiu al bătrînului Foss și stăpîn actual al fermei — toate amintirile minunate ce erau legate de stirpea lor și de vechea lor fermă țărănească — reuși să-și procure opt mii de taleri.

Acțiunile lui Johnny crescură acum în regiune mai mult ca niciodată. Cea mai strălucită dovadă îl constituia chiar cazul protopopesei. Unde se mai găsea în vremurile acestea un om de afaceri care, fără să țină seama de dreptul lui de a-și rezerva un termen de preaviz, să pună imediat pe masă, la prima cerere, o asemenea sumă ? Iar bonurile lui de moară circulau ca aurul !

Putea să respire din nou, liniștea și pacea domneau pretutindeni. Foss & Co. remise sume importante pentru reînnoirea polițelor scadente, pretutindeni unde se afla angajat. Johnny ședea din nou cu spatele drept în fotoliul din sanctuarul său, făcea planuri și avea o atitudine binevoitoare și înțelegătoare față de clienți. Figura lui înaltă putea fi din nou văzută scrutînd orizontul, și putea fi auzită, strigînd și făcînd semne din barcă, la scara de bord a vapoarelor, cu țigara de foi nelipsită din gură și cu burlanul englezesc acoperindu-i fruntea pînă peste ochi. Se plimba din nou agale pe stradă, cu aerul unui patron al orașului, și vorbea de planuri de viitor „de s-ar schimba vremurile". Vorbea de speculații la *hausse* și la *baisse* și de ferma Foss, care urma să fie reconstruită în următorii trei ani și unde voia să grăbească acum lucrările.

Avea acum trei luni înaintea lui ca să reflecteze și să se bucure de viață — pînă ce polițele ajungeau din nou la scadență. De mult nu mai avusese posibilitatea să respire atît de liber !

Henrik primea de la Kirsten scrisoare după scrisoare. Auzea și vedea unele și altele, cînd se întîlnea cu oamenii mărunți care trăiau în cartierul cheiului, și urechile îi țiuiau de tot ceea ce auzea. Adesea se trezea noaptea și se gîndea la vîntul ce sufla pe ogoarele mari de secară de pe cîmpia fermei Foss, ca să poată

adormi ; apoi se trezea din nou cu sentimentul că Johnny se duce de rîpă.

„Nu e în regulă — se duce de rîpă, Henrik ! Mi-am dat seama şi după cum arată Alette, cînd am fost sîmbăta trecută la ei, deşi ea însăşi nu pare conştientă de ceea ce se întîmplă. Tresare însă de cîte ori apare Johnny în cameră, îl urmăreşte tot timpul şi nu îl slăbeşte din ochi cît stă prin preajmă. Am găsit-o sus în camera copiilor, ţinîndu-l pe Willy pe genunchi, în toiul dimineţii, ceea ce nu i se întîmplă de obicei, ea care are o casă atît de mare şi întotdeauna plină de oaspeţi. Johnny a venit sus şi a spus că trebuie să ia masa la hotel cu cîţiva prieteni. Înainte de a pleca l-a mîngîiat pe micul Willy pe păr, cu atîta duioşie încît am observat cum ochii Alettei s-au umplut de lacrimi.

Mi-e teamă, Henrik, că tu nu ai capacitatea necesară ca să-l mai poţi ajuta la timp. Nu mai are pe nimeni, comisarul nu mai e în viaţă ! E nemaipomenit de bun, cu el însuşi şi cu ceilalţi — şi obişnuit de mic copil ca tot ce-i face plăcere să-i vină de-a gata. Nu, nu, ceva nu e în regulă cu fratele tău ! Mi-am dat seama de asta încă de cînd a început povestea cu acoperişul".

La acelaşi lucru se gîndise şi Henrik de multe ori şi îşi frămîntase creierii ; nu mai avea nevoie să-şi facă drum la prietenul său Anton Johannesen ca să afle ce se întîmplă. Se lovise de două, trei ori tare cu capul de perete, din cauza orbirii de care suferea toată familia Foss, pînă ce ajunsese să înţeleagă totul — dar după şocul suferit în urma morţii tatălui său, se apucase de treabă avînd credinţa că Johnny era un om cinstit. Acum se lămurise de-a binelea şi în această privinţă şi voia s-o avertizeze pe Marianne.

Palid de emoţie, se duse sus în sala dinspre sud şi îi puse în faţa ochilor „Malstrøm"-ul fermei Foss. Priviră împreună în mijlocul torentului şi văzură vîrtejurile ce se precipitau din toate părţile. În amintirile lor cele mai îndepărtate aceste vîrtejuri răspîndiseră pe întregul peisaj o ceaţă înăbuşitoare — nori groşi de tutun şi aburi de grog. Iar în fundul torentului, o pîlnie ce aspira şi înghiţea totul ; paharul cu rachiu ! Păhărelul cu rachiu ce purta diverse denumiri, căruia tatăl lor îi căzuse pradă şi poate înaintea sa, tatăl lui. Acest păhărel le distrusese judecata, morala, bunăstarea, viaţa — averea Mariannei, a lui Biermann, a lui Grüner, propria lui moştenire, situaţia giranţilor şi a unor cetăţeni ce reprezentau un lanţ atît de mare de verigi, încît nici nu-şi dădu seama cîţi puteau fi. Prăbuşirea se apropia cu paşi repezi — cel puţin dacă nu ar fi însoţită de ruşine şi oprobriu.

În ceea ce îl privea, era gata să accepte orice muncă. Ar fi fost bucuros să se apuce de orice treabă cinstită cu condiţia să aibă teren ferm sub picioare, să nu-i fie teamă că ar putea să se înfunde şi să rămînă prins în noroi — chiar dacă ar trebui să care balegă cu căruţa la cîmp ! Lucrurile păreau să fi ajuns atît de departe încît era mai bine dacă îşi scotea de îndată haina şi îşi sufleca mîne-

cile. Marianne îl asculta cu ochii plecați, aproape închiși și nu ridica de loc privirea. Se simțea probabil tulburată și zdruncinată de toate imaginile acelea îngrozitoare din casa ei părintească, pe care i le aducea în fața ochilor: soarta nenorocită a tatălui, a lui Johnny și a tuturor celorlalți... Dar nu la asta se gîndea ea, în timp ce stătea cu dinții încleștați și cu obrazul acoperit de pete roșii, ce se întindeau pînă la tîmple.

— Ascultă-mă, Marianne, nimeni nu va face excepție. Trebuie să fii pregătită că moșia Borg ca și tot restul ce ai moștenit de la bărbatul tău va fi înghițit de vîrtej. Nu vreau să-ți ascund nimic: totul se va duce de rîpă, fiecare șiling, fiecare cui din perete. Trebuie să privim lucrurile în față. După cîte îmi pot da eu seama, îți va rămîne doar Gullvigen, mica proprietate ce ți-a revenit ca parte din moștenirea mamei. Singura dintre noi care mai posedă ceva e Hilda: partea ei din moștenirea mamei e pusă la adăpost datorită consiliului de tutelă. Nouă nu ne rămîne nimic altceva de făcut decît să ne pregătim din timp, și de asta trebuie să se îngrijească fiecare în parte. În ceea ce mă privește, am să-mi caut un cîmp de activitate altundeva, cît mai curînd posibil. Nu mai vreau ca munca mea să se irosească aci, ca apa în nisip, fără nici un rost și să fiu doar un figurant. De moară o să se ocupe Andreasen, el e omul cel mai potrivit. Privirea lui întîlni ochii Mariannei.

Toate gîndurile ei se crispaseră și rămăseseră parcă înțepenite sub prima impresie: mai

întîi o înșelaseră și o siliseră să se mărite cu bătrînul Borg, iar acum o despuiaseră de toată averea!

— Nu, Henrik, exclamă ea cu vocea răgușită și tremurînd de mînie, n-am să-i iert niciodată tatei, n-am să-i iert niciodată lui Johnny.

Toată seara se învîrti ca un animal prins în cușcă, prin sala de sus, și se lăsase de mult întunericul cînd ea tot mai alerga de jur împrejur, cu sufletul sfîșiat de o furie neputincioasă și de gînduri fără șir. Apoi se culcă, dar nu putu să adoarmă, se răsucea de pe o parte pe alta, urmărită de ideea chinuitoare că viața îi era irosită, că fusese mereu folosită fără scrupule și sacrificată pentru a satisface egoismul celorlalți. Toată amărăciunea ce i se adunase în suflet o apăsa pe piept ca un bloc de gheață.

Se trezi dimineața dintr-un somn lung și greu. Nu își dădea seama ce gîndise sau visase, în ce fel i se împletiseră gîndurile treptat în subconștient, însă cu cît reflecta mai mult la cele ce aflase cu o seară înainte — pierderea banilor și a proprietății Borg, a situației ei sociale și materiale asigurate datorită averii lui Bastian Borg — cu atît mai mult avea sentimentul că se eliberase de o povară apăsătoare, și simțea o ușurare atît de mare, încît aproape nu-i venea să creadă. Avea impresia că odată cu pierderea averii lui Bastian umbra amenințătoare a soțului ei decedat, împreună cu toate obligațiile și scrupulele ei, se destrămase, se împrăștiase...

Se cerceta cu atenție, pipăindu-se parcă și examinîndu-și fiecare centimetru și fiecare încheietură a sufletului, ca nu cumva fantoma să mai poată pătrunde înăuntru și să o neliniștească. Trecură mai multe zile, în care așteptase în tăcere, ascultînd mereu cu auzul încordat ce se petrecea în interiorul ei, de teamă să nu cadă pradă unei amăgiri — pînă ce îndrăzni să se lase cuprinsă de bucuria fără de margini ce se născuse în ea și i se revărsa tot mai năvalnic în inimă.

Chiar în toiul acestei perioade, cînd se anunțau dezastre de neînlăturat, Marianne avu parte de cîteva săptămîni de fericire și de speranțe amețitoare, căci viața părea să aibă abia de-acum înainte, și pentru ea, o parte de bucurie. Omul, pe care se străduise atît de amarnic să-l izgonească din gîndurile și inima ei, îi apărea din nou în față, și acum nu i se mai împotrivea !

Îndată după ultima lor întîlnire, cu doi ani înainte, în toamnă, Ferdinand Wiese plecase în străinătate ca să studieze construcțiile de vapoare la Dundee, Hartlepool și în alte porturi engleze, în timp ce fratele său mai mic conducea întreprinderea. După un an revenise în țară pentru scurt timp, apoi plecase din nou la Dundee, unde locuia la unchiul său. Acum era așteptat să vină la toamnă acasă, exact peste o lună. Zi și noapte îi apărea mereu în fața ochilor o scrisoare, scrisoarea pe care voia să i-o trimită, cu un singur cuvînt : „Ferdinand" !

Hysing nu se înșela cînd observă cum se mișcă pupilele doamnei Marianne sub pleoapele plecate, cu gene lungi, ca și cum ar fi fost frămîntată de propriile ei gînduri sau ar fi avut o bucurie tainică. Avea în dimineața aceea un aer atît de tineresc, de vioi, parc-ar fi fost înconjurată de un nimb strălucitor. Izbutise să o „izoleze".

Fără să vrea, Marianne era obligată să facă diverse comparații, ajungînd la concluzia că bărbatul care se afla în fața ei pentru a-și prezenta în „optima forma" cererea în căsătorie, cu o desfășurare de elocvență de care el însuși era încîntat, făcea parte, de fapt, dintr-o specie de oameni cu totul diferiți : oameni preocupați numai să formuleze considerațiuni filozofice, idei abstracte, concluzii și sentințe logice, și care privesc de sus, cu dispreț, toate lucrurile simple, pămîntești. Oh ! ce idei sublime avea să schimbe în ziua nunții cu mireasa lui !

Marianne era în aceste zile atît de fericită încît totul constituia pentru ea motiv de înveselire. Răspunsul ei sună însă serios : un nu blînd, dar hotărît.

— Dar cum așa ? Socotesc că-mi este îngăduit să întreb care e cauza ? Stimată doamnă, îmi sînteți datoare o explicație, ce aveți împotrivă, spuneți-mi doar un singur motiv plauzibil ! insistă el energic. Era gata să lupte mai departe, închipuindu-și că ea nu se va putea opune unor argumente logice.

— Am să vă răspund cu una dintre propriile dumneavoastră afirmații, domnule Hysing,

zise Marianne, zîmbind prietenos şi o porni spre casă : pentru că femeia este adeseori lipsită de logică !

*

În mijlocul frămîntărilor de care erau cuprinşi cei din jurul ei, şi de care nici ea nu era scutită, Marianne se simţea totuşi devenind tot mai sigură de sine, mai curajoasă şi mai încrezătoare şi se pregătea să întîmpine ameninţarea ce plana asupra lor, a tuturor. Nu voia să condamne pe nimeni, dar nici nu voia să se mai înşele pe sine însăşi. Abia acum simţea că trăieşte cu adevărat, şi uneori o cuprindea ameţeala, atît de puţin era obişnuită să privească lucrurile în faţă, să le cîntărească şi să facă planuri de viitor, care să corespundă dorinţelor ei şi a căror împlinire să-i aducă bucurie. Îşi dădea seama cît de indiferentă îi fusese viaţa în trecut. La ce altceva aspirase ea pînă atunci decît să trăiască în linişte, să se distreze puţin în societate şi să-şi încaseze dobînzile ?

Iar acum ? Făcea planuri de viitor, voia să muncească ! Avea de gînd să participe cu toate puterile ce se adunaseră în ea la activitatea bărbatului iubit. Iar el o aştepta cu pasiune, cu nerăbdare, tremurînd din cauza nesiguranţei — aşa cum aştepţi izbăvirea !

Într-o după-amiază, Marianne se afla la ceai, la familia primarului, bine dispusă şi cu sufletul împăcat — cînd stăpînul casei intră în cameră, agitînd o scrisoare în mînă şi ceru doamnelor să ghicească o mare noutate.

— Bunicul ?

— Avansare — Laurvig a devenit sindicul oraşului ? strigă maiorul mai tare ca toţi, în culmea agitaţiei.

— Minda Henschen şi procuristul Yanke !, se repezi doamna Biermann. O-o, primare, dă-i drumul, am ghicit, s-au logodit !

— Ei, hai, spune odată. Încordarea creştea.

— Nu e logodnă, zise primarul, fluturînd două fotografii, ci de-a dreptul nuntă ! Vechiul nostru prieten Ferdinand Wiese s-a însurat zilele trecute la Dundee cu verişoara lui şi se află acum în drum spre patrie.

Asta era într-adevăr o noutate, care merita să fie discutată. O verişoară de la Dundee ! Ştirea îi preocupa în cel mai înalt grad pe toţi şi se încinse o discuţie aprinsă. Marianne şedea, palidă şi tăcută, zîmbind puţin cam forţat. Acceptă încă o ceaşcă de ceai şi privi fotografiile celor doi tineri căsătoriţi, care trecură din mînă în mînă şi în cele din urmă rămaseră în faţa ei, pe masă. În tot restul serii i se păru că-i vede pe ceilalţi mişcîndu-se parcă în ceaţă : dar vorbea, zîmbea cînd era de zîmbit şi se purta în mod normal.

*

— Găunos ca o nucă stricată ! La dracu, praful şi pulberea se aleg din toate.

Vameşul din Furusaet se delecta pur şi simplu cu zvonurile rele care circulau, şi era fericit. Nu-l mai auzeai vorbind decît despre întreprinderea „Domnilor Foss & Co.". Se

părea că băgase toată familia în același sac, și pe bătrînul Grüner împreună cu ei!

— Un băiat bun — un băiat tare bun — un băiat bun și scump! repeta el, învîrtind furios bastonul prin aer, ca și cum ar fi vrut să împartă lovituri în dreapta și în stînga.

Iar acum, ultima sa acțiune de distrugere! Pleacă în trăsură și cu vizitiul — hei, hop! — în trap și galop, de-i orbește pe toți din vale cu alămurile de la hamuri! Trece pe aci fără să se oprească, fiindcă pe noi nu ne leagă așa ușor la gard. Și apoi, i-a dat drumul — hei, hop, ura! — să ți se facă părul măciucă, nu altceva! Ajuns aci, obișnuia să-l fixeze pe interlocutorul său cu o privire îngrozită. Din călătoria asta omul a adunat, așa, doar cu o semnătură — făcea o mișcare ușoară din mînă ca și cum ar fi scris — ferme întregi țărănești sau numai jumătăți de ferme. Asta zic și eu cutremur! Și în felul ăsta și-a făcut rost de credit la bancă, auzi, se spune că ar fi vorba de vreo douăzeci de mii de taleri. Și apoi face petreceri, cum îți spun, pînă ce — crac! Se strîmbă cu mîinile la gură, ca și cum ar fi avut dureri de dinți și ar fi spart o nucă. Iar din nucă nu iese decît praf! Și, hi-, hi-, hi, domnul Robarth, care făcea versuri, acum trebuie să învețe cum arată proza.

Pentru Johnny se sfîrșise cu vremea bună și cu liniștea; alerga de dimineață pînă seară, pe ploaie și în noroi, cu gulerul paltonului său lung ridicat peste urechi, cu țigara de foi în colțul gurii și numeroase pahare de Porto în stomac — încolțit din toate părțile

de polițe ce trebuiau prelungite, și sute de firme cu care se vedea nevoit să facă nenumărate acrobații. Bunii săi prieteni, care de mult își dăduseră seama de situația în care se afla, erau siliți să gireze mai departe pentru el, căci altfel riscau și ei să se prăbușească. Foloseau orice prilej ca să-și manifeste încrederea în solvabilitatea lui, se invitau reciproc la petreceri, își strîngeau mîinile și se informau cu multă căldură despre starea soției și a copiilor. Soțiile lor erau prietene bune și fiecare știa în adîncul inimii sale ce era în stare fiecare: dacă ar fi putut, l-ar fi lăsat pe celălalt despuiat în mijlocul străzii, ca să se salveze el. Numai că asta nu era posibil, așa că erau nevoiți să se sprijine unul pe altul, chiar dacă se aflau la marginea prăpastiei și să-și pună mai departe speranța în Johnny. Nu era exclus ca pînă la urmă să înfăptuiască o minune!

Bonurile lui de moară aveau curs, peste drum la Buaas erau onorate la fel ca și aurul — chiar atunci cînd deodată începură să fie emise în biroul lui Johnny. Era vorba desigur numai de sume mici, dar constituiau o dovadă, cum s-ar spune, repetată, că oamenii cu experiență acordau mai departe credit firmei Foss & Co. Se știa doar că Buaas nu-și arunca banii pe fereastră!

Cele trei luni dinainte de Crăciun fură perioada cea mai grea, cu cele mai amarnice încercări cărora Johnny avusese să le facă față vreodată. Îndoieli, rezerve și neîncredere din partea tuturor partenerilor săi. Era co-

pleșit cu telegrame — oare telegrafiștii știau să păstreze secretul ? Cînd venea acasă îl întîmpina un obraz cercetător, de o paloare ciudată, în fața căruia ar fi preferat să nu se arate.

— Mă chinuiești, Alette, cînd mă privești în felul ăsta ! izbucni el într-o zi. Nu înțelegi că am atîtea pe cap, că sînt vremuri grele pentru mine și pentru ceilalți ? Se simți aproape ușurat cînd îi spuse care era cauza îngrijorării ei — în oraș apăruseră tot felul de boli de copii, scarlatină și tuse convulsivă. Nu trebuia să se supere dacă o vedea puțin cam neliniștită.

Seara, după ce plecau funcționarii, stătea singur în birou cu obloanele trase și lucra, în timp ce apa pentru grog fierbea pe spirtieră, lîngă presa de copiat. Trebuia luate din timp măsuri pentru a evita situații jenante, trebuia să-și păstreze siguranța de sine — să aibă aerul că nu înțelege de ce prietenii de afaceri îi storceau, politicos și cu sînge rece, ultimele sume ce l-ar mai fi putut salva, în timp ce polițe neprelungite se abăteau din toate părțile pe capul lui.

În seara asta căuta din nou cu înfrigurare ce mișcare de șah ar mai putea face — și în fața ochilor îi apărea scris cu litere de foc că de data asta era pe viață și pe moarte. În fața lui, pe masă, se afla o scrisoare din partea băncii particulare din- -dal. Banca îi scrisese în chestiunile ei proprii, precum și ca mandatar al băncii din Londra. Dimineață citise de repetate ori cele cîteva rînduri convenționale de pe hîrtia alăturată de format mare, cu ștampila poștei, ca și cum ar fi vrut să pătrundă dincolo de cuvinte și să citească ce stătea scris pe fața directorului de bancă. Voiau să însemne o simplă urgentare, o formalitate — aceste cuvinte care spuneau că toate sumele scadente trebuiau plătite imediat, precum și o rată substanțială asupra celorlalte polițe — în caz contrar banca urmînd să recurgă la valorificarea garanțiilor constituite de fermele Foss și Borg ?

Directorul de bancă era doar bunul său prieten și fără îndoială că nu-și pusese în gînd să-l ruineze !

Își notase cîteva nume mai puțin tocite din cercul său de prieteni din oraș, adăugase cîteva garanții, care în perspectivă puteau să reprezinte o anumită valoare și se gîndea să-i promită moștenirea lui Hilda, pentru vara viitoare, cînd va avea vîrsta necesară ca să poată dispune de ea. În orice caz însă, trebuia să plece să stea de vorbă cu el, chiar a doua zi de dimineață, cu vaporul. Trebuia să prevină cu orice preț luarea unor măsuri ce i-ar fi putut pune în primejdie creditul — altfel era ruinat ! După ce cîntări și examină lucrurile sub toate aspectele, formulă cererea pe care urma s-o prezinte și s-o susțină personal, folosind moștenirea Hildei ca principal argument.

Trecuse de unsprezece cînd se întoarse acasă și o informă în grabă pe Alette că trebuia să plece a doua zi dis-de-dimineață. Ea îl privi speriată.

— Willy are o tuse urîtă...

— N-am nevoie decît de valiza mică.

— Numai de n-ar fi difterie! Mi-e teamă să nu fie periculos şi, neştiind ce trebuie să fac, am trimis după doctor.

— Willy? Abia acum îşi dădu seama despre ce vorbea. Dif...? Ah, ce-ţi trece prin gînd! Nu trebuie să exagerezi pentru orice fleac, Alette! Respiră puţin mai greu? Asta se întîmplă cu toţi copiii cînd tuşesc.

Începu să-şi facă bagajul, dar nu se simţea liniştit şi se duse în dormitor să vadă ce face Willy. Alette era acolo, aplecată peste patul copilului. Nu-i putea vedea faţa, poate că plîngea — şi se opri să asculte, din ce în ce mai speriat. Nu era nici o îndoială, băieţelul respira cu mare greutate şi din gîtlej se auzea un şuierat.

— Trebuie să vină imediat doctorul, nu mai putem aştepta nici o clipă, zise el, îşi luă paltonul şi ieşi imediat din casă. Îl aduse pe doctor direct de la o petrecere.

— Mîine dimineaţă trebuie să plec cu vaporul, îi spuse el pe drum doctorului. E vorba de o afacere importantă, pe care nu vreau s-o pierd — o chestiune ce interesează binele public — datoria, dragă doctore! Trăim vremuri grele!

Doctorul găsi că starea băiatului era îngrijorătoare — avea tuse convulsivă! Puseră găleţi cu apă fierbinte în jurul patului ca să-i uşureze respiraţia. Johnny era disperat, şedea lîngă patul copilului şi îi lua din cînd în cînd mîna într-a lui. Orele nopţii se scurgeau apăsătoare, una după alta şi toţi se aflau într-o stare de încordare.

— Dragul şi micuţul meu Willy — băiatul meu!

Dintre toţi copiii, pe Willy îl iubea cel mai mult. Era singura fiinţă faţă de care se simţea sincer şi om cu adevărat, după ce toată ziua se bălăcea într-o mocirlă de minciuni şi impostură. Simţea cum îl cuprinde o disperare fără de margini, pe care se silea s-o înfrîngă, ca să nu-şi piardă cumpătul. Pînă la şase fără un sfert mai putea sta lîngă băiat — chiar pînă la şase fără douăsprezece minute. Dar după aceea trebuia să-şi pună din nou masca şi să dispară — chiar dacă băiatul murea!

— Trebuie să plec! Strînse drăgăstos mîna Alettei, apoi se opri o clipă, căci simţea cum îl înăbuşă plînsul. Ea îi spuse că înţelege că nu are încotro. Prea bine! Poate că totuşi nu era atît de periculos, cum îşi închipuiau ei.

Era convins că nu poate fi atît de periculos! Ţinea însă mereu mîna băiatului strîns în mîna lui. Respira tot mai greu şi horcăia.

Alette pusese lampa pe jos, în spatele patului, iar umbra ei se mişca încet pe covor, trecînd din cercul de lumină în zona de obscuritate şi iar înapoi; din cînd în cînd, doctorul, care se odihnea în camera de alături, pe o canapea, deschidea uşa.

Starea copilului se înrăutăţise văzînd cu ochii şi spre dimineaţă doctorul socoti necesar să-i introducă o canulă în gîtlej. În timp ce operaţia era în curs, răsună sirena vaporului. Johnny sărută braţul mic şi agitat, mîn-

gîie fruntea fierbinte, şi şuviţele de păr transpirate.

— La revedere, Alette! Telegrafiază-mi pe adresa vaporului „Nordstern“! Către amiază voi fi la — — dal!

Plecă în ultima clipă. Ajuns la bordul vaporului, se duse imediat în cabină — nu dormise toată noaptea ca să-l vegheze pe băiatul lui bolnav, îi explică el stewardului-şef. Zgribulit de răcoarea dimineţii, se întinse pe cuşetă, după ce dădu pe gît două, trei pahare de vin de Porto. Avea impresia că se afla izolat de restul lumii în spaţiul acela îngust şi plescăitul adormitor al apei, ce se împletea cu zgomotul monoton al pistoanelor motorului, se transforma într-un refren continuu: „Foss & Co., Foss & Co.“.

Cînd vaporul „Nordstern“ sosi către amiază în portul — — dal, lăsînd în urma sa valuri mari, înspumate, Johnny se afla lîngă scara de bord, îmbrăcat cu un costum elegant de voiaj, înarmat pe dinăuntru şi pe dinafară, şi gata să se arunce imediat în luptă. Ştia că banca închide devreme. Cînd ajunse pe chei zări un factor care-l aştepta cu o telegramă. Îşi continuă drumul, ţinînd telegrama în mînă, cu inima îngheţată de spaimă, şovăind s-o deschidă înainte de a-şi fi terminat treburile la bancă. O băgă şi o scoase de cîteva ori din buzunar — în cele din urmă se opri locului şi o deschise. Rămase cu ochii holbaţi, simţi cum i se lasă o ceaţă pe ochi, apoi o greutate insuportabilă îi apăsă pieptul şi îl sufocă. Se sili să-şi reţină lacrimile care îi ardeau ochii.

Alette telegrafia că micuţul ei Willy adormise pentru totdeauna în dimineaţa aceea, la orele unsprezece. Îl rugă să nu se lase pradă disperării. Spera că şi ea va putea face faţă acestei lovituri.

Johnny nu mai vedea în faţa ochilor din cauza lacrimilor care îl orbeau, gîfîia, pe cînd îşi continua drumul în mod automat. Cînd îi apăru în faţă clădirea albă a băncii fu cît pe aci să ocolească strada, apoi însă grăbi pasul.

„Ca şi cum nu m-aş fi obişnuit să înghit cărbuni fierbinţi, fără să strîmb măcar din buze!“ îşi zise el cu amărăciune. Cel puţin băiatul n-o să mai treacă prin toate astea, şi e mai bine pentru el, mult mai bine.

Se îndreptă direct spre uşa mare şi galbenă a băncii, trecu repede prin camera de aşteptare şi apoi intră, cu un aer jovial, sigur de sine, doar puţin mirat, direct la prietenul său, directorul băncii, căruia îi strînse mîna cu căldură. Îl băgase cu adevărat în sperieţi cu scrisoarea aceea de ieri! Venise într-un suflet cu vaporul de dimineaţă şi aducea o ofertă — o scoase din servietă şi i-o dădu — care, spera el, prezenta un aranjament acceptabil, constituind, de fapt, o majorare a garanţiilor, cu nume cunoscute.

— Sper că n-ai să refuzi să acorzi sprijin unui prieten, domnule director de bancă! zise el cu un ton de familiaritate. Trebuie să ţii seama că trăim vremuri grele.

Directorul băncii era un domn de vîrstă mijlocie, cu barbă blondă şi înfăţişare de ma-

rinar. Avea un fel de a fi simplu şi plin de bunăvoinţă, dar privirea sa pătrunzătoare şi inteligentă ştia probabil să scruteze tot atît de bine orizontul, pe mare, ca şi lumea hîrtiilor de valoare. Averea sa particulară şi-o cîştigase în cea mai mare parte prin muncă proprie; duminica mergea adeseori cu Johnny, cu barca cu pînze pe mare, şi erau prieteni vechi.

Acum stătea cu scrisoarea în mînă şi ochii plecaţi, în timp ce Johnny şedea în faţa lui, în fotoliu, aşteptînd să primească un răspuns. Trecuse cîtva timp şi Johnny începu să-şi mişte nervos picioarele.

— Nu vreau să-ţi ascund că e vorba de o hotărîre pe care a luat-o întreaga direcţiune, în şedinţă, zise directorul băncii, privindu-l în faţă.

— Aşa, deci — vorbe! Iar direcţia — asta eşti tot dumneata. Johnny ştia că asemenea linguşiri, deşi grosolane, nimereau totuşi un punct sensibil al directorului. Acesta clipi de cîteva ori, ca şi cum ar fi stat pe gînduri.

— Pe aici circulă atîtea zvonuri care-i tulbură pe oameni şi — se spune că te-ai apucat să construieşti ca un nebun, sus la ferma Foss.

— Ah, Doamne! Poţi să-ţi dai singur seama cît adevăr e în toate vorbele astea, dacă am să-ţi spun că de un an şi jumătate nu s-a mai făcut nimic la fermă, după ce s-a scos acoperişul — nici măcar şase sute de taleri nu am băgat pînă acum în treaba asta.

— Da, da — aşa mi-am închipuit şi eu! În privinţa majorării creditului însă şi a sprijinului necesar, zise directorul băncii, aruncîndu-i lui Johnny o privire, la care acesta nu s-ar fi aşteptat — parc-ar fi vrut să-l cerceteze pînă în adîncurile sufletului —, nu pot să înţeleg de ce nu ai fericit Casa de Economii din oraşul dumitale cu hîrtiile astea, e doar mult mai aproape! Rosti ultimele cuvinte pe un ton iritat.

— Oh, un om ca dumneata poate să înţeleagă asta mai bine decît oricine. Acolo nu se lucrează cu un capital prea mare.

— Totuşi, cu cîteva luni în urmă ţi-au putut pune la dispoziţie nici mai mult nici mai puţin de opt mii de taleri. Am auzit că le-ai dat nişte garanţii cam ciudate — se pare că nu prea era o treabă negustorească! Johnny se înroşi. Dar şi astea sînt zvonuri, nu-i aşa? Şi apoi ce-i cu moara aia, Foss! cu toate bonurile acelea pentru negustorul... — nu mai ştiu cum îl cheamă — asta... nu miroase a bine! Spune-mi adevărat, ce dobînzi plăteşti?

— Să-i fie de bine celui care a mai inventat şi asta! — nici un şiling! răspunse Johnny hotărît. E o ruşine! adugă el indignat. Transpira pînă la rădăcinile părului, văzînd că toate afacerile lui erau date în vileag.

— Se prea poate — în ceea ce mă priveşte, cred ceea ce îmi spui. Însă toate aceste nume, zise el, arătînd cu un gest dispreţuitor scrisoarea, şi toată aiureala asta cu garanţiile! Îţi dai seama desigur că banca ar fi fost bucuroasă să le accepte dacă nu era vorba de nişte

lucruri iluzorii, aşa cum am mai căpătat şi altă dată !

— Hm, ei ! Johnny tuşi ca să-şi dreagă glasul ! Îşi luă apoi un aer ofensat şi totodată superior, care voia să spună că înţelegea să pună capăt discuţiei pe ton familiar, ca între prieteni. Acum avea să dea ultima sa bătălie, cea hotărîtoare !

Îl fixă pe directorul băncii cu o privire rece, drept în faţă, fără să-i pese ce putea să gîndească în sinea lui.

Voia să-i pună în vedere, simplu şi fără înconjur, propriile interese ale băncii. Ceru o amînare de două, trei luni şi se oferi să majoreze garanţiile cu partea de moştenire a Hildei — nouă pînă la zece mii de taleri, atunci cînd fata va deveni majoră şi va putea dispune de averea ei.

Directorul rămase uluit. Începu să măsoare cu paşi mari încăperea şi faţa sa căpătă o expresie din ce în ce mai indignată. Înţelesese pînă unde putea merge omul acela care şedea în faţa sa : era în stare să o jefuiască pe propria lui soră.

— Interesele băncii, poate, domnule Foss — sau nici măcar ! Se apropie de el şi îl privi în ochi. Vrei să supun această propunere direcţiunii ?

Johnny avea ochii fixaţi în podea. Vedea în faţa lui dezastru, dezonoare — totul, totul atîrna acum de un fir de păr.

— La nevoie, da, răspunse el încet, dacă nu eşti în situaţia de a rezolva personal această chestiune. Te rog să ai în vedere că e vorba

aci de ruinarea unei întregi familii onorabile — zise el şi, aproape fără să vrea, împins parcă de dorinţa de a se înjosi, adăugă : Mi-a murit azi copilul — şi eu a trebuit să plec de acasă...

Directorul se opri o clipă locului, îl privi pe omul palid ce şedea deznădăjduit în fotoliu, şi-i zise mişcat :

— Cred că-ţi fac dumitale, familiei dumitale — şi băncii cel mai bun serviciu dacă nu-ţi accept propunerea. Trebuie să-ţi sacrifici averea, domnule Foss ! adăugă directorul cu un ton calm. Consideri că în toţi aceşti ani ai acţionat cinstit ? întrebă apoi directorul băncii.

Johnny înălţă capul, ca şi cum ar fi vrut să-l contrazică.

— Îţi dai seama că eşti — o fiinţă dăunătoare, şi că de fapt nici nu meriţi să trăieşti ? continuă el cu brutalitate. Johnny se ridică brusc în picioare. Cred că ai un fond prea bun ca să rămîi şi în viitor ceea ce eşti astăzi, domnule Foss ! Directorul observă cum Johnny căuta din nou să-şi ia un aer indignat. Bine, dacă nu vrei să-ţi sacrifici de bunăvoie averea, atunci o s-o facă banca, rosti el scurt, din păcate avem destule motive.

— Trebuie să-mi înmormîntez copilul, şopti Johnny.

— Vom aştepta opt zile. Şi cu aceasta consider întrevederea noastră ca încheiată, domnule Foss. Îl conduse apoi politicos pînă la uşă.

Se aflau cu toţii încă sub prima impresie a ştirii că judecătorul fusese dis-de-dimineaţă la ora opt, cu martori, la firma Foss & Co., şi pusese sigiliile. Cîte doi, trei oameni se întîlneau pe stradă, pe scări sau pe sub porţile caselor, şi se furişau apoi, fiecare în parte, pe drumuri ocolite, ca să vadă cu ochii lor : ferestrele birourilor firmei Foss & Co, erau într-adevăr închise, iar obloanele fixate cu drugi de fier. De acolo oamenii alergau, mergeau agale sau în pas obişnuit, pînă jos, la depozite, ca să verifice şi acolo barele de fier, lacătul şi sigiliul de pe uşi. Apoi se opreau pe dig — în număr din ce în ce mai mare — şi se întrebau ce avea să se aleagă din cele două bricuri ale firmei, care se aflau în port şi cărora urma să li se demonteze pe timpul iernii tachelajul — oare şi acestea aveau să fie sechestrate ? Din cealaltă parte a portului veneau bacuri care erau trase repede la o parte.

Deci, iată ! Era adevărat ! şi se grăbeau acum să se ducă acasă ca să povestească familiei cele aflate. Foss & Co. însemna de fapt aproape tot cartierul comercial modern al oraşului. Nu exista nici o întreprindere şi nici o fabrică, nici o organizaţie comercială cît de cît importantă, unde Johnny să nu facă şi el parte din conducere sau să nu figureze în documentele firmei. Datorită caracterului său îndrăzneţ şi sigur pe sine, şi a lipsei sale de scrupule, antrenase mai toate firmele tinere într-o activitate comercială complexă şi plină de riscuri. Iţele afacerilor se încrucişau pretutindeni, căci toţi ţineau să completeze formulare în lung şi lat şi să participe la avîntul economic ce cuprinsese oraşul în ultimul timp.

Aproape toate marile noi firme din port şi din piaţă fuseseră înfiinţate în ultimii zece, doisprezece ani — pe hîrtie, cum spuneau rînjind unii dintre negustorii de modă veche, care locuiau încă în casele lor cenuşii de lemn, cu acoperişuri ascuţite, cu grădini la stradă, pe străduţele dinspre munte. Evenimentul avu un efect aproape paralizant, şi în prima zi se vorbea despre el doar în şoaptă.

Despre unele firme existau temeri că vor fi şi ele tîrîte în prăpastie, despre altele se spera că vor supravieţui. Oraşul era cuprins de teamă şi nesiguranţă. Nenumărate zvonuri se răspîndeau repede, apoi amuţeau din nou şi în tot cursul săptămînii atmosfera deveni tot mai înfierbîntată şi mai agitată. Febra se întindea pînă la muncitorii din cartierele mărginaşe. Duminică se auzi în oraş că pînă la urmă Johnny Foss îi va da pe toţi peste cap. Au încercat ei să-l bage la fund, dar le-a arătat el că poate să obţină o sută de mii pentru firma Foss ! Se auzea că urma să i se organizeze un triumf lui Johnny Foss. Chiar aşa : după ce firma îşi va redeschide birourile, i se va face o manifestaţie de simpatie. Cine altul mai era aşa de popular şi de iubit în oraş, şi cui îi datora oraşul mai multă recunoştinţă decît lui ?

Luni se vorbea deja altfel. Apărură bare de fier, lacăte şi sigilii la cinci firme alăturate din Strada Portului, la alte două sus, lîngă biserică, şi tocmai atunci judecătoria întoc-

mea proces-verbal dincolo, la șantierul Söborg. Consulul Grüner și Biermann de la fabrica de cherestea, și Ring — se auzea că și aceștia dăduseră faliment ! Se vorbea acum că nu se putea încă ști cît de departe se va întinde dezastrul.

Deznădejdea oamenilor pe care îi ajunsese nenorocirea pătrundea prin uși și ziduri. Rămăseseră pe drumuri împreună cu familiile lor, pradă sărăciei și mizeriei. Copiii lui Vigger dispărură de îndată de la Școala de dans ! Iar comerciantul Olafsen încercase să se sinucidă — așa se zvonea.

Dar care era cauza acestei nenorociri îngrozitoare, dacă nu afacerile acestea blestemate și ușuratice ale lui Johnny Foss ! Din dosul obloanelor închise răsunau suspine acuzatoare : Johnny Foss îi tîrîse în prăpastie, fuseseră orbiți de Johnny Foss, căzuseră pradă unor închipuiri nebunești și se lăsaseră înșelați de Johnny Foss. Știa să învîrtească limba în gură, se folosise fără nici un scrupul de numele lor, în timp ce venea la ei în casă și se dădea drept prieten și era naș la botezul copiilor. Faptul că și ei trăseseră destule foloase de pe urma creditului de care se bucura Johnny — despre asta nu se mai vorbea. Se cerea din toate părțile un țap ispășitor. Începînd cu vîrfurile societății și pînă la oamenii cei mai de jos, toți cei pe care Johnny Foss îi nenorocise și care acum, în toiul iernii, se trezeau deodată pe stradă și fără mijloace de trai, îl condamnau ca răspunzător de tot ce se întîmplase. Făceau acum

socoteala petrecerilor pe care le dăduse, a meselor îmbelșugate, a vinurilor și șampaniei cu care benchetuise pe socoteala altora. Poseda cel puțin șapte paltoane, în afară de o manta de cauciuc, adevărată piesă de lux, iar nevasta lui avea atîtea rochii încît nu mai știa unde să le țină. Sperau că tribunalul va avea grijă ca Johnny Foss să nu dea faliment.

Iar Johnny începu să-și dea seama de puterea opiniei publice ! Încercă să stabilească unele contacte, dar fu întîmpinat cu priviri și fețe de gheață, ca și cum ar fi fost o viperă ce trebuia strivită. Avu de suferit nenumărate umilințe. Îi rămăseseră în total patru linguri de argint și, după ce fu prădat în mod temeinic de cele mai simple obiecte de întrebuințare, îi îngăduiră din milă — pentru că s-ar fi putut să fie nevoie de informațiile lui — să locuiască în cîteva cămăruțe, sus, la ferma Foss.

Pe Antonia această lovitură o nimeri din plin : desperată, frîngîndu-și mîinile atît de tare încît îi trozneau degetele, trebui să renunțe pe rînd la toate lucrurile ei de preț. În caracterul ei se produse o răsturnare bruscă : după beția de aprig orgoliu urmă trezirea la realitatea crudă.

Cu o zi înainte reușise să ajungă la o înțelegere cu creditorii — ea și familia Biermann — sacrificînd bineînțeles și ultimele resturi ale averii lor. Lui Biermann i se oferi postul de procurist la fabrica de cherestea.

— Ei, bătrîne, cum se simt picioarele tale în noul lor ambalaj de vată ?

— Oh, da — hrr, își drese el glasul, merge !

— Oh, am să am eu grijă de tine, ai să vezi ! Mi-am frămîntat capul toată noaptea — mi se pare că încep să întrezăresc ceva.

El strîmbă sceptic din buze.

— Vezi tu, bătrîne, trebuie să ne gîndim ce am putea întreprinde.

— Da-a, dacă reușești tu să afli asta, zise el clătinînd din cap, atunci înseamnă că ai descoperit cuadratura cercului.

— Oo, Grüner, tu ai o minte așa limpede și ascuțită — și ești un om de afaceri cu experiență !

— Stau aici ca un vizitiu bătrîn, fără cal și fără trăsură, îi răspunse el descurajat.

— Nici nu e nevoie de altceva decît să stai pe scaun și să mă sfătuiești ! Am eu destulă putere !

— Da, da, ai multă putere, Antonia ! o aprobă bătrînul oftînd.

— Și trebuie să întreprind ceva, Grüner ! M-am gîndit la vechea varniță, pe care ai închis-o.

— Varniță ? Își privi cu tristețe picioarele înfășurate în vată. E o treabă destul de complicată — cel mai bine ar fi să mă pui pe mine însumi în var.

— Aș vrea doar să știu dacă merită, după părerea ta, Grüner !

— Desigur, desigur, pentru un om sănătos !

— Tu ai să conduci și eu am să-mi pun forțele la încercare, bătrîne ! Vom începe cu

mijloace reduse. Și apoi treaba o să meargă înainte. Mă gîndesc și la o făbricuță de săpun. Bătrîna domnișoară Elgers a avut o asemenea făbricuță pînă la moartea ei. Ai să vezi cîtă treabă o să avem.

— Da, da — nu mă îndoiesc de asta.

— Ba da, te îndoiești, Grüner, o văd pe fața ta ! Dacă însă tu cu mintea ta isteață — și ai destulă minte — ai să te ocupi de socoteli și ai să-mi arăți ce trebuie să fac ca să plasez marfa, am să am eu grijă să fac un săpun bun — și un var bun ! Poți să stai liniștit la birou și n-o să-ți lipsească nimic, ai să ai tot ce-ți trebuie ca să te simți bine, bătrîne ! Bătrînul clătină încet din cap și o mîngîie pe mînă.

— Da, da, dragă Toni !

E într-adevăr în stare să facă toate astea ! își spuse el gînditor, după ce plecă Antonia. Cred că pînă acum eu i-am ținut loc și de varniță și de fabrică de săpun !

▪

În concepțiile lui Andreasen se produse o schimbare drastică în ziua aceea cumplită cînd avu loc inventarierea și sigilarea averii la ferma Foss, și se trezi deodată — la fel ca și casa — lipsit de acoperișul Foss. Moara lucra acum pentru administrația falimentului, care nici nu voia să audă de sistemul bonurilor „la fel de bune ca și banii numerar". Roata morii Foss, care pînă atunci învîrtise afaceri mult mai complicate și căpătase, s-ar putea spune, dimensiunile unei „mori bancare", se

învîrtea acum banal, cu vuietul și huruitul obișnuit.

Henrik căpătase o slujbă, iar Marianne se mutase cu cîtva timp înainte de faliment jos, la Gullvigen. Clădirea principală trecuse acum prin a doua iarnă, cu viscole și vînturi, sub un acoperiș improvizat; vîntul circula liber prin coridoare și șuiera prin broaștele ușilor. Într-una din aripile laterale apăruse spre sfîrșitul iernii, pe seară, o lumină. În aceste încăperi ale fermei sale părintești decăzute trăia acum Johnny cu familia sa. Intrarea principală era încuiată. Toate bunurile adunate de generații întregi ale familiei — paturi și pături călduroase, argintărie și tot felul de obiecte de întrebuințare — se aflau în cantități mari în dosul ușilor sigilate, ca niște lucruri străine, pe care nu aveai dreptul să le folosești, în așteptarea acelei zile din luna martie cînd urma să aibă loc licitația bunurilor mobile.

Johnny fusese plecat toată după-amiaza, plimbîndu-se singur în locuri unde nu risca să întîlnească pe nimeni. Existau doar atîția oameni de condiție modestă care aveau de primit bani de la el. În aerul umed de primăvară, răsuna puternic ecoul morii și vuietul apei umplea întreaga atmosferă. Johnny ascultase aceste zgomote multe primăveri de-a rîndul și întotdeauna avuseseră darul de a-i trezi doruri și speranțe ce mocneau în adîncul sufletului.

În anul acesta însă era altfel. Realitatea brutală, cu toate suferințele pe care le adusese cu sine, îl urmărea pretutindeni. Începea să se

insereze. Umbla la întîmplare printre clădirile fermei. Era ora gustării, dar clopotul care chema de obicei la masă era mut acum. Peste întreaga fermă se așternuse tăcerea, nicăieri nu se vedea nici o mișcare.

Chiar și aerul era nemișcat. Picăturile ce atîrnau de crengi și de jgheaburile acoperișului înghețară din nou după ce apuse soarele. În camera unde se afla Alette și copiii apăru o lumină. Privi prin fereastră fără să fie văzut. Alette ședea lîngă lampă și cosea. Simți o împunsătură în inimă, văzînd-o cum cîrpea îmbrăcămintea uzată a copiilor ca să mai poată fi folosită cîtva timp. Pe cei doi copii mai mici îi așezase în pat, ceilalți doi moțăiau peste cărțile lor de citire. Din cînd în cînd Alette vorbea cu ei.

Johnny se apropie de ușă, dar se răzgîndi și privi din nou prin fereastră. Alette avea o expresie calmă și răbdătoare; era singurul om pe pămînt care mai credea în el! Pe toate celelalte fețe îl întîmpina o umbră — iar această umbră era el însuși, Johnny! Cît vor avea de suferit Alette și copiii din cauza rușinii și a umilințelor pe care el le provocase.

— Mai bine, mult mai bine e să-i scap odată pentru totdeauna de toate astea! exclamă el înăbușit. Se întoarse brusc și se îndreptă spre grădină, apoi însă o coti repede spre bucătărie și se furișă spre dulapul unde știa că se află coniacul. O clipă își ținu răsuflarea de teamă să nu fie auzit, căci din nebăgare de seamă făcuse să cadă un cuțit sau o furculiță de pe masă; apoi, cuprins

parcă de febră, se repezi afară și alergă pe potecile înghețate ale grădinii. Se opri lîngă iazul cu carași. Voia să bea toată sticla ca să-și facă curaj... În clipa aceea își aminti de cîte ori spărsese gîtul sticlelor de zid și cum aruncase cioburile în iaz. Acum era el însuși un ciob ce trebuia aruncat în iaz. Se scutură, înfiorîndu-se și dădu pe gît o înghițitură.

— Alette și frumoșii mei copii! Tatăl vostru nu mai poate să facă acum nimic pentru voi! exclamă el înecîndu-se în lacrimi. Este cea mai bună soluție și pentru ea. Cînd eu nu voi mai fi, toată lumea îi va compătimi. Atunci cînd devii un element dăunător — cînd nu mai ai de ce să trăiești, ai dreptul s-o sfîrșești cu viața.

În inima lui se dădea o luptă grea. Puse din nou sticla la gură, privind fix iazul acoperit cu sloiuri de gheață și simți o transpirație rece în toți porii. Goli sticla.

— S-a terminat cu „Lordul", rîse el răgușit, acum trebuie să se ducă jos, la carași! Stătea nehotărît și respiră de mai multe ori adînc. Deci, așa urmau să fie rezolvate lucrurile!

— Se spune totuși că sînt capabil. S-ar putea într-adevăr — s-ar putea să mai existe posibilități! După ce se va termina cu procedura falimentului! Ar merita de văzut ce se întîmplă după aceea.

Zvîrli deodată sticla în apă.

— Da, n-ai decît să te duci la fund și să te hlizești acolo! exclamă el cu ciudă. Alergă cu pași mari înapoi în casă și intră în cameră,

palid de moarte. O clipă se opri locului, cuprinzîndu-i pe toți cu privirea.

— Vor veni și timpuri mai bune pentru noi. Alette, ai să vezi, îndată ce am să-mi pot trage puțin sufletul! zise el și o îmbrățișă cu putere.

— Oh, numai să nu-ți pierzi curajul, Johnny! În curînd vine vara și o să fie mai ușor pentru copii.

Un val de bucurie îl cuprinse și luîndu-l pe cel mai mic din pat, îl puse călare pe grumaz și începu să mărșăluiască în rînd cu ceilalți trei, în timp ce încăperea se umplea de zgomot și de strigăte de veselie.

Henrik avînd acum mîinile libere, se apucase de treabă cu toate forțele ce zăceau în stirpea Foss-ilor. Cu cei șase sute de taleri, pe care îi mai avea din suma adusă acasă, reuși să obțină disjungerea și achiziționarea locului strategic, ce reprezenta punctul central al tuturor planurilor sale: mlaștina de la Bjölstad, care în momentul acela nu era decît o bucată de pămînt sterp, aproape fără nici o valoare.

Cu ajutorul acestei mlaștini putea să asigure pîrîului de la ferma Foss apa necesară în tot cursul anului. Acum voia să facă rost de zece, douăsprezece mii de taleri numerar, pentru a putea drena mlaștina și achiziționa totodată moara Foss și ferma propriu zisă, atunci cînd aveau să fie scoase la licitație. Își făcuse planul de a obține suma necesară prin vînzarea unor acțiuni de participare. Petrecea zile întregi în mica încăpere din do-

sul prăvăliei lui Anton Johannesen, discutînd și explicînd cu răbdare și perseverență, pînă ce prudentul și scepticul său prieten, în ultimul moment — cînd Henrik era aproape gata să renunțe la emisiunea de acțiuni — se declară de acord „să intre cu picioarele în mlaștină" și să devină asociatul lui Henrik. Cei doi aveau să lucreze împreună — Henrik prelua postul de administrator și se ocupa de exploatarea mlaștinei, iar Anton trebuia să avanseze banii necesari. Bineînțeles că mai întîi s-au purtat discuții cu privire la valoarea mlaștinei de la Bjölstad. Era însă nevoie de douăsprezece mii, fără nici o tocmeală — era de acord Johannesen să participe, sau nu ? Așa începu să fie pusă treaba pe picioare.

*

— Se spune că trăiți prea izolată, aici, la Gullvigen, îi spuse într-o zi madam Torbjörnsen lui Marianne ; venise să vadă cum îi mai merge doamnei Borg acolo jos, la țărmul mării. Dacă aș fi o văduvă fără copii, aș ști eu cum să-mi umplu viața. Cîți copii nu tînjesc în case mizerabile, așteptînd să se îndure cineva de ei. Ați putea să-i luați aci, căpătînd bani de întreținere de la asistența socială — și poate chiar și alte fonduri. Aveți doar talentul, doamnă Borg, de a convinge oamenii să scoată banii din buzunar, cînd e vorba de o cauză bună. O să dovediți comunității că se pot face oameni cumsecade din acești copii !

Cuvintele ei nimeriră la țintă, căci Marianne știa prea bine ce înseamnă o viață fără rost. Doamna Borg înaintă cereri și întreprinse diverse demersuri, care provocară o oarecare uimire printre cunoscuții săi. Pentru început luă doar un copil în casă, apoi încă unul. Nu se gîndea să organizeze ceva în stil mare ; porni la drum folosindu-și simțul practic și procedînd după cum socotea de cuviință. Prefera să rezolve problemele ce se iveau, văzînd și făcînd, consultîndu-se cu madam Torbjörnsen.

Își revenise aproape în întregime — se ocupa de casa din Gullvigen cu tragere de inimă și se întreținea în chip prietenos cu unul sau altul dintre bătrînii cavaleri, care veneau să stea de vorbă cu ea despre întîmplările din împrejurimi, și adeseori despre propriile lor probleme. Acum, după ce trecuse criza, se simțea liniștită și cu cugetul împăcat, așa cum nu mai fusese de multă, foarte multă vreme : se eliberase de teama apăsătoare, de scrupulele ca și de speranțele amăgitoare ce-i sfîșiau inima, precum și de sentimentul de a fi legată de Bastian Borg prin averea moștenită.

Vameșul socoti că era de datoria lui să facă o inspecție la Gullvigen, ca să vadă cu propriii săi ochi ce se petrece acolo, înainte de a-și rosti verdictul de supremă instanță ! Marianne îl văzu venind pe drumul dinspre mare, sprijinindu-se în baston cu ambele mîini și șchiopătînd.

— Ia te uită! zise el gîfîind și, după ce dădu bună ziua, începu chiar de la ușă să se uite împrejur.

— Omul nu vrea să trăiască tot timpul la adăpost, omul mai are din cînd în cînd nevoie să iasă din făgașul lui — de fapt, din totdeauna aveai dumneata asemenea înclinații. În dumneata zace un mic spiriduș, doamnă Marianne, zise el clipind din ochi.

— Dar și dumneata ai fost întotdeauna așa de drăguț și ai avut grijă să nu-ți scape nimic!, domnule vameș!

— Hm,-eh-eh! Vameșul rămase o clipă dezorientat și tuși.

— Pot să-ți ofer o ceașcă de șocolată, domnule vameș? întrebă ea ca să-l îmbuneze.

— Oho-oho! tună mai departe furtuna din gîtlejul lui.

— Oho-oho! Ei da, zise el, lovind cu bastonul în podea, am fost într-adevăr nedrept cu dumneata, doamnă Marianne! O mărturisesc, mărturisesc... deși, începu el din nou să scormonească, deși *tot* era ceva putred în treaba aceea — ceva, ceva... Dar, se răzgîndi el apoi, făcînd parcă bilanțul întregului cont, ați procedat bine — foarte bine, zic eu! Chiar faptul că nu ați... ei, în sfîrșit, se întrerupse el, oho, oho! Trebuie să-ți spun, doamnă Marianne că am toată admirația pentru dumneata, își încheie el cuvîntarea ca un adevărat cavaler.

— Vezi dumneata, domnule vameș! îi spuse ea în timp ce își beau șocolata. Dumneata și cu mine ne aflăm cam în aceeași situație. Dumneata ești pensionar, iar eu sînt văduvă.

Sîntem considerați ca niște oameni scoși din funcțiune. Dar asta nu înseamnă că sîntem de acord să fim morți și îngropați.

— N-nu!, rosti el hotărît.

— Așa că trebuie să ne ducem viața mai departe, în ciuda tuturor.

— Desigur, desigur! aprobă el cu înflăcărare. D-dar, dumneata ești tînără, aci e deosebirea. Clătină din cap, privind în jos, ca și cum pentru el lumina zilei ar fi dispărut.

— Iar dumneata ai o pensie și ceva avere, așa că n-ai nici un motiv să te lași îngropat. Achiziționează cîteva acțiuni de la mine, glumi ea. În schimbul banilor ai să capeți cîțiva băieți!

— Da, da! Să-mi cheltuiesc banii ca să-i sprijin și să-i încurajez pe toți derbedeii ăștia!

— Thor, vino încoa! strigă ea. Privește-l pe băiatul ăsta, domnule vameș! Privește-l drept în ochi! Ah, privește-l mai bine! Nu ar merita oare să-l creștem așa ca să nu devină un derbedeu?

— Ho-oho-oho! Vameșul își sorbea mai departe șocolata. E fals, chiar în principiu!

— N-are decît să fie fals în principiu — dacă pentru băiatul ăsta o să fie valabil!

— Nu, nu. Bău mai departe cu un aer preocupat. La urma urmelor, poți fi și inconsecvent, într-un caz special... Dar apoi, doamnă Marianne, se sculă în picioare, într-o bună zi ai să te măriți și ai să lași baltă toate capriciile astea — ai doar destui admiratori —, și atunci prostul și netrebnicul de vameș va fi

aruncat cei patru sute de taleri pe fereastră şi va rămîne de rîsul lumii !

— Spune şase sute, domnule vameş, şi ai cuvîntul meu că nu mă mai mărit niciodată !

*

Vameşul se întoarse acasă, mîndru de faptele sale mărețe şi cu o gaură de şase sute de taleri în avere. În dimineața aceea fusese pe deplin cucerit şi se bucura dinainte la gîndul că o să le facă tuturora în necaz — o să le arate el ce fel de femeie era doamna Borg !

Cu toate acestea, nici maiorul şi nici mulţi alţii nu se dumireau ce avea de gînd văduva Borg, organizînd acel cămin de copii la Gullvigen. Devenise acum o sucursală a lui madam Torbörnsen ! Pretutindeni în încăperi şi în curte mişunau vreo jumătate de duzină de copii, trebuia să iei seama pe unde pui piciorul — şi doar ar fi putut să se mărite şi să aibă o situație excelentă.

*

Stratul de iarbă de pe iazul cu caraşi din marginea grădinii fusese îndepărtat. Iazul nu mai era acoperit cu vegetație care umplea groapa mlăştinoasă din jur cu ceață şi emanații putrede. Acum pătrundea în apă lumina zilei. Pentru ochii caraşilor însă, obişnuiți cu întunericul, lumina era mai înțepătoare chiar decît cioburile de sticlă, de care aveau a se teme înainte, şi strălucirea nouă şi puternică a soarelui îi împiedica să vadă bine. Razele ce sclipeau în apă li se înfigeau în cap ca nişte ascuţişuri. Cînd sosi însă iarna iazul căpătă din nou un strat apărător. Acum era iar întuneric şi bine, şi puteau să se strîngă laolaltă, cap la cap, şi să stea nemişcați. În primăvară însă, puieţii de peşte se zbenguiau veseli la suprafață, la lumina zilei — erau zburdalnici şi neastîmpărați, cuprinşi parcă de o beție ! Se născuseră în ultimul an şi ochii lor nu mai erau atît de sensibili, iar tot ce vedeau li se părea nemaipomenit de interesant. Se agitau atît de mult, încît rămaseră în urmă cu dezvoltarea. Şi deoarece zburdau la suprafață, sub razele soarelui, mulţi dintre ei fură prinşi în plasă.

Bătrînii însă nu se mai puteau împăca cu strălucirea zilei, care le îmbolnăvea ochii. Se îngropară în găurile adînci şi liniştite, care le dăduseră adăpost de-a lungul atîtor ani, aşteptînd nerăbdători iarna următoare. Mintea lor cercetătoare şi prudentă descoperi însă treptat că se putea obţine o anumită senzaţie plăcută de căldură şi de tihnă dacă te apropiai de lumina soarelui, păstrînd o distanță potrivită. Se putea observa cum tot mai mulţi caraşi alunecau, agale şi cu lovituri calculate de coadă, în sus, spre straturile de apă mai transparente, prin care pătrundea soarele. Astfel, an de an se obişnuiră să vină tot mai sus — deşi susţineau că iarna este totuşi anotimpul cel mai liniştit şi potrivit pentru un caras bătrîn.

Moara Foss fusese echipată cu maşini noi, de tot felul. În viaţa lui făcuse două lucruri cu cap, spunea Henrik. Unul era achiziţionarea

mlaştinei Bjölstad — celălalt, faptul că se însurase cu Kirsten. Cei doi erau absolut de acord asupra unei chestiuni principale: anume: că doi plus doi fac exact patru, acasă ca şi la moară, şi că din doi nu se pot scoate mai mult decît tot doi, dacă nu vrei să iei şi de la altul ceva.

În rest, Kirsten era de asemenea foarte ocupată, an de an! În ultimii trei ani apăruseră în casă trei mici Foss!

*

După ce Malstrøm-ul l-a tras pe navigator la fund apar peste scurt timp la suprafaţă, rămăşiţe şi sfărîmături, obiecte sparte şi lucruri făcute mai mult sau mai puţin ferfeniţă, în funcţie de cît de solide erau. Apar de asemenea grinzi şi coaste de vas ce mai pot fi folosite. Johnny Foss însă nu era dintr-un material atît de tare!

Trecuseră anii, falimentul firmei Foss & Co. era pe jumătate îngropat în uitare, oamenii îşi regăsiseră echilibrul. În orice caz, nimeni nu l-ar fi acuzat acum pe Johnny că e un monstru — dimpotrivă, zîmbeau cînd din întîmplare cineva arunca o asemenea vorbă despre „Lordul".

— Toarnă-i „Lordului" un pahar de Porto şi dă-i un trabuc şi-ţi aranjează el treaba cît ai clipi!

Era omul de care toţi se serveau cînd ceva nu era în regulă, cînd trebuia descurcată o chestiune sau rezolvată o neînţelegere. Era primul la care apelau cînd lipsea al patrulea la joc, sau un martor la o căsătorie, cînd era nevoie de o persoană prezentabilă la o petrecere sau de un cunoscător de limbi străine, pentru o discuţie de afaceri.

Era un fel de agent fără agenţie, căruia i se dădeau spre rezolvare tot felul de afaceri şi comisioane, fără însă a i le încredinţa în întregime — era un personaj cunoscut, pretutindeni solicitat, o minte precisă şi ageră, pe care o foloseau pentru a pune în mişcare o acţiune, cînd trebuia întocmit un calcul sau cînd lipsea omul potrivit pentru a întreprinde o anume călătorie.

Îi umblau prin cap neîncetat tot felul de afaceri — unele care îi aduceau un anume cîştig, altele care îl lăsau cu mîinile goale, dar era întotdeauna dispus să facă servicii şi să dea sfaturi. Avea cîte o slujbă mică ici şi colo, care la un loc îi aduceau atît cît îi era necesar chibzuitei sale soţii pentru întreţinerea familiei, iar lui personal îi procurau numeroase pahare de vin de Porto special, de *sherry* şi Madeira, ce-i erau oferite în birourile firmelor, cînd soseau partide de mărfuri de import şi, din cînd în cînd, cîte un dejun în oraş cu icre negre şi rachiu de Trondheim, de primă calitate, sau vreun alt sortiment ce trebuia degustat. Comercianţii ţineau ca „Lordul" să le examineze marfa, căci opinia sa în acest domeniu se bucura de mare respect.

Degajat, bine îmbrăcat, cu o ţinută sigură de sine şi răspîndind în jurul său o aromă de ţigări de foi fine — arareori se întîmpla să depăşească o anumită limită, deşi către seară

căpăta o expresie cam buimacă, tot plimbîndu-se printre mărfurile acelea fluide.

Nimănui nu i-ar fi dat prin gînd să-l trateze de sus pe „Lord" sau să-l jignească, manifestîndu-i dispreț. Părul de pe tîmple i se rărise, obrazul palid se buhăise și era flasc. Se purta acum ceva mai politicos, avea o atitudine mai rezervată și atentă — mai ales cînd vorbea cu o persoană de la care aștepta să capete ceva de lucru. Așa, bine dispus și nepăsător, trăia și înota în băltoaca lui, ca peștele în apă.

Henrik, pe care acest fel de viață al fratelui său îl nemulțumea, încercase în repetate rînduri să-l convingă pe Johnny să vină să stea cu familia la moara lui, pentru o perioadă mai îndelungată. Dar această „vizuină a chibzuinței" nu era pe gustul „Lordului". Risca să piardă „afacerile care-l așteptau în oraș", și de fiecare dată se grăbea să plece înapoi.

De fapt singurul om care-i aduse cu adevărat o jignire fu însăși sora lui, Grüner, care refuză categoric să aibă de a face cu el, fie la întreprinderea ei de var, fie la cea de săpun, care ambele mergeau foarte bine. El ar fi fost în stare să scoată de trei ori pe atîta din aceste întreprinderi, dacă soră-sa nu ar fi suferit de o idee fixă !

Cînd figura lui cunoscută, ceva mai palidă acum, apărea, stînd în picioare, în barcă, la scara de bord a unui vas de linie, strigînd și salutînd de jos — cu servieta în care ținea hîrtiile și comisioanele vreunei case de comerț, cu țigara de foi în colțul gurii și cu

burlanul englezesc pe cap — căpitanul vasului dădea imediat ordin stewardului să-i pregătească „Lordului" un pahar cu vin de Porto sau, după cum erau orele zilei, un sandviș, cu un pahar de rachiu sau un grog.

CONDAMNAT PE VIAȚĂ

„CA UN PRINȚ ÎN LEAGĂN" — AȘA SE spune doar — „înconjurat de zîne invizibile și înveșmîntat în vălul nevinovăției."

Care zînă a stat lîngă leagănul lui Nikolai al lui Barbro e greu de spus. În căsuța tinichigiului de la marginea orașului, cu geamurile sparte și astupate cu ziare, veneau adeseori oaspeți de o noapte, cînd vagabonzii care băteau drumurile nu-și aflau în altă parte un culcuș. Cînd se încingeau chefuri și bețivii se încăierau, se întîmpla să răstoarne leagănul cu copil cu tot sau unul dintre ei să cadă, cît era de lung, peste leagăn.

Pe mama lui Nikolai o chema Barbro și era de fel din Heimdalsbögden, o localitate de sus, de la munte — o adevărată fată de la țară, blondă cu obrajii roșii, înaltă și voinică, cu umerii lați, strălucind de sănătate și cu dinți albi ca spuma laptelui. Auzise atîtea lucruri despre viața de la oraș, de la negustorii de vite care veneau peste munte, încît fusese cuprinsă de o dorință și o neliniște ciudată. În cele din urmă plecase la oraș și intrase în serviciu.

Se potrivea acolo ca o claie de paie pe o stradă curată sau ca o vacă urcată pe scară, adică nu se potrivea deloc. Cînd o trimiteau la piață să tîrguiască, își pierdea timpul învîrtindu-se pe lîngă toate căruțele cu fîn; ținea neapărat să-l pipăie și să-l cerceteze cu de-amănuntul — nu semăna deloc cu iarba de la munte!

— Ia te uită, ce fel de fîn mai e și ăsta? Iarba de munte e moale și subțire, și cum miroase! Ooh, dar ăsta nu face nici doi bani! Stăpîna avea însă nevoie de slujnică pentru treburile casei și nu înțelegea să-și piardă dimineața pălăvrăgind cu căruțașii. Așa ajunse să schimbe casă după casă, coborînd tot mai jos, atît în privința salariului, cît și a caselor unde servea. Avea un singur defect Barbro — căci în rest era prietenoasă, cinstită și sinceră — însă, din păcate, un defect esențial: era total nepotrivită și inaptă pentru orice muncă în oraș.

Se știe însă că societatea umană are minunata însușire de a face ca totul să-i devină folositor, de a asimila și a transforma chiar și obiectul cel mai neînsemnat și mai inutil în aparență. Așa se întîmplă deci că foarte curînd biata Barbro deveni doică, singura întrebuințare ce se găsea pentru ea în oraș. Trecu printr-o perioadă grea și avu mult de suferit cînd situația ei rușinoasă ajunse în văzul lumii — nici n-ar fi crezut că va putea să îndure atîta. Iar apoi nu s-a mai gîndit să se întoarcă acasă, în munții Heimdal. O așteptau însă suferințe și mai grele.

Numeroasele obligații sociale, care în vremurile noastre înaintate revin într-o măsură tot mai mare femeilor din păturile superioare ale societății, se făceau simțite și aci — printr-o cerere crescîndă de doici. Cauza fundamentală rezidă de fapt într-o lege a naturii, explica doctorul Schneibel: nu pot fi în același timp un om inteligent și o vacă de alăptat! Regenerarea sîngelui și a nervilor trebuia să aibă loc în mod artificial, utilizînd în acest scop resursele existente în păturile sociale aflate mai aproape de natură.

În momentul de față se căuta o persoană tînără și sănătoasă tun, pentru cei doi nou-născuți slăbuți ai consulului Wejergang. Doctorul Schneibel se îngrijise să-i găsească doamnei o doică, un exemplar cu totul deosebit, bucurîndu-se de o sănătate ce-și trăgea seva din adîncurile poporului.

S-ar putea spune, cu alte cuvinte, că dacă doamna nu s-a deplasat sus, la munte, muntele a fost atît de amabil, încît a venit el la ea! S-ar putea ca emanațiile epidermei ei să mai amintească încă de grajdul de vaci, dar privind lucrurile într-o lumină corespunzătoare, acest fapt reprezintă doar o garanție în plus de autenticitate.

Și aceasta e un factor foarte important în vremea noastră, stimată doamnă, cînd laptele este falsificat încă din ugerul vacii! Și e destul de tînără, are abia douăzeci de ani!

În timp ce Barbro Högda căra apă și lemne, spăla rufe cu maiul la malul apei înghețate și nu se dădea în lături de la muncile cele mai grele ca să cîștige banii cu care să-și achite casa și masa la familia tinichigiului, pentru ea și pentru micuțul ei — nici nu bănuia că între timp fusese înălțată din starea ei jalnică la rangul unei ființe dintre cele mai căutate, mai solicitate și mai importante din oraș. Căci o doică este într-adevăr o persoană importantă. Are chiar și perspectiva de a se bucura de multă considerație. Deoarece hrănește copilul familiei — fiind o mamă vitregă pentru propriul său copil — ajunge să doarmă în puf și să fie răsfățată, iar în cele din urmă, cînd apare doica altui moștenitor al dinastiei, este concediată.

În cazul însă cînd ar prefera să-i rezerve propriului său sugar singura ei bogăție, adică pieptul ei sănătos, în cazul cînd nu și-ar înțelege adevăratul său interes, atunci desigur lucrurile s-ar schimba, și aceasta — pentru a folosi cuvintele doctorului Schneibel — nu fără vina ei și în conformitate cu legile economice ale unei orînduiri sociale, în care dînsa nu a înțeles să se integreze în mod rațional și care, pe baza logicii neîndurătoare a legilor civilizației, o reduce la situația de surplus inutil, pe care organismul comunității îl înlătură. Sau, exprimat în cuvinte mai lesne de înțeles: ea, împreună cu urmașul ei nelegitim, aveau să trăiască în sărăcie, umiliți și disprețuiți. Din punct de vedere particular, cum s-ar spune ca individ, s-ar putea să aibă întrucîtva dreptate. Dar din punct de vedere social — ca membru al comunității?!

Biata Barbro Högda era la început complet oarbă din acest punct de vedere — țeapănă și încăpățînată ca un catîr ce nu se lasă condus. Doctorul Schneibel se afla acum pentru a treia oară în casa tinichigiului, în timp ce trăsura aștepta afară pe stradă. De fiecare dată ridicase salariul și înmulțise argumentele atrăgîndu-i mereu atenția cît rău își făcea și ei și băiatului ei, încăpățînîndu-se. Făcea apel la judecata ei. Cum avea oare de gînd să-și crească copilul în condițiile acelea de sărăcie amarnică, spetindu-se de dimineață pînă seara să cîștige un ban, pe cînd altfel ar putea să-i plătească tinichigiului numai o parte din salariul ei generos, pentru ca băiatul să fie îngrijit bine și conștiincios! În afară de asta, putea să vină destul de des aci să-l vadă —cel puțin odată pe lună! Putea să-i promită acest lucru în numele lui Wejergang; și era un gest foarte mărinimos din partea consulului general, căci locuiau acum la țară, departe de oraș. Doctorul Schneibel îi vorbi cu bunăvoință dar și cu severitate, indulgent și aspru în același timp, aproape ca un tată.

Pe Barbro o cuprindea frica ori de cîte ori îl vedea apărînd la capătul străzii și cotind apoi pe ulița de lîngă gardul de scînduri verzi, putrezite. Îl urmărea atent ca o pasăre ce-și păzește cuibul, iar cînd deschidea ușa se retrăgea în fundul încăperii, unde nu pătrundea lumina zilei și ascundea leagănul în spatele ei. Nu era în stare să-i răspundă, din cînd în cînd se auzea doar un hohot de plîns. De

conversație se ocupa însă nevasta tinichigiului, exclamînd de atîtea ori, fără nici un rost: „dumnezeule, da!“ și „dumnezeule, nu!“ și „dacă privești așa, domnule doctor!“, încît Barbro se gîndea dacă n-ar fi mai bine să-și ia copilul în cîrcă și s-o șteargă de acolo.

În ziua aceea însă doctorul vorbise mai prietenos ca oricînd cu ea și îi oferise o grămadă de bani! Făcuse apel la conștiința ei, mîngîiase copilul și-i spusese că era păcat ca un băiețel atît de drăguț să crească în mizerie, să sufere de foame și să-i înghețe piciorușele lui drăguțe, cînd ar putea să trăiască în belșug, ca un prinț în leagăn!

Barbro nu mai fu în stare să reziste și, copleșită de asemenea argumente, lăsă să-i scape pe jumătate că se învoiește. Apoi veni și o vecină care îi repetă același lucru și îi povesti despre toții copiii din vecini care muriseră în ultimii doi ani din cauza lipsei de îngrijire și a sărăciei, căci mamele lor munceau toată ziua și tot nu aveau cu ce să plătească întreținerea. Și pălăvrăgeau așa împreună, ea și cu madama tinichigiului, repetînd într-una aceleași lucruri. Barbro le asculta vorbind în timp ce schimba scutecele copilului. Simțea cum i se rupe inima în piept. O clipă se gîndi să-și caute alt adăpost, împreună cu copilul ei — dar acasă, la Högden, nu! Ispita era mare.

În timpul nopții se porni pe plîns. Plîngea amarnic și, ca să nu trezească familia tinichigiului din somn, ieși afară, în ploaia răcoroasă, care o liniști puțin. A doua zi de dimi-

neață, pe cînd era la rîu și îi ajuta vecinei la clătitul și storsul rufelor, se opri peste drum, pe stradă, o trăsură. Vizitiul, cu trese la pălărie și la haină, coborî și intră în casa tinichigiului.

— Mai stoarce cearceaful ăsta, Barbro, că e fără îndoială ultimul pe care îl mai storci aici, îi zise vecina, mi se pare că a și venit trăsura consulului după tine! Și Barbro stoarse cearceaful pînă ce nu mai rămase nici un strop de apă în el.

Sosise deci clipa! Intră în casă și înfășă copilul în rufe curate. Părea că nici nu-și dă seama de ce face și parcă nici nu simțea pe ce pune mîna. Îl văzu pe vizitiu dînd nevestei tinichigiului șase taleri lucitori. Era mare și se ținea țeapăn, cu aere de domn — de cîte ori se uita însă la el, căpăta o expresie mieroasă și-i spunea:

— Nu e grabă, nu e nici o grabă! În casa consulului general nu ne sculăm înainte de ora nouă, avem deci timp din belșug! Apoi se uită la ceas. Și de cîte ori se uita la ceas, Barbro mai arunca o privire copilului pe care, conform înțelegerii, urma să-l părăsească la ora stabilită. Adormise din nou. Dacă s-ar fi trezit acum, nu știa ce ar putea să se întîmple — căci nu și-ar mai fi putut călca pe inimă ca să plece de lîngă băiatul ei!

— Nu e nici o grabă, nu e nici o grabă! Din nou își scoase ceasul din vesta sa cu nasturi lucitori de metal.

Acum însă se grăbea, ea. Nici nu-și mai luă timp să privească odată în jur, ci se urcă repede în trăsură iar galonatul cel deșirat și țeapăn dădu bici cailor, pe drumul ce îi era sortit de acum înainte.

În timpul verii Barbro însoți familia consulului la băi. Cînd împingea căruciorul cu cei doi gemeni pe nisip, soții Wejergang se simțeau măguliți auzind uneori trecătorii exclamînd: „Ce doică strașnică!". Aveau însă și neplăceri cu ea; erau perioade cînd o cuprindea deznădejdea și devenea aproape imposibil de suportat. Ședea lîngă leagăn cu ochii roșii și umflați de plîns, îi era dor de copil și refuza să mănînce și să bea. Erau momente destul de neplăcute! O doică trebuie menținută în bună dispoziție, emoțiile au o mare influență asupra sănătății, care la rîndul ei influențează sănătatea copiilor. Doamna Wejergang comandă diverse lucruri frumoase cu care s-o înveselească, basmale și șorțuri de mătase, iar servitorilor din oraș li se porunci să se intereseze de băiatul lui Barbro, la familia tinichigiului. Ori de cîte ori vizitiul Lars se ducea la tinichigiu, aducea numai vești bune; și după ce i se comunicau lui Barbro își recăpăta veselia timp de o lună.

E adevărat că o ducea bine în casa consului. N-avea decît să-și exprime o dorință, că îndată i se făcea pe plac, ca și cum ar fi fost stăpîna casei. Căpăta rochii minunate și rufe de toată frumusețea, pe care le schimba mereu, pentru a nu mai vorbi de mîncare și băutură! Și pentru toate acestea nu avea de făcut aproape nici o muncă — cel puțin nu ce

era ea obișnuită să numească muncă. Mîinile îi deveniră moi și catifelate și simțea cum cei doi sugari, de care se ocupa zi și noapte, îi erau tot mai dragi.

*

După ce familia consulului general se întoarse de la băi, Barbro se duse într-o zi la locuința tinichigiului. Era pe la sfîrșitul toamnei ; niciodată nu i se păruse drumul atît de prost și de murdar ca acum. Cînd se va întoarce acasă, va trebui să-și curețe ghetele și să-și spele poalele rochiei. La gîndul că avea să-și revadă peste cîteva clipe băiatul, broboane reci de sudoare îi apărură pe frunte. Își spunea totuși că era mai bine așa, căci putea să plătească bani buni pentru îngrijirea lui. Coti pe lîngă gardul de scînduri și binecunoscutele ferestre sparte ale maghernițe îi apărură în față, — încetini pașii, cuprinsă de o mare teamă.

În clipa aceea ieși din casă vecina pe care de atîtea ori o ajutase la spălatul rufelor și începu să-i toarne pe nerăsuflate toate grozăviile la care fusese martoră de cînd plecase Barbro. Pe ulița tinichigiului izbucnise un război între vecini, iar acum că venise Barbro, voia să-i spună tot adevărul, să iasă la lumină adevărul curat și nemăsluit !

Să nu creadă tinichigiul că ceilalți nu au ochi în cap ! Își amanetaseră tot ce aveau în casă — mai păstraseră doar cîteva tinichele cît să aibă cu ce să-și astupe geamurile sparte. Toți vecinii știau că trăiau doar din banii pe

care-i căpătau pentru bietul copil chinuit. Îl adormeau cu bere ca să nu plîngă. De cînd poliția începuse să-i supravegheze pe vagabonzii care-și căutau un culcuș de o noapte în baraca tinichigiului, nici măcar nenorociții ăia nu mai veneau pe acolo !

— Dacă vrei să-ți dau un sfat bun, Barbro, du băiatul la cioplitorul în lemn Holman, în oraș, lîngă chei ! Sînt niște oameni buni și cumsecade și li se rupea inima de mila băiatului, de cînd le-am povestit cum se poartă cu el nevasta tinichigiului.

Cioplitorul în lemn Holman — cioplitorul în lemn Holman ! Numele îi mai răsuna lui Barbro în urechi cînd intră la tinichigiu în casă. Copilul zăcea în leagăn, învelit în zdrențe murdare, slab și nespălat, cu ochii speriați. Începu să țipe cînd îl ridică din leagăn : nu o cunoștea, și aproape că nici ea nu-l mai recunoștea. Dezamăgirea și toate simțămintele ei frustrate izbucniră într-un șuvoi de cuvinte furioase la adresa tinichigiului. Cînd îl luă apoi pe băiat în brațe ca să-l spele, nu se putu împiedica să observe ce trăsături grosolane și ce trup disproporționat avea, în comparație cu gemenii drăgălași ai consulului, pe care îi alăpta. Își dădea acum seama, pentru prima oară, că în nici un caz nu l-ar fi putut lua la ea. O să-l ducă însă la cioplitorul Holman, bietul băiat ! Să nu-i spună ei Barbro dacă nu va reuși s-o convingă pe stăpîna casei să aranjeze treaba asta — chiar de mîine ! Se întoarse acasă cu obrazul roșu și umflat de plîns și nu se putu liniști toată seara, pînă ce doamna

veni sus în camera copiilor și îi promise să pună la punct lucrurile.

Astfel ajunse Nikolai la cioplitorul în lemn Holman.

*

Se întîmplă uneori ca un copil care în prima parte a vieții sale a fost neglijat și prost tratat, să nu-și mai aducă aminte mai tîrziu de nimic din toate acestea — deși în adîncul sufletului său îi mai rămîne întipărit cîte ceva. Așa spunea în orice caz madam Holman. Din prima zi cînd băiatul ajunse în casa ei și-a putut da seama că pînă atunci fusese crescut într-un adevărat cuib de hoți ! Ochii lui aveau o privire iscoditoare și vicleană și cu mult înainte de a fi încercat să vorbească, știa să se prefacă și se dovedea cît se poate de încăpățînat. Madam Holman pretindea că băiatul avea un caracter de-a dreptul răutăcios — stătea liniștit și moțăia pînă ce ei adormeau ; apoi însă începea să urle ca un paznic de noapte.

Toți cei care cunoșteau cît de cît familia Holman împărtășeau într-o privință aceeași părere : dacă *ei* nu avuseseră noroc cu băiatul, în schimb pentru copil era un mare noroc că ajunsese la ei. Toată lumea afirma sus și tare că nevasta cioplitorului era o femeie de treabă și conștiincioasă !

Înaltă, osoasă și curat îmbrăcată, avea un obraz cu pielea de culoare închisă, cu ochii cenușii ce nu știau de glumă, și după înfățișarea ei se vedea că o asemenea femeie nu

s-ar fi lăsat împinsă de porniri violente nechibzuite. Cu prilejul celor cîteva rare vizite, pe care Barbro le făcea într-un an băiatului ei — nu mai putea veni prea des, deoarece familia Wejergang locuia acuma tot timpul anului la țară — se putea convinge singură cît de ordonat, de curat și de sever era ținut. De cînd intra pe ușă și pînă ce pleca i se explica ce greu era să fie dezobișnuit de toate apucăturile proaste căpătate la familia tinichigiului și mai ales de trăsăturile de caracter pe care oamenii aceia lipsiți de răspundere i le dezvoltaseră, în primul rînd de firea lui îndărătnică.

Putea să umble acum destul de bine — dar nu, el voia să se tîrască și umbla numai tîrîș ! Se tîra așa de repede încît ajungea în toate colțurile casei, îndată ce-l lăsa o clipă din ochi : ba îl prindea la oala cu supă și la cratițe, ba lîngă găleata cu apă, sau trăgea de pendulele ceasornicului. Și cum se mai tăvălea și se murdărea și-și rupea îmbrăcămintea de pe el, ori de cîte ori era nesupravegheat.

Ieri adusese mîncarea pisicii în odaie. De aceea atîrnase nuiaua pe perete, aproape de podea, ca s-o aibă mereu în fața ochilor ! Căci trebuia să bage cumva frica în el, și fără pedeapsă nu se poate ! Și Barbro știe doar prea bine că nu e ușor să ai grijă de copiii altora, mai ales de o asemenea sălbăticiune, care a venit pe lume... hm.

Barbro era silită să recunoască că femeia avea dreptate, de la început pînă la sfîrșit, chiar dacă vorbele ei o dureau — și de aceea

se grăbea întotdeauna să plece cît mai repede. Cu acest prilej trăgea învăţăminte şi pentru ea însăşi şi, ori de cîte ori se iveau greutăţi cu copiii, îi amintea doamnei Wejergang cît de mult făcea ea pentru cei doi micuţi.

Băiatul nu se dezbără însă de spiritul acela de nesupunere. Nu putură să-l schimbe, oricît se străduia nevasta cioplitorului şi chiar cioplitorul însuşi, care-i dădea uneori o mînă de ajutor. E drept că o făcea cu destulă greutate, după ce nevastă-sa reuşea să-l convingă mai întîi de necesitatea morală a îndeplinirii acestei părţi a îndatoririlor sale casnice.

Cioplitorul era un om scump la vorbă, cu ochi liniştiţi şi limpezi. Pleca dimineaţa şi se întorcea seara; înainte de a intra în casă, se oprea puţin afară, în faţa uşii, se ştergea cu batista pe obraz şi îşi aranja hainele. Avea întotdeauna în mînă o unealtă sau o coadă de lemn cioplită. Pe obraz nu i se putea citi ce gîndeşte despre căsnicia sa. Dar fără îndoială, o femeie ca madam Holman era o comoară ce nu putea fi îndeajuns preţuită. Şi dacă Holman nu mai reprezenta acum mare lucru, dacă — cu tot respectul — devenise un fel de popîndău, toţi îşi dădeau seama, că în căsnicia asta aşa trebuia să stea lucrurile, pentru a se păstra un echilibru. Oricine stătea de vorbă o singură dată cu madam Holman, pricepea acest lucru de îndată; ceea ce oamenii pricepeau mai puţin era că de fapt Holman era cel ce cioplea în atelier buştenii, de pe urma cărora trăia familia. Şi cu atît mai surprinzător era faptul că uneori îl întîlneai în

stare de inconştienţă în faţa uşii, lucru la care nu s-ar fi aşteptat nimeni de la un om cu o căsnicie atît de fericită.

Se întîmplă apoi minunea că femeia aduse şi ea o fetiţă pe lume, ceea ce produse schimbări mari şi profunde în casă. În noua situaţie ar fi preferat să scape de odrasla străină, dar ar fi trebuit să renunţe în acelaşi timp la o sumă bunicică şi sigură; pe de altă parte cu timpul băiatul putea fi folosit ca să legene copilul. O treabă cît se poate de simplă şi foarte potrivită pentru un băieţel — să mişte leagănul pe tălpile lui curbate. Dar şi în privinţa asta femeia avea să facă experienţe triste! Îl aşeza lîngă leagăn cînd ieşea din casă, dar cînd se întorcea îl găsea zgîindu-se pe fereastră sau privind de sus, din gîrlici, la copiii care se jucau afară. Da, odată l-a prins chiar pe stradă, în faţa uşii, pe care o lăsase deschisă în spatele lui. Nu se sinchisea de nimic, căuta mereu s-o şteargă din subsol şi să scape de îndatoririle lui.

Bineînţeles că diavolul împieliţat a fost tras la răspundere pentru fapta sa şi a căpătat atîtea la fundul său păcătos, cît să ţină minte! Apoi îi explică servitoarei de la etaj, care băgase capul pe uşă ca să afle ce mai pusese la cale năzdrăvanul, că toate pedepsele pe care i le aplicase — îl încuiase în odaie, nu-i dăduse de mîncare — nu i-au ajutat cu nimic, era tot atît de îndărătnic şi de lipsit de simţul datoriei ca şi înainte. Acum îl băgase în sperieţi, spunîndu-i că în colţul camerei,

în spatele patului, stă un drac care îl vede dacă se îndepărtează de leagăn !

Murea de frică și i se părea tot timpul că dracul își scoate capul de sub perna stăpînei. Nu se putea abține totuși să se mai uite din cînd în cînd pe fereastră. Afară se jucau cîțiva copii și se zgîi pînă ce își aduse aminte că avea pe cineva în spate. O zbughi înapoi ca săgeata, se așeză lîngă leagăn, și rămase cu ochii ațintiți spre colțul camerei.

După ce serviciul la leagăn luă sfîrșit, Nikolai avansă în grad, avînd acum sarcina să o supravegheze pe fiica Ursilla, cînd se juca pe stradă, în fața casei. Dacă îndrăznea să facă un pas mai departe și să treacă dincolo de copacii de pe cealaltă parte a străzii — săvîrșea o crimă de neiertat și acest lucru îi fusese întipărit în modul cel mai drastic. Căci ce siguranță putea să aibă madam Holman că băiatul n-o lasă pe Silla să alerge pînă la marginea fîntînii arteziene, unde se jucau cu vaporașe, țipau și făceau tărăboi toți băieții neciopliți ?

De cîte ori căzuse în ispită căpătase atîtea dungi albastre și galbene pe trupul lui păcătos, încît granița se transformase în cele din urmă într-un fel de grilaj de fier invizibil, înfipt în inima lui înfricoșată. Un pas mai departe ajunsese să reprezinte în mintea lui un păcat întunecat, o faptă mîrșavă, ce aducea după sine o pedeapsă îngrozitoare.

Chiar de la nașterea ei îi fusese vîrîtă în cap ideea că Silla era o ființă deosebită, ieșită din comun, superioară lui, astfel încît acest lucru era pentru el mai presus de orice îndoială. Fără să țină seama de tot ceea ce îndura din cauza ei sau — printr-o ciudată contradicție — poate tocmai din cauza sacrificiilor făcute — avea o afecțiune adîncă față de ea. O admira din toată inima — cu panglica albastră în păr și pălăria garnisită cu un trandafir de mătase spălăcită roz, îi apărea nemaipomenit de frumoasă. Și se supunea capriciilor ei, care erau tot atît de despotice ca și purtarea mamei. După ce își aruncă cu nisip în păr, cît îi plăcea, în timp ce el o pîndea fără să-i spună nimic, îl punea s-o descalțe de pantofi și ciorapi. Dacă-i făcea pe voie, era bătut ; dacă nu-i făcea pe voie, fetița începea să țipe — și atunci tot era bătut. Trăia pe un teren al incertitudinii și privirea temătoare pe care se obișnuise s-o arunce din cînd în cînd spre ușa subsolului — chiar atunci cînd conștiința lui se simțea curată — era o urmare a experiențelor sale zilnice. Căci madam Holman știa să ghicească dintr-o privire păcatele cu care-și încărca mereu cugetul, după cum spunea ea.

Se zice că e bine să ai „vecini cumsecade". Dar în vremurile noastre nu mai există vecini. Trăiești în aceeași casă și nu știi cine locuiește cu un etaj mai sus sau mai jos sau chiar de cealaltă parte a palierului. Așa se întîmplă că nimeni din casă nu-și apleca urechea la experiențele amarnice prin care trecea Nikolai, deși execuțiile se făceau auzite cît se poate de zgomotos. Se obișnuiseră cu veșnicile țipete și urlete ale acestui băiat obraznic, cum

te obişnuieşti cu exerciţiile de pian sau cu zgomotul unei fabrici ; şi oamenii îşi spuneau cu inima împăcată că de fapt era bine ca un copil cu un caracter atît de pervers să fie crescut cu severitate.

Cînd vecinii din casă treceau pe lîngă Nikolai şi Silla, care stăteau de obicei pe trotuarul din faţa subsolului, îi aruncau fetiţei o privire prietenoasă, dar nimeni n-ar fi găsit cu cale să-i zîmbească lui Nikolai.

Bucătăreasa Maren însă, angajată de curînd la etajul întîi, nu era încă informată despre caracterul sever şi drept al nevestei cioplitorului, aşa că i s-au trecut cu vederea cele întîmplate. Într-o seară coborî în beci ţinînd o lumînare într-o mînă şi o găleată în cealaltă, ca să aducă cărbuni şi lemne sus şi ca de obicei pufăia şi gîfîia pe scară. Avea gută la ambele picioare şi se legăna ca un catarg de vapor pe vreme de furtună, dintr-o parte în alta.

Cînd intră în beciul de lemne, auzi deodată un vaiet, ce venea din fund, unde era întuneric. Parcă plîngea şi gemea cineva, apoi se înecă, fără să mai poată scoate un sunet. Era atîta deznădejde în acest plînset, încît Maren rămase locului lîngă buturuga de spart lemne, cu şorţul plin de surcele şi ascultă. Plînsul părea să vină dintr-una din boxele de cărbuni ce se aflau pe coridorul întunecos. În cele din urmă, luă lumînarea în mînă şi se îndreptă într-acolo, voia să vadă despre ce era vorba.

— E cineva aici ? strigă ea la uşa prin care se auzeau plînsetele. Se făcu deodată linişte.

Bătu tare cu o bucată de lemn în uşă, dar dinăuntru răsună un ţipăt de groază, încît Marenei îi scăpă şorţul din mînă, cu surcele cu tot ; apoi trase cîrligul, care era înţepenit cu un băţ.

— Dar cine l-a băgat pe bietul băiat în gaura asta neagră şi rece !

Nikolai se holba la ea înspăimîntat.

— Credeam că e dracul ! Că numai el ciocăneşte în pereţi !

— Of, băiete, nu mai speria oamenii cu vorbele astea urîte !

— Aşa a spus doamna ! Apoi, aruncîndu-i repede o privire cercetătoare, adăugă : Dar poate că spune aşa numai ca să nu-i mănînc din zahăr ?

— De asta te-a băgat aici ?

— Nu i-am luat nimic, dar de acum înainte am să iau ! Că dacă spune ea c-am luat, e totuna dacă am luat sau nu ! Doar luni am băgat puţin limba în pungă şi am lins, cînd i-am cumpărat jumătate de funt, de asta m-a băgat aici. De acum înainte însă am să mănînc atîta zahăr, că o să rămînă numai punga goală ! Am să mănînc cît am să poftesc ! Am să fur !, adăugă el, scrîşnind din dinţi. Nu pleca, nu pleca !, suspină el, ţinînd-o de fustă. Cînd e întuneric, vine şi m-apucă cu ghearele !

Ce era să facă Maren ? Înghiţi de cîteva ori, stînd pe gînduri. Să-i dea drumul băiatului nu îndrăznea. Poate că ar trebui să încerce să se ducă la nevasta cioplitorului şi să pună un cuvînt bun pentru el ?

— Ca să mă altoiască din nou — şi pentru asta ! zise el.

Nu ştia ce să facă ; dar nu putea să-l lase pe bietul copil înfricoşat în beciul de cărbuni ! Şi fără să se gîndească la consecinţele hotărîrii ei, îi zise :

— Atunci vino cu mine sus în bucătărie şi ai să dormi noaptea asta pe bancă !

De data asta Nikolai nu se mai gîndi la ceea ce avea să spună sau să facă madam Holman, o ţinea doar şi mai strîns de fustă pe Maren, care se clătina greoi, trăgîndu-l după ea pe scara de serviciu. În timp ce Maren aduna în grabă cîteva cearceafuri şi fuste vechi şi îşi scotea perna din propriul ei pat ca să-i facă pe bancă un culcuş cît mai bun şi călduros, Nikolai părea să fi uitat de toate apucăturile lui rele. Erau atîtea lucruri noi de văzut aici, sus ! Pe perete atîrnau o grămadă de vase de metal strălucitoare de tot felul, apoi mai era şi pisica, vechea sa cunoştinţă. O văzuse de multe ori jos, în curte, şi acum încercă să se bage sub banca unde dormea ca s-o prindă, ea se pitise chiar în fund. Au, lovise cu spatele cazanul de tablă şi îl răsturnase ! Se repezi speriat la uşă. Maren ridică însă liniştită cazanul şi nu-i spuse nici un cuvînt rău, ceea ce îl uimi şi mai mult decît pisica şi vasele de metal.

Maren reuşise să adoarmă, în sfîrşit, cu toate junghiurile şi înţepăturile din şoldurile ei obosite, care îi dădeau întotdeauna de furcă la începutul nopţii, cînd deodată fu trezită din somn de un ţipăt sălbatec.

— Ce este, ce s-a întîmplat ? Nikolai, vorbeşte odată ! După ce aprinse mucul de lumînare, îl văzu stînd în picioare şi agitîndu-şi braţele.

— Mi-a fost frică că vor să-mi smulgă capul ! zise el cînd se mai linişti puţin.

Maren se culcă din nou, gîndindu-se că era totuşi bine că nu avea un copil de crescut. Fiecare îşi are povara de purtat şi povara ei era guta. A doua zi însă, madam Holman îi ceru socoteală, de faţă cu servitoarele de pe palier şi de la etajul doi care se adunaseră pe scara de serviciu, pentru că îşi băgase nasul în treburi care nu o priveau de fel. I se explică odată pentru totdeauna de ce îl închisese stăpîna pe băiat în beci şi ce neplăceri îi făcea în fiecare zi, astfel încît Marenei îi pieri glasul. Căci un lucru putea să afirme madam Holman cu conştiinţa împăcată : nu era ea femeia care să tolereze dezordinea sau purtări necuviincioase ! Şi nici în viitor nu avea să se dea în lături de la pedepse aspre, căci nu voia să se spună despre ea că îngăduie să înflorească sub ochii ei infamia şi depravarea.

Seara însă, cînd Maren cobora cu lumînarea jos, în beci, şi îl auzea pe băiat ţipînd în casa Holman-ilor, nu îşi putea călca pe inimă să se ducă sus, pînă ce nu se linişteau lucrurile. În viaţa ei nu-i fusese dat să audă ţipete atît de sfîşietoare — chiar dacă aşa cerea dreptatea !

Nikolai găsi la Maren un loc de refugiu. Stătea liniştit în colţ lîngă lada cu lemne şi cioplea vaporaşe pe care le ascundea la piept,

sub cămașă, cînd se ducea cu oala cu mîncare jos, pe chei, la atelierul lui Holman.

Ar fi însă exagerat să se creadă că Nikolai era băgat mereu în beciul de cărbuni sau că mîinile fierbinți ale stăpînei îi aplicau mereu palme sau îl trăgeau de urechi. Avea și perioade de strălucire, cînd madam Holman se întrecea în laude — chiar dacă nu direct la adresa lui, cel puțin cu privire la rezultatele obținute prin străduințele ei zilnice în vederea perfecționării lui morale. Aceasta se întîmpla de două ori pe an, în ziua cînd se ducea la biroul consulului general ca să încaseze banii pentru îngrijirea băiatului. În ziua aceea Nikolai avea voie să-și viziteze mama, la conacul consulului, de la țară; se urca atunci lîngă vizitiu, pe capra căruței, care venea dimineața în oraș să facă tîrguieli pentru bucătărie și nu mai era de recunoscut, așa de spălat și pieptănat și dichisit arăta — ca o oală de aramă curățată și frecată cu leșie și nisip. Nu putea sta liniștit nici o clipă și în timp ce căruța huruia și hurduca, băiatul trăncănea și punea mereu întrebări despre cal, acel roib minunat, dacă era cel mai bun cal al consulului general sau dacă avea altul mai bun, dacă putea să depășească trenul și cîte și mai cîte. Apoi căruța intra în curte — mult prea repede pentru Nikolai — se oprea în fața ușii bucătăriei, și de acolo un servitor îl conducea prin coridor în camera copiilor.

— Ți-ai șters bine picioarele? Puteai să ai atîta minte, Lars, să nu-l aduci pe băiat în halul ăsta înăuntru! Uite ce murdare îi sînt

ghetele! Mamă-sa îl lua în primire și îl așeza pe un scaun, apoi îi dădea pîine cu unt, covrigi și lapte. Pe urmă însă trebuia să aștepte puțin, căci mama avea în ziua aceea multe de făcut, trebuia să spele lucrurile lui Lizzie și ale lui Ludvig.

Apoi dădură buzna în cameră cei doi gemeni; băiatul trăgea după el, de hățuri, un cal mare de călărie, iar fetița avea în brațe două păpuși mari, frumos îmbrăcate. Îi trimisese doamna să se joace cu Nikolai. Și în curînd camera copiilor răsună de strigăte și rîsete. Alergau în galop de jur împrejurul camerei: „hop — hop!“ Nikolai trăgea și Ludvig călărea: „hop — hop, călărețul!“ În cele din urmă vru și Nikolai să călărească; trăsese destul. Ludvig însă nu vroia să se dea jos, atunci Nikolai dădu drumul la hățuri, îl apucă de picior și îl trase de pe cal.

— Tu, vagabondule, cum îndrăznești!

— Vagabond? Vagabond ești tu! Totul se sfîrși cu o bătaie, după care Ludvig se baricadă în dosul patului, urlînd cît îl ținea gura, în timp ce sora sa îi ținea isonul, urlînd și ea.

— Ce s-a întîmplat — ce s-a întîmplat, băiețașul meu? Barbro se repezi în odaie. Nu ți-e rușine, Nikolai! Să te porți așa cu copiii domnului consul general! Să nu mai îndrăznești vreodată! — Așa, Ludvig, așa Lizzie! N-are voie să vă facă nimic! Auzi, Nikolai, trebuie să te porți frumos cu ei! Apoi Barbro începu să se văicărească amarnic că lui Ludvig i se mototolise gulerul scrobit.

— Vino încoa, îngeraşule, stai puţin, aşa, îndată poţi să te duci din nou să te joci. Îl luă pe genunchi. Tu eşti băieţelul meu dulce şi cuminte. Ţine-i puţin bluza, Nikolai. Străluceşte, de frumos ce e. Şi e aşa de bun, aşa de bun!

— Arată-i hainele mele de duminică, Barbro, şi ghetele de lac! Apoi i se permise lui Nikolai să se uite la toată îmbrăcămintea, la fularele şi rufele fine din sertar, la jucăriile din dulap şi să se minuneze de tobele şi trompetele vechi, de soldaţii fără cap, de caii şi de arca lui Noe cu tot ce era înăuntru — tot lucruri pe care le căpătaseră, cum spunea Barbro, fiindcă erau atît de cuminţi. În dulap se aflau o grămadă de asemenea lucruri, încît Nikolai putu să-şi dea seama cît de nemaipomenit de cuminţi trebuie să fi fost, dacă şi mama lui — observă el cu amărăciune în suflet — se bucura atît de mult de ei. Erau desigur copii deosebiţi, care nu căpătau niciodată bătaie, ci numai jucării. Se simţi trist şi abătut, ascultînd toate aceste laude. Dacă avea să-l întîlnească vreodată pe Ludvig undeva, o să-i plătească el pentru cal.

În sfîrşit, veni şi ora despărţirii: trebuia să plece cu trăsura care îl aducea pe consulul general acasă, la ora trei. Cei doi copii o ţineau pe mamă-sa de fustă, cînd îl conduse afară.

— Să fii sănătos, Nikolai! îi zise ea, mîngîindu-l pe obraz şi pe păr, într-un fel care îl făcu s-o privească oarecum cu mirare. Şi salutări cioplitorului şi lui madam Holman!

Auzi! Nu cumva să uiţi: salutări lui madam Holman din partea noastră! — Nu te gîndeşti că pernele frumoase din trăsură nu sînt ca să pui ghetele pe ele? Ar trebui să-i vezi odată pe Lizzie şi pe Ludvig cum merg în trăsură, ce cuminţi stau tot timpul! Nu-i aşa, dragii mei?

Trăsura porni. Fusese deci o zi de sărbătoare şi pentru drum căpătase şi un covrig mare cu zahăr, care avea un gust minunat. Dar, nici el nu ştia de ce, deodată îi veni să plîngă. A doua zi află că de fapt avusese parte de o mare fericire. În timp ce se plimba încolo şi încoa pe trotuar, fiind ocupat, ca în fiecare zi, s-o supravegheze pe Silla, auzi crîmpeie din convorbirea pe care madam Holman o purta cu menajera de la etajul întîi. Ochii lui urmăreau tot timpul silueta ei înaltă.

— Zău aşa, domnişoară Damm! Să-l ducă în casă, chiar în camera propriilor ei copii! Nu sînt mulţi oameni bogaţi care i-ar face unuia asemenea onoare! N-avem încotro, domnişoară Damm! Partea noastră e să măturăm gunoiul, cum s-ar zice, şi să ne necăjim tot timpul cu el... Dar un lucru pot să-ţi spun: se vedea pe el că e pus la punct, pe dinăuntru şi pe dinafară. Aşa o cinste — ca şi cum ar fi şi el un copil de familie bună, pe care l-ar fi invitat la o petrecere! Asta nu trebuie s-o uite cît va trăi!... Face acum pe grozava şi se lăfăie acolo, în casa consulului, şi nu-i mai arde să vină cîteodată pe aci să vadă cum îi merge băiatului. Socoteşte că face îndeajuns dacă îşi răscumpără ruşinea cu bani.

Nikolai călcă în picioare, cu ciudă, un cap de cocoş ce fusese aruncat în rigolă, pînă ce îl strivi de tot.

După ce sperietoarea cu omul tuciuriu şi cu dracul din beciul de cărbuni îşi pierdu din eficacitate, madam Holman recurse la altă metodă educativă de intimidare, ameninţîndu-l pe Nikolai că îl va trimite la şcoală — un organism care în închipuirea ei avea importantul rol de instituţie publică de corecţie, unde tineretul era instruit zi de zi cum să-şi îndeplinească îndatoririle.

Pentru Nikolai nu era limpede ce avea să i se întîmple acolo; dar că trebuia să fie ceva cumplit reieşea din aluziile voalate ale lui madam Holman, din felul misterios cum clătina din cap şi suspina cînd vorbea de şcoală.

Într-o bună zi se păru că în cele din urmă venise momentul fatal: luni urma să meargă la şcoală. Joi, vineri, sîmbătă, duminică — număra zilele pe degete — mai avea încă timp. Şi cu cîtă grijă o păzea acum pe Silla, nu o lăsa o clipă din ochi şi îi inventa tot felul de jocuri! Iar cînd era trimis să facă un drum, zbura de-a dreptul ca o săgeată! În fine, mai rămăsese la mijloc numai o duminică. Şedea lîngă Silla la gustarea de după-amiază şi căuta să-i afle părerile despre şcoală, ca să mai capete puţin curaj. Apoi i se spuse că şi a doua zi avea să poarte hainele de duminică, pentru că se ducea pentru prima oară la şcoală. Dar noaptea, în timp ce dormea, îi apărură broboane mari de sudoare pe frunte.

A doua zi dimineaţa, Nikolai dispăruse. Madam Holman întrebă pretutindeni de el, îl căută şi îl strigă, îl ameninţă cu bătaie şi îi promise să-l ierte dacă se întoarce imediat — dar totul fu în zadar. Către amiază, care nu fu mirarea Marenei, cînd îl văzu ieşind de sub banca din bucătăria ei. Îi dădu de mîncare, dar trebui să-i promită că se va duce acasă.

Nikolai avea într-adevăr de gînd să se întoarcă acasă, dar nu înainte de căderea nopţii. Pe înserat se abătu pe chei, mai pierdu o oră legănîndu-se într-o barcă legată de mal, se strecură prin întunericul umed de octombrie printre depozitele de mărfuri, pînă ce toate luminile de pe şantier se stinseră; petrecu restul serii la adăpostul unei stive de scînduri, de unde putea zări cele două ferestre luminate ale locuinţei lui Holman. Observă cum cioplitorul se apropie încet, oprindu-se o clipă în faţa uşii înainte de a pune mîna pe clanţă, şi o văzu pe Silla urcîndu-se în pat. Lumina din ferestre îi promitea, asemenea celor doi ochi reci şi neînduràtori ai madamei, că încăperea avea să răsune de pedeapsa pe drept meritată, dacă se întorcea acum acasă.

Apoi lumina se stinse. Din cînd în cînd, raza unei lanterne aluneca prin burniţa nopţii, peste stivele de scînduri ude, iar din spatele ei o pereche de ochi cercetau întunericul, pentru a descoperi eventualii hoinari clandestini, care adesea îşi căutau un refugiu tainic pe şantier. Lanterna se mişca în gangurile înguste dintre stive, oprindu-se ici şi colo, încercînd să pătrundă cu lumina ei roşie iscoditoare cît mai

adînc printre intervalele scîndurilor. În noaptea aceea nu fu descoperit nimeni. Dintre toate stivele ce puteau oferi un adăpost sub încrengătura de scînduri, Nikolai alesese, cu un adevărat instinct innăscut, una care nu dădea de bănuit, deoarece la prima vedere părea cel mai puțin potrivită și peste care era așezată de-a curmezișul o scîndură lată. Se ghemuise în fundul spațiului îngust, și dormea dus, în nirvana fericită a uitării de sine — școala și nevasta cioplitorului nu mai existau — cu capul sprijinit pe genunchi, cu haina trasă peste cap ca să se apere de picăturile de ploaie și cu ghetele înfundate în clisa gălbuie.

Această noapte petrecută sub burniță, pe scîndurile firmei Trondsen în chip de pat, îi trezi însă o nouă conștiință : avu simțămîntul că de fapt șantierul era adevăratul său cămin, deși prin aceasta se dovedea nerecunoscător față de grija neprecupețită pe care i-o arăta madam Holman — simțămîntul sălbatecului care se vrea independent și liber și se împotrivește oricărei constrîngeri, fie că e vorba de școală sau de subsolul lui madam Holman. Pe vreme frumoasă stivele de lemn alb de pe șantiere străluceau, iar cînd se lăsa întunericul îi apăreau ca niște prieteni siguri și neștiuți de nimeni, care îl apărau de casa lui îngrozitoare.

Pînă la urmă însă tot ajunse la școală și privirea lui căută în primul rînd butucul unde se aplicau pedepsele, cu care îl amenința se madam Holman. Crezuse că nuiaua și bățul lucrau acolo in ritm constant, ca la fabrica de

cicoare de jos, din piață. I se păru ciudat că nici măcar nu exista un asemenea butuc. Se aflau însă acolo alte lucruri în care trebuia să fie împins și băgat cu sila, ca un calapod în cizmă ; iar el era un calapod grosolan, care adesea nu voia să intre mai departe de carîmb. În restul cizmei trebuia împins cu opintiri și ciocănituri, în timp ce alții mai dibaci alunecau înăuntru ca niște țipari mlădioși.

Existau lucruri pe care le înțelegea și lucruri pe care nu le înțelegea. Pentru primele nu avea de obicei nevoie de explicații, iar pe celelalte nu le înțelegea, oricît de mult i-ar fi fost explicate. Prin urmare, se producea o permanentă diferențiere, adică o permanentă rămînere în urmă, atît în raport cu lecțiile, cît și față de profesori, ce se cerea rezolvată cu bătaie sau cu reținere la școală, pe cînd ceilalți, care și în această privință erau mai îndemînatici, știau să se descurce ca niște adevărați virtuoși.

Dar ce însemna oare o zi întreagă de școală cu toate neplăcerile ce i le aducea, față de orele lungi și monotone de seară, cînd madam Holman veghea cu propriii ei ochi ca să-și facă lecțiile și nu-i îngăduia să-i arunce măcar o privire Sillei ! Cît despre Holman, acesta ședea toată seara mut și nemișcat pe scaun, iar ochii săi holbați priveau în gol, fără să vadă nimic. În circiuma lui madam Selvig găsise leacul pentru a deveni nesimțitor față de predicile morale ale consoartei sale, chiar față de cele mai justificate și mai stăruitoare. În fiecare seară, după ce își termina lucrul, intra acolo

pentru un sfert de oră, punctual ca un ceasornic; şi cînd se apropia de opt, o pornea tot atît de punctual acasă: o punctualitate care, fie spus în treacăt, îi adusese la cîrciumă porecla de „generalul ordine".

*

Acolo unde strada mare şi lată, ce ducea la gimnaziu, se încrucişa cu strada îngustă ce ducea la şcoala primară, era un colţ periculos, şi în zilele cînd programul de după-amiază al şcolii primare începea după ultima oră a programului lung de dimineaţă de la gimnaziu, se întîmpla uneori ca voioşia şi exuberanţa celor ce ieşeau de la cursuri să se ciocnească cu mohoreala şi necazul celor ce trebuiau tocmai să intre în clasă.

Ludvig Wejergang făcea acest drum de mai mulţi ani, cu ghiozdanul său elegant din piele de focă pe spate. Deoarece avea un cap mic cu nasul ca un cioc de pasăre, gîtul lung şi slab şi un mers legănat, fusese poreclit „struţul". Cînd îl întîlnea pe Nikolai, se făcea că nu-l cunoaşte, iar Nikolai, de partea sa, fluiera şi mergea mai departe, troncănind cu bocancii pe pietrele pavajului.

Noua pîrtie de săniuş a şcolii elementare mergea de-a lungul rigolei, înaintînd o bună bucată de drum pe strada dinspre gimnaziu, şi fusese amenajată prin truda colectivă a numeroşi şcolari, timp de o săptămînă. Întîmplarea făcu ca Nikolai să apară în fruntea unui şir lung de camarazi de şcoală, alunecînd în plină viteză, cu ţipete şi chiote, tocmai în

clipa cînd Ludvig Wejergang şi alţi cîţiva veneau după colţ. Wejergang căpătă un brînci şi îşi pierdu penarul din care se împrăştiară pe jos tocul, creioanele, peniţele.

— Ridică-le, ticălosule! se răsti el la Nikolai, care se ciocnise din fugă cu el. Am să te spun acasă, să vezi tu numai! Ei, ai de gînd să le ridici sau... ?

Drept răspuns fu atins de cîţiva bulgări de zăpadă.

— Aşa deci, te mănîncă pielea? Am să-i spun chiar azi lui tata cine este capul derbedeilor din oraş, şi dacă nimeni nu vrea să i-o spună mamei tale, atunci am să i-o spun eu — n-are decît să plîngă şi să urle cît o vrea!

— Vrei cu tot dinadinsul să-ţi răsucesc ciocul de struţ ca să-ţi ajungă la spate?

— Nu mai face pe grozavul! Că doar noi plătim pentru tine ca să te ţină cioplitorul. Am să am eu grijă să-ţi tăbăcească pielea pînă ce ai să te rogi de toţi sfinţii! Un vagabond ca tine, care nici nu ştie cine e tatăl lui şi a cărui mamă nici n-ar fi vrut să-l vadă venind pe lume! Abia îi ieşiră ultimele cuvinte din gură că Nikolai se şi repezise la el, prelucrîndu-l cu pumni ca nişte ciocane; în următoarele cîteva secunde dispăruse orice deosebire de situaţie socială sau de origină. Voia să-l facă să simtă şi „pentru tatăl şi pentru mama lui!"

În analele şcolii elementare rămase ca o dată de pomină ziua ceea cînd nasul de struţ al lui Ludvig Wejergang lăsă în zăpadă puţin „vin roşu"; a doua zi, două, trei clase în-

tregi de cercetători zeloşi stăteau aplecaţi peste grămezile de zăpadă de lîngă stîlpul felinarului, căutînd să descopere urme roşii. Dacă în acea după amiază Nikolai fu înconjurat de admiraţia şi entuziasmul colegilor săi, ştia însă pe de altă parte că acasă la Holman întîmplarea, despre care fără îndoială fuseseră deja informaţi din partea familiei Wejergang, avea să fie văzută în cu totul altă lumină. În drum spre casă paşii săi se încetiniră tot mai mult. Gîndul la ceea ce îl aştepta i se lăsase ca plumb în picioare şi după ce se despărţi în cele din urmă de ultimul său camarad, se opri deodată locului şi coti după colţ, pe lîngă prăvălia băcanului, unde strada nu ducea acasă, ci în direcţie opusă.

*

Nikolai lipsea de trei nopţi de acasă, declară madam Holman poliţistului şi nu era de mirare, căci ştia ce-l aşteaptă şi probabil că fundul îl ardea încă dinainte. Să ia la bătaie copii de familie bună ! Şi încă pe fiul consulului Wejergang, binefăcătorul său ! Dar unde putea să se fi ascuns ? Pe şantier nu putea să-şi fi găsit adăpost pe vreme de iarnă. Adăpostul său era într-adevăr greu de descoperit căci ar fi trebuit să-l caute, cum s-ar spune, în propriul lor buzunar. La fel ca şi alţi răufăcători, şi asemenea musculiţei ce se învîrteşte în jurul luminii, Nikolai era împins de dorinţa nestăpînită de a se ascunde cît mai aproape de locul spaimei sale, acolo unde

îl aştepta pedeapsa şi madam Holman şi unde putea s-o zărească pe Silla.

În timpul nopţii, Holman, deşi încă sub influenţa băuturii, avu senzaţia că ceva nu era în regulă cu Nikolai. Auzea cum se prelingeau picăturile de apă din zăpada ce se topea pe acoperiş : pic, pic, pic. Zgomotul se transformă brusc într-o melodie : „Ni-ko-lai, Ni-kolai !“ Dacă se îmbolnăvea stînd afară, în frig... Se ridică deodată în capul oaselor. Unde putea să se fi ascuns Nikolai, dacă nu în podul remizei de trăsuri ! Scîndurile erau de mult putrezite şi se căscau, iar lîngă perete era o deschizătură mai mare. Ideea asta îl împinse să se dea jos din pat şi să alerge afară.

Nikolai nici nu simţi pumnul cioplitorului, şi tot mai dormea cînd fu smucit în sus de gulerul hainei. Abia cînd ajunse să stea în picioare, într-o străfulgerare îşi dădu seama de situaţie ; se aruncă pe jos, lovind în jurul lui cu picioarele şi cu braţele şi strigă că nu se mai întoarce acasă, mai bine să-l omoare, să-i taie capul ! Cu bocancii lui ţintuiţi nu era de glumit : îşi ieşise cu totul din minţi.

Dar să-l bage mai întîi în casă şi să-l liniştească el apoi cu băţul. Cioplitorul era nemaipomenit de înfuriat. Madam Holman aştepta cu o lumînare în uşă şi la lumina ei zări obrazul pămîntiu al băiatului ; avea ochii ieşiţi din orbite şi urla fără încetare :

— Nu mă băgaţi în casă ! Pe stradă m-am născut şi pe stradă am să crăp ! Ochii săi cenuşii şi îndărătnici îi mai aruncară femeii o privire plină de ură şi de frică totodată —

apoi se smulse din mîinile cioplitorului și o zbughi pe stradă, în beznă.

*

Loviturile pe care le încasase nasul lui Ludvig o nimeriseră pe Barbro direct în inimă. Cînd auzi însă că Nikolai fugise din casa cioplitorului și că urma să fie băgat într-o instituție pentru copii stricați, începu să plîngă și să se văicărească. Băiatul îi adusese și așa destulă rușine, dar asta avea s-o doboare! Doamna trebuia să împiedice acest lucru! Ea și-a făcut datoria în toți acești ani și chiar mai mult decît datoria, s-a sacrificat pentru Ludvig și Lizzie și nu merita o asemenea pedeapsă! Doamna trebuie să întreprindă ceva ca să nu-l bage pe Nikolai la casa de corecție, căci altfel nu știe ce-i în stare să facă sau ce o să se mai întîmple. Ar fi în stare chiar să plece din casă.

*

Barbro stătea în camera copiilor, plîngea și gemea și nimeni nu mai îndrăznea să intre la ea. De obicei asemenea crize durau cel mult o zi; de data aceasta însă dura deja de trei zile, tulburînd liniștea întregii case. Doamna Wejergang căpătă o criză de migrenă și voia să-și facă siesta de după-masă, care era cel mai bun tratament, dar avea nevoie de liniște absolută în jurul ei. De obicei Barbro se îngrijea ea însăși de păstrarea liniștei; uneori se ducea chiar la bucătărie și le șoptea celorlalte slugi pe un ton poruncitor să nu facă

zgomot. Apoi se așeza pe coridor, în fața ușii dormitorului, veghind ca nimeni să n-o tulbure pe stăpîna casei. Acum însă stătea în camera copiilor și plîngea.

Era cam mirată că doamna rămase în tot timpul acesta liniștită în dormitorul ei, fără să o cheme. Pe de altă parte, simțea o satisfacție că o pedepsise. Doamna n-avea decît să-și dea seama ce înseamnă să nu-i facă pe voie lui Barbro — chiar dacă trebuia s-o țină toată săptămîna așa!

Se înserase și doamna tot se mai odihnea. Nu o sună pe Barbro nici măcar ca să-i aducă lampa, cînd se întunecă. Seara, cînd consulul general Wejergang se întoarse acasă, o găsi pe soția sa în pat, cu o compresă pe frunte, cu fața congestionată și ochii plînși. Era foarte iritată, iar vocea îi tremura. Îi ceru pur și simplu s-o concedieze pe Barbro! Se transformase într-un adevărat tiran în casă și asta încă de multă vreme; dacă acceptase această situație fără să se plîngă — Wejergang știa doar că ea nu obișnuia să se plîngă — o făcuse de dragul copiilor. Dar acum nu mai era nevoie să suporte toanele lui Barbro!

— Se nimerește chiar foarte bine și ar trebui să folosim acest prilej! Prea și-a luat nasul la purtare!

Era de la sine înțeles că aveau să-i anunțe concedierea cu blîndețe, menajîndu-i sentimentele, dar în mod hotărît și irevocabil. Toate prietenele doamnei erau de părere că sosise timpul ca familia Wejergang să se des-

parte în sfîrşit de această persoană prea răsfăţată.

Singura care rămase uluită, parcă lovită de trăznet, fără să poată înţelege că ea, „Barbro a lui Wejergang", avea să se despartă de Ludvig şi de Lizzie şi de întreaga casă, unde se socotea indispensabilă, era Barbro însăşi! Afişă un aer de mîndrie ofensată, aşteptînd în fiecare zi ca stăpînii să revină asupra concedierii. Apoi se umili în faţa doamnei şi plînse în faţa copiilor. Era tratată însă cu aceeaşi bunăvoinţă, — deci concedierea devenea şi mai categorică! Apoi doamna îi spuse că domnul consul general avea de gînd să-i facă un dar la plecare. Indignată, Barbro îşi legă sub bărbie boneta cea mai elegantă şi cu un aer de demnitate ofensată ceru învoire să plece în oraş.

Avea să afle ea, doamna, ce însemna asta, cînd se va întoarce Barbro acasă! Îşi va oferi serviciile altora care vor şti s-o aprecieze mai bine decît familia Wejergang. Se îndreptă cu paşi revoltaţi, pe drumul cel mai scurt, la primarul Scheele; aveau patru copii şi căutau o bonă. Cei din familia Scheele erau cei mai buni prieteni ai familiei Wejergang şi îndată ce va deschide uşa, o vor primi cu braţele deschise. De cîte ori nu o lăudase soţia primarului pe Barbro şi binevoise să stea de vorbă cu ea, cînd veneau duminica la masă, la familia Wejergang. Nu odată spusese că o invidiază pe doamna Wejergang pentru că avea o asemenea perlă în casă, regretînd că nu avusese şi ea un asemenea noroc.

Dar ce ghinion: soţia primarului angajase tocmai cu cîteva zile în urmă pe altcineva!

— Închipuie-ţi, Scheele, îi spuse soţia sa, cînd veni seara de la birou, la Wejergang e revoluţie, atotputernica Barbro a fost pusă pe liber! A venit să se angajeze la noi — dar cu nici un preţ n-aş lua o asemenea cucoană cu ifose!

Barbro făcu mai multe drumuri în ziua aceea, oferindu-şi serviciile în cele mai bune case. Avea un certificat lung şi excelent din partea consulului general, pe o foaie de hîrtie împăturită în trei, şi era cunoscută în aceste familii. Dar oricît de impunătoare şi de sigură de ea se prezenta, şi oricît de mult se lăuda singură — nimeni nu ţinea s-o angajeze. Seara tîrziu — mai tîrziu decît era necesar, pentru a nu fi văzută — se întoarse acasă dezamăgită şi obosită. S-ar fi spus că toată gloria care o înconjurase de-a lungul atîtor ani, toată credinţa ei, tot prestigiul de care se bucurase ca doică şi bonă la copiii familiei Wejergang, se împrăştiase deodată ca fumul în aer!

Deşi tristeţea i se putea citi pe faţă după expediţia făcută fără rezultat, în mod ciudat nimeni nu o întrebă nimic — dar ceilalţi servitori se bucurau în sinea lor, căci mulţi ani de-a rîndul avusese o poziţie privilegiată pe lîngă stăpîna casei. Acum, ori de cîte ori încercă să stea de vorbă cu doamna ca să-i ceară s-o ajute să-şi găsească un loc, aceasta refuza să discute. Odată chiar îi răspunse pe un ton supărat: Barbro ştia doar că ea nu se ocupă de asemenea treburi.

Cu cît se apropia ziua plecării, cu atît se purtau mai prietenos cu ea. Barbro începu să înțeleagă ce se ascundea în spatele acestei blîndeți, care era un șurub ce se strîngea ușurel, împingînd-o cu încetul afară din casă. Consulul general îl băgă pe Nikolai ca ucenic la fierăria șantierului, iar doamna îi dăruia lui Barbro cînd una, cînd alta, ca amintire. Într-o zi însă, cînd consulul general îi dărui, cu o intenție transparentă, un cufăr vechi de-al lui, Barbro se simți doborîtă de durere și se prăbuși cu toată greutatea trupului ei voluminos peste cufăr. Nu putea să-i intre în cap, nu crezuse niciodată că va veni ziua cînd va trebui să se despartă de doamna, de Ludvig și de Lizzie — simțea cum i se rupe inima !

Căută să-l înduplece pe consulul general. Dar răspunsul pe care-l primi nu era cel așteptat. Consulul o bătu pe umăr și îi zise :

— Îmi pare bine, dragă Barbro, că îți dai și tu seama ce viață bună ai avut la noi !

Apoi, consulul îi făcu socoteala la birou și îi dădu în primire carnetul de economii ; avea o sută paisprezece taleri, un rezultat cu care, îi spuse el, putea fi pe deplin mulțumită, ținînd seama de cheltuielile mari pe care le avusese cu Nikolai. Barbro declară apoi că avea de gînd să se odihnească un timp, înainte de a se angaja din nou în serviciu. Își închiriase o cameră la un țăran, afară din oraș, după ce se spetise paisprezece ani pentru alții.

Ultima seară, de care îi fusese groază, trecu mai ușor decît își închipuise. Familia consulului general fusese invitată în după-amiaza aceea, împreună cu copiii, la conacul de la țară al familiei Willoch, așa încît își luară rămas bun în grabă, înainte de a se urca în trăsură. Degetele ei mai păstrară încă mult timp senzația hainei de blană a lui Lizzie, cînd o mîngîiase la plecare.

*

În fiecare seară cioplitorul cotea spre cîrciuma lui madam Selvig ca să-și fortifice sufletul înainte de a se întoarce acasă. După ce dădea pe gît o sticlă cu bere și un număr oarecare de pahare cu rachiu, agitația și neliniștea pe care le manifesta la intrare dispăreau, și obrazul său căpăta o expresie inertă, de mască. Sub această crustă își ascundea ființa cufundată adînc în subconștient, ce se bucura zilnic de o oră de uitare, departe de lupta vieții în care se aventurase, atunci cînd luase hotărîrea să-și lege soarta în mod indisolubil de cea a nevestei sale, dintr-un sentiment de datorie, luptă în care capitulase fără condiții. Stătea mut, cu ochii holbați în pahar, preocupat parcă de ceva — poate că de numărul paharelor de rachiu sau de socoteală, sau poate de o lume îndepărtată al cărei abis de nepătruns îl atrăgea prin misterul ei. Sau poate medita cu resemnare la problema căsniciei și la ciudatele înlănțuiri ale vieții care îl făcuseră să ajungă aci, în cîrciumă.

Dar: „E nevoie de ordine!“ exclama cioplitorul, cînd pendula bătea opt şi jumătate; îşi lua uneltele în mînă şi cu trupul aplecat înainte pornea clătinîndu-se spre casă.

Sîmbăta seara, cînd se încheia săptămîna de lucru, venea adeseori la atelier o fată tînără, înaltă şi zveltă, puţin adusă din spate, cu braţe subţiri şi mîini mari, să-l ia acasă. Purta un coş cu o listă pe care erau înscrise cumpărăturile ce trebuiau făcute din salariul săptămînal. Apoi pleca împreună, dar pe măsură ce înaintau pe stradă, paşii lui deveneau tot mai tîrşiţi, tot mai împiedicaţi, mai îndărătnici. Se oprea din loc în loc, privea împrejur cu mîna în buzunarul pantalonului, exclama din cînd în cînd „Aşa, da!“ Cînd ajungea în faţa scării de piatră cu uşă verde de la cîrciuma lui madam Selvig se oprea, spunînd că are acolo nişte unelte şi că vine numaidecît. Ce însemna acest „numaidecît“ ştia Silla din experienţă, aşa că între timp îşi căuta de propriile ei treburi, jos, la şantier.

Peste podul de la capătul golfului veneau în seara aceea frumoasă de august grupuri, grupuri de muncitori, printre care mulţi bărbaţi însoţiţi la fel ca şi tatăl ei, de neveste şi copii. Era o privelişte atît de obişnuită şi motivele atît de evidente, încît nimeni nu mai căuta explicaţii. De pe şantiere şi de pe porţile fabricilor ieşeau şuvoaie de muncitori, dar Silla o luă pe o cărare îngustă, împrejmuită de ambele părţi de un gard înalt de scînduri, în spatele căruia se aflau stive mari de cherestea. Cărarea strîmbă şi noroioasă ducea la o fierărie. Imediat după colţ se afla o movilă de pietriş, peste care fuseseră aruncate sticle sparte şi tot felul de alte cioburi. Se opri acolo, ţinîndu-şi coşul pe braţ; din cînd în cînd se dădea un pas înapoi ca să lase loc pe cărare trecătorilor, şi ajunsese astfel aproape în vîrful movilei, de unde putea privi peste gardul de scînduri în interiorul şantierului.

Înăuntru se plăteau salariile, şi oamenii se înghesuiau în jurul unei barăci mici ce servea drept birou. Privea atentă peste gard, întinzîndu-şi gîtul şi ţinînd capul, cu ochii negri ca două puncte, aplecat într-o parte, ceea ce o făcea să semene cu o pasăre. Era evident ce o preocupa.

— Ei, fetiţo, te uiţi cu coada ochiului după iubitul tău? o întrebă cineva de jos.

În aceeaşi clipă îl zări pe Nikolai, care îi făcu semn, aşa că nu-i dădu nici o atenţie şi ridică braţul cu coşul în aer. Nikolai se îndreptă spre ea pe poteca dintre cele două garduri, aşa cum ieşise de la lucru, fără să se mai spele de funingine.

— Da, acuma a plecat!

— Cine?

— Avea părul roşu, bretele albastre şi pe cap purta o şapcă de marinar. Era cu siguranţă cel de dincolo, de la Grönlien, căruia îi spun „vipera“ — şi a spus că stau aici şi mă uit cu coada ochiului după iubitul meu!

— O să-l învăţ eu minte! Cînd am să pun mîna pe hoitul lui, am să-l bat pînă o să-i plesnească rinichii, chiar aşa! şi apoi am să-i dărăcesc părul roşu de am să fac cîlţi din el,

ca să aibă tată-său cu ce să-și smolească barca.

Privirea lui se roti jur împrejur, deoarece însă nu reuși să descopere nicăieri „vipera" pe care o aștepta o soartă atît de crudă și îngrozitoare, se liniști brusc și o întrebă pe Silla:

— Mergem la brutarul Ring, Silla? Avea în buzunar salariul săptămînal și o luară pe drumul cel mai scurt, prin spatele unor șantiere unde se aruncaseră scînduri peste locurile cu noroi mai adînc, la prăvălia în chestiune. Se porniră apoi pe cumpărat și mîncat! Le plăceau mai ales prăjiturile delicioase și scumpe cu fructe și se îndopară și cu „fundele" după care jinduise toată săptămîna. Nikolai povesti apoi foarte satisfăcut că făcuse șase cîrlige mari de fier cu inel. Să nu-și închipuie cineva că e de ajuns să le ciocănești pur și simplu — nu, trebuie să le ciocănești, să le îndrepți și să le îndoi, și toate astea să le faci la momentul potrivit! Acum nu făceau la ei în atelier decît bare și cîrlige și șine grele de roți; el însă vroia să devină mecanic sau turnător.

Pe Silla toate acestea n-o interesau prea mult, ar fi vrut să-i povestească mai bine despre petrecerea de la pădure, la care îl luaseră calfele duminică. Trebuie să fi fost grozav de frumos? Și după aceea au dansat, desigur?

— Da, poți să-ți închipui! Andres Berg ăsta e un flăcău și jumătate. Vrea să deschidă jos, la Svelvik, o fierărie și apoi să se însoare.

— Și ceilalți, sînt și ei logodiți?

— Ah...

— Ei, ce vrei să spui?

— Ee...

— Ce e cu ceilalți, nu poți să-mi spui?

— Ah, nu e nimic de capul lor — niște golani, ăștia nu umblă după fete ca să se însoare cu ele! Azi merg cu una, mîine cu alta, brrr!

— Și tu, tu ai dansat?

— Ei, ucenicii au voie doar să care bere — dar și cînd am să devin calfă! Silla, e tîrziu, trebuie să plecăm!, se întrerupse el brusc.

— Ah, nu e nici o grabă! Aș mai vrea o prăjitură din astea cu fructe, du-te înăuntru și mai cumpără-mi una! Hai, hai, Nikolai, du-te!, se rugă ea, apoi strigă după el: Și cîteva bomboane de tuse, ca să am ce ronțăi pe drum — din cele de patru la un șiling!

— Asta mănînc-o însă pe drum, Silla, o grăbi el cînd ieși din brutărie cu prăjitura, hai mai repede! Dacă află aia că ai fost împreună cu mine!...

— O, n-are decît să aștepte! Se sprijini de zid, mușcînd cu poftă din prăjitură. Nu-ți fă griji, zise ea. Tata mai zăbovește în cîrciumă la Selvig, am să-i spun că din cauza asta am întîrziat, și pot să mai pun de la mine o jumătate de oră. Apoi, pot să-i spun mamei că fiind sîmbătă era multă lume în prăvălie și a durat pînă mi-a venit rîndul. Iar la cină, dacă n-am să am poftă de mîncare, am să spun că mă doare tare capul fiindcă în prăvălie era un aer înăbușitor. Mama ar trebui să aibă un nas prea afurisit ca să miroasă că m-am întîlnit cu tine. De ce te strîmbi așa?

— Aia de acasă — nu-i spunea niciodată altfel mamei ei — te sileşte mereu să minţi ; numai ea poate să spună adevărul.

— Ah ! Silla clătină plictisită din cap, auzise de atîtea ori acelaşi lucru.

— Vezi tu, numai ea e cinstită pe lume ! E pur şi simplu imposibil să vorbeşti odată deschis cu ea — te bagă în sperieţi. Disciplina e calul ei de bătaie şi cum nu faci ce spune ea, eşti pierdut. Dacă îndrăzneşti să-i spui adevărul în faţă, şi nu ai pumni destul de puternici ca s-o ţii la respect, te cotonogeşte fără milă, aşa cum făcea cu mine. — Ei, mie mi-e egal acum. Dar tu ! Of ! — cînd mă gîndesc că trebuie să te duci acum acasă şi să începi să îndrugi iarăşi atîtea minciuni — şi că eşti atît de înfricoşată, încît nu ai curajul să nu minţi, Silla !

Ea chicoti, vrînd să pară că nu ia lucrurile prea în serios, dar faţa ei exprima nemulţumire. Ar fi preferat să nu vorbească despre acest subiect neplăcut ; căci n-avea încotro, trebuia să mintă, şi nu merita să-şi facă atîtea gînduri din cauza asta. Brusc îşi aduse aminte că trebuia să plece.

— Acum trebuie să mă duc spre casă, Nikolai, auzi ! Nu mai pot să stau !

Nikolai se înfierbîntase vorbind, dar acum observă că Silla avea faţa speriată : îşi întorsese buzunarul de la rochie şi îl ţinea în mînă, în timp ce ochii ei cercetau cu înfrigurare pe jos, de jur împrejur. Apoi îşi deschise repede ilicul, căutînd şi acolo.

— Banii, Nikolai, banii, exclamă ea înspăimîntată, scuturîndu-şi şorţul ca ieşită din minţi. Măruntişul şi mărcile le-am învelit în bancnotele pe care mi le-a dat tata şi le-am pus de-a dreptul în buzunar. Ce mă fac acum, Nikolai ? începu ea să se văicărească ; apoi, sub impulsul unei speranţe, băgă repede mîna în coş — dar banii nu erau acolo.

Căutară pretutindeni. Dincolo, la colţ, pe mormanul de pietriş, acolo trebuiau să fie, acolo făcuse semn cu coşul. Fără îndoială că banii erau acolo, printre cioburile de sticlă.

Geana palidă şi subţire a lunii noi de toamnă se ridicase pe cer deasupra cheiurilor, dar ei tot mai cercetau pas cu pas potecile ; din cînd în cînd Silla se tînguia suspinînd :

— Ce mă fac dacă nu găsesc banii !

Nikolai scormoni în băltoacele unde ar fi putut să cadă pacheţelul cu bani, băgîndu-şi braţele pînă la cot în noroi. Fuseseră pe chei, căutaseră pe mormanul de pietriş, reveniseră de cîteva ori în fiecare loc, dar nu găsiseră nimic ! Se făcuse foarte tîrziu şi acasă aştepta madam Holman. Şi acum nu mai era de glumit ! Silla începu să plîngă. Nikolai încercase mereu s-o liniştească, spunîndu-i că aveau să găsească în cele din urmă banii. Acum însă exclamă descurajat :

— Ce-ar fi să ne ducem să mai mîncăm odată prăjituri pe săturate Silla — şi apoi să ne aruncăm amîndoi în mare ! Şi cînd o să zăcem acolo, pe fund — nu se va mai putea spune că e o minciună, Silla !

Fie că făcuse propunerea în serios sau nu — în orice caz nu găsi ascultare. Disperată și cu inima strînsă, Silla se așezase pe o bîrnă și lacrimi mari i se prelingeau pe obraji. Ucenicul de șaisprezece ani stătea în picioare lîngă ea, frămîntîndu-și creierii, cu șapca turtită împinsă spre spate, pe care sudoarea muncii de zi cu zi o făcuse scorțoasă. Silla privea fix la o gaură veche și putredă din bîrnă; gaura devenea tot mai putredă, mai adîncă și mai găunoasă, în timp ce Nikolai căuta o ieșire din această nenorocire. Dar nu găsi nici una.

Cu gîndul la soarta necruțătoare ce o aștepta, Silla se ridică în cele din urmă și se îndreptă spre casă, continuînd să scurme cu ochii pămîntul de sub picioare. Era drumul ei spre eșafod.

Nikolai o însoți o bucată de drum, atît cît putea să riște fără să intre în raza de observație a lui madam Holman, îmbărbătînd-o din cînd în cînd:

— Nu-ți fie teamă, Silla, doar n-o să-ți taie capul! Un oftat jalnic fu singurul ei răspuns.

Cînd dispăru după colț, Nikolai o apucă pe niște poteci cunoscute doar de pisicile ce se aciuiaseră pe șantiere și, cățărîndu-se pe o stivă de scînduri, o văzu coborînd în subsol, cu spatele încovoiat și pași mărunți. Cînd se întunecă de-a binelea, se întoarse însă în fața casei și stînd lîngă fereastră, o auzi plîngînd încet, după ce trecuse furtuna.

Madam Holman o luase la întrebări pe Silla și după un interogatoriu necruțător o făcuse

să mărturisească că se întîlnise cu Nikolai. Faptul că Silla, fiica ei, se întîlnea în ciuda tuturor opreliștilor cu acest vagabond sălbăticit și stricat, care nu avusese nici un pic de recunoștință pentru tot ce făcuse pentru el — asta avea s-o bage în mormînt! Și să nu-i spună nimeni că salariul de o săptămînă, cîștigat cu trudă de Holman, putea să dispară pur și simplu, ca aburul din oala cu apă fiartă! Un coate-goale care se plimbă alături de o pungă plină cu bani — e lesne de închipuit ce are să se întîmple. Diavolul de Nikolai a pîndit în ce zi primește Silla banii de cheltuială de la tatăl ei, și la momentul potrivit i-a șterpelit din buzunar.

În zadar o ținea Silla morțiș că Nikolai nici nu văzuse banii și că nici nu putea fi vorba „să fi luat măcar un șiling!“ Soarta lui Nikolai era pecetluită, căci madam Holman nu admitea să se poată spune că în casa ei se tăinuiesc anumite lucruri.

În ziua următoare se produse mare vîlvă la fierărie cînd apăru un polițist care îl arestă pe ucenicul Nikolai. Trebuia să-l ducă la poliție fiindcă sîmbătă seară îi furase unei tinere fete salariul pe o săptămînă al tatălui ei. După ce plecară însă, Anders Berg jură, zvîrlind cu ciocanul cel mare în nicovală, că Nikolai n-a putut să facă așa ceva. Ceilalți, Jan Petter, Katrinus, Bernt Johan Jakobsen și Petter Evansen, nici ei nu credeau. Dar ca să aducă pe urmele lui poliția într-un atelier onorabil — asta într-adevăr... ! Acum n-avea decît să caute de lucru în altă parte!

În primul moment Nikolai fu cuprins de o panică, o groază care îl paraliză, aşa cum se întîmplă cu toţi cei care fac cunoştinţă cu poliţia pentru prima oară. Sentimentul că avea conştiinţa curată îi insuflă puţin curaj, dar curînd fu din nou covîrşit de teamă. De atîtea ori îşi simţise conştiinţa curată, şi totuşi, în clipa încercării aceasta nu se dovedise un temei suficient pentru a obţine dreptate. Încrederea în dreptate era o plantă pe care madam Holman o călcase de prea multe ori în picioare, pentru ca ea să se fi putut dezvolta normal în cugetul lui Nikolai.

Pe baza experienţelor sale din trecut socoti deci că nu avea nimic mai bun de făcut decît să se descotorosească de însoţitorul său nedorit. Încercînd să se smucească din mîna acestuia, se pomeni însă cu încă un poliţist, de cealaltă parte. La interogatoriul inspectorului de poliţie răspunse cu îndărătnicie şi rea voinţă, iar privirea prea pătrunzătoare pentru vîrsta sa nu trezi nici ea simpatie.

Silla ? Nu s-a întîlnit sîmbătă cu nici o Silla ! Nici nu-i trecea prin gînd s-o trădeze, şi abia după ce fu pus faţă în faţă cu ea şi cu mama ei, şi află că Silla mărturisise, recunoscu şi el. Faptul că Silla susţinea în continuare, cu o voce plîngăreaţă, că el nu luase banii, nu dovedea nimic : ceea ce atîrnă mai greu în balanţă fură informaţiile căpătate la locuinţa sa, unde se făcu o percheziţie. Locuia împreună cu alţi trei ucenici în podul meşterului sticlar Olsen şi toţi trei declarară că în sîmbăta respectivă venise tîrziu acasă, pe cînd ei dormeau deja, iar duminică plecase dis-de-dimineaţă.

Explicaţia acuzatului că voise să mai caute odată jos, la şantier, banii pierduţi nu avu darul să inspire încredere. Mai mult decît atît nu se putu obţine de la el. Un pungaş tînăr şi îndărătnic ! Aşa suna şi aprecierea lui madam Holman care îl crescuse. Nikolai stătea cu şapca în mînă şi privea în pămînt. Avea obiceiul să-şi încrunte fruntea cînd îl frămînta ceva. Pe faţa aceasta lată cu trăsături grosolane, cu ochi cenuşii care uneori căpătau o expresie ciudată şi cu un vîrtej de păr de culoarea arămii — privirea ascuţită şi încărcată de experienţă îndelungată a inspectorului de poliţie recunoscu stigmatele răufăcătorului, care avea să dea şi în viitor de lucru poliţiei.

„Pentru a exclude posibilitatea unei înţelegeri cu ucenicii, împreună cu care locuieşte", dictă el procesul verbal, „şi avînd în vedere că acuzatul este suspect deoarece a încercat să fugă, iar în timpul interogatoriului a făcut declaraţii mincinoase şi nu a vrut să mărturisească — urmează a fi arestat preventiv, pînă la noi măsuri."

Auzind că e pus sub arest, Nikolai nu se mai putu stăpîni şi izbucni în plîns. Blestemul săracului este că pentru el nu există scăpare : cum face un pas greşit, îndată e înhăţat de guler ! Un taler pierdut, şi iată-l ajuns în faţa tribunalului.

Urmă un nou interogatoriu, apoi Nikolai fu eliberat din lipsă de dovezi. După ce porţile închisorii se închiseră în urma lui, se furişă

pe stradă, avînd sentimentul că toate ferestrele, de cele două părţi ale străzii, îl urmăreau cu ochi atenţi. Nu mai putea umbla acum cu capul sus, ca un om a cărui cinste e nepătată.

Cînd ajunse la locuinţa lui madam Olsen îşi găsi lucrurile împachetate în magazia de sub scară, şi i se spuse că patul său în camera din pod fusese ocupat de altul.

Nu ceru nici o explicaţie; tăcerea insistentă a femeii îl durea mai mult decît dacă ar fi ţipat şi s-ar fi plîns de „indivizii care i-au adus în casă percheziţii şi cercetări şi alte neplăceri". Iar acum trebuia să se ducă la fierărie şi să dea ochi cu meşterul Haegberg, cu Anders Berg, cu calfele şi ucenicii. Porni cu paşi nesiguri, oprindu-se în loc din cînd în cînd. Ce gîndea oare Anders Berg despre el? Se simţi cuprins de descurajare şi era să facă numaidecît cale întoarsă. Dar n-avea încotro, trebuia să privească lucrurile în faţă! Strînse din dinţi şi apoi începu să fluiere uşor. Cînd ajunse însă la gardul de scînduri înnegrite de funingine, ce împrejmuia fierăria, fluieratul i se opri în gîtlej şi în clipa cînd deschise uşa o sudoare rece îi ieşi din toţi porii.

Fără să spună nici o vorbă, se duse lîngă lada cu cărbuni şi începu să aşeze la o parte nişte drugi de fontă, care stăteau aruncaţi în dezordine. Nimeni nu-i dădu bună ziua şi nu-i adresă vreun cuvînt. Anders Berg ţinea o bucată de fier în foc şi după ce termină s-o ciocănească împreună cu altă calfă, se apropie de Nikolai şi-i spuse:

— Ştiam eu că ai să te întorci! Acum apucă-te de lucru, ia cheile astea şi vezi de le pileşte cum trebuie!

Aşa că Nikolai lucra acum din nou la una din menghine, mînuind cu mult zel pila groasă şi pila fină. Cuvintele lui Anders îi picuraseră ca un balsam pe inimă şi îl reabilitaseră oarecum în ochii întregii fierării; îi jură lui Anders Berg în sinea lui, prietenie şi devotament pînă la ultima suflare.

În atelierul cel mare al fierăriei ciocanele grele duduiau şi făceau să ţîşnească scîntei, ciocanele mai mici loveau şi pocneau, iar scrîşnetul şi fluieratul pilelor zgîriau auzul. Lucrul mergea ca pe roate şi Nikolai îşi dădea parcă pentru prima oară seama ce frumoasă era meseria de fierar. Pili floarea cheii, care ieşea din menghine, cu pila cea fină; pili apoi dinţii atît de precis şi de neted, ca şi cum ar fi fost vorba de o cheie delicată pentru un scrin, şi nu de o cheie mare, fără scobitură, pentru o poartă de scînduri. Acum era rîndul mînerului. Lucra cu pila mare, care scrîşnea aşa de tare, încît nici nu mai auzea ciocanul cel greu.

În fund, la nicovală, stătea o calfă şi făcea bolţuri, în timp ce unul dintre ucenici umfla foalele şi, din cînd în cînd, ridica bolţurile de jos. Vorbeau împreună şi rîdeau; cîte un cuvînt rostit mai tare ajungea pînă la Nikolai, fără ca el să-i dea atenţie. Abia cînd observă că ucenicul se strîmbă la el, îi veni în gînd că el ar putea fi subiectul lor de vorbă. Pila cea groasă, care făcea un zgomot asurzitor, începu să se mişte mai uşor în mîna lui,

și deodată fu numai ochi și urechi pentru ceea ce se petrecea în jur... Stăteau lîngă menghine și vorbeau împreună și-și făceau semne cu capul. Jan Petter umbla de la unul la altul și povestea ce spuseseră ceilalți. Nu era greu să-ți dai seama despre ce discutau, iar el, Nikolai, se găsea în mijlocul lor ca un animal sălbatec la care se zgîiau toți, mai rău încă, un hoț în stare să bage oricui mîna în buzunar. Nici unul dintre ucenici nu va mai primi să împartă camera cu el, își putea da seama de asta din privirile lor.

Asculta încordat, cu sentimentul că toți cei din atelier erau porniți să-l ucidă : unii îl băgaseră deja în menghină, dincolo îl turteau cu ciocanele ușoare, iar mai încolo îl zdrobeau cu ciocanele grele. Ghicea și înțelegea ce vorbeau după expresia și privirile lor.

— Ei, vezi tu, Mathias, auzi el o voce dinspre locul unde se făceau bolțurile, pe care calfa le aduna acum în buzunarul șorțului său de piele. Există munci mult mai ușoare decît să lucrezi într-o fierărie. Trebuie doar să știi cum să-ți folosești mîinile !

— Hi-hi-hi ! rîse băiatul.

— Sau mai bine fă-ți un clește cu care să poți scoate șilingii din buzunarele fetelor.

Nikolai auzea fiecare cuvînt și rîsetul nechezat care-l însoțea ; devenise îngrozitor de palid. Obrazul negru al calfei strălucea de satisfacție brutală și, cînd privirile lor se întîlniră, rînji disprețuitor. Puțin după aceea trecu pe lîngă Nikolai cu șorțul de piele plin de bolțuri. Privirile lor se întîlniră din nou, ochii

batjocoritori îl sfredeliră pînă în adîncul sufletului. Lui Nikolai i se așternu un văl de ceață pe ochi, și doborî calfa la pămînt cu-un pumn repezit în obraz, iar bolțurile se împrăștiară de jur împrejur. O clipă toți rămaseră uluiți, apoi se repeziră asupra lui. Nikolai lovea ca un turbat cu pila cea mare. Se simțea cuprins de o plăcere nebunească și voia să-i zdrobească pe toți, unul după altul, pînă ce vor recunoaște că au fost nedrepți cu el. Așteptați numai, abia începuse ! Ciocanul era pe buturugă...

Oamenii din fierărie însă nu aveau de gînd să aștepte și în momentul următor fu trîntit la pămînt, cu scîntei galbene și albastre scăpărîndu-i din ochi, iar deasupra lui se îngrămădiseră toți cîți putuseră găsi un locșor. Voiau să-l lege și să-l ducă la poliție — folosise unelte ca arme !

Deodată se simți apucat cu putere de gulerul hainei — și odată cu gulerul fu apucată și pielea —, tras în sus și, pe jumătate împins, pe jumătate atîrnat, se trezi scos afară pe ușa fierăriei.

Anders Berg își puse toată forța în joc ca să-l apere și acum îl ducea afară din curte, fără să-l elibereze din strînsoare. Așa se despărți el de fierărie.

— Am să vă spun o vorbă, explodă Anders Berg după ce atmosfera se mai liniștise puțin ; era încă roșu la față și striga tare, lovind fierul rece cu ciocanul — Nikolai a apucat-o pe un drum greșit, dar nu din vina lui !

Ciocanul își continuă cîntecul, lovind fierul.

În seara aceea Nikolai nici nu încercă să-și găsească o gazdă: purta urmele loviturilor pe față și pe tot trupul, îmbrăcămintea îi era murdărită și ruptă și întreaga lui înfățișare se afla într-o stare de plîns. Dar partea cea mai proastă era că, acum, după ce îl alungaseră din fierărie, intrase frica în el. Cînd se lăsă noaptea, se instală din nou în vechiul său adăpost de sub stivele de cherestea de pe șantier. Se întinse în careul în jurul căruia erau clădite în înălțime scîndurile, de unde putea privi sus, la stele. Lumea îi apărea acum nemaipomenit de caraghioasă.

Nikolai o apucase pe o cale greșită, asta era sigur. Nu se putea angaja în altă fierărie, căci toți breslașii se cunoșteau între ei. Și chiar la țăranul Hansen, cel cu bacul, la care găsise ceva de lucru după ce fusese dat afară și unde dormea în podul cu unelte, voia acum să știe în ce împrejurări își pierduse slujba. Avea dealtfel tot dreptul să întrebe.

Nikolai căută atunci de lucru în altă parte. Un vlăjgan voinic ca el putea doar să muncească, la fel ca oricare altul, pe chei, în port, pe vapoare, și să-și cîștige existența. Își făcu din nou curaj și o porni voios spre port, chiar dacă în ultimele zile stomacul nu-i era prea mulțumit cu ceea ce căpătase de lucru. Fu întîmpinat în chip prietenos și chiar cu oarecare admirație. Toți știau — după cum își dădu curînd seama — că avusese de-a face cu poliția și că fusese destul de șiret ca să scape din mîinile ei, deoarece nu existau dovezi în sarcina lui. Noutățile de acest fel se răspîndesc

ca focul și creează celui în cauză o aureolă, adesea nedorită. Cîtă vreme îl socotiră un pierde-vară sau un ucenic fugit de la fierărie ca să-și facă de cap cîteva zile, oamenii din port se arătară binevoitori și stăteau bucuroși de vorbă cu el. Cînd îl văzură însă, în mai multe rînduri, cărînd în spinare cîte un cufăr greu pe pasarela de debarcare a vasului, cu un pasager în urma lui și îndreptîndu-se apoi cu cărucioru spre hotel, atitudinea lor se schimbă. Avea număr de înregistrare ? Sau își închipuia poate că o să-l lase să le ia celorlalți pîinea de la gură ? Se știa doar prea bine cîte parale făcea !

O placă de hamal n-ar fi putut obține în nici un caz, asta era clar, așa că n-avea încotro și trebuia să lucreze cum putea. Stomacul își cerea drepturile și îl împingea să se zbată și să dea din coate, să lupte cu toate mijloacele pentru a putea supraviețui. Iar cînd era vorba să pună primul mîna pe un cufăr sau să obțină un cărucior, făcea pe surdul și ignora înjurăturile și amenințările ce i se adresau.

Pretutindeni erau zece oameni disponibili pentru aceeași treabă și în jurul fiecărui șiling se afla un zid sau un cerc ! Din cînd în cînd recurgeau la el, fiind singurul de meserie, cînd nu funcționa o broască, sau cînd ieșea o ușă din balamale, sau cînd aveau nevoie la repezeală de vreo lucrare de fierărie. Dar nu cîștiga mare lucru cu asta, adeseori doar un pahar de rachiu sau două, drept mulțumire.

Iarna era lungă şi grea şi uneori Nikolai suferea de foame şi de frig. Mai ales nopţile erau lungi. Ca să-i pară mai scurte, se obişnuise să bea rachiu în loc să mănînce de seară. Şi apoi trebuia să socotească unde era mai bine să încerce a doua zi : la spartul gheţii, la curăţatul zăpezii pe chei sau la căratul scîndurilor pe şantier. Avea nişte haine subţiri, cu mînecile rupte în coate, şi aşa, fără şapcă şi vînăt de frig, doar cu şalul îmbîcsit de funinginea fierăriei înfăşurat pînă sus pe urechi, alerga în port în fiecare dimineaţă să găsească ceva de lucru. Cu greu ai fi putut recunoaşte în el pe fostul ucenic fierar. De cîte ori întîlnea vreun ucenic al meşterului Haegberg, izbucnea într-un rîs batjocoritor. Îşi închipuiau poate că e silit să umble în zdrenţe ? Dar tocmai asta îi plăcea, aşa voia el să trăiască ! Să fie liber, să nu aibă pe cap nici meşter, nici calfă, să nu trebuiască să dea socoteală nimănui.

Împrejurimile fierăriei nu erau singurul loc de care se ţinea departe ; mai exista o parte de oraş pe care o ocolea cu tot atîta grijă — porţiunea instalaţiilor de pe chei unde se afla atelierul cioplitorului, pînă sus la piaţeta unde locuiau Holman-ii. Aşa cum stăteau lucrurile acum, nu mai dorea s-o întîlnească pe Silla. Vorbise ultima dată cu ea în ziua cînd îl dăduseră afară din fierărie, şi observase atunci cum se uita neliniştită şi cu teamă împrejur ; apoi voise să se oprească ba într-un loc, ba într-altul. Nu putea fi vorba de frică de părinţii ei ! Îşi dăduse deodată seama că îi era ruşine de oameni, nu voia s-o vadă stînd de vorbă cu el. Se despărţise atunci pe loc de ea şi nu mai vru s-o întîlnească. După aceea simţise de-a dreptul o satisfacţie, văzînd ce aer nefericit avea cînd o întîlnea din întîmplare şi cum căuta cu tot dinadinsul să-i arate că nu-i păsa de lume. Ce nevoie mai avea de el, doar nu putea să-i ofere nimic ! N-avea nici un rost să se întîlnească cu unul ca el.

*

Toţi cei ce umblă în haine subţiri şi găurite au un aliat de nădejde cînd apare soarele. El le încălzeşte spatele cînd se reazemă de zidurile însorite, pune totul în mişcare şi insuflă pretutindeni viaţă, iar stomacul nu mai trebuie să se frămînte cu gîndul la nesiguranţa prînzului. Nikolai avusese de lucru toată dimineaţa. Acum făcea pauză de prînz, se prăjea la soare şi căsca. Deodată se opri în mijlocul căscatului. Aceea de colo, fata aceea subţire, puţin adusă din spate, îmbrăcată cu o rochie spălăcită, care venea în fugă, cu o basma pe cap ca să se apere de soare, nu era alta decît Silla ! Îşi făcu loc printre coşurile cu peşte şi printre oamenii ce se îmbulzeau pe cheiul pescarilor. Cum alerga aşa, căutînd în dreapta şi în stînga, semăna cu o pasăre speriată ce-şi suceşte capul într-o parte şi într-alta. Îndată ce-l zări, începu să strige :

— Nikolai, Nikolai — Nikolai !, vocea i se înecă din cauza grabei, Nikolai, închipuie-ţi, mama mi-a desfăcut azi fusta cea veche albastră şi a găsit banii în tiv, cei doi taleri şi

măruntişul se opriseră acolo. Am venit într-un suflet să-ţi spun, îndată după ce i-am dus tatii de mîncare la atelier. Şi acum dau fuga la fierărie să le spun şi lor — să vadă cît de nedrept s-au purtat cu tine! Ai mai auzit aşa ceva! În tiv! Nu ştii cît sînt de bucuroasă! şi ochii îi străluceau într-adevăr de fericire. Poţi să-ţi închipui ce mutră a făcut mama!

— Dă-i complimente din partea mea şi spune-i că puţin îmi pasă! o întrerupse el cu amărăciune. Ea însă nu-l luă în seamă, voia să alerge la fierărie şi nu mai zăbovi nici o clipă. N-avea decît! De cînd Anders Berg îşi deschisese la Selvik o fierărie proprie, nu mai era nimeni la atelier de care să-i pese. Căci acum era un om liber! Stătea pe chei cu mîinile în buzunarele pantalonului şi privea la o căpăţînă de zahăr căzută în apă, pe care o mulţime de copii se străduiau s-o pescuiască, cu chiote şi strigăte. Căpăţîna de zahăr, pe jumătate topită, căzuse pe fundul apei verzui, prin care unduiau razele soarelui. Silla n-avea decît să încerce, dacă ţinea neapărat, să-l aducă înapoi la fierărie; din ziua cînd îl făcuseră hoţ, inima lui era plină de apă sărată, ca şi căpăţîna de zahăr — şi apoi, de ce să trudeşti ca un sclav cînd poţi fi propriul tău stăpîn!

— Hei, băieţi, ia să vă arăt eu cum să scoateţi căpăţîna de zahăr din apă! Dar de mîncat, să ştiţi că trebuie s-o mîncaţi singuri!

Cîrciuma lui madam Selvig de la capătul străzii, cu uşa ei verde şi cercevelele albe, fusese de-a lungul multor ani un refugiu zilnic

pentru cioplitorul Holman. În seara aceea nu mai părea încovoiat, ca de obicei, mîna care prinse clanţa era la fel de sigură, mersul, după ce îşi luă uneltele şi se apropie de tejgheaua cafenie, tot atît de apăsat — chiar dacă obrazul său arăta ceva mai aprins. Se bucura de încrederea lui madam Selvig, ceea ce îi îngăduise „să treacă în cont“ timp de ani de zile consumaţia zilnică, lucru de care consoarta sa atît de severă şi de corectă nu avea nici cea mai vagă bănuială, doar „Holman avea banii săi de buzunar săptămînali“!

Ca de obicei, sîmbăta seara Silla se plimba în faţa cîrciumii şi îl aştepta pe tatăl ei, purtînd coşul pe braţ. Acum era îmbrăcată mai cochet, cu o rochie de stambă în culori vesele şi o basma mică albă, legată la gît. Dar nici rochia asta nu-i şedea prea bine; înaltă şi slabă cum era, parcă atîrna pe ea fără nici o formă. La un moment dat i se păru că la capătul străzii îl zăreşte pe Nikolai. Şi în sîmbăta dinainte i se păruse că-l zărise. Nu mai vorbise cu el de la începutul verii, cînd încercase să-l convingă să se întoarcă la fierărie, iar el o repezise, vorbindu-i grosolan. Se grăbi să-l ajungă din urmă, convinsă că el era, apoi alergă pînă jos, la pod. La fel ca şi ultima oară însă, dispăruse fără urmă.

Dezamăgită, se întoarse la locul ei de aşteptare, cu ochii aţintiţi pe uşa verde a cîrciumii lui madam Selvig, unde la opt fix trebuia să apară tatăl ei. Se apropie de uşă, apoi trecu din nou mai departe. Începuse să-şi piardă răbdarea, fără îndoială că trecuse de mult de

opt. Unele prăvălii începeau deja să închidă şi dacă mai voia să facă tîrguieli în seara aceea, nu mai era timp de pierdut. În cele din urmă se hotărî să intre în cîrciumă şi să vadă dacă tatăl ei se mai afla acolo — poate că plecase în timp ce ea fusese pînă la pod. Nu se întîmplase încă niciodată să depăşească ora stabilită. O luă înapoi pe trotuar, cînd uşa verde se deschise brusc şi o fată pe jumătate îmbrăcată, cu capul gol, se repezi afară trîntind uşa din fugă. Un bărbat la fel de grăbit ieşi în urma ei, iar prin uşa rămasă acum deschisă se revărsă pe stradă o mulţime de oameni purtînd şepci sau cu capul gol.

Se întîmplase desigur ceva! Acum se deschise şi o fereastră sau, mai bine zis, fu împinsă în afară, astfel încît geamul căzu zăngănind pe stradă. Probabil că era vorba de vreun beţiv care-şi pierduse busola şi începuse să facă scandal, aşa că trebuia chemată poliţia în ajutor. Nu era pentru prima oară cînd asista la asemenea scene, destul de obişnuite, mai ales sîmbăta seară! Nu-şi făcea griji pentru tatăl ei, căci el nu se amesteca niciodată în asemenea treburi. De ce nu ieşea însă afară? Toţi clienţii erau acum pe stradă! Prin fereastra deschisă pătrunse în cîrciumă o rază slabă şi cenuşie de lumină. Chiar lîngă fereastră era masa la care obişnuia să şadă tatăl ei; se apropie şi aruncă o privire înăuntru printre glastrele de flori — cîteva muşcate şi hortensii aproape înăbuşite de emanaţiile din cîrciumă şi acoperite cu un strat murdar de grăsime.

Dar ce însemna asta? Omul acela care zăcea pe tejgheaua murdară, cu gulerul cămăşii desfăcut şi cu braţul atîrnînd în jos, acela era tatăl ei?

— Dacă am avea o lanţetă să-i luăm sînge! Iată că s-a mişcat — aduceţi repede o lanţetă!

Din învălmăşeala de glasuri de la uşă desprinse doar că unii nu voiau s-o lase înăuntru, iar alţii spuneau că e fiica lui Holman. Simţi apoi cum se prăbuşeşte într-o prăpastie, pe urmă îşi pierdu cunoştinţa. Mai tîrziu se trezi stînd lîngă tejghea, sprijinind capul şi umerii tatălui ei. Dacă îşi amintea că îl îmbrăţişase implorîndu-l să spună un cuvînt, acum însă nici nu mai horcăia. Îi puseseră sub cap un sul lat de pe o canapea şi apoi dăduseră la o parte măsurile de un sfert şi de un litru, paharele de rachiu, pîlniile de tablă şi sticlele de bere, ca să lase loc liber în jurul lui. Ochii săi larg deschişi erau holbaţi către tavanul de bîrne odinioară alb, iar obrazul îi era strîmbat într-o parte, ca şi cum tavanul murdar i-ar fi făcut o scîrbă nemaipomenită.

Lîngă uşă şedea un vlăjgan. Silla îl cunoştea: i se spunea „ursul cârciumii" — omul care, la ordinul jupînesei, dădea beţivii afară. Şedea mut pe bancă.

În cîrciumă se făcuse linişte. Se auzea picurînd din robinetul butoiului cu rachiu în cana pusă dedesubt, iar prin uşa întredeschisă a camerei din fund le zărea pe jupîneasă şi pe fiica ei, umblînd în vîrful picioarelor.

Intră apoi un tînăr cu ochelari pe nas. Puse repede cîteva întrebări şi îşi deschise servieta

cu instrumente pe tejghea, lîngă picioarele trupului inert. Îl ascultă cu şi fără stetoscop, clătinînd din cap, apoi luă un instrument de lăsat sînge şi suflecă mîneca de pe braţul ce atîrna de pe tejghea.

— Ţine-i te rog braţul ! zise el, aruncîndu-i o privire Sillei; credea că face parte dintre oamenii casei. Lanţeta înţepă, odată şi încă odată. Fata, cu obrazul livid, îl privi pe tînăr, implorîndu-l parcă să-i insufle tatălui ei o fărîmă de ceea ce se numeşte viaţă. Din venă se prelinse un lichid îngroşat, de culoare închisă. Tînărul îşi puse din nou urechea pe pieptul omului, îl pipăi — făcu o nouă încercare cu lanţeta. Apoi, luîndu-şi un aer superior şi ţuguindu-şi buzele, aşa cum îl vedea făcînd pe profesorul său, tînărul candidat în medicină se întoarse către cei din jur şi rosti verdictul :

— Mort de-a binelea ! Omul şi-a dat duhul — prea multă băutură ! La care Silla scoase un ţipăt şi se aruncă peste trupul tatălui ei.

— E cumva fiica lui ? întrebă candidatul. Îşi ţinea instrumentul în lumină şi îl curăţa cu grijă, îşi adună apoi toate lucrurile, pregătindu-se să plece ; în acelaşi timp o privea cu atenţie, pe deasupra ochelarilor, pe fată. Silla urla fără încetare, ca ieşită din minţi :

— Nu eşti mort, tată, nu-i aşa ? Tată, răspunde-mi ! Era o durere sălbatecă, ce nu ţinea seamă nici de ruşine nici de buna-cuviinţă şi tînărul medicinist îşi spunea că scene atît de neplăcute se petrec doar în cartierele de periferie. Îşi făcuse datoria şi se grăbi să plece.

În spatele fetei stătea un ucenic palid şi emoţionat, de vreo nouăsprezece, douăzeci de ani care încerca s-o liniştească. Îi pusese mîna pe umăr şi îi repeta mereu, cu o voce potolită, din respect faţă de mort : Silla ! Silla ! Nu m-auzi ? Sînt eu, Nikolai ! încercînd în acelaşi timp s-o ridice de pe trupul mortului.

Între timp poliţia o chestiona pe jupîneasă şi pe fiicele ei. Poliţistul îşi notă în amănunt împrejurările în care avusese loc decesul. Holman tocmai terminase obişnuita sa consumaţie, o sticlă de bere şi patru pahare de rachiu. Fata de la tejghea îl văzuse ridicînd deodată mîna şi crezuse că mai vrea un pahar de rachiu. Apoi alunecase încet de pe scaun, parcă ar fi fost beat. Niciodată însă, de cînd venea acolo, nu se îmbătase în aşa măsură încît să nu mai poată merge sau sta în picioare, în orice caz nu atîta timp cît putea să se sprijine de obiecte suficient de solide. Afirmaţia fu întărită în mod categoric de mai mulţi „stîlpi" ai localului — sau, după cum spunea raportul poliţiei — „de mai mulţi clienţi regulaţi ai localului de consumaţie, a căror mărturie poate fi considerată ca fiind absolut demnă de încredere".

O parte dintre aceste figuri încremenite, pe care evenimentul tragic le smulsese brusc din toropeala mohorîtă de sîmbătă seara, se îndepărtaseră, deja clătinîndu-se puţin pe picioare, de la locul întîmplării. Pe mese se mai aflau sticle cu pahare al căror conţinut nu fusese consumat în întregime.

— Ar mai putea să existe vreo altă cauză directă sau indirectă? La început jupîneasa șovăi să se gîndească la altă cauză. Oricît de neplăcut i-ar fi fost să supere un vechi client, în seara aceea fusese totuși nevoită să-i pună în vedere că pe viitor va trebui să-și plătească pe loc consumația. În cursul anilor, cînd băuse tot timpul pe credit în cîrciuma ei, contul lui crescuse în așa măsură, încît — văduvă cu două fiice — nu-și mai putea îngădui să continue în felul ăsta. În tot acest timp se abținuse să-i trimită socoteala acasă. O datorie nu poate să rămînă însă veșnic agățată în cui, poliția știe doar că așa merg lucrurile pe lume: ceea ce e drept pentru unul, trebuie să fie drept și pentru celălalt! Așa că ajunsese în situația de a-i pune în vedere o execuție forțată, oricît de neplăcut i-a fost — căci n-ar fi vrut cu nici un chip să facă presiuni asupra unui om atît de liniștit și de cumsecade!

Era timpul ca mortul să fie scos în sfîrșit din cîrciumă. „Ursul cîrciumii" adusese o targă, dar avea nevoie de cîțiva oameni ca să-l ajute. Era de asemenea nevoie de așternut și de o pătură, ca să pară că duc un bolnav pe targă — acoperită doar cu o pătură, ar fi atras îndată atenția pe stradă.

Madam Selvig și fiicele ei se străduiau acum în camera din fund să înjghebeze ceva dintr-o cuvertură verde de pat. Ținea la bunul renume al localului ei și se temea ca această întîmplare să nu-i dăuneze. Cîrciuma se umpluse de umbrele serii. Trupul greoi al lui Holman fu așezat pe targă, iar un băiat fu trimis înainte ca s-o pregătească pe madam Holman. Nu se grăbeau să plece, așteptînd să se mai întunece, pentru a nu stîrni curiozitatea trecătorilor.

Silla avea fața roșie și umflată de plîns, în afară de ea și de Nikolai nu se mai afla nimeni în încăpere. Nikolai se rezema în picioare de tejghea, iar Silla ședea încovoiată pe un scaun; se auzea bîzîind un țînțar sub perdeaua de la geam. În cele din urmă Nikolai rupse tăcerea.

— Era bun cu tine și cu mine — cînd avea prilejul! Silla nu răspunse nimic.

— Știi, seara aproape că nu-i venea să se întoarcă acasă! Acum a scăpat de asta — și nici de cîrciumă nu mai are nevoie!

— Tată, tată!, țipă deodată Silla, și urmă o nouă criză de plîns.

— Ascultă, Silla, zise el, căutînd să-și stăpînească emoția ce-i strîngea inima, acum că nu mai ai tată, să știi că poți conta pe mine ca să am grijă de tine, și știu ce înseamnă asta. Eu n-am avut niciodată tată, nu l-am văzut niciodată la față! Fiindcă nu mai aveți pe nimeni care să cioplească bușteni, am să mă întorc la meserie și am să devin fierar! Îți spun toate acestea ca să te gîndești mai tîrziu la vorbele mele!, adăugă el. Silla făcea impresia că nu-l aude. Am să merg acum în urma ta, pînă la colțul străzii. Acolo am să mă opresc și am să aștept pînă ce va fi dusă targa înăuntru — și peste noapte am să stau de veghe în fața casei! Ca să știi — în cazul cînd s-ar întîmpla ceva!

— Da, să stai lîngă casă, Nikolai ! murmură ea.

„Ursul cîrciumii" intră însoţit de doi oameni, luară targa şi coborîră cu ea pe scară, făcîndu-şi loc printre curioşii care se adunaseră pe trotuar. Apoi o luară în sus pe stradă : în frunte mortul, purtat de vlăjgan şi de cei doi oameni, iar în urmă Silla şi Nikolai. Ajunşi la locul unde trebuiau să se despartă, Nikolai îi dădu coşul pe care-l uitase lîngă tejghea şi rămase locului, privind în urma lor.

*

Ce se întîmplă cu progenitura fără părinţi de la periferiile oraşelor, pe care nimeni n-o ia în seamă şi de care nimeni nu se ocupă ? Care se înmulţeşte asemenea icrelor şi plevuşcăi ce mişună în apă în jurul stîlpilor de pod, şi din care cu timpul se fac peşti mari, bărbaţi şi femei ?

Încă din anii cei mai fragezi se abat asupra copiilor bolile, măturîndu-i ca o mătură uriaşă ; pe cei rămaşi îi înghit porturile, îi absoarbe strada cu viaţa ei uşuratecă, transformîndu-i în prostituate şi pungaşi. Apoi sînt preluaţi de instituţiile de reeducare, de poliţie,, închisori şi temniţe. În ultima vreme însă, unii ajung şi în braţele muncii — porţile fabricilor le sînt larg deschise.

Persoanele chinuite din cînd în cînd de remuşcări în legătură cu soarta acestor fiinţe, de a căror existenţă se simt întrucîtva răspunzătoare, pot respira uşurate. Răspunderea lor s-a redus în măsura în care există acum posi-

bilităţi ca ele să devină verigi utile în lanţul continuu al muncii, întreaga problemă căpătînd deci o bază morală.

Astfel, în halele marii fabrici a firmei Wejergang se aflau adunate o seamă de fete provenind din cartierele mărginaşe ale oraşului, care supravegheau suveicile, mosoarele şi sulurile ce se învîrteau zumzăind : Lena-suedeza, Stina şi Kristofa, Kalla, Josefa, Gunda, şi cum le-o mai fi chemînd pe toate. Dacă ar fi fost întrebate despre părinţi, poate că unele n-ar fi fost în stare să dea răspunsuri precise.

Sus, în sală, discuţiile nu conteneau niciodată, iar cînd apărea vreun supraveghetor erau duse mai departe din priviri, cu gesturi şi semne din cap. De obicei însă, îşi povesteau micile lor noutăţi cu glas tare şi, de cîte ori era posibil, îşi vorbeau faţă-n faţă, căci cuvintele le erau acoperite de duduitul maşinilor, de zgomotul curelelor de transmisie ce transportau forţa necesară în toate secţiile. Scîndurile podelei se cutremurau de vibraţiile uzinei principale, aflate dedesubtul halei celei mari, iar afară, în lumina soarelui, căderea de apă se prăvălea cu tunet peste uriaşa roată, îngropînd-o sub puhoiul ei strălucitor.

Cele mai multe dintre ele erau nişte fetişcane zvăpăiate, de şaisprezece, şaptesprezece pînă la douăzeci de ani, începătoare fără experienţă, care abia trebuia să capete îndemînarea necesară. Fata cea slăbuţă, cu părul negru şi pistrui, cu ghetele scîlciate, fără tocuri şi cu pata mare de parafină pe fustă, care tuşea şi întreba, şi iar întreba şi tuşea, în timp ce

ochii ei mici şi negri îi ieşeau parcă din orbite, rotindu-se ca două bile de foc, iar pieptul ei slab şi plat se agita, sforţîndu-se să se facă auzită era Silla Holman. Şedea în rînd cu fetele cele mai tinere, degetele îi alergau printre suveici, şi din cînd în cînd îşi ridica privirea ca o pasăre speriată.

Fetele se certau de zor din cauza jachetei celei noi a Josefei, garnisită cu şnur. Pe cine voia ea să păcălească, cum că i-a dat banii mama ei vitregă ? Ei, să creadă asta cine-o vrea — în orice caz Gunda şi Jakobine nu erau aşa de proaste. Apoi Kristofa povestise despre aventura ei ciudată de duminica trecută — întotdeauna i se întîmplau lucruri ciudate şi nemaipomenit de interesante, chiar dacă nu erau cu totul adevărate, rolul principal deţinîndu-l doamne şi domni din societatea înaltă şi la care ea fusese întîmplător martoră. Iar acum discuţiile se învîrteau în jurul unor lucruri atît de amuzante, încît Silla ciuli amîndouă urechile. Duminică seară urma să aibă loc la Lettvinten o seară de dans, şi fetele începură să vorbească de şaluri, panglici şi alte podoabe, pe care unele le posedau, iar celelalte trebuia să le împrumute — despre cei mai buni dansatori şi cei mai galanţi băieţi. Kristofa aflase că orchestra avea să fie compusă dintr-un violonist şi un clarinetist, şi că vor veni atît studenţi cît şi oameni obişnuiţi şi timonieri.

Trecură prin hală cîţiva străini, care vizitau fabrica. Se opriră cîteva clipe şi puseră întrebări căutînd să obţină informaţii precise.

Iar tinerele lucrătoare erau acum atît de cufundate în munca lor, încît parcă nici n-ar fi avut altceva în minte decît suveicile cu fire. Lumina dimineţii pătrundea prin ferestrele mari de lîngă plafon, răspîndind o atmosferă de toropeală peste oameni, maşini şi baloturi. Era aproape de amiază. Ultima oră părea cea mai lungă şi mai monotonă. Mirosul de ulei şi căldura emanate de maşini deveneau tot mai apăsătoare şi înăbuşitoare. În sfîrşit, se auzi clopotul ! Şi ca prin farmec fetele se treziră din letargia lor şi se înghesuiră îmbulzindu-se în jos, pe scară, purtînd şorţuri viu colorate şi avînd în mîini cutiile cu mîncarea de amiază, basmale legate sub bărbie şi altă basma încrucişată peste piept şi legată la spate. Ce plăcere să respiri aerul curat de primăvară ! Încălzită şi însetată, Silla desprinse o bucată de zăpadă îngheţată de pe un gard şi muşcă din ea, dar mintea îi era ocupată de minunăţiile pe care i le povestise Kristofa despre balul de la Lettvinten. Se plimba braţ la braţ cu tovarăşele ei într-un şir lung. Pe drumul dinspre fabrică era un furnicar de oameni ; ceva mai la vale drumul se lărgea, avînd şi trotuar pe margine.

— Ia te uită, Kristofa ! Wejergang s-a întors iar din Anglia ! Fetele îşi dădeau coate, foarte interesate. Are un costum nou de primăvară, unul cafeniu deschis !

— Ah, dragă, l-am văzut încă ieri, cînd venea de la vapor — era împreună cu o mulţime de englezi. Toţi erau îmbrăcaţi în haine cafenii, am numărat exact şapte nuanţe ! Tot Jo-

sefa era aceea care nu-și putea ține gura ; lucrase un timp ca vînzătoare într-un magazin de mode.

— Trebuie să aibă grijă să nu se murdărească de ulei ! chicoti altă fată.

— E grozav de drăguț ! Vezi ce sus își ține nasul — o, și ce batistă frumoasă roșie de mătase are în buzunarul de sus ! îi șopti Kristofa Sillei.

Șirul de fete se lipi de gard, dar tînărul trecu indiferent prin fața lor, cu capul sus, fredonînd încet și învîrtindu-și bastonul. Se holbară la el, cu o privire prostească, plină de respect, aruncîndu-și totodată cîte o ochire una alteia. Tînărul dispăru în șuvoiul de oameni, care se dădea în lături în fața sa.

— Poartă părul dat peste cap ! Are o pălărie ca o oală ! Să nu-l sufle vîntul mai tare că-l răstoarnă, de slab ce e — leit fiul lui tătăl său ! Și ce baston elegant are ! Toate își întorseseră capul după el.

— Nu e chiar așa cum pare ; aici, în fața oamenilor de la fabrică, trebuie să se țină țeapăn ca un băț, înțelegi ? Dar Johanne Sjöberg, aia care îndrugă puțin pe franțuzește, l-a recunoscut la balul mascat de la bîlciul anual, mi-a povestit chiar ea.

— Dragă, zise Jakobine, vin atîția oameni bine la bal ! Și tu care crezi că dansezi cu un oarecare, te pomenești că ai dansat cu fiul celui mai mare bogătaș din oraș ! Dacă însă ești puțin mai atentă, îți poți da seama după felul cum dansează, după ceasul de buzunar

sau după gulerul cămășii — și după tutunul fin pe care îl mestecă.

— Ai văzut ce privire ne-a aruncat ? șopti Kristofa agitată.

— Da, mă cunoaște doar !, zise Silla simțindu-se cam intimidată pentru că o privise așa de insistent. Fetele izbucniră în rîs.

— Cioara cea mică și neagră vrea și ea să croncănească ?

Cioara mică se făcuse roșie ca focul, dar nu răspunse nimic. Știa că o cunoaște, cînd se dusese cu mama ei la consulul general ca să-l roage s-o primească la lucru în fabrică era și el în birou.

Un grup numeros de lucrătoare de la altă fabrică se amestecă în grupul lor, apoi se împrăștiară toate pe străzi și ulițe încrucișate, înspre cartierul sărăcimii, așezat mai la vale — pătrunzînd prin coridoare și pe scări înguste, în casele de lemn cafenii, roșii, albe și cenușii, cu acoperișul de țiglă sau de ardezie, și în case noi încă neterminate. Silla se opri lîngă un gard de scînduri putrede, din care ieșeau capetele ruginite ale cuielor strîmbe. Pe sub ușa de la intrare țîșnea din cînd în cînd un șuvoi de apă murdară care se scurgea în șanțul din uliță. Se opri o clipă locului, auzind-o pe mama ei cum își exprima indignarea de rigoare, cu glasul ei poruncitor și tăios.

Deschise ușa încet și cu teamă ; înăuntru se afla servitoarea lui madam Andersen cu fața roșie ca focul și înăbușindu-se de furie, în timp ce madam Holman stătea cu fusta suflecată și picioarele îndepărtate peste canalul de

scurgere, clătind şi storcînd rufe. Lucra cu chibzuială şi fără grabă, iar ochii ei cenuşii nu trădau nici o iritare.

— Madam Andersen ar trebui să ştie că nu pot spăla într-o singură săptămînă rufe purtate atît de mult ! Poţi să-i spui asta din partea mea, împreună cu complimentele mele. Nici măcar eu, o femeie săracă, nu mi-aş da vreodată lucrurile la spălat în aşa hal de rupte şi murdare, şi pot să spun că cumătra Nilsen de alături, ca şi ceilalţi vecini din casă, au rămas cu gura căscată cînd au văzut ce fel de rufe poartă bărbatul şi copiii unei femei care îşi spune „comerciantă" ! Nu, n-am nevoie de explicaţiile tale, fetiţo — dacă spun eu ceva, aşa este ! Şi ciorapii ! Să nu mai vorbim de ei : găurile din călcîi erau cusute cu sfoară, încît mi-era ruşine să stau cu aşa ceva în mînă şi să spăl ! Oamenii ăştia ştiu să facă pe grozavii — dar rufele lor îi arată cine sînt !

Se întoarse apoi cu acelaşi elan nimicitor către fiica ei :

— Dacă ai venit ceva mai devreme, Silla, ai fi putut să-mi dai o mînă de ajutor ! Dar nu face nimic, cu cît mai repede o să mă bage în mormînt munca asta, cu atît mai bine ! Tot nu mai am nici un chef de viaţă, de cînd m-a părăsit tatăl tău !

— O să-ţi ajut la stors, mamă !

— Acum cînd am terminat ? Foarte mulţumesc ! Puteai să ai însă mai multă grijă şi să te grăbeşti să vii acasă ca să-i ajuţi mamei tale, care a muncit din greu toată dimineaţa, în timp ce tu ai stat la fabrică !

— Mulţumesc pentru discurs, madam Holman ! Servitoarea lui madam Andersen îşi căpătase în sfîrşit glasul. Cred însă că pe viitor n-o să mai ai nevoie să te oboseşti cu rufele noastre, sînt prea neînsemnate pentru asemenea discursuri răsunătoare ! Dădu bună ziua şi în timp ce dispărea prin uşă adăugă repede : De ar avea leşia cu care speli rufele pe jumătate atîta sodă cît ai dumneata pe limbă !

Aceasta era trăsătura cea mai evidentă a caracterului lui madam Holman, şi cu care se mîndrea — că era însetată de dreptate... în ceea ce-i privea pe ceilalţi ! Cînd se întîmpla însă ca dreptatea să se întoarcă uneori şi împotriva ei, atunci lucrurile se schimbau. Fiind ea însăşi judecătorul şi judecatul, se afla în situaţia avantajoasă de a putea aplica legea, la fel ca şi excepţia.

Fiecare om are o perioadă de strălucire în viaţă, dar existenţa cioplitorului Holman căpătase importanţă pentru ceilalţi — şi poate chiar pentru madam Holman — abia după ce ieşise din scenă. Pe lîngă faptul că gospodăria familiei nu mai beneficia de salariul lui săptămînal, la înrăutăţirea situaţiei lui madam Holman contribuia şi datoria pe care răposatul ei bărbat o lăsase la cîrciuma lui madam Selvig. Că datoria asta, care apăruse ca un strigoi în faţa ei, putea să fie reală, asta nu voia să-i intre lui madam Holman cu nici un chip în cap. Holman avusese doar banii săi de buzunar, pe care şi-i oprea în fiecare săptămînă.

Madam Holman rosti multe cuvinte amare cînd se văzu pusă în situaţia de a suferi mi-

zerie sau de a căuta de lucru. În gospodăria ei știuse să administreze cu strictețe venitul soțului ; în plus, mai avea timp să controleze și să facă recomandări și altor gospodării. În toți acești ani stătuse, cum s-ar spune, pe capra trăsurii și ținuse hățurile în mînă. Acum însă venise din păcate ziua cînd trebuia să se dea jos de pe capră și să tragă ea însăși — iar asta socotea că nu era o treabă pentru ea. În această situație critică, madam Holman ajunse la concluzia că, deoarece trebuia să ia o inițiativă, acum era momentul fără însă să precizeze cine anume avea s-o facă.

Se folosi deci de faptul că-l cunoștea pe consulul general Wejergang ca să-l roage s-o angajeze pe fiica ei Silla la fabrică. Nu putea s-o lase să stea degeaba, și în orice caz avea să-i înlocuiască o parte din salariul săptămînal al soțului ei. Ea însăși stătea acasă, ținea în ordine gospodăria, spăla și cîrpea rufe cînd se întîmpla să i le aducă cineva — nimeni nu putea spune deci despre madam Holman că nu înțelege să-și facă datoria în vremuri grele. Și această datorie și-o făcea în toate privințele, interzicîndu-i de exemplu Sillei cu strictețe să se plimbe în timpul ei liber, căci asta reprezenta o primejdie pentru tineret. Să stai toată seara să cîrpești, să țeși, să repari — ce putea fi mai potrivit pentru a te obișnui să înduri greutățile vieții !

Dar tocmai seara, cînd Silla stătea lîngă lampa mică cu parafină și cosea, repara și cîrpea, îi umblau prin cap cele mai nebunești închipuiri despre baluri și distracții, și tot ceea ce Kristofa și celelalte prietene povesteau în timpul zilei se transforma atunci în aventuri proprii. În timp ce madam Holman împletea, baloane de săpun strălucitoare se ridicau și plesneau chiar sub nasul ei, unul mai minunat decît celălalt. Ea însă nu vedea nimic, se întreba doar uneori ce era de zîmbit sau de rîs cînd cîrpești un ciorap.

*

Jos, la fierăria lui Haegberg, se părea că nu numai lunea, dar și marțea devenise „zi după chef". Focul era stins și tot atelierul era pustiu, în afară de un singur suflet. În fața ușii erau aruncate o mulțime de furci, spate și drugi, pe care le aduseseră lucrătorii de la șoseaua din noul port și care așteptau să fie ascuțite. Haegberg alerga furios de jur împrejur, cu șorțul de piele aruncat peste umăr. Nu mai existau calfe și ucenici de treabă ! Dar o să-i dea afară pe toți, unul după altul, să nu-l cheme pe el Haegberg dacă n-o s-o facă ! E adevărat că unul dintre ei se afla acolo și pilea de zor, deși degetele îi erau numai răni. Fusese și cu o zi înainte acolo și toată ziua de sărbătoare a sfîntului Ioan pilise la piesa cu care urma să-și cîștige carnetul de calfă. Dar așa se întîmplă : unul nu se gîndește decît la petreceri, iar altul adună cu zgîrcenie șiling cu șiling, de și-ar da și sufletul pentru un ban ! Un muncitor bun, fără îndoială ! Și dacă n-ar fi avut povestea aceea cu poliția — ah, dar nu ! Fusese doar eliberat

— deci era în regulă ! Cel în cauză era Nikolai, care se întorsese la fierăria lui Haegberg pentru a-şi termina anii de ucenicie.

Ei, în sfîrşit ! Iată că două calfe se îndreptau agale spre fierărie. Haegberg se întoarse, făcîndu-se că nu-i vede. Dacă stăteai să te gîndeşti, nu era acum momentul să-ţi concediezi oamenii. Se duse şi luă el însuşi un drug de fier din foc, şi cînd cei doi păcătoşi intrară în atelier, îl văzură stînd la nicovală, înalt, uscăţiv, voinic şi cu părul sur, lovind cu ciocanul de ieşeau scîntei. Această muncă ce nu se cuvenea s-o facă un meşter, vorbea de la sine, mai limpede decît cele mai aspre mustrări. Cînd aruncă apoi la o parte drugul de fier, fără nici o vorbă, şi începu să ascută o furcă, atmosfera din fierărie deveni apăsătoare.

În cursul dimineţii începură să apară şi ceilalţi, cu ochii ieşiţi din orbite, cu tîmplele zvîcnind şi cu feţe livide, nedormite, unul dintre ei avînd un ochi umflat, iar altul un plasture aplicat pe nas. Erau răguşiţi şi fiecare se duse în tăcere la munca sa. Trebuiau să dea zor, ca să termine lucrul rămas în urmă. Se munci fără pauză pînă după-amiază şi în tot acest timp nu se auzi nici un cuvînt. Acum cele mai multe unelte erau reparate şi Haegberg părăsi fierăria, plecînd după treburi în oraş.

Oamenii continuau să lucreze, asudaţi, şi — fie că munca constituia cel mai bun remediu împotriva exceselor din ziua dinainte, sau că toţi respirau uşuraţi după plecarea meşte-

rului — deodată unul dintre ei începu să cînte cu glas tare. Cîţiva căscară şi îşi întinseră mădularele de plăcere, aducîndu-şi aminte de întîmplările vesele din ziua trecută, apoi începură să discute despre aceste întîmplări.

Nikolai lucra însă mai departe, fără să le dea nici o atenţie. Pe el îl interesa mai mult să potrivească bine găurile de cuie în balamaua piesei sale de calfă, decît toată petrecerea lor de Sînziene, şi dacă se ţinea serios de treabă putea să termine piesa pînă la sfîrşitul lunii. Ciocanul uşor, de bătut cuie, acoperea pălăvrăgelile lor despre butoaiele de smoală, grămezile de lemne şi pereţii vechi de case pe care le puseseră pe foc, şi despre petrecerile şi beţiile unde cheltuiseră pînă la ultimul şiling, chiar aşa. Ciocănea într-una, fără să audă nimic.

Jan Petter plecase cu vaporul pe una din insulele din golf şi văzuse arzînd pe munţi atîtea focuri de Sînziene, încît nici nu putuse să le numere.

— Desigur, e greu să numeri după ce bei ! Din nou dudui ciocanul.

Unul dintre ei se întinse, căscînd.

— Sus, pe muntele Grefsen, punciul curgea gratis ; fiul lui Wejergang le dăduse fetelor de la fabrică o barcă veche de pe lacul Maridal şi o jumătate de butoi de smoală. Toată noaptea s-a auzit strigînd cucul şi a fost mare tămbălău — cînd a coborît apoi în vale nu prea era sigur pe picioare — se făcuse de opt. Ciocanul nu mai pocnea acum pe nicovală.

Fiul lui Wejergang — fetele de la fabrica lui Wejergang! Nikolai se simţi neliniştit şi nu ştia ce să facă; din cînd în cînd îi arunca pe furiş cîte o privire celui ce povestea. În cele din urmă, se curăţă de funingine şi dispăru din atelier.

Silla fusese ca de obicei la ferma de lapte ca să ia laptele muls proaspăt, cînd Nikolai îi ieşi în cale, lîngă fierăstrău. Îi spuse că trecuse din întîmplare şi o văzuse intrînd, dar ea ştia prea bine că venise dinadins ca s-o întîlnească.

— Ah, Nikolai, n-ai să crezi ce bine m-am distrat de Sînziene îi zise ea, dîndu-i oala cu lapte s-o ţină. În viaţa mea n-am petrecut aşa de bine!

— Sus pe muntele Grefsen?

— De unde ştii, spune, de unde ştii?

— Eu? Ah, unul dintre lucrătorii de la fierărie a fost şi el acolo. Dar nu înţeleg cum ai reuşit să scapi de acasă ca să te duci la petrecere!

— Nu, poţi să-ţi închipui că n-a fost prea uşor! Privi în jur şi-i şopti cu grijă: Mama crede că m-am răsucit toată noaptea în pat, de pe o parte pe alta. S-a dus la mătuşa, la Asker, ca să mănînce cu ea de sfîntul Ioan, iar pe mine m-a lăsat acasă să calc rufe. Cînd s-a făcut însă ora nouă, am şters-o de acasă. S-o fi auzit cum mă certa ieri dimineaţă, pentru că m-a găsit încă în pat cînd s-a întors. Ştii că mi s-a făcut cinste cu punci?

— Cine ţi-a făcut cinste?

— Da, închipuie-ţi, Nikolai! Dar să nu povesteşti mai departe! O anume persoană ne-a invitat.

— Aşa-a?

— A venit acolo sus să vadă ca nu cumva să se aprindă focurile prea aproape de pădure. Da, trebuie să-ţi spun, Nikolai, că nimeni altul decît tînărul domn Wejergang ne-a tratat cu punci! La tatăl său acasă era masă mare, şi la douăsprezece punct vroiau să vadă de pe scara casei focurile aprinse.

— Şi atunci v-a dat punci? Şi ţie?

— Tocmai mie! „Aceleia cu ochii negri“, a strigat el.

— A mai stat cumva şi altă dată de vorbă cu tine?

— O da, ştie prea bine că mă cheamă Silla! Îl întîlnesc acum aproape în fiecare zi. Nikolai făcu un gest ca şi cum ar fi zvîrlit cu ciocanul într-o parte.

— Ia te uită!

— Sîmbăta trecută, cînd îmi calculase la birou o coroană în plus, mi-a spus că pot s-o păstrez şi să-mi cumpăr prăjituri cu ea.

— Ei, ei, zău aşa! Va să zică e tare binevoitor! Nikolai rosti cuvintele pe un ton care se voia vesel. Şi bucătăreasa e tare binevoitoare cînd hrăneşte gîsca cu gînd s-o îngraşe pentru tăiere!

Se ţinea cu braţul de stîlpul gardului şi o privi cîtva timp în tăcere; se făcuse mai drăguţă, mai gingaşă şi mai crescuse puţin de cînd o văzuse ultima oară.

— O fată tînără care nici măcar nu știe cît e de drăguță !

Silla strînse din buze, ca și cum n-ar fi fost de acord.

— O tratezi cu o prăjitură, îi dăruiești o basma, mai glumești puțin cu ea — și îndată întinde gîtul și cade în cursă. Credeam, Silla, că ești în stare să înțelegi atîta lucru. N-ai decît să privești în jurul tău ! Cîte din fetele astea vor ajunge să devină soțiile unor muncitori cinstiți ? Dansezi de cîteva ori cu ele și apoi s-a zis ! Și cu tine tot atît de drăguț o să se poarte, Silla ! Wejergang a pus desigur ochii pe tine, nemernicul !. Numai să nu pun și eu ochii pe el ! Se făcuse deodată palid și avea un aer furios.

— Ce-i cu tine, Nikolai, ai înnebunit de-a binelea !

— Se prea poate să fiu nebun ! Toată luna am pilit și migălit la piesa mea pentru carnetul de calfă și te-am lăsat să umbli singură printre lupi. Dar de cînd m-am născut îmi merg toate pe dos ! Ca de obicei, cînd Nikolai o apuca pe struna asta, Silla se simți descurajată și amărîtă, încovoindu-se puțin din spate, își pironi privirea în pămînt.

— Noi doi, Silla, continuă el în cele din urmă, privind-o drept în față cu un aer hotărît, deși vocea îi cam tremura, noi doi doar am crescut împreună. Și cum s-a întîmplat, mie mi-a mers din ce în ce mai rău, deși aveam destulă putere. Tu însă erai slabă și ai fost nevoită să umbli mereu cu minciuni și înșelăciuni, strecurîndu-te ca o pisică. Și — eu mă

gîndeam că noi doi care am ținut întotdeauna unul la altul — și eu n-am avut pe nimeni pe lume în care să pot avea încredere, asta știi tu, și nici tu n-ai avut pe nimeni, Silla ! că vom rămîne împreună, și dacă și tu gîndești la fel, atunci...

Strîngea cu mîinile lui mari stîlpul gardului, ca și cum ar fi vrut să-l preseze cu toată forța trupului său scund așteptînd să-i dea răspunsul. O privi cum stătea încovoiată, dar ea nu ridică ochii. Nikolai respiră adînc, simțea că trebuie să vorbească mai departe.

— Am adunat cîțiva șilingi și nu mi-am îngăduit nici o plăcere, am tot pilit la piesa mea de calfă și după ce voi căpăta carnetul și va mai trece un an și o să mai economisesc cîte ceva — am să reușesc poate să te scot din fabrica aia nenorocită și din mizeria de acasă de la tine, ca să devii o nevastă de fierar cumsecade, Silla ! Căci eu am vegheat asupra ta de cînd te-ai născut — o știi prea bine, și crede-mă că am să mă străduiesc să-ți fac o viață cît mai bună. Unul ca mine, care n-a avut nici mamă, nici tată — și de cînd am avut de-a face și cu poliția, nici cu camarazii de lucru nu mă mai împac ! Ce grozavă nevastă de fierar ai putea să devii, Silla ! Cine mai are ochi ca ai tăi, ca niște cărbuni din care ies scîntei — tocmai bine se potrivesc cu un fierar ! Și ce bucurie cînd ajung seara acasă să zăresc prin ușa camerei căpșorul tău drăguț cu părul negru ! Tot restul, viața de cîine care mi-a fost dat s-o duc, și chiar mai rău, căci au vrut să mă facă și hoț — toate

astea ar fi uitate şi n-ar mai exista decît bucuria de a fi împreună cu tine. Iar tu vei fi la casa ta, stăpînă în propria ta gospodărie, ceea ce înseamnă cu totul altceva decît să umbli pe la baluri cu domnişori spilcuiţi şi marinari, care să te înghesuie în colţuri. Ultimele cuvinte pe care le rostise cu multă căldură mai bine le-ar fi înghiţit ; căci Silla care-l ascultase pînă atunci, înduioşată şi emoţionată, cu ochii plini de lacrimi, se răzvrăti deodată împotriva acestor acuzaţii.

— Ai vrea să-mi răpeşti şi cea mai mică plăcere, Nikolai ! Nu trebuie să văd pe nimeni, să nu mă duc nicăieri, asta e ! N-am voie să dansez, trebuie să rămîn toată viaţa ca o pasăre caraghioasă, care mai întîi stă în colivie la mama şi apoi la... Cuvintele i se împiedicară şi începu să plîngă. Asta numeşti tu viaţă bună, pe care mi-o pregăteşti, Nikolai ? Vrei s-ajung să-mi fie frică şi de tine ?

— Să-ţi fie frică — de mine, Silla ?

— Destul că toată lumea mă priveşte ca pe un copil pe care mamă-sa îl duce de mînă ! Şi acum vrei să-i iei tu locul, Nikolai ! Foarte bine, foarte bine — ţineţi-mă sub cheie ! Da, tu şi mama — la urma urmei, fiecare din voi urmăreşte acelaşi lucru : cum să mă ţină mai bine în laţ ! Dar bagă de seamă, Nikolai ! Se aşeză şi începu să plîngă cu hohote, copleşită de neputinţa ei.

— Bine, bine, nu mai plînge, n-am să-ţi mai spun nimic. Se vor găsi alţii să te consoleze deocamdată !, adăugă el cu un aer întunecat.

Silla sări deodată în picioare, se apropie de el şi îi puse afectuos braţul pe umăr :

— Ştii doar prea bine, Nikolai, că vreau să mă mărit cu tine ! zise ea privindu-l adînc în ochi ; obrazul ei plin de pistrui, cu ochii negri, era încă ud de lacrimi.

— Păi dacă e aşa, Silla, atunci ai să vezi ce sînt în stare să fac pentru tine !

— Dar, Nikolai, mi-e aşa de teamă că mama ar putea să descopere într-o zi că ne întîlnim din cînd în cînd ; mă priveşte aşa de bănuitor de cîte ori mă duc la cumpărături, întotdeauna i se pare că stau prea mult. Dar crede-mă, cînd stau seara la masă şi ţes şi cîrpesc, îmi închipui uneori că într-o zi ai putea să ajungi ca proprietarul fierăriei Haegberg şi atunci ai veni la noi, un domn bogat şi elegant, aşa că mama ar fi nevoită să te accepte.

— Aşa te gîndeşti, Silla ? Bine, atunci am să vin ! N-o să aibă încotro şi o să înghită în sec cînd am să mă înfăţişez cu carnetul de calfă şi cu meseria mea cinstită.

Ce se întîmplase oare în această seară luminoasă de vară, cînd apa curgea sălbatec pe sub pod, copacii se umpleau de sevă şi frunzuliţele stăteau gata să izbucnească din muguri, iar ferestrele se aprindeau ici şi colo sub razele soarelui ce apunea. Oare era beat, sau mai rămăsese în aer beţia aceea stranie a nopţii de Sînziene ? Nikolai rămase locului, privind în urma Sillei cum se grăbea să ajungă acasă, ţinînd în mîini oala cu lapte, puţin adusă din spate : o văzu întorcîndu-se încă o dată spre el, înainte de a dispărea la capătul străzii.

*

Exista totuşi o ordine în lume! Cînd se gîndea mai bine, îşi dădea seama că nu e chiar atît de sucită lumea, chiar dacă din cînd în cînd se mai întîmpla să meargă cîte ceva pe dos: şi de aceea — da, de aceea trebuia să fii puternic şi priceput ca să aduci lucrurile din nou pe calea cea bună. Da, lumea era bine orînduită! Îţi dai seama de asta cînd te afli de cealaltă parte, şi de aceea trebuie să existe poliţie şi meşteri şi ordine în toate lucrurile, pentru ca treaba să meargă bine.

În timp ce nituia la fierărie, Nikolai îşi torcea mai departe gîndurile. Obţinuse acum şi carnetul de calfă şi totul îi apărea într-o lumină trandafirie. Da, el şi lumea erau pe cale să se împace, se putea citi acest lucru pe faţa lui lată şi luminoasă. Iar mişcările lui, în timp ce lucra, erau mai liniştite şi mai sigure de sine Avea acum salariu de calfă şi în fiecare săptămînă putea să pună la o parte o sumă frumuşică. Nu îndrăznea să-i dăruiască Sillei nimic, nici măcar o basma, de teama lui madam Holman, dar asta nu-l necăjea prea mult, căci ceea ce economisea acum tot pentru ea era, cînd avea să vină ziua.

Sîmbătă seara urca în oraş, în cartierul fabricilor, după ce se spăla puţin cu o cîrpă cu apă rece. Ţinea în mînă ciocanul şi cleştele, o placă de fier sau o broască; voia să aibă aerul că se duce după treburile lui obişnuite. Pe drum, la dus sau la întors, căuta să se întîlnească pentru cîteva clipe cu Silla, cercetînd străzile întortocheate pe unde Silla umbla de obicei. Era o adevărată loterie, căci uneori se întîmpla ca în locul Sillei s-o întîlnească pe madam Holman. Dar n-avea încotro. Ceea ce îl nemulţumea însă era faptul că atunci cînd avea în sfîrşit norocul s-o întîlnească, Silla mergea braţ la braţ cu alte două, trei fete de la fabrică, aşa încît îi arunca doar o privire fugară, făcîndu-i semn cu capul, şi apoi o lua în altă direcţie.

Ce nevoie avea să se plimbe seara cu fetele acelea uşuratece — asemenea prietene nu erau potrivite pentru ea! Era încă prea tînără şi nu avea destulă minte ca să-şi dea seama ce se întîmplă pe lume şi ce urmăreşte de fapt domnul elegant cînd îţi spune că ai ochi frumoşi. Vrea să petreacă? O să ajungă sub pietrele de moară, care or s-o zdrobească şi or s-o strivească pentru totdeauna! Nu, trebuia s-o salveze din această primejdie! De aceea trebuia să pilească fără răgaz şi să pună deoparte ban după ban, pînă ce va avea destul ca să-i poată întinde mîna şi s-o tragă afară. Da, dacă ar fi putut s-o ia în sfîrşit la el! Începu să socotească cît îi trebuia pentru chirie şi cît pentru cheltuielile de nuntă.

*

La cîtva timp după ce Nikolai obţinuse carnetul de lucrător, se pomeni într-o zi cu o vizită neaşteptată. Nu-i venea să-şi creadă ochilor: era mama lui, care îl aştepta într-o sîmbătă după amiază în faţa birtului din subsol, unde mînca la amiază. Auzise că a devenit lu-

crător, și de atunci n-a mai avut liniște, pînă ce a reușit să vină cu niște căruțași care aduceau lemne la oraș, ca să-l vadă. Ce mult se bucurase! Dacă ar ști de cîte ori oftase, gîndindu-se la el — cîte lacrimi amare vărsase pentru el!

Femeia înaltă și voinică, îmbrăcată pe jumătate țărănește, avea obrazul roșu ca focul, plîngea și-și ștergea într-una ochii cu batista împăturită de emoție și bucurie că soarta întorsese totul spre bine. Fusese mult timp tare nenorocită, dar acum că-și regăsise fiul totul era să devină altfel. Doamne, ce mare și voinic și destoinic devenise — un adevărat fierar! Desigur că are și un costum bun de duminică? Are nevoie și de o pălărie! Să se lase în privința asta în grija ei, căci știe ea ce se cuvine — văzuse doar atîtea în lume.

Mama asta, care îi căzuse deodată ca din cer, stîrni la început în inima lui Nikolai niște sentimente ciudate — nu cumva să-i pice într-o zi te miri de unde și un tată! De atîția ani nu se mai gîndise la ea, iar imaginea ei de pe vremuri se scufundase într-o mlaștină cenușie, cu noroi amar și sărat, în care nu-i plăcea să scormonească. Existau în sufletul său ascunzișuri pe care, din instinct de conservare le evita, acum cînd trăia o viață nouă și fericită. Probabil că din această nouă fericire a lucrătorului fierar Nikolai făcea parte și faptul că își regăsise mama. Desigur că ținea la ea și desigur că era foarte mișcat.

Se plimbă apoi cu ea prin oraș ca să-i facă pe plac, pierzînd astfel o jumătate de zi de cîștig și cheltui, de fapt fără să vrea, pentru un dar — un șal din mătase înflorată deosebit de mare și de frumos — o sumă pe care cu mare chin și multe lipsuri reușise s-o economisească timp de patrusprezece zile. În plus, îi ceru să-i cumpere pîine albă și șuncă ca să le ia acasă pentru masa de seară și din care se înfruptă imediat cu cîteva felii. Nu-i lipsea pofta de mîncare și se părea că nu era obișnuită să țină socoteala banilor. Cam acestea fură concluziile la care ajunse fiul după întîlnirea cu mama sa. Prin urmare avu de înregistrat o gaură însemnată în economiile lui și cu inima înodită se duse spre seară sus, în cartierul fabricilor, ca s-o întîlnească pe Silla și să-i povestească despre noua sa fericire.

Umbra munților se lăsase deja peste această parte a orașului, dar atmosfera era înăbușitoare și muncitorii umblau cu haina deschisă pe umeri; din cîrciumi pătrundeau ici și colo zgomote și certuri. Nikolai se învîrti în zadar în jurul fermei de lapte, cu privirea ațintită spre șoseaua lată de lîngă fierăstrău și spre poteca ce șerpuia de-a curmezișul cîmpului. Silla nu se zărea nicăieri. O fată ieși cu un hîrdău din grajdul de vaci și se îndreptă spre cerdacul casei. Ridică ochii spre el și rîse, ceea ce îl făcu pe Nikolai să-și continuie drumul spre fabrică, fără să mai privească înapoi. Fără doar și poate că zidurile aveau ochi la fermă și probabil că se mirau de ce trecea așa des pe acolo.

Căderea de apă era oprită și doar o șuviță subțire se scurgea pe jgheab, picurînd apoi pe

roată. În fața lui se hurduca o căruță; opri ca să descarce, apoi își continuă drumul. Era pămînt negru pentru grădina din fața clădirii birourilor de la fabrică.

Dincolo de gardul de leațuri se aflau o mulțime de femei și fete care lucrau în grădină. Greblau, smulgeau buruienile și plantau, iar un om cu un furtun de stropit mergea în urma lor. La una din ferestre, tînărul Wejergang, cu o pălărie de paie pe cap, privea lucrătoarele din grădină și se întreținea cu ele bine dispus. Lîngă unul din straturile cu humus negru madam Holman, cu mîna proptită în șold, examina cîteva plante pe care le pusese, bătînd pămîntul cu palma în jurul lor. Iar în spatele casei Silla ședea în genunchi pe un răzor și aduna buruienile în șorț. Cu ea glumea Wejergang de la fereastră, dar ea clătina din cap rîzînd și aruncă o privire în sus. Nu îndrăznea să răspundă, căci madam Holman era de față.

Nikolai avu senzația că un clește cu mai multe brațe îi strînge deodată pieptul și în aceeași clipă își aminti de ziua cînd îl luase în pumni pe Ludvig Wejergang. Cu inima ca de plumb, coborî din nou spre vale și se așeză pe cîmp, la marginea unui șanț, de unde putea urmări fără să fie văzut pe cei ce ieșeau din fabrică. Ce drăguță era Silla cînd îi aruncase privirea aceea șăgalnică lui Wejergang! O avea mereu așa în fața ochilor și suferea crunt. Trecu astfel o oră. Urmărea cu coada ochiului fetele ce coborau spre oraș, una după alta; deodată însă fața i se schimbă! apăruse

Ludvig Wejergang, elegant și degajat, învîrtindu-și bastonul în mînă. Avea obraji roșii ca o fată, încadrați de o barbă frumoasă, iar de sub pălăria de panama ochii săi cenușii, strălucitori, se uitau veseli împrejur, în timp se fredona o melodie.

Nikolai rămase cu privirea ațintită în urma lui, cuprins de deznădejde și descurajare. Din nou aceeași neputință în fața unei forțe covîrșitoare care-i lua respirația și îl împiedica să-și limpezească gîndurile, căci ce s-ar putea întîmpla dacă... Închise ochii, strîngînd cu putere din maxilare.

Atunci apăru și Silla, cu capul plecat, mergînd lîngă madam Holman, ca o salcie cu crengile lăsate. Totuși, din cînd în cînd privea pe furiș în jur, ca o școlăriță care ar fi vrut să scape de sub supravegherea învățătorului. Jos, la ferma de lapte, se despărțiră și Silla intră în curte, Curînd ieși cu oala de lapte și o porni pe potecă de-a curmezișul cîmpului. Mergea repede, cu zîmbetul pe buze, dar obrazul ei căpătă o expresie aproape înfricoșată cînd Nikolai îi apăru deodată în față, din tufișul de lîngă șanț.

— Ce, te-am speriat, Silla?

— Aveai o față așa de încruntată! răspunse ea glumind.

— Ai spus doar că vrei să te măriți cu mine, Silla?

— Ce-ți veni tocmai acum, Nikolai? Pînă atunci mai e încă destulă vreme!

— Aș vrea să te mai aud spunîndu-mi-o o dată. Cînd vrei să ai siguranță — și eu vreau

să fiu sigur — trebuie să cercetezi de două ori dacă cîrligul care trebuie să te susţină e solid sau dacă nu cumva s-ar putea să iasă din loc. Ţi-ai împuiat capul cu atîtea lucruri de cînd ai intrat la fabrică.

— Lasă, Nikolai, lasă — nu e nevoie să-ţi faci atîtea griji pentru mine, zise ea rîzînd şăgalnic, doar nu mai sînt nici eu copil, nu-i aşa ? Numai tu nu vrei să recunoşti asta, ia te uită ce ţeapăn stai — parc-ai fi înghiţit un par ! Dar crede-mă, am acum foarte mult de lucru. Îndată după cină trebuie să mă duc din nou sus, la fabrică. Eu şi Kristofa, Kalla şi Josefa, avem de îngrijit grădina din faţa biroului şi trebuie s-o curăţim de buruieni ; tot noi trebuie să ne ocupăm de răzoarele cu mazăre, morcovi şi conopidă — iar la toamnă, cînd grădina se va mări, o să avem de îngrijit şi de rest.

Nikolai calcula în gînd : douăzeci şi şapte de taleri minus suma pe care o cheltuise în ziua aceea pentru mama lui, socotind şi banii pentru şuncă, pe care oricum nu-i va mai vedea — asta era toată averea lui ; avea nevoie de cel puţin de două ori pe atîta ca să poată cumpăra strictul necesar pentru o locuinţă. Trebuia însă s-o scoată pe Silla de acolo, chiar dacă avea să trudească zi şi noapte. Nu-şi exprimă însă toate gîndurile cu voce tare :

— Dacă vom proceda cu chibzuinţă, atunci s-ar putea să ne întocmim gospodăria noastră proprie poate chiar în primăvară, Silla. Dar cîte nu se pot întîmpla pînă atunci ! Ultimele

cuvinte le pronunţase pe un ton descurajat, înăbuşindu-şi un oftat adînc.

— Nikolai, mi se pare că numai după ce ai să te însori ai să prinzi curaj şi ai să fii mai vesel, îl tachină ea. Acum pur şi simplu mi se face teamă cînd mă întîlnesc cu tine. După aceea rămîn tristă şi abătută toată seara. Ce mai curtezan îmi eşti şi tu ! Îşi luă rămas bun, înclinînd uşor din cap. Apoi se întoarse pe loc şi porni pe potecă înainte, ţinînd cu grijă, cu amîndouă mîinile, oala cu lapte.

Pentru ceea ce venise de fapt s-o întîlnească — noutatea cu mama lui — nici nu ajunsese să-i povestească. La drept vorbind, uitase cu totul de asta. Dealtfel mai era timp, cînd avea s-o întîlnească data următoare. Şi aşa cum stăteau acum lucrurile, nu trebuia să lase să treacă prea mult timp pînă la data următoare.

*

Cîteva săptămîni mai tîrziu cineva întrebă de el. Un ţăran îşi oprise caii în faţa casei unde Nikolai locuia la subsol şi nu ştia unde să descarce lucrurile din căruţă. O parte din încărcătură o forma o ladă mare, aparţinînd mamei, pe care ţăranul o adusese în oraş şi voia deocamdată s-o lase la Nikolai. Barbro urma să sosească abia peste cîteva zile. Probabil că avea ceva în gînd. Oare voia să intre din nou în serviciu ? Într-o seară cînd se întoarse acasă, observă că pe ladă se afla o cutie roşie şi o pereche de ghete cu şireturi. Probabil că mama lui fusese pe acolo.

După o jumătate de oră sosi într-adevăr şi ea. Cumpărase pîine proaspătă de secară, brînză şi unt ca să aibă ce mînca la cină. Desfăcu pachetele şi îl invită să mănînce şi el. Statura ei voluminoasă şi bagajele umpleau aproape în întregime mica încăpere. Din cauza vieţii sale sedentare, Barbro devenise puţin astmatică şi căpătase guşă ; obrajii cărnoşi, care în tinereţe străluceau ca nişte trandafiri, acum, în timp ce mînca, păreau să fi devenit un mecanism de zdrobire a alimentelor, cu dinţi încă destul de solizi, în care apăreau doar ici şi colo nişte găuri mari, din cauza numeroaselor ceşti de cafea fierbinte.

Se instalase pe ladă, iar Nikolai şedea pe pat şi avu loc o discuţie. Ţăranul care o găzduia — contra optsprezece taleri pe an, ajutor la strînsul recoltei şi cu condiţia să se aprovizioneze pe spezele ei cu cafea, fusese atît de zgîrcit şi meschin la mîncare, încît era silită să-şi mai cumpere singură cîte ceva. Nikolai ştia doar cum era învăţată ea la Wejergang. De multe ori înghiţea lacrimi odată cu mîncare, cînd îşi amintea ce făcuse ea pentru Ludvig şi Lizzie — îi purtase în braţe şi fusese pentru ei mai mult decît propria lor mamă. Şi cînd se gîndea că drept recompensă ajunsese să muncească la cositul fînului şi la seceratul grînelor. Cîtă lume nu o lăudase în timp ce servise la Wejergang !

Aşteptase cu răbdare ca cineva să-şi amintească de buna Barbro — dar dacă vrei să obţii ceva, trebuie să te zbaţi singur. Şi pentru că îl avea pe Nikolai în oraş, se hotărîse,

după ce a cumpănit şi chibzuit îndelung, să deschidă aci o mică prăvălie. Fusese în ziua aceea la consulul general. La început, cînd a văzut-o intrînd în birou, Wejergang i-a vorbit pe un ton repezit şi ursuz, dar ea îl cunoştea şi ştia cum să-l ia :

„Să am iertare, cum îi merge doamnei şi domnului Ludvig şi domnişoarei Lizzie ? Dumnezeule, probabil că sînt acuma aşa de mari şi mîndri, că nici nu ar mai recunoaşte o slujnică atît de umilă ca mine."

„Sînt subţiri, subţiri ca nişte lujeri", răspunsese el rîzînd. Sînt sigur că ai mai putea să-i porţi în braţe. Dar, Barbro, s-ar zice că de cînd te-ai dus la ţară ai consumat un hambar întreg de grîne. Nu-mi amintesc să fi fost chiar aşa de mare şi voinică înainte. Nu cumva i-ai înghiţit ţăranului şi casa şi gospodăria ?" glumise el.

„Foarte mulţumesc. Dar la consulul general n-a fost obişnuită cu hrană de vite", i-am spus eu. „Împrejurările mă silesc să plec de acolo, omul acela e tot timpul cu ochii în patru, să nu cumva să-l sărăcesc". — Şi apoi mi-am amintit de tot felul de întîmplări cu Ludvig şi Lizzie, pînă ce mi-au venit lacrimile în ochi.

„Şi cu derbedeul acela, băiatul tău, ce s-a mai întîmplat", m-a întrebat el. „Mulţumesc de întrebare", am spus eu. „Fiul meu Nikolai a învăţat meserie la un fierar şi a devenit acum calfă aici, în oraş."

— Şi apoi i-am povestit că am de gînd să deschid o prăvălie în oraş. „De mult mi-am dat seama că e mai bine să stai în dosul tej-

ghelei decît în fața ei", i-am spus eu. El a rîs. „Vrei desigur să-ți faci o nouă cămară cu alimente aici, în oraș, Barbro!"

„Da, domnule consul general. Dacă se poate face în mod cinstit și cu oarecare sprijin — fiecare încearcă să se întindă după plapuma lui". — Și apoi mi-a promis pe loc să-mi dea pentru un an întreg o locuință cu bucătărie, într-una din casele de sus, din cartierul fabricii.

Văzîndu-i pe mamă și fiu stînd unul în fața celuilalt, chiar un ochi străin ar fi observat o anumită asemănare între cei doi; dar în timp ce experiența vieții întipărise pe obrazul mare și ager al lui Nikolai trăsături viguroase, cu contururi ferme, obrazul lui Barbro se buhăise și era înecat în grăsime. Își expunea cu elan planurile privind prăvălioara pe care vroia s-o deschidă și socotea că va putea obține ici și colo creditul necesar. Cunoștea diverși comercianți de pe vremea cînd slujise la Wejergang; nu avea decît să vîndă marfa, să plătească ceea ce vînduse și apoi să-și procure altă marfă. Treaba avea să meargă, cum s-ar spune, de la sine. Totuși avea nevoie de ceva bani pentru început, căci ceea ce poseda ea nu ajungea. Ce părere avea Nikolai, nu ar putea s-o împrumute cu o sumă oarecare? Toți banii vor fi plasați în mărfuri, și pentru el era doar indiferent dacă avea șilingi în buzunar sau în mărfuri — absolut indiferent.

Poate că știe unde ar putea cumpăra o tejghea ieftină? Și mai bine ar fi dacă ar găsi una pe credit. În momentul de față duce lipsă

de bani. I-ar mai trebui și ceva mobilier: o masă pliantă ceva mai mare, două paturi și cîteva scaune. Se gîndise că Nikolai ar putea veni să locuiască la ea, după ce se va aranja. Dacă va lua și mesele acasă, ar putea să se gospodărească împreună și să-i dea o parte din salariul lui — să socotească el singur cît i-ar reveni și să-i spună ce poate să-i dea. Barbro se înfierbîntase în așa măsură tot făcînd planuri și castele în aer, încît din cînd în cînd bătea în palme de bucurie.

În timp ce entuziasmul ei se desfășura nestăvilit, Nikolai rămăsese pe gînduri și bătea ușor tactul cu piciorul. Poate că ideea cu prăvălia nu era un lucru rău. Mama, care slujise la Wejergang și vorbise în această privință cu consulul general, putea să-și dea mai bine seama.

Dar cu cît mai mult căuta să-l atragă în planurile ei de viitor și să-l acapareze pentru propriile ei scopuri, vorbind într-una ca și cum el n-ar avea nimic de spus — cu atît mai mult creștea prăpastia dintre dorințele ei și interesele lui. Ea făcea apel la drepturile ei de mamă, de care fusese lipsită timp îndelungat, pe cînd acum altcineva era mai aproape de inima lui și el trebuia să meargă pe propriul său drum. Ea nu avea de unde să știe că „cuiele ei nimereau în alte cuie bătute în perete", așa că era nevoit să-i explice cum stau lucrurile.

— Vezi tu, mamă, zise el coborînd privirea, pot să-ți împrumut banii mei, dacă pot fi sigur că pînă la Anul Nou mi-i dai înapoi.

Vezi tu, am nevoie de ei pentru o treabă serioasă : vreau să mă însor cu Silla lui madam Holman şi să ne facem un cămin. În ceea ce mă priveşte, este o treabă hotărîtă, căci de cînd a murit Holman, pentru asta am muncit — şi trebuie să ştii că nici nu-mi pot închipui viaţa fără Silla. Ochii lui cenuşii pătrunzători sclipiră, iar mama simţi instinctiv că se ciocnise de o voinţă asupra căreia nu mai avea nici o putere. Planurile ei sufereau o modificare esenţială.

Pentru a risipi atmosfera neplăcută ce se născuse, Nikolai îi dădu cei treizeci de taleri înainte să plece.

*

Pe uliţele întortocheate şi în cartierele mărginaşe există un gen de comerţ ce se află doar cu o treaptă deasupra comerţului precupeţelor din piaţă. Acest comerţ se desfăşoară chiar în casa negustorului ; conform ordonanţelor, cuprinde o serie întreagă de articole şi poate asigura un cîştig care să reprezinte de asemenea o treaptă superioară faţă de existenţa de la mînă la gură. Anume, în loc să i se acorde credit pentru o zi sau o săptămînă, negustorul poate deconta mărfurile la interval de multe săptămîni sau chiar luni.

Un asemenea comerţ de mărunţişuri voia să pună acum pe picioare Barbro şi, aşa cum se zice că în America oraşele şi întreprinderile răsar din pămînt ca ciupercile, la fel se poate spune şi despre prăvălia lui Barbro. Nu trecuse o săptămînă şi se instalase deja în casă, avînd la fereastră o întreagă expoziţie de mosorele, covrigi, pîine, bomboane, şnururi, cutii cu ace, tutun de prizat, pipe, peniţe, chibrituri şi multe altele. Acum şedea în spatele tejghelei — o ladă mare acoperită cu o pînză albastră — şi măcina cafeaua pe care o prăjise în bucătărie. Într-un sertar cu broască al dulapului, pe care o reparase Nikolai, era o cutie cu ţigări cu cîteva monede de cupru, ce servea drept casetă de bani.

Barbro reînnoise cunoştinţa cu madam Holman, în calitatea ei de mamă a lui Nikolai care cunoştea secretul Sillei şi îl păstra. Madam Holman, care locuia pe o stradă învecinată, venise spre seară, cînd Barbro se aşezase afară pe scară şi privea împrejur, la lumina vitrinei pe care tocmai terminase s-o aranjeze. Doar nu putea trece pe lîngă uşa unei vechi cunoştinţe fără să se oprească. Şi apoi fu invitată să intre şi să bea o ceşcuţă de cafea. Nu s-ar fi cuvenit să refuze. Ibricul cu cafea era la marginea sobei şi tocmai bine se aşezase zaţul pe fund.

Madam Holman ar fi avut multe de spus despre ceea ce vedea în casă, dar preferă să-şi bea cafeaua, povestindu-i în acelaşi timp lui Barbro despre lanţul de lovituri ale soartei ce se abătuseră asupra ei de la moartea lui Holman.

— Ah, nu-ţi răsturna încă ceaşca, mai bea o cafea, madam Holman ! Madam Holman mai bău şi a treia ceaşcă, dar tristeţea nu i se alină cîtuşi de puţin. În timp ce stăteau de vorbă, ochii ei cenuşii şi liniştiţi cercetau cu

atenţie odaia în care se aflau şi înregistrau o serie de observaţii cu privire la gospodăria îmbelşugată şi primitoare a lui Barbro. La plecare lăsă să se înţeleagă — făcînd cu prudenţă numeroase rezerve şi exprimînd speranţa că mărfurile se vor dovedi şi în realitate atît de bune cum păreau — că în viitor îşi va face cumpărăturile la Barbro.

*

Silla venise să cumpere o jumătate de oca de arpacaş, cînd Barbro, care măsura arpacaşul, îl zări deodată, stînd în uşă, pe Ludvig Wejergang. Îi dăduse bună ziua şi altă dată, iar acum, cînd trecea de două ori pe zi prin faţa casei ei, înclina întotdeauna capul cînd o zărea afară pe scară. De data asta însă se purtă deosebit de prietenos. Barbro îşi ieşise aproape din fire, era cît pe aci să-i spună „Ludvig", cînd îl văzu atît de vesel şi făcînd glume pe seama dughenei ei. Zîmbea pe sub mustaţă şi se adresă rîzînd Sillei, care, intimidată, se făcuse toată roşie şi abia aştepta să ia punga cu arpacaş din mîna lui Barbro. Din cauza căldurii îşi scosese pălăria de panama de pe părul ondulat şi arăta foarte drăguţ şi îngrijit. Silla nici nu îndrăznea să-l privească în faţă; îl auzi doar spunînd că pistruii n-aveau nici o importanţă cînd cineva are ochi atît de negri şi ieşi repede din prăvălie.

În aceeaşi seară Barbro îi comunică lui Nikolai părerea ei despre purtarea Sillei: cum o zbughise pe neaşteptate pe uşă afară şi se

înroşise din cauza cîtorva cuvinte nevinovate spuse de un om atît de minunat şi bine intenţionat cum era Ludvig Wejergang. O fată tînără trebuie să se poarte cu mai multă modestie şi să nu-şi dea asemenea aere. În felul ăsta însă o să ajungă ca toţi bărbaţii să se ţină după ea. De fapt, ce-i trebuia lui Nikolai lungana asta cam zăpăcită, care umbla cu o jachetă prea scurtă şi se balansa pe marginea trotuarului, ca un dansator pe sîrmă, aşa cum făceau copiii zburdalnici? Dacă ar fi fost altul în locul lui Ludvig Wejergang, fără îndoială că nu s-ar fi dat în lături să-i aţină calea la un colţ de stradă.

— Dar vezi tu, Nikolai, în timp ce stătea aici, mi-a dat prin gînd că nu m-ar refuza dacă l-aş ruga să mă ajute cu cei cincisprezece taleri de care tocmai acum am atîta nevoie — dar pînă să ajung să-i spun, a şi dispărut,

— De la ăsta? Nu, mamă. Am să-ţi fac eu rost de bani, ai doar puţină răbdare. Şi cred că banii mei pot să-ţi folosească tot aşa de bine ca şi ai ăstuia.

— Da, dacă nu te-aş avea pe tine, Nikolai! suspină Barbro mişcată. Şi acum stai să-ţi fac o cafea, o cafea adevărată, şi să guşti nişte pişcoturi cu scorţişoară, pe care nu le-am vîndut azi.

— Nu, mulţumesc, mamă, zise el posomorît şi în aceeaşi clipă deschise uşa să plece.

Reuşi să se întîlnească în aceeaşi seară cu Silla; era nemaipomenit de veselă şi zglobie.

— Am fugit, nici n-am vrut să mă uit la el. Ai fi preferat să rămîn? îl tachină ea.

Se simţea dezarmat auzind-o rîzînd aşa de nestingherit. Cînd se întoarse însă acasă, avu mereu înaintea ochilor privirea îndrăzneaţă a lui Wejergang şi buclele ce-i ieşeau de sub pălărie. Şi fără să vrea simţea parcă cum buclele acestea i se răsuceau în jurul degetelor.

Nu îi plăcea deloc că Silla era aşa dezlănţuită în veselia ei, şi de asemenea nu-i plăcea că de fiecare dată cînd reuşea să vină seara pînă sus la ea, ieşea într-un suflet afară din grădină şi nu ştia să-i spună nimic altceva, decît că tînărul Wejergang fusese pe acolo, ce spusese el şi ce gîndise ea, şi că după aceea Kristofa fusese de acord cu ea sau nu fusese. Parcă nu mai ştia să vorbească despre nimic altceva.

Dar la urma urmelor, ce putea fi rău în asta, din moment ce ea îi povestea singură despre toate, în amănunt ? Totuşi, simţea cum sudoarea îi curgea de pe frunte, în timp ce lucra în fierărie şi îi treceau prin gînd cele întîmplate cu o seară înainte ; parcă era strîns într-o menghină.

De ce oare nu putea un om sărac să aibă parte în linişte de ceea ce îi aparţinea ? Se spetea muncind şi era gata să-şi dea şi ultimul strop de sînge ca să se poată căsători cu Silla — iar celălalt, cu buzunarele pline de bani, putea să aleagă orice domnişoară de familie care i-ar fi plăcut. Dar cei de teapa lui Wejergang erau mai răi decît păsările de pradă şi decît ucigaşii.

Şi aşa trecu timpul. Era bucuros că venise toamna şi se întuneca devreme, astfel încît

plimbările pe înserat încetau ; iar acum venise şi iarna, cu zăpezi şi geruri. Socotea — şi făcea socoteli tot timpul şi oriunde se afla că pînă la Anul Nou va fi fericitul posesor a şaptezeci şi cinci de taleri, pe care îi economisise făcînd foame. Din aceşti bani îi împrumutase mamei lui patruzeci şi cinci şi apoi încă odată treisprezece taleri. Găsise deja o cameră cu bucătărie, cu o chirie lunară potrivită, pe care o acontase şi stabilise ce anume lucruri avea să cumpere, în primul rînd, pentru noua gospodărie. Ultima oară cînd îi împrumutase mamei sale bani, ea îi spusese să nu-şi facă griji, căci vindea mărfurile cu cîştig. Deci totul era în ordine şi rămînea doar de dus lupta cu madam Holman. Cînd avea să-i arate însă carnetul lui de calfă, cei şaptezeci şi cinci de taleri şi salariul pe care-l avea asigurat şi urma să fie mărit după Anul Nou — nu va avea încotro şi va trebui să-şi dea consimţămîntul.

În una din zilele dintre Crăciun şi Anul Nou, Nikolai se duse sus la mama lui ca s-o prevină că avea nevoie de bani în februarie, cînd îşi pusese în gînd să se ducă la madam Holman. Mamă-sa puse îndată de cafea, dar lui Nikolai i se păru că vorbeşte cam fără şir. Îi spuse că nu se simţea bine în ziua aceea. Dar să-şi bea cafeaua, nu voia ca de Crăciun să plece de la ea fără să-l fi cinstit cu ceva, acolo unde copilărise ea aşa era obiceiul. Ah ! da, Nikolai avea nevoie de şilingii săi ! Era aşa de uitucă şi nu se gîndise că termenul se apropiase. Şi apoi, cu puţin înainte de Crăciun fusese nevoită să achite o factură pentru zahăr

şi cafea, care socotise că va veni abia mai tîrziu. Dar să nu-şi facă griji, ştie ea de unde să facă rost de bani, n-are decît să-şi pună boneta pe cap şi se va duce să-i ia.

— Aşa, şi acum bea-ţi mai întîi cafeaua, Nikolai ! E aşa de tare că stă linguriţa în picioare. O dată pe an e Crăciunul, cum se spune la ţară. Nu cumva ţi-e teamă pentru banii tăi ? Nu, să nu-ţi faci griji. Dacă Barbro, mama ta, îţi promite ceva, să ştii că se ţine de promisiune, poţi să fii sigur. Cînd a fost Ludvig pe aici din nou să mă viziteze, în după masa de Ajun, s-a purtat aşa de drăguţ — sînt sigură că n-o să mă refuze să scoată cîţiva şilingi, cînd îi voi spune că fiul meu are nevoie de ei. Fii pe pace ! Dar, Nikolai, ce-i cu tine, doar ţi-am spus că îţi dau banii înapoi ! Doamne, ce înseamnă privirea asta ?

El nu răspunse nimic, rămase cu dinţii încleştaţi, pînă ce Barbro nu mai putu îndura atmosfera apăsătoare şi încercă în fel şi chip să rupă tăcerea :

— Am să încerc imediat după sărbători — mai bine n-aş fi împrumutat banii ăştia de la tine, decît s-ajung în asemenea situaţie.

— Nu, mamă. Chestiunea cu banii n-ai decît s-o aranjezi cum vei socoti de cuviinţă, n-am să te forţez. Dacă însă ai să încerci să cerşeşti banii de la Ludvig Wejergang, atunci să ştii că între noi doi s-a sfîrşit totul pe lumea asta şi din partea mea, şi pe lumea cealaltă. Acum ştii ce ai de făcut, mamă. Oricum, îţi mulţumim pentru nunta noastră. Silla şi cu mine.

Şi ieşi repede afară.

*

Dacă nu s-ar fi băgat Silla ca un ghimpe între ei — ce bine ar fi putut trăi Barbro şi fără griji ! Numai din cauza ei nu se putea ea bucura acum de nici un ajutor din partea fiului ei Nikolai, pe care — după convingerea ei categorică — ar fi fost în drept să i-l pretindă. Şi-ar fi putut depune în fiecare săptămînă cîştigul lui sigur în sertarul prăvăliei, care dealtfel, în mod cu totul de neînţeles, nu conţinea niciodată suma corespunzătoare vînzărilor. S-ar putea ca Barbro, după obiceiul oamenilor de la ţară, să nu fi pus la socoteală ceea ce importanta ei persoană consuma pentru propriile nevoi. Pe de altă parte, ospitalitatea ei generoasă în jurul ibricului cu cafea urmărea desigur şi obiective de abilitate comercială. Cafelele pe care le oferea trebuia considerate ca o sămînţă care avea să rodească înzecit sub forma unor clienţi. Astfel se făcu că odaia lui Barbro deveni cu timpul locul de întîlnire al celor mai vajnice bîrfitoare şi amatoare de cafea din vecinătate.

*

Indicatoarele drumurilor purtau coifuri de zăpadă, troiene mari se înălţau la marginea drumurilor şi pe poiene ; afară, pe drumul ce cobora spre oraş, alunecau sănii, scîrţîind pe zăpada îngheţată. Uşa răspundea şi ea cu un scîrţîit de cîte ori intra cineva în odaie ; în jurul mesei şedeau, către mijlocul după amiezii, mătuşa Taraldsen, care ştia să pună ventuze şi lipitori şi mătuşa Baekken-cea-lungă-de-stat

şi se delectau bînd cafea fierbinte, cu zahăr candel. Mătuşa Taraldsen era revoltată de umorile rele şi de vremurile proaste şi de faptul că toate meseriile se duceau de rîpă, în timp ce mătuşa Baekken ţinea capul plecat într-o parte, adunînd într-una argumente potrivnice şi amestecînd cafeaua cu linguriţa.

— Îmi aduc doar şi eu aminte cîte ceva de vremurile vechi şi n-aş putea spune că erau mai bune. Dealtfel fiecare n-are decît să creadă ce vrea, zău aşa! Obrazul ei lung şi galben, cu ochii sclipind de dorinţa de a contrazice, se apleca peste ceaşca de cafea. Pentru muncitori însă ziua a devenit acum mai lungă. Doamne, dumnezeule — cum zăceau la ţară şi la oraş în întuneric, cu o torţă de răşină agăţată de cămin ca să aibă puţină lumină la cioplit şi la tors. Iar băieţii, de cum venea iarna se băgau după-amiază, de pe la trei, patru în pat şi se tăvăleau şi căscau, pînă ce trebuia să se ducă afară cu lanterna şi să îngrijească de cai pentru noapte. Însă petrolul i-a scos afară din odăile de dormit. Acum parcă străluceşte soarele toată iarna deasupra noastră şi oamenii mai pot cîştiga un şiling în plus.

— Da, dar nici aşa nu merg toate lucrurile mai bine — că zac în cîrciumi şi joacă zaruri sau cărţi şi beau.

— Acolo se luminează cu gaz aerian, nu cu petrol. Dar la ceva e bun şi gazul — pentru lanterne şi pentru fabrici.

— Şi ca să bea, să danseze şi să păcătuiască.

Mătuşa Baekken îşi aplecă obrazul pînă aproape de ceaşcă, apoi îşi înălţă capul, pregătindu-se să contrazică în chipul cel mai eficace. Dar iată că intră Ana-de-la-cimitir, care se ocupa cu îngrijirea florilor de pe morminte, ceea ce însemna că trebuia pus frîu limbii.

Foarte mulţumesc, nu, n-avea nimic împotriva unei ceşti de cafea pe frigul ăsta! A fost o zi grea, căci avusese loc o înmormîntare mare. Au auzit desigur către prînz sunetul clopotelor? Fusese un om deosebit. Ana reţinuse cîteva fragmente din cuvîntarea funebră şi începu să expună valoarea mortului şi însemnătatea sa ca om şi ca cetăţean al oraşului. Au fost atîţia oratori şi atîţia oameni cu cilindru pe cap şi atîtea flori, încît coşciugul nici nu se mai putea zări. Da, era deja al treilea pe care-l primiseră acolo sus, de la Anul Nou încoace, zise ea cu un oftat adînc.

— Abia cînd oamenii mor, afli cine au fost, remarcă mătuşa Baekken. Dacă era chiar aşa de bun pentru cei săraci, atunci i s-a fi putut aduce laude şi cînta osanale încă pe vremea cînd trăia. Acum lucrurile se petrec de-a-ndoasele dar... Îşi aplecă obrazul încet şi tot mai cu înţeles deasupra ceştii de cafea. Mătuşa Baekken avea întotdeauna interpretările ei personale. Şi iată că mătuşa Taraldsen, vrînd să împace spiritele, se îndreptă acum înspre cartierul fabricii. Cu o seară înainte urcase pe stradă spre fabrică, cu o ceaşcă cu lipitori legată la gură şi s-ar fi zis că acolo sus se poate umbla nestingherit, din moment ce chiar pe drumul lung de la farmacie pînă sus n-ai

întîlnit bandiţi şi vagabonzi. Dar deodată i-au apărut în faţă, gonind în jos pe pîrtie, cu ţipete şi chiote, coşcogeamite fete şi puţin a lipsit să nu răstoarne oamenii în drumul lor. A scăpat din mînă ceaşca cu cele cinci lipitori şi dacă n-ar fi luminat luna pe zăpadă ca să le poată culege le-ar fi pierdut pe toate. Erau Josefa, şi Gunda şi Kalla de pe strada cealaltă — şi apoi şi Silla aia lungă, care aluneca la vale ca o stafie. Da, da, madam Holman care ştie să dea lecţii tuturora, ar fi trebuit să vadă cum se poartă fata ei, cînd se întunecă.

Barbro clătină din cap, gîndind în sinea ei că o să aibă ce să-i povestească lui Nikolai despre ce vorbeau oamenii.

— Am să mă duc într-o seară să le văd şi eu, zău aşa. Desigur, întîmplarea cu lipitorile e urîtă, cît se poate de urîtă. Dar tineretul are şi el nevoie să mai zburde puţin şi, dacă mi-e permis să întreb — aci mătuşa Baekken îşi aşeză un arătător peste celălalt — ce distracţie au dacă să danseze n-au voie şi nici să meargă cu săniuţa sau cu patinele ? Acum însă mătuşa Taraldsen socoti că se cam întrecea măsura.

— Dacă e frumos ca fete tinere să gonească pe stradă, cu gălăgie şi tărăboi — asta e desigur o modă nouă pe care o predică mătuşa Baekken. Dacă te-ai fi uitat bine după colţ, ai fi zărit şi golanii care pîndeau cîrdul de gîşte.

— Atunci ar fi fost mai bine să-i iei pe ăştia de guler, decît pe bietele fete ! susţinu mătuşa

Baekken cu încăpăţînare. Pe unii ca administratorul de jos, de la predare, şi pe individul de la depozit şi apoi pe băiatul de bani gata, pe Wejergang, de sus, de la fabrică şi cu prietenii săi.

Barbro stătea la tejghea şi servea un client. Să nu îndrăznească cineva să-l vorbească de rău pe Ludvig al ei. Îl cunoştea doar de mic, paisprezece ani stătuse lîngă el zi şi noapte. De ar avea ea atîţia şilingi de cîte ori o chemase el pe Barbro sau ţipase după ea ! Le-ar fi spus ea şi mai multe dacă omul din faţa tejghelei n-ar fi strigat să-i dea o dată săpunul verde. Aşa că mătuşa Taraldsen, cea cu lipitorile şi ventuzele, putu să povestească mai departe cum scoteau fetele capul afară pe uşă, de-a lungul întregii străzi ; le vedea ea, seara, cînd se întorcea acasă de la pus lipitori. Împreună cu Ana-de-la-cimitir începură apoi să ia la rînd toate fetele tinere din împrejurimi. Despre unele nici nu mai merita să-ţi baţi gura, despre altele existau diverse păreri şi îndoieli ciudate, şi, în sfîrşit, existau şi unele care le stîrnea uimirea, căci nu găseau nimic de spus despre ele sau împotriva lor.

În timp ce vorbeau, Barbro reţinu exact ce se spunea despre Silla şi era ferm hotărîtă să-i atragă atenţia lui Nikolai. Trebuia să ştie ce face dacă o lua pe fata asta. De cîte ori aducea vorba despre primejdiile la care erau expuse fetele tinere din făbrici, avea grijă să le înfăţişeze în culorile cele mai sumbre. Dealtfel era destul de şireată ca să nu pomenească numele Sillei, încît să n-o poată învinui că

vrea s-o bîrfească pe fată. Se bucura însă văzînd că vorbele ei îl atingeau într-un punct sensibil și că aveau exact efectul dorit de ea.

În seara asta mama lui Nikolai pornise din nou să-i împuie capul cu asemenea pălăvrăgeli ; Nikolai era frămîntat de gînduri întunecate, în timp ce trăgea cu urechea la zgomotele de pe stradă. Grupurile alunecau unul după altul pe săniuțe, pe drumul ce ducea în oraș, ca niște umbre în lumina lunii, cu rîsete și chiuituri : fete și băieți tineri și, din cînd în cînd, cîte o sanie cu cai, plină cu domni și doamne elegante. Un băiat lung și deșirat, proptindu-se cu tocurile în zăpada înghețată, trăgea în sus, cu sfoara pe umeri, o sanie de lemn, pe care se înghesuia o ceată întreagă de fete.

Nikolai nu se putu împiedica să arunce o privire afară prin fereastra bucătăriei, dar nu răspunse nimic mamei lui care împletea lîngă lampa cu parafină de pe masă. Kristofa și Kalla erau amîndouă afară, pe drum, și sporovăiau, alunecînd din cînd în cînd pe pîrtie — așteptau pe cineva, poate pe Silla. Erau tocmai la colțul străzii unde locuia ea. Se sfătuiau probabil care din ele două să-și facă curaj să intre în casă ca s-o roage pe madam Holman, cu vorbe dulci și frumoase, să-i dea voie Sillei să vină în vizită la ele măcar pentru scurt timp. Mereu umblau cu tot felul de minciuni și pretexte. În clipa aceea trecu din nou prin fața casei o sanie plină cu o societate veselă, cu pălării elegante și țigări de foi aprinse. Barbro se opri ca să tragă cu urechea.

— În fiecare seară, pînă noaptea tîrziu, cît timp luminează luna pe pîrtie, e tărăboiul ăsta, zise ea. Lui Nikolai i se făcu deodată cald. Dacă asta voia Silla, el n-avea decît să pună ciocanul la o parte și s-o ia din loc. Iată tocmai apăru și ea după colț, uitîndu-se după prietenele ei.

— Bună seara, mamă ! zise Nikolai și ieși îndată în drum.

— Tu, Nikolai ! exclamă Silla surprinsă. Le-ai văzut poate pe Kristofa și pe Kalla ? Aș fi vrut să le spun ceva. Nu ? Știi cum am izbutit să scap din casă ? Am spus că mă duc să aduc pisica înăuntru — după ce chiar eu am gonit-o afară și am ascuns-o sub albia de rufe, numai de n-ar începe să miaune ! Se uită din nou împrejur și umbra ei lungită pe zăpadă îi reproducea silueta zveltă și mișcările pripite. Ah, și au promis doar că o să mă aștepte.

— Ei, și ce mare nenorocire e că au plecat ?

— Nenorocire ? Ne-am înțeles că o să mergem împreună la plimbare astă seară, și dacă n-au fost pe aici, atunci s-ar putea să mai vină și să mă aștepte ; eu trebuie să mă întorc însă acasă, știi doar că altfel vine mama să mă caute pe stradă. Ascultă, Nik, vrei să-mi faci un serviciu ? zise ea, apucîndu-l de haină și scuturîndu-l ușor, în glumă. Caută-le și spune-le din partea mea — dar să nu uiți — că astă seară trebuie să stau cuminte acasă. Dar ura ! mîine și poimîine sînt liberă. Spune-le că mama se duce pentru restul săptămînii jos, la familia Antonisen, la spălat, și știu ele ce

înseamnă asta. Dar ai grijă să dai de ele, Nikolai, ca să nu se supere pe mine.

Nikolai nu rămînea insensibil la drăgălășenia ei și avea ochi să vadă că pe zi ce trece devenea mai frumușică și mai vioaie: însă asta îi răscolea și mai mult sufletul. În timp ce îl trăgea de haină, îi răsunau tot timpul în urechi rîsetele și strigătele de pe pîrtie.

— Va să zică, așa, nu renunți la ale tale. Iar vrei s-o ștergi de acasă, Silla. Mereu te lași ispitită să mergi cu ele. Cum poate o fată cumsecade să se lase atrasă de o asemenea viață ! adăugă el pe un ton violent.

— O fată cumsecade ? Dă-mi voie să te întreb ce distracție își poate totuși îngădui o fată cumsecade ? Mă miră într-adevăr, Nikolai, că nu ți-ai ales mai bine o asemenea fată cum-se-ca-de, care să stea țeapănă ca o lumînare, să-și ascundă mîinile sub șorț și să patineze numai din greșeală, cînd nimerește vreodată pe ghețuș, și care nici nu îndrăznește să se uite după o sanie, ca nu cumva să se spună că a greșit. Sigur că da, așa una cumsecade îți trebuie. Tu să stai cît e ziua de lungă la fierărie și să ciocănești de zor, iar ea să nu-și mai vadă capul de treabă și cînd vii acasă s-o găsești stînd în patru labe și spălînd dușumeaua — asta îți dorești ? Dar să știi, Nikolai, dacă ai de gînd să-mi interzici orice distracție, atunci mai bine să punem punct, odată pentru totdeauna ! Mi-a fost de ajuns cît am trăit închisă acasă la mama. El clătină din cap.

— Dacă golanii ăia care urlă jos pe șosea nu ar fi ca lupii ! Vezi tu, și ei vor să se distreze. Săracul însă trebuie să-și păzească puținul pe care-l are, așa socotesc eu. Dacă ești de acord cu mine, Silla, atunci hai să mergem acum la mama ta, pe loc ! O lua deodată de mînă, hotărît să pună în aplicare cele spuse.

— Nu cumva ți-ai pierdut mințile, Nikolai ! strigă ea înfricoșată. Hotărîrea lui atît de neașteptată o îngrozea. Nu, nu, lasă ! îl rugă ea, șoptindu-i cu înfrigurare : gîndește-te doar la mama, ai uitat cum e ? Avem destul timp, cînd ai să strîngi destui bani ca să ne putem căsători.

— Avem destul timp ? Nu, pentru mine nu mai e destul timp, Silla ! Vreau să stau acum de vorbă cu ea.

— Și ce o să se întîmple apoi cu mine ? De altfel nici nu ești îmbrăcat cum trebuie pentru o asemenea discuție.

— O, o, nu te speria, domnule Nikolai ! Vreau doar să văd cu proprii mei ochi cum o respectă fiica mea pe mama ei — o văduvă sărmană și fără ajutor ! Era glasul lui madam Holman, iar madam însăși stătea în ușa casei, apărînd nefiresc de înaltă.

Credeam că nenorocirea cea mai mare din viața mea a fost atunci cînd a murit Holman și că n-am să ajung s-o prind pe propria mea fată, sînge din sîngele meu, stînd de vorbă afară în zăpadă, fără încuviințarea mea. Și nu mi-aș fi închipuit că această persoană o să mai îndrăznească vreodată să se apropie de

locuinţa mea. Intră imediat în casă, Silla, să nu-ţi mai spun odată, ai înţeles ?

Dacă s-ar fi putut separa în părţile lor componente ultimele zbierături produse de vocea ascuţită a lui madam Holman, s-ar fi putut descoperi un adevărat tezaur de accente afective : demnitate maternă jignită, mîhnire, dispreţ, ură şi încă ceva mai grav, cu urmări zdrobitoare, care făcu să i se moaie picioarele Sillei. Rămase pe loc, ca trăsnită.

Pe Nikolai însă viaţa îl obişnuise de timpuriu cu lupta şi nu înţelegea să renunţe aşa de uşor ; acum se temea mai mult de alţii decît de madam Holman. Aşa că nu se lăsă intimidat.

— Trebuie să vă rog, doamnă, să-mi îngăduiţi să viu astă seară la dumneavoastră în casă, căci n-am de gînd să stau de vorbă în drum. Am vorbit cu dumneavoastră, doamnă.

— Nu văd ce ai avea de vorbit, care să nu poate fi spus şi afară, răspunse madam Holman cu răutate. Silla, vino încoace.

— O, nu, nu am prea multe de spus, dar sînt cîteva lucruri de lămurit în această privinţă. Deoarece madam Holman se pregătea să închidă uşa şi-i făcea mereu semn cu capul fiicei ei să intre în casă, Silla, cu inima cît un purice, se hotărî deodată să ia partea lui Nikolai. Nu-i rămînea altceva de făcut decît să închidă ochii şi să se bizuie pe Nikolai : îşi luă deci inima în dinţi şi îl apucă de braţ.

— Da, madam, e aşa precum vedeţi. Tot mai ţinem unul la altul, ca pe vremea cînd eram copii. Şi în seara asta am venit s-o rog

pe Silla să devină nevasta mea şi s-o întreb pe madam dacă ne dă consimţămîntul. Căci, cu carnetul meu de calfă, şi cu salariaul meu sigur, şi pentru că nu beau şi...

Silla acţionă acum cu curajul disperării. Îl împinse pe Nikolai înainte, aşa încît toţi trei — madam Holman ferindu-se în lături, oarecum fără să vrea — intrară deodată prin uşă şi ajunseră în odaie, unde urma să fie dată bătălia. Silla se ghemuise pe un scaun, într-un colţ întunecos, acoperindu-şi faţa cu mîinile, în timp ce Nikolai îşi susţinea cauza liniştit, căutînd s-o convingă pe madam Holman că avea acum perspective să devină calfă veche şi că ar putea s-o întreţină pe Silla.

Madam Holman luă însă o atitudine foarte ofensată şi cît se poate de potrivnică. Făcu apoi uz de toate mijloacele ce-i stăteau la dispoziţie : se lovi cu pumnii în piept, îşi exprimă mîhnirea şi fu peste măsură de uimită. Nu cumva îşi închipuia el că poate să-i ia fiica, fie că e de acord sau nu. Şi din ce să trăiască o femeie în vîrstă, al cărei bărbat a murit şi a cărei fată, care ar trebui s-o întreţină, o părăseşte pentru că şi-a pus în cap să se mărite cu o calfă de fierar, care la cununie nu va putea spune cine e tatăl său !

Era pe punctul de a pune totul în joc pentru a-şi susţine drepturile de mamă — cînd deodată îi trecu o idee prin cap. Ochii ei priviră mai departe în viitor. În cazul cînd Nikolai avea să-şi realizeze într-adevăr într-o zi promisiunile şi toate vorbele mari rostite acum, ar putea să-i ceară, la nevoie, să locuiască la

ei, cînd va veni momentul. Continuă totuşi să însoţească fiecare concesie cu suspine adînci. Mărturisea că visase altceva pentru Silla! Şi în orice caz — nu voia să admită nici un fel de plimbări sau întîlniri între cei doi, înainte ca Nikolai să poată dovedi că are tot atîţia bani numerar, cîţi a avut la vremea lui Holman. Bărbatul ei avusese o sută de taleri şi un salariu bun, şi dacă Nikolai îi va putea pune în faţă pe masă suma asta, atunci vor putea sta de vorbă.

O sută de taleri! În sfîrşit o vorbă limpede! Acum o prinsese în menghină. Inima i se umplea de bucurie şi ceva mai tîrziu alergă printre troienele de zăpadă, ca să scurteze drumul, la mama lui. Simţea nevoia să-i povestească cuiva că madam Holman consimţise, cu anumite condiţii, să facă logodnă cu Silla.

În noaptea aceea, cînd se duse la culcare, Barbro se gîndi la această noutate şi cumpăni ce foloase personale putea trage. Deodată o străfulgeră o idee care o făcu să-şi ridice în capul oaselor trupul greoi: atunci va putea locui la Nikolai! Prăvălia asta cu mărunţişuri o mînca doar de vie! Nu-i trecu nici o clipă prin minte că ea era cea care mînca prăvălia. Pe loc, totul i se înfăţişă absolut limpede: era cel mai bun lucru, pentru ea ca şi pentru Nikolai, dacă renunţa la timp la dugheană şi în schimb putea să fie extraordinar de utilă în gospodărie, ajutîndu-i Sillei, care era lipsită de experienţă. Poate că mai reuşea să cîştige cîte un şiling, lucrînd şi în alte case. Doar

e de la sine înţeles că fiul e obligat să aibă grijă de mama lui!

În duminica următoare, madam Holman veni în vizită la Barbro, la o cafea; deoarece însă madam Holman nu aduse vorba despre cele întîmplate, nici Barbro nu pomeni nici un cuvînt. O singură dată îl pomeni pe fiul ei, Nikolai, spunînd că ar putea să se mute la toamnă în camera de alături, cînd va deveni liberă. Dorea din toată inima să-l aibă lîngă ea, mai ales că pînă acum au fost mereu despărţiţi.

De ce căzu madam Holman deodată pe gînduri, strîngînd din buze şi mulţumind — nu, nu mai voia încă o ceaşcă de cafea! — şi apoi îşi încheie oarecum brusc vizita, va fi trecut sub tăcere. Ceea ce se poate însă spune este că din clipa aceea, între cele două femei se încinse o luptă tăcută, ascunsă, dar — trebuie spus — în formele cele mai amabile, în ceea ce o priveşte pe madam Holman. Vizitele la cafea continuară şi chiar ceva mai des, iar Barbro şi madam Holman discutau şi se preocupau de tot felul de chestiuni, în afară de singura chestiune ce le stătea la inimă: planurile lor personale în legătură cu Nikolai şi Silla. În această privinţă se supravegheau reciproc, păstrînd o tăcere diplomatică, de parcă ar fi fost doi jucători de şah, care nu îndrăznesc că facă nici o mişcare înainte de a fi ghicit intenţiile celuilalt. Madam Holman, străduindu-se să-şi ascundă cît mai bine gîndurile tainice, înşira felurite întîmplări din vecini, căci nimic nu scăpa ochiului ei rece, cenuşiu,

care privea totul ca printr-o lentilă deformată, iar Barbro, rotundă, ospitalieră, înaltă și corpolentă, cu trăsături greoaie, înecate în grăsime, povestea cu mare satisfacție despre vremea cînd servise la consulul general. Între timp amîndouă ajunseră la aceeași concluzie în sinea lor: dacă nu reușea să locuiască ea însăși în casa celor tineri, în orice caz va face astfel ca să se tragă zăvorul în fața celeilalte: cele două viitoare cuscre se străduiau din toate puterile să devină cît mai nesuferite. Nikolai și Silla însă nu bănuiau de loc ce luptă tăcută și amarnică se dădea în cugetul celor două femei.

*

Din clipa cînd madam Holman își dădu seama de ce era în stare Silla — căzuse ca din nori aflînd cum reușise s-o îmbrobodească — începu să folosească alte metode educative și era tot timpul cu ochii pe ea, ca nu cumva să-l întîlnească pe Nikolai. Era limpede că toate acestea se întîmplaseră din cauză că Silla avea prea mult timp liber și prin urmare urma să aibă grijă s-o pună mai mult la muncă. În timpul serilor de vară trebuia să aibă o ocupație cu folos, nu numai să meargă după lapte sau să alerge afară pe stradă, cînd venea vreo prietenă și o ruga pe madam Holman să-i dea voie Sillei să meargă cu ea.

Nikolai se dumeri deci foarte repede că situația nu se îmbunătățise cu nimic de cînd se înfățișase ca pretendent în casă. Dar chiar dacă nu reușea s-o vadă pe Silla decît din

cînd în cînd, în fugă, făcuse totuși un mare pas înainte. Trebuia doar să muncească și să adune bani și asta era o treabă de bărbat: mînuia barosul cu toată vigoarea brațelor sale tinere.

Într-o anumită privință se simțea mai liniștit; căci dacă madam Holman era atît de severă față de el, însemna că această severitate se extindea și asupra altora. Era mulțumit că Silla nu se mai plimba serile cu fetele acelea zvăpăiate de la fabrică. Într-o zi însă simți cum îl trec fiorii cînd îl întîlni pe tînărul Wejergang care tocmai ieșea din locuința mamei lui. Ludvig zîmbi cu un aer indiferent și îl privi pe Nikolai drept în față, ca și cum nu și-ar mai fi amintit prea bine de el, întrebă apoi, întorcîndu-se către Barbro și făcînd un semn cu capul în direcția lui Nikolai:

— Ăsta e băiatul?

— Ce voia ăsta aci, mamă?

— Nimic!

— Nu cumva ai împrumutat bani de la el? o întrebă el aspru.

— Ce-ți veni în gînd? Nici un șiling, deși aș avea mare nevoie.

— Ce voia?

— Voia să-și aprindă trabucul — trece adeseori pe aici cînd coboară spre oraș. Nu cred că asta e ceva care să te supere. Și socotesc că nu ar fi potrivit să-i interzic să mai vină — nici pentru mine și nici pentru tine! Ultimele cuvinte le adăugă cu fața roșie de mînie.

— Nu, desigur că nu pot să-i interzic asta, mamă. Dar ține minte: dacă împrumuți vreo-

dată bani de la el, să ştii că nu-ţi mai calc pragul.

— Ah, Nikolai, ce iute eşti la mînie! În nici un caz n-am să împrumut nici un şiling de la el. În aceeaşi clipă îşi băgă pe furiş în sîn ceva ce ţinuse în mînă.

— În nici un caz!

— Am auzit că vorbea despre mine.

— Nu, în nici un caz!

— Ba da, mamă! stărui el pe un ton aspru.

— Despre tine? Ei da, i-am povestit cum munceşti din greu toată ziulica pentru şilingii ăia nenorociţi, pe care trebuie să-i pui pe masă lui madam Holman, mărturisi Barbro şovăind, cu un aer cam încurcat.

— Şi poate şi despre chestiunea cu Silla? o cercetă el mai departe.

— Nu, nu, asta ştia el. Nu sînt doar singura care ştie lucrul ăsta din toată mahalaua asta care colcăie de bîrfe, îţi jur, Nikolai, de la mine nu o ştie, nu a aflat-o astăzi! adăugă ea.

— Din partea mea n-aveai decît să-i spui — e foarte bine dacă individul ştie că Silla e logodită.

— Da, păi nu i-am spus? Numai că nu voia s-o creadă.

— Sigur, asta pot să-mi închipui. Nikolai stătea la fereastră, frămîntat de gînduri. Vizitele astea ale lui Wejergang...! Avea acum de îndurat tot felul de neplăceri şi jos la fierărie, cît era ziua de lungă. Era vorba să fie angajat pe un post de calfă-maistru. Bătrîna madam Ellingsen trimisese de cîteva ori după el, şi se părea că treaba era ca şi aranjată.

Nu avea rost să-şi dea demisia deocamdată, căci urma să intre în noul loc de muncă abia la toamnă.

La un moment dat însă, Nikolai avu impresia că se schimbase ceva în atitudinea lui madam Ellingsen faţă de el. Observă de asemenea că la fierărie circulau tot felul de zvonuri şi de şoapte. Dar că madam Ellingsen avea intenţia să anuleze înţelegerea dintre ei îi deveni clar abia în ziua cînd îl auzi spunînd pe unul dintre lucrători, pe un ton batjocoritor: „În fierărie nu se găseşte nimeni, desigur, care să vrea să primească slujba şi să-l dea la o parte pe Olaves. Căci dacă aşa ceva i-ar da prin gînd cuiva, îl sfătuiesc să ia seama, fiindcă întreaga fierărie îl sprijină pe Olaves!" Nikolai ştia prea bine că îl priveau strîmb pentru că muncea fără răgaz, strîngea şilingi şi nu voia cu nici un chip să meargă la cîrciumă cu ei.

Era singur în mijlocul celorlalţi, nu avea nici un prieten. Îşi dădea seama că atunci, cînd în joc era locul de calfă-maistru, tot trecutul lui era din nou răscolit şi scormonit, aşa cum scormoneşte cîinele în vizuina vînatului, de la vechea poveste cu poliţia şi bătaia, pînă la copilăria sa între stivele de scînduri. Aceste poveşti vechi erau pentru Nikolai o rană mereu deschisă. Mereu se găsea cineva să le zădărească şi nici nu mai spera că vor fi vreodată uitate. Trecea acum din nou prin mari chinuri. Muncea cu îndîrjire şi se străduia să nu lase să se observe nimic din ce se petrecea

în el — însă fața lui nu avea o expresie prea prietenoasă.

Cel mai bun lucru era să pună capăt acestei situații și să lămurească cît mai curînd cu madam Ellingsen cum stăteau lucrurile. Și astfel, într-o bună zi, Nikolai se înființă cu șapca în mînă la ea acasă, ca s-o întrebe ce avea de gînd. Răspunsul se lungi peste măsură și trebui să înghită mulți „dacă" și „însă", pînă în cele din urmă madam Ellingsen își scoase ochelarii de pe nas și îi așeză din nou bine. Apoi rosti în mod limpede: „Nu vreau să te jignesc. Știu că ești un fierar bun. Dar sînt atîția care mi-au spus că Olaves e un băiat bun și absolut cinstit și eu sînt o femeie bătrînă, care am nevoie de cineva pe care să mă pot bizui întru totul, da, nu vreau să te jignesc, dar trebuie să mă mai gîndesc".

Acesta fu răspunsul pe care-l căpătă și cu asta dispăru perspectiva pe care el contase și pe care i-o pusese în față lui madam Holman, cînd îi ceruse mîna Sillei. A doua zi dimineață cînd veni la fierărie, toți aveau aerul că rînjesc și își bat joc de el. Știau că fusese la madam Ellingsen și ce răspuns îi dăduse. Dar dacă își închipuiau că prin amenințări și batjocură aveau să-l facă să renunțe la ceea ce-și pusese în gînd, se înșelau amarnic. Olaves se făcu că nu știe nimic și îi oferi chiar să-l ajute la desfăcutul unei bucăți de fontă. Nikolai îi întoarse spatele.

— Eu nu mă bag niciodată peste altul și n-aș sfătui pe nimeni să facă pe binevoitorul și să se bage peste munca mea — dacă nu

vrea să-l ciocănesc pînă-i fac spinarea roșie, ca fierul ăsta! murmură el, aruncîndu-i o privire lui Olaves. Se lăsă o tăcere apăsătoare. În pauza de prînz însă incidentul fu comentat cu multă gălăgie și indignare. Auziseră doar cu toți cum îl amenințase pe Olaves, iar Olaves avu grijă să se asigure de martori pentru cele spuse de el însuși.

— Avea aerul c-ar fi în stare să folosească barosul și pentru alte scopuri decît pentru forjarea bolțurilor, dacă nu i-ar fi teamă de pedeapsă!

Nikolai îi lăsa să vorbească cît îi ținea gura și își vedea de lucru, căci nu voia ca Haegberg să aibă ceva de obiectat. Se aștepta acum să primească o veste proastă. Dar înainte de a capitula, Nikolai era hotărît să mai încerce ceva; voia să se ducă la Haegberg și să-i explice tot ce se întîmplase, astfel încît meșterul să-și poată spună părerea cînd va fi întrebat de madam Ellingsen. Răspunsul ei definitiv se lăsă însă așteptat săptămînă după săptămînă, în cele din urmă se împliniră două luni. Ce putea să aibă în gînd bătrîna? Toată fierăria era nedumerită, căci pînă la toamnă trebuiau să aibă o calfă maistru. În sfîrșit, într-o dimineață veni și explicația, sub forma unei scrisori de angajare.

Era către seară, într-o zi fierbinte de vară. La cele două etaje ale casei cenușii de lemn, unde locuia madam Holman, ferestrele cu gemulețe dinspre curte stăteau deschise, aspirînd puțina răcoare din aer, în timp ce locatarii din casă, îmbrăcați mai mult sau mai pu-

ţin uşor, îşi vedeau de treabă. O adiere slabă mişca uşor perdelele semi-transparente şi rufele albe ce atîrnau în curte pe sfoară. La fereastra de la primul etaj, chiar deasupra lucarnei de la subsol, o fată zveltă, cu ochi negri, îşi suflecase mînecile şi clătea de zor rufele dintr-un hîrdău ce se afla sub robinetul de apă. Capul ei apărea cînd în faţa, cînd în spatele perdelei, cu obrazul răcorit şi înviorat de apa proaspătă ce curgea din robinet. Se opri deodată mirată. Nikolai intră cu şapca împinsă triumfător pe o ureche.

— Lumea e bine orînduită, să ştii, Silla! Trebuie să ai doar grijă ca tot ce faci să fie clar şi cinstit. Cine nu are tată, trebuie să-şi fie propriul său tată — asta e!

— Dar, Nikolai, de unde ai ştiut că mama nu-i acasă ?

— Hei, am şi eu informaţiile mele. Mi-a spus chiar acum mama că azi e zi de spălat la Antonisen. Dar vezi tu, Silla, am ajuns la ţintă, căci poate te interesează să afli că de azi sînt calfă-maistru la madam Ellingsen. Asta înseamnă un fleac de zece taleri în plus pe lună!

— Calfă-maistru ? E adevărat, Nikolai ? Ieşi din spatele hîrdăului şi îl privi întrebător. Ia vino încoa cu faţa asta murdară de funingine, zise ea, aruncînd repede rufele din hîrdău. Eşti înfricoşător de negru. Ai spus calfă-maistru ? Zău, e adevărat ? Ah, lasă-mă să te spăl puţin de funingine, să văd cum arată o calfă-maistru. Şi nu i-a propus mai întîi lui Olaves, madam Ellingsen ?

— Nu, mi-a propus.

— Şi nimeni n-a mai deschis pliscul ca s-o sperie pe madam Ellingsen, cum au făcut înainte ?

— Ah, Haegberg i-a spus probabil cum stau lucrurile că nu i-am făcut niciodată vreo pagubă.

— Numai să nu tragă ei iar sforile şi să încerce să te sape. Căci pe toţi îi roade invidia şi le e necaz că tu eşti cel preferat — mai ales de cînd a trebuit să prelucrezi încă o dată fusurile de roată, pe care le-a făcut Olaves. Şi apoi scormonesc în fundul sacului, doar-doar or găsi ceva ca să-ţi facă rău!

— Ah, nu, tu — lumea este totuşi bine orînduită, îţi spun eu, şi madam Ellingsen şi-a ales fierarul care poate să-i conducă cel mai bine fierăria. Dealtfel, treaba este deja încheiată, contractul a fost semnat azi dimineaţă. Şi banii ăştia îmi vin cît se poate de bine, căci tot ceea ce i-am împrumutat în ultimul timp mamei s-a dus pe apa sîmbetei, pfft! — scoase un fluierat — la fel ca şi banii ce i-am dat mai înainte. Tu, să ştii că nu e de bine cu ea, n-o văd deloc bine. Mi se pare că în loc s-o pună pe picioare, comerţul ei o duce de rîpă şi cîştigul merge tot de-a îndaratelea...

— Aşa, acum că eşti bine spălat şi frecat, te-ai mai luminat la faţă ; dă-ţi părul pe spate, altfel ţi se ridică iar ca peria.

— Ştii, am venit într-o goană de la fierărie, ca să-ţi spun noutatea. Am intrat doar o clipă la mama şi i-am promis să cumpăr scrumbii

pentru cină. Se spune că au intrat astăzi două şalande pline vîrf.

Silla făcu ochi mari de bucurie. Amîndoi erau copii de oraş şi de sosirea scrumbiilor se legau o serie întreagă de amintiri şi întîmplări, de pe vremea cînd locuiau încă jos, la piaţă. Rămase o clipă nehotărîtă.

— Ce-ar fi dacă mi-aş lua şalul şi aş veni cu tine ?, exclamă ea. Aşteaptă-mă puţin mai la vale, Nikolai ca să nu ne vadă lumea împreună, aici sus. Era o propunere căreia nu i se putea rezista, mai ales că fusese făcută cu atîta entuziasm. Şi apoi, azi devenise calfă-veche.

Nu trecu mult şi Silla ieşi din casă, îmbrăcată cu rochia ei în dungi, cu şalul legat peste piept şi porni în urma lui. Coborîră împreună în oraş, şi în timp ce Silla îşi amintea voioasă de zilele copilăriei, cînd o ştergeau uneori de acasă — Nikolai o privea şi o asculta fericit. Mergeau prin mijlocul drumului stîrnind nouri de praf la fiecare pas şi nici nu luau seama la trecători. Nikolai o vedea doar pe Silla, cu ochii negri sclipind de veselie şi eliberată de veşnica ei teamă.

În seara aceea caldă de vară, străzile oraşului forfoteau de lume, pe măsură ce se apropiau de piaţa de peşte. Un eveniment deosebit crease această efervescenţă neobişnuită ; oamenii, îngrămădiţi pe pod, se aplecau peste parapet şi priveau jos la cei care, în mijlocul larmei de strigăte şi zbierete, se împingeau să cumpere o scrumbie pentru masa de seară. Peştele neted, albastru-verzui, cu trupul rotund, puternic şi sprinten, ce străbate fulgerător apele mării, cu un cap ascuţit şi o coadă subţire, terminată în arc de săgeată — peştele acesta lucea acum deja de două zile pe băncile bărcilor de pe cheiul pescarilor. Cu o zi înainte încă intrase în cantitate redusă şi numai gospodăriile bogate îşi puteau permite să-l cumpere ; în aceeaşi după masă însă intrase încă un şaland — apăruse un banc mare de peşte, în larg, lîngă insulele Wal. Iar în ziua aceea intraseră alte două şalande, pline vîrf, aşa încît acum piaţa gemea de peşte. Iată deci că apăruse scrumbia, adică scrumbia muncitorului. Se putea obţine cu cinci, şase şilingi bucata jos, pe cheiul pescarilor, sau sus, la gura fluviului. Precupeţele de peşte, care voiau să cîştige însă ceva mai mult, cărau coşurile cu peşte în părţile mai îndepărtate ale oraşului.

Şi scrumbiile îşi făceau loc pretutindeni, se strecurau în orice gaură, oriunde găseau o cratiţă sau o tigaie în care să fie coapte sau prăjite — în toate cambuzele din port, începînd cu marile vapoare elegante şi cu vasele cu trei catarge, pînă la sobele de gătit ale iahturilor de lemn şi ale şalandelor mici cu covertă, unde oamenii se odihneau după munca zilei şi îşi pregăteau cina, la lumina ultimelor pîlpîiri ale apusului de soare — în toate casele şi curţile dosnice de pe uliţe de jos, din pivniţă şi pînă sus în pod ! Muncitori şi mici meseriaşi, bărbaţi şi femei, pe toţi îi vedeai purtînd cîte unul, doi, trei peşti în mînă, după numărul gurilor flămînde pe care le aveau de hrănit acasă. Mirosul scrumbiilor prăjite sau

coapte se răspîndea peste cartiere întregi ale orașului. Marfa trebuia vîndută, vremea era foarte călduroasă.

— O căldură binecuvîntată, zise mătușa surdă Andersen, care ne aduce toate scrumbiile astea în oraș.

Acest pește avea de învins și unele prejudecăți, deși în modestia lui n-ar fi avut altă pretenție decît să fie lăsat să trăiască mai departe în mediul lui natural! Se spunea despre el că s-ar hrăni și cu carne de om și că partea trupului său de culoare închisă ar proveni de la marinari înecați.

Nikolai și Silla se apropiară și ei de șalande ca să se împărtășească din belșugul acestei seri. Nu degeaba locuise Silla toată copilăria ei jos, lîngă chei — se pricepea să le smulgă bătrînelor negustorese cel mai bun pește, chiar de sub nas! Se tocmea cu foc, aplecîndu-se peste marginea bărcii:

— Să am iertare, mătușă! dar nu-mi bagi dumneata pe gît scrumbiile astea arse de soare! Dă-mi din cele care sînt acolo dedesubt, sub banchetă, cele două, da, acelea! Le luă în mînă ca să se convingă că erau tari și elastice.

Nikolai băgă deja mîna în buzunar ca să scoată banii, dar Silla aruncă scrumbiile cu un gest disprețuitor înapoi în barcă.

— Astea sînt vechi cît lumea, au căpătat ochi sticloși, de cînd sînt moarte!

— Astea, așa frumoase... ?

— Taci din gură, Nikolai! Dacă trebuie să ne mulțumim cu scrumbiile astea pentru cină, mătușă, atunci să ne mai lași măcar un șiling, doi din preț! Și într-adevăr, le obținu cu cinci șilingi bucata.

— Grozav negustor ești și tu, Nikolai! îl tachină ea în drum spre casă. Ia te uită, ce mari și proaspete sînt!

Barbro stătea pe scară și privea cu mîna la ochi pe drum, în jos, așteptîndu-l pe Nikolai să apară cu peștele. Dar iată că apăru mai întîi Silla, mergînd liniștită și cuminte pe stradă — și Barbro intră în vorbă cu ea, pînă ce apăru în sfîrșit și Nikolai cu cei doi pești. Bineînțeles că Silla fu invitată să intre în casă să-și dea seama dacă scrumbiile sînt bune — prestigiul și ospitalitatea generoasă a lui Barbro nu i-ar fi îngăduit să procedeze altfel.

Scrumbiile se prăjeau și sfîrîiau pe mașina de gătit a lui Barbro; mirosul specific, pătrunzător se răspîndea în toată casa, stîrnind pofta de mîncare.

Apoi peștii fură întorși pe cealaltă parte și trebui să se mai pună untură în tigaie. O nouă sfîrîială — aroma se răspîndea acum prin fereastra deschisă, pînă afară pe stradă.

Barbro se mișca greoi și neîndemînatec, în timp ce Silla, sprintenă și pricepută, îi dădea la mînă ba una ba alta, avînd în același timp grijă ca peștele să se prăjească frumos, înainte ca Barbro să fi observat ce trebuia făcut. Nikolai urmărea bine dispus și cu un interes deosebit toată operația:

— Nu e chiar atît de simplu să prăjești o scrumbie, zău așa!

În sfîrşit, veni momentul cînd peştii fură scoşi din tigaie şi puşi direct pe pîine. Briza serii aducea puţina răcoare şi punea în mişcare aerul între zidurile calde ale caselor. Pentru cei trei care şedeau în cameră la masă, înfruptîndu-se cu scrumbii, seara aceea luminoasă de vară era ca o adevărată sărbătoare! Şi pe deasupra, Nikolai era acum calfă-maistru!

*

Deoarece Silla trebuia să stea pironită în casă în serile lungi de vară şi să lucreze, în timp ce mama ei o supraveghea cu ochi de Argus, nu mai avea altă ieşire decît să-şi scoată pîrleala sus, la fabrică. Acolo se întîlnea cu fetele care erau idealul ei — Kristofa şi Gunda, Lena-suedeza cea iute de picior şi Jakobine-vorbăreaţa — şi toate dorinţele ei înăbuşite şi curiozitatea ei arzătoare făceau să-i lucească ochii, în timp ce pălăvrăgeau, şuşoteau şi chicoteau. Dacă ea însăşi nu avea parte de distracţii, cel puţin voia să afle de la celelalte cît de bine petreceau şi tot ce li se mai întîmplase.

Kristofa avea darul să aştearnă peste orice întîmplare un văl magic, sclipitor, ce trezea interesul prietenelor ei. O plimbare scurtă, un zvon de logodnă, o seară de dans — toate aceste deveneau în imaginaţia ei aprinsă evenimente al căror erou nelipsit era un personaj interesant şi misterios, care apărea cînd cu ţigară de foi, cînd fără, care uneori se făcea că n-o cunoaşte, iar alte ori o saluta şi-i zîmbea. Respectivul putea fi vreun tînăr cavaler din oraş sau din cartierul de sus al fabricilor, care adesea nici nu bănuia că persoana lui stătea în centrul unei iluminaţii bengale sau că trezea o asemenea rezonanţă în inimi, pe cînd alţii erau conştienţi de acest lucru şi căutau să profite în consecinţă.

Din această înclinaţie a Kristofei de a imagina aventuri extraordinare pornind de la fapte neînsemnate, se năşteau adevărate fragmente de roman, pe care Silla le absorbea cu ochii larg deschişi şi le broda mai departe în gînd, seara, cînd stătea închisă în casă. Silla avea şi propriul ei mic roman, pe care îl păstra însă numai pentru ea — în nici un caz nu trebuia să afle Nikolai de el! Cînd o trimetea mama ei uneori la Barbro să cumpere cîte ceva, avea grijă să nu-l întîlnească pe Wejergang acolo, aprinzîndu-şi ţigara de foi. De curînd se nimerise tocmai să intre în prăvălie, cînd ea venise după cumpărături; a rîs spunînd dacă nu cumva fata cu ochii negri fuge de el. Doar n-avea nici un motiv să-i fie teamă. În ultimul timp parcă dispăruse de pe suprafaţa pămîntului. I s-a spus că mama ei ar fi închis-o într-o colivie din cauza unui fierar periculos — aşa o fi oare? O fată tînără care are asemenea ochi negri nu trebuie să-i ascundă!

Iar acum domnea un fel de stare de război, care era şi nu era război; Wejergang ştia că ea pîndea momentul cînd el pleca din prăvălie, oricît de mult ar fi avut de aşteptat.

Era ca o rază de soare ce pătrundea prin crăpătura unui gard înalt de lemn.

În rest, zilele se scurgeau una după alta fără nici o variație, între zumzetul din fabrică și treburile de acasă, iar madam Holman era foarte mulțumită de foloasele pe care, așa cum era nevoită să recunoască, i le aducea în vara asta Silla. Faptul că fiica ei căpăta cearcăne tot mai mari sub ochi, că slăbea și devenea tot mai palidă, nu avea prea mare importanță pentru ea. Aceasta dovedea doar că Silla nu era încă obișnuită cu simțul datoriei.

Cînd Nikolai avea uneori prilejul să stea de vorbă cu ea, ceea ce se întîmpla destul de rar, Silla își vărsa tot focul. Vorbea cu atîta amărăciune — încît îi dădeau lacrimile — de tot ceea ce le era îngăduit celorlalte fete, tuturor fetelor, numai ei nu. Toată copilăria și-o petrecuse în pivnița din piața cheiului, iar acum, cînd era și ea tînără și voia să se distreze, ajunsese să trăiască într-o temniță.

Rămînea cîtva timp tristă și cu privirea întunecată pierdută în gol, dar curînd gîndurile ei luau alt curs și începea să zugrăvească cu înflăcărare cum aveau să petreacă, ea și Nikolai, după ce va scăpa de acasă. Se vor distra împreună cu ceilalți băieți și fete de vîrsta lor și uneori vor organiza și la ei acasă petreceri cu dans. În serile de vară vor ieși în larg cu vaporul, vor privi norii pe cer, sau se vor duce la pescuit cu undița, iar duminica vor lua coșul cu provizii și vor merge la pădure și vor face gălăgie de or să răsune toți munții.

Era ceva sălbatec în felul cum vorbea, și ochii îi ardeau din cauza oboselii și a constrîngerii la care era supusă. Dar îndată ce

înflăcărarea ei se stingea, ca un foc de paie, apărea iar abătută, de fiecare dată tot mai mult, cum observa Nikolai. Avea mereu chipul ei în fața ochilor, reproșîndu-i parcă ceva. Dar nu avea încotro, strîngea din dinți și lovea mai departe cu ciocanul, așteptînd să vină momentul izbăvirii, la iarnă.

*

Jörgine Korneliussen din casa de alături, care lucra ca rihtuitoare la cizmar, era o fată cuminte și drăguță — cu ea ar fi trebuit Silla să se împrietenească, îi spunea madam Holman. Începuse să se gîndească și ea că exercițiul datoriei trebuia să aibă și el o margine. Duminica puteau să se viziteze, una pe alta, rămînînd astfel amîndouă sub control. Madam Holman se declară chiar de acord ca Silla să facă într-o duminică o plimbare cu Jörgine, jos, în oraș. Trebuia totuși să i se mai îngăduie tineretului cîte o distracție din cînd în cînd.

Silla așteptase toată săptămîna această duminică, cu o nerăbdare abia stăpînită, ca o pasăre ce vrea să scape din colivie, și cînd sosi în sfîrșit dimineața zilei de libertate, nu-și mai găsea astîmpăr cu gîndul la ceea ce avea să-i aducă ziua aceea. Supa de gulie pentru masa de prînz întîrzia să fiarbă. Și apoi mai trebui să aștepte o veșnicie pînă ce veni Jörgine, la care toaleta de duminică cerea mai mult timp. În sfîrșit, apăru și Jörgine, încorsetată și cu un guler croșetat în jurul gîtului. Cît despre uleiul sau ce altă substanță

grasă folosise ca să-şi ungă părul, e mai bine să nu vorbim. Silla, cu pălăria ei de paie maro şi cu un guleraş alb simplu, se simţi la început în inferioritate mergînd alături de Jörgine. Dar curînd o luă de braţ pe prietena ei — avea doar de gînd să se distreze.

Coborîră direct în oraş, căci Silla se grăbea să ajungă cît mai repede jos, ca să nu piardă nimic din distracţiile ce le aşteptau.

În după-amiaza aceea frumoasă de duminică, străzile şi parcul erau pline de oameni gătiţi şi dichisiţi, ce se plimbau în sus şi în jos, măsurîndu-se unii pe alţii din priviri. Iar Silla şi Jörgine fură şi ele foarte ocupate cîtva timp cu examinarea celor mai frumoase modele de rochii, atrăgîndu-şi reciproc atenţia asupra lor şi asupra acelor voaluri albe şi lungi, legate uşor sub bărbie şi fluturînd apoi liber pe spate. Aceste voaluri ce se purtau pe pălării albe de paie, garnisite cu panglici roz sau albastre şi cu trandafiri, constituiau în primul rînd obiectul admiraţiei lor.

Se plimbau aşa de cîtva timp, întîlnindu-se de fiecare dată cu aceleaşi rochii şi aceleaşi figuri duminicale, calme şi ceremonioase. Începuse să devină plictisitor şi Silla stărui să se ducă în altă parte. Jörgine propuse atunci să facă o plimbare în jurul cetăţii.

Natura nu le interesa însă prea mult; din cînd în cînd întîlneau cîte un individ plictisit şi obosit, care fără îndoială nu ştia cu ce să-şi ocupe după-amiaza de duminică şi se oprea ici-colo, privind în sus la copaci. Strigătul santinelei: „Gardă — pentru schimb!" răsună

în tăcerea moleşită dimprejur ca un căscat enorm. Mai departe, în fiordul sclipind liniştit sub soare, se mişcau alene nenumărate bărci şi vaporaşe.

Nici aici nu era rost de distracţie, aşa încît porniră spre port. Liniştea duminicală domnea pretutindeni, totul era pustiu, vasele zăceau la dană toropite. Deci, din nou sus, spre oraş.

În piaţă, o mulţime de pierde-vară, se distrau făcînd „schimb de ceasuri", iar dangătul insistent al clopotelor chema comunitatea la serviciul divin de după-amiază.

Continuară să hoinărească pe străzi, deşi se simţeau deja obosite, plictisite şi le era sete, şi fură prinse într-un şuvoi pestriţ de oameni, ce se îndreptau spre debarcader: voiau să treacă dincolo, pe insule, cu vaporaşele ce făceau naveta, acostînd şi plecînd din minut în minut.

Între Silla şi Jörgine se ivi acum o nepotrivire de păreri. Jörgine socotea că era prea mare aglomeraţie şi că se făcuse prea tîrziu ca să mai merite să traverseze cu vaporaşul pe insulă.

Silla însă era de părere că înghiţiseră destul praf tot umblînd pe străzi şi că puţinul timp ce le mai rămînea trebuia folosit mai bine. Oare Jörgine găsea că ce făcuseră pînă atunci se numea distracţie şi voia să se întoarcă numaidecît acasă.

Dacă stăteai la prora vasului, acolo unde sufla vîntul, era cît se poate de plăcut, după toată alergătura aceea fără rost în căldură.

Vasul înțesat cu pasageri acostă pe insulă și oamenii se împrăștiară pe potecile umbroase.

Chiar lîngă debarcader, dominînd golful, se înălța marele local de distracție, cu ușile larg deschise prin care pătrundeau pînă departe acordurile muzicii de dans. Acolo era într-adevăr rost de petrecere !

Silla se opri să privească puțin înăuntru și să asculte muzica, dar Jörgine, foarte indignată, o trase după ea. Cum putea o fată cinstită să se oprească lîngă un asemenea local ? Silla o urmă cu pași rari, de-a lungul gardului de lemn ce împrejmuia restaurantul, urmărită de sunetele antrenante și pline de voioșie ale muzicii, pe care le absorbea cu ambele urechi și al căror ritm îl simțea vibrîndu-i în sînge.

Ceva mai sus, unde cărarea cotea în altă direcție, Silla se opri însă din nou ; nu putea să se rupă de muzică și se apropie de gard, încercînd să arunce o privire pe deasupra, ceea ce o supără din nou pe Jörgine. Își manifestă chiar intenția de a se despărți pe loc de Silla. Cum putea fi așa lipsită de demnitate și să se uite peste gard ! Jörgine socotea că era o purtare ce nu se potrivea cu buna ei creștere ! Dealtfel ținea prea mult la buna ei reputație ca să se lase atrasă de asemenea distracții și prefera să le ocolească de departe. Ajunsese în culmea indignării !

Silla însă nu putea înțelege ce greșală făcea ascultînd puțin muzica și, la urma urmelor, pentru ce veniseră de fapt în oraș ? De ce să-și închidă ochii și să-și bage degetele în

urechi acolo unde era puțină veselie ? Dacă stai să te gîndești tot timpul la „ce se cade" și „ce e onorabil", atunci cum mai rămîne cu distracția ?

Era gata să pună pariu pe o piesă de doisprezece șilingi cu Jörgine, dacă putea să-i spună unde să se distreze „cuviincios și onorabil" cînd vor mai ieși la plimbare — de data asta umblaseră doar toată după-amiaza și nu se aleseseră cu nimic !

Lar Silla nu voia cu nici un chip să renunțe. Dealtfel, Jörgine era acum de acord că mai aveau timp să se plimbe, înainte de a începe lumea să se adune la localul de distracții pentru balul de seară. Dar nu trebuia să se îndepărteze prea mult de debarcader, ca să poată lua la timp vaporașul pentru întoarcere, căci o mulțime de oameni se înghesuiau să le vină rîndul.

Seara ajunseră acasă obosite, cu picioarele umflate de atîta umblat și în plus prost dispuse. În timp ce Silla îi raporta mamei ei despre toate locurile unde fuseseră și cum se distraseră, adormi pe scaun. Muzica îi răsuna în urechi și visă că dansa la bal.

*

Cînd sosi toamna cu zilele ei răcoroase, în odaie la Barbro focul trosnea vesel în sobă, deși alții, cărora nu le mergea așa de bine, mai așteptau cu încălzitul. Era deci plăcut să stai acolo la tejghea și să bîrfești, și încă mai plăcut era pentru cei aleși, care aveau relații atît de bune încît se lăsau invitați și la o ceșcuță

de cafea. În ultimul timp însă caracterul lui Barbro suferise transformări, căpătase o fire capricioasă : uneori era neobişnuit de zgîrcită — ar fi fost în stare să numere şi boabele de cafea sau de arpacaş ; iar în alte zile era faţă de musafirii şi clienţii săi, în mod tot atît de ciudat, de o dărnicie şi îngăduinţă fără margini.

Oricare ar fi fost cauza, fapt este că adesea, cînd era singură, o copleşeau gînduri negre, căci plăţile pentru zahăr, arpacaş, făină şi cafea ajunseseră din nou la scadenţă, iar sertarul cu caseta de bani nu era niciodată pregătit în acest scop : de cîte ori îl trăgea afară şi îl împingea la loc, suna a jale şi a pustiu.

Timpul se scurgea neîndurător, dar în sobă focul duduia în odaia lui Barbro, ca şi cum totul ar fi fost în cea mai bună ordine. Acum se împlinise termenul, peste două zile era în ziua de plată.

Barbro se afla într-o stare de spirit extatică, foarte stranie. Sperînd că va putea obţine o nouă şi ultimă amînare, întreprinsese în după amiaza aceea un atac de mult plănuit asupra comerciantului căruia îi datora banii, dar suferise o înfrîngere categorică. Dacă nici de data aceasta, după toate prelungirile acordate, nu avea să-şi achite datoria — aşa i se declarase în mod categoric jos, la birou — putea fi sigură că nu va mai merge căruţa.

Despre asta vorbea Barbro cu fiul ei în bucătărie, purtînd încă pe cap boneta de duminică.

Nikolai însă nu părea să aibă vreo soluţie de propus. Dimpotrivă, şedea cu trupul aplecat înainte, cu buzele strînse şi privirea aţintită în jos, învîrtindu-şi mereu cele două degete mari de la mînă. Creasta lui de cocoş, ca şi linia umerilor şi trăsăturile feţei exprimau o atitudine de împotrivire.

Barbro se aşeză lîngă sobă, respirînd din greu şi lăsă să-i scape un oftat adînc. Acum o să-i închidă prăvălia, şi de fapt nu era vorba decît de treizeci şi opt de taleri.

Nikolai ştia prea bine ce urmărea şi că aştepta doar să audă un cuvînt din partea lui de care să se poată agăţa. De data asta însă nu-i va mai îngădui să-i stoarcă banii economisiţi cu atîta trudă. Dealtfel dugheana asta oricum se ducea de rîpă şi nu mai rămînea decît un singur lucru de făcut.

Barbro oftă. Mai bine s-ar fi deschis pămîntul şi ar fi înghiţit-o pe loc. Nikolai pocni din degete şi privi cu şi mai multă hotărîre crăpăturile din podea. Văzînd că pauza se prelungeşte peste măsură şi că Nikolai nu voia să-i dea nici un răspuns, Barbro începu să plîngă. N-ar fi crezut niciodată că va ajunge într-o asemenea situaţie, cînd avea un fiu care e calfă-maistru.

— Mamă, ştii doar că am nevoie de şilingii mei. Din nou o tăcere îndărătnică, întreruptă doar de suspine repetate.

— Ar trebui văzut dacă merită să mai ţii de fapt prăvălia asta, încercă Nikolai cu prudenţă să-i sugereze o soluţie.

— Şi ce ai vrea, să mă întind pe jos ca o vită care urmează să fie tăiată de Crăciun, izbucni ea furioasă. E vorba doar numai de această sumă şi de nici un şiling mai mult.

— Am vrut să spun că ar fi poate mai bine dacă ai pune punct la timp. Cuvintele lui avură darul de a provoca o explozie. Se ridică brusc în picioare, cu faţa roşie ca o pătlăgică.

Asta era deci ! Acum voia şi el să-i închidă prăvălia ! Se repezi în odaie, apoi veni înapoi, amintind întrucîtva de animalul folositor pomenit de ea mai înainte, atunci cînd se rupe din frînghie şi o ia la fugă.

Dacă Nikolai crede însă că se va da bătută şi va accepta să fie declarată falită ca să rămînă pe vecie acoperită de ruşine şi ocară în faţa oamenilor, atunci cînd n-are decît să se ducă jos la birou şi să împrumute ceva bani de la Ludvig — atunci se înşeală amarnic.

Barbro părea să fi înnebunit de-a binelea. Nu voia să-şi distrugă viaţa încă o dată — din cauza lui Nikolai. E de ajuns că i-a distrus odată existenţa ei asigurată. Da, da, să nu stea cu gura căscată şi să se holbeze la ea. De ce crede că au dat-o afară din casa lui Wejergang, unde trăia aşa de bine. Numai pentru că el îndrăznise să-l bată pe Ludvig, băiatul consulului general. Da, n-are decît să se mire cît o vrea, numai din cauza asta a fost izgonită din belşugul în care trăia şi acum se află pe stradă, fără nici un sprijin. Iar Nikolai, care ar putea s-o ajute cu cei cîţiva taleri, ce-i sînt necesari, are nevoie de bani pentru

alta. Dar şi mai revoltător era că Nikolai voia să-i interzică să se adreseze aceluia care i-a fost ca propriul său copil, acum cînd nevoia îi bătea la uşă. De data asta însă, nu va mai ţine seama de el. Dacă nu vrea s-o ajute, n-are decît, ea o să se adreseze aceluia care poate s-o facă, căci nu voia ca prăvălia să-i fie închisă şi existenţa ei ameninţată. Niciodată, pe Dumnezeu din cer, niciodată nu va admite să fie declarată falită !

Bătu cu pumnul în masă, făcînd să sune şilingii de aramă din sertar. Oricum, bine că se lămuriseră lucrurile atunci, căci în săptămîna următoare Ludvig urma să plece pentru cîteva luni în străinătate, aşa a spus cînd a fost cu o zi înainte în prăvălie, era şi Silla de faţă.

Nikolai se făcuse palid. Cutele în jurul gurii îi zvîcneau şi îşi şterse de cîteva ori sudoarea de pe frunte cu mîneca. Ridică cu silă privirea spre mama sa, îi era parcă teamă să nu înceapă s-o urască.

— Am să-ţi dau banii. Simţea cum îi ard lacrimile în ochi şi voia să iasă cît mai repede afară ca să-şi poată da frîu liber mîniei. Asta însemna pentru el şi pentru Silla o nouă amînare, pînă la primăvară. Şi oare se putea întrevedea vreun sfîrşit ? Cu mîna tremurîndă căută clanţa uşii.

*

Această noutate pe care mamă-sa i-o trîntise pe neaşteptate, anume că toată fericirea vieţii ei fusese distrusă din cauza lui, i se aşeză ca

încă o piatră grea pe piept. Se simțea zdrobit, ca și cum ar fi suferit o înfrîngere umilitoare. Nu putea să scape de ideea că era totuși ceva adevărat în ceea ce-i spusese. Se simțea descurajat și umbla tot timpul abătut. Din nou se amîna cu un sfert de an perspectiva nunții. Și dacă pînă atunci mama îi va cere din nou bani pentru dugheana ei falimentară sau i-i va stoarce cu amenințări — ce va face atunci ? Era o situație fără ieșire, și firea lui deveni tot mai mohorîtă.

Sîmbătă, cînd își punea în cutia de tablă șilingii economisiți, îl cuprindeau idei negre. Din nou avea să vină mamă-sa și să înghită totul — ceea ce era de altfel dreptul ei, deoarece el îi distrusese fericirea vieții. Pînă atunci crezuse că el avea de cerut socoteală, cînd va veni momentul : pentru că îl adusese pe lume, fără să-i poată spune cine era tatăl lui ; și apoi, pentru că îl părăsise în voia soartei. Acum însă se părea că lucrurile stăteau tocmai invers. Mama sa, cu prăvălia ei care înghițea tot ce cîștiga el, era prăpastia în care se prăbușea fericirea lui și ea se socotea îndreptățită să-i ceară orice sacrificiu. Uneori ajungea să se întrebe ce rost avea însăși propria lui existență.

În ciuda tuturor gîndurilor negre care-l urmăreau, începu să-i mocnească și să-i crească în suflet un sentiment de revoltă ; deoarece se străduia să deslușească mai întîi, în mod cinstit, de partea cui era dreptatea, dură însă un oarecare timp pînă ce flacăra izbucni. Trebuia el oare să îngăduie ca și Silla să fie atrasă în această prăpastie ? Răspunsul izbucni din el atît de limpede, încît flăcările răzvrătirii țîșniră cu putere : „Nu ! Atît timp cît mai exista o licărire de viață în cel ce se numea Nikolai !"

Iar cu privire la cele spuse de mama lui — că făcuse poate ceva care o nenorocise. Nu avea și el dreptul să lovească atunci cînd era atacat și să nu se lase tratat cu dispreț și călcat în picioare, așa cum și mama lui încerca să facă !? Voia să se lăfăie și să-și dea importanță cu prăvălia ei, chiar dacă le zdrobea viața, lui și Sillei. Nici să-și tragă sufletul nu-i lăsa.

Dar nu, nu era dispus să se lase jucat în felul ăsta. Îl bătuse pe Wejergang și îi părea rău doar că nu-l atinsese mai tare. Din moment ce fusese adus pe lume, voia să se simtă om — chiar dacă aveau să-i taie capul pentru asta ! Iar dugheana ei nu va mai fi alimentată cu nici un șiling din cutia de tinichea. Dacă mama lui nu reușea să-și asigure pîinea zilnică, îi va face loc în căminul lui ; dar nu îi va îngădui să-l împiedice de a-și face propriul său cămin și cu asta basta ! Devenise alt om după ce își lămurise toate aceste lucruri în sinea lui. Întocmai, ăsta era Nikolai, calfă-maistru la madam Ellingsen !

*

Iarna se prelungea. Sosise începutul lui februarie și era vremea iarmarocului. Străzile mișunau de oameni și din cauza circulației intense zăpada din acest cartier al orașului se

măcinase și devenise moale. Un șir pestriț de barăci se întindea dintr-o piață pînă în cealaltă. Trompetele sunau, clovnii strigau, vînzătorii de lozuri umblau de jur împrejur, strigătorii urlau, muzica umplea atmosfera cu salvele fanfarelor asurzitoare — în această perioadă pretutindeni în oraș lumea se plimba, dansa, se distra pînă noaptea tîrziu.

Zgomotul înăbușit și muzica pătrundeau pînă sus, în cartierul fābricilor. Seara orașul strălucea într-o mare de lumini. În aer plutea parcă un fel de beție și multe suflete tinere, pe care ochi severi le supravegheau, se măcinau de dor, în timp ce păsările mai libere o porneau grupuri, grupuri în jos.

Din an în an se povesteau lucruri tot mai minunate despre balurile iarmarocului, despre muzica fanfarelor, despre lampioanele colorate din grădinile iluminate și despre filfizonii galanți. Ispita era mare și cine putea să-i reziste ?

Chiar în a doua zi de iarmaroc apăru Kristofa, cu respirația întretăiată din cauza agitației, aducînd o veste fericită pentru Gunda și Silla : căpătase bani de bilete de intrare și prăjituri, pentru toate trei. Nu voia să divulge secretul, vorbea mereu despre un anume cineva, al cărui nume n-avea voie să-l spună cu nici un chip. Silla nu fusese încă niciodată la un bal ; cel mult se aflase printre cei ce tînjeau afară și trebuia să se mulțumească să privească lampioanele colorate și să asculte muzica. În sfîrșit, avea și ea posibilitatea de a pătrunde înăuntru. Ah, numai de ar avea

voie ! Toată dimineața se învîrti neliniștită, cu două pete roșii rotunde pe obraji.

Către amiază mama ei se întoarse acasă din oraș, obosită și trăgîndu-și cu greu răsuflarea. Fusese nevoită să-i promită lui Antonisen că îi va ajuta toată săptămîna cît dura iarmarocul la baraca lui din piață, unde vindea cozonaci. Era o pîine amară, să stai pe frigul acela în mijlocul țipetelor și tărăboiului. Dar își făcea datoria, nu se dădea în lături, dacă era vorba de cîștigat un șiling. Abia la miezul nopții se închidea baraca și se strîngea marfa, așa că va trebui să rămînă cele cîteva nopți jos, în oraș.

Urechile Sillei începură să-i vîjîie și să-i zbîrnîie, parcă o zînă i-ar fi deschis pe neașteptate ușa. Acum putea, dacă voia... I se făcu aproape teamă.

După masă, tocmai se ducea cu o legătură de rufe peste drum, cînd tînărul Wejergang trecu chiar pe lîngă ea. Era cît pe aci să scoată un țipăt. Se întorsese deci din călătorie. Nu îndrăzni să ridice privirea, roși doar, deși se grăbi să treacă mai departe, observă că îi zîmbise, o privise insistent și apoi înclinase capul. Aspiră aroma țigării fine de foi și i se păru că îmbrăcămintea lui foșnea cînd se mișca — o impresie ce se născuse din închipuirile extravagante despre domnii eleganți, pe care i le băgase în cap Kristofa. Acum știa cine le dăduse bani pentru biletele de intrare.

Inima îi palpita ca o pasăre speriată. Se întoarse acasă, pierdută în gînduri, încît madam Holman o întrebă de ce era așa zăpăcită. Se

furişă lîngă scrin ca să se privească în oglinda ce atîrna deasupra. Ochii ei — erau într-adevăr atît de grozav de negri ? Pistruii erau tot acolo. Existau remedii împotriva pistruilor, dar de fapt nu avea chiar atît de mulţi cîţi se vedeau în oglindă — pe stratul metalic de pe dosul vechii oglinzi apăruseră o grămadă de puncte. Madam Holman observă cu mare mirare că Silla să puse să frece şi să aburească oglinda. Ce se întîmplase oare cu fiica ei, de o cuprinsese un asemenea zel gospodăresc ?

*

În a treia zi de iarmaroc Nikolai, la lumina lanternelor, apucă drumul spre cartierul fabricilor. Cutreierase iarmarocul şi cumpărase o cutie pentru ustensile de cusut, de lemn şi cu o oglindă pe partea dinăuntru a capacului, pe care voia să i-o dăruiască Sillei. Dupăamiază meşterise o ferecătură cu o broască fină şi le fixase la cutie. Poate că avea norocul s-o întîlnească şi să i-o arate — ce uşor mergea broasca unsă şi ce precis se încuia. Mai pusese înăuntru o forfecuţă şi o cutie cu ace. Voia să-i dea Sillei cheia în păstrare, iar el avea să păstreze cutia. O învelise într-o pînză şi deasupra puse două bucăţi de cozonac, aşa încît cine l-ar fi văzut ar fi trebuit să aibă ochi prea pătrunzători ca să se gîndească că ar putea fi vorba de altceva decît de o cutie cu unelte. Trecu pe sub ferestrele mamei sale care erau luminate, şi privi înăuntru dacă nu cumva venise întîmplător Silla pe acolo să cumpere ceva, apoi se plimbă în sus şi în jos pe drum. Ce ciudat de pustiu era în seara asta peste tot, aici sus. Nici picior de om nu se vedea. Şi oricît îşi ascuţea privirea, nu putea zări nici o rază de lumină pe sub uşa casei lui madam Holman sau prin gardul de scînduri. Cînd fu la capătul tuturor încercărilor, se postă într-un loc unde drumurile se încrucişau, unul dintre ele ducînd la ferma de lapte.

În seara asta însă se vede că nu avea noroc ; merse mai departe, ţinînd sub braţ cutia de cusut. Drumul era întunecos, doar în jurul stîlpului lanternei ce se afla ceva mai la margine, era lumină. Dar iată că venea cineva pe drum, era ea, fără îndoială. Se grăbi s-o ajungă. Nu, era Jakobine, cu care Silla umblase atît de des în timpul verii. Nu strica totuşi s-o întrebe.

— Madam Holman nu este probabil în astă seară acasă ? zise el, după ce îi dădu bună seara fetei.

— Nu, e jos la iarmaroc şi vinde cozonaci.

Concluzia ce rezulta din această ştire îl umplu pe Nikolai de o mare bucurie ; putea deci să intre în casă şi să stea de vorbă cu Silla.

— Şi cînd pisica nu-i acasă, joacă şoarecii pe masă, continuă Jakobine. Că fierarul ăsta se învîrtea pe acolo din cauza Sillei, se ştia de mai multă vreme. Îi era ciudă că cele trei prietene căpătaseră bilete de intrare, iar ea rămăsese pe dinafară şi se gîndi acum să se distreze, bătîndu-şi puţin joc de el.

— Silla s-a dus desigur şi ea jos în oraş, zise ea rîzînd.

— Silla ?
— Şi de ce nu ? Madam Holman stă în baracă, în frig, şi ţopăie de pe un picior pe celălalt. De ce să nu facă fiica ei acelaşi lucru la balul iarmarocului ? Jakobine nu mai contenea cu împunsăturile. Mai ales cînd are cu cine să danseze şi cine s-o trateze ! exclamă ea în continuare, văzînd că Nikolai nu avea de gînd să spună nimic.
— Cine ţi-a povestit minciunile astea, fato ?
— Dacă mint, atunci minte şi Kristofa, dar că Silla a coborît în oraş acum cîteva ore împreună cu ea şi cu Gunda, asta am văzut cu proprii mei ochi. Căci cel de care vorbesc are de unde să facă cinste la trei fete la iarmaroc — chiar şi la şase. Sau, ştiu eu poate că se duceau la cursul de catechism, adăugă ea făcîndu-i cu ochiul.
— Ce tot îndrugi acolo ? Păzeşte-ţi mai bine limba ! o repezi el brutal.
— Ah, tu, zise ea, rîzîndu-i în faţă, tu şi respectivul nu sînteţi chiar străini unul de altul ; sînteţi aproape înrudiţi ! Căci unii vor să ajungă tot mai sus, asta am aflat-o vara trecută chiar de la mama ta, cînd l-a pus să-i cumpere rochia aia frumoasă neagră şi cînd n-au mai vrut să-i dea pe credit articole de mercerie pentru prăvălia.
Acum Nikolai auzise prea deajuns. Maică-sa îl storsese pînă la sînge, şi totuşi îl înşelase. O judeca plin de detaşare şi comportarea ei faţă de el îi apăru deodată într-o lumină cît se poate de limpede : nu fusese niciodată o mamă pentru el, nu-i dăruise niciodată un pic de dragoste. Ceea ce socotise el că erau sentimente materne nu existau decît în propria lui închipuire. Îşi frecă mîinile una de alta cu un gest care însemna că chestiunea asta era lichidată pentru el. Cel la care se gîndea mereu şi pe care îl înconjura cu dragostea ei de mamă era celălalt...
Nu-şi dădea seama dacă numele acestuia îi venise de la sine în minte sau dacă Jakobine îl pronunţase ; dar îi bubuise în urechi, în timp ce alerga în jos spre oraş, ca un ciocan ce loveşte nicovala netedă : „Ludvig Wejergang“ ! Pe mamă-sa i-o răpise încă din cea mai fragedă copilărie. Avea oare de gînd să i-o smulgă acum şi pe Silla ? Gîndul acesta îi apăru totuşi prea de necrezut şi îşi încetini mersul. Jakobine asta era una care nu se dădea înapoi de la nici un fel de minciuni şi bîrfeli. Ceea ce spusese despre Silla erau desigur doar pălăvrăgeli şi prostii. Că cele trei fete se duseseră să se plimbe puţin împreună la iarmaroc nu era nici un păcat. Şi acum bîrfitoarea asta de Jakobine, pentru că n-o luaseră cu ele, voia să-i bage în cap că cele trei se duseseră la bal.
Hi-hi-hi — asta inventase probabil Silla. O să-i povestească el cum şi-a dat imediat seama că au vrut s-o păcălească pe Jakobine. Clătină din cap. O clipă se simţi liniştit şi îi reveniră în minte gîndurile amare cu privire la mama lui.
Dar — ce-ar fi să se ducă totuşi jos şi să vadă singur, n-avea ce să strice ; poate că le trecuse prin minte să se plimbe în faţa lo-

calului şi să asculte muzica. Încă de departe auzi răsunînd bubuiturile vesele ale tobelor din sala de bal. Alături la menajerie, o trompetă puternică lansa chemări melodioase şi strada din faţă era neagră de lume. Nici el nu ştia de ce, dar din nou îl cuprinse neliniştea. Deasupra porţii de intrare iluminate, ghirlande multicolore şi felurite ornamente apăreau estompate prin vîrtejurile de zăpadă viscolită ; strălucirea lor se întuneca şi linii întregi sau jumătăţi de linii dispăreau, pentru ca apoi din nou să ţîşnească, aruncîndu-şi lumina sclipitoare pe zăpadă şi pe publicul ce se înghesuia la intrare.

Aci nu mai putu să înainteze decît pas cu pas ; dar în timp ce se strecura încet înainte, privirea lui cerceta jur împrejur. I-ar fi fost de ajuns să zărească doar conturul siluetei pe care o căuta, ca s-o recunoască. Nu se afla printre cei ce stăteau în faţa localului. Acum îi părea rău că se hotărîse să o caute.

Voia să mai treacă pe la barăcile iarmarocului ca să arunce şi acolo o privire însă ochii săi rătăceau acum cu indiferenţă printre oameni. Dar ce-i asta ? Roşcovana care rîdea dincolo în grădină, cu pălăria rotundă şi gulerul mic de blană în jurul gîtului nu era alta decît Gunda. Îşi ţinu răsuflarea, temîndu-se parcă să nu zărească în clipa următoare şi pe altcineva în mulţimea de sub lampioane.

— Aveţi bilet de intrare ? Pentru grădină sau pentru bal ? fu întrebat la intrare. Nikolai ar fi vrut să cumpere bilete de intrare în ambele locuri, dar cei cîţiva şilingi pe

care îi avea în buzunar nu ajungeau decît pentru grădină.

Potecile de zăpadă, cu şiruri de lămpi pe ambele părţi, duceau la un restaurant aglomerat, pe ale cărui ferestre de la etajul întîi se revărsau trilurile unei voci de soprană, urmată din cînd în cînd de aplauze furtunoase. În fundul grădinii se învîrtea sub un acoperiş iluminat un carusel ticsit de oameni, însoţit de muzica săltăreaţă a fanfarelor. Publicul era compus din categorii sociale foarte diferite dar amestecate aci între ele, mai ales privind partea masculină.

Nikolai cercetă toată grădina ; pe potecile întunecoase, ce se abăteau de la drumurile principale, se puteau zări doar cîteva siluete izolate şi îngheţate, ce păreau să rătăcească asemeni unor fluturi melancolici în jurul luminii. Mai încolo, în clădirea din care se auzea muzica şi spre care se îndreptau o mulţime de oameni, acolo avea loc balul.

Nikolai simţi cum tot sîngele i se scurgea din vine şi se apropie încet cu paşi nehotărîţi şi cu o teamă îngrozitoare în inimă. Rămase mult timp în faţa clădirii cu privirea aţintită spre ferestrele mari şi luminoase. În dosul perdelelor se mişcau umbre întunecate, capete şi umeri treceau în ritm neîncetat. Iată, acolo unde perdeaua era puţin dată la o parte, o zări din nou pe Gunda, cu capul ei rotund ; era atît de aproape de fereastră încît îi veni să spargă geamul cu pumnul şi s-o întrebe unde era Silla. Stînd lîngă zidul sălii i se păru că simte vibrînd parchetul şi muzica

fanfarei îi răsuna în urechi de două ori mai tare ; întregul bal părea să-i fi pătruns în cap.

Acum apărură niște umeri lăsați și o jumătate de spate îmbrăcat în pardesiu, cu un baston ce ieșea din buzunar și ceva ce semăna cu umbra unei pălării elegante de domn. Silueta fuma o țigară de foi și se aplecă, ca și cum ar fi vorbit cu cineva. Cu cine oare ?

— Cu cine oare ? Căci spatele acela îngust și drept, care era atît de mîndru încît nu se putea apleca decît din șolduri, îi aparținea lui Ludvig Wejergang. Și apoi ce însemnau mișcările acelea cu brațele și cu monoclul... Acum se îndepărtase, desigur că dansa.

Fîșia de geam de lîngă perdea, care îi permitea să privească înăuntru, se aburi și deveni opacă. Doar cînd se aduna vreo picătură mai mare de apă, din cauza căldurii, și se scurgea pe geam, mai putea să arunce cîte o privire chinuită înăuntru. Umbra lui Wejergang apăru din nou cu baston și pălărie, în același loc, iar ceva mai jos observă conturul vag al unui cap de femeie, ce se mișca plin de vioiciune. Figura cu bastonul dispăru din nou, dar Nikolai se pregăti s-o urmărească atent. Din nou se scurse o picătură pe geam, lăsînd în urmă o linie transparentă ; acum i se păru că distinge o figură de dansatoare — doar un cap ce se apleca și un obraz pe jumătate ascuns.

Acum văzuse destul — mai mult decît ar fi putut să-i lumineze o sută de candelabre. În clipa următoare Nikolai se afla în șuvoiul de oameni din fața uși de la intrare ce se deschidea și se închidea încontinuu în fața celor ce intrau cu bilete pentru sala de dans și de fiecare dată îi apărea ca prin ceață o învălmășeală pestriță de fețe aprinse și transpirate. Din cînd în cînd, cîte o pereche ieșea afară din sală și se îndrepta spre marele restaurant de peste drum, însoțită de observații ironice și glume grosolane din rîndurile publicului de afară.

— Ei, ei ! Nu zău ! Ia te uită ! se auzea din mulțime. Nikolai își făcea loc printre oameni, era nerăbdător să ajungă lîngă ușă.

— Biletul dumneavoastră ? Nikolai nu răspunse nimic.

— Biletul, omule, biletul de intrare ! Fără să țină seama de el, Nikolai făcu încă un pas înainte. Polițistul schiță o mișcare dar pe fața lui Nikolai văzu întipărită o expresie atît de crîncenă, încît îl puse pe gînduri și socoti că era mai bine să-l lase în pace. Acest vlăjgan tăcut, care se împingea mereu înainte, părea hotărît să-și facă drum la nevoie cu pumnii.

Ușa continua să se deschidă și să se închidă întruna, iar polițistul și controlorul de bilete nu-i mai dădeau atenție îndărătnicului meseriaș de lîngă intrare — s-ar fi zis că mergea undeva la lucru, căci purta o legătură în mînă — cînd pe neașteptate Nikolai își croi drum cu umerii săi de fierar, ajungînd chiar la ușă. În zadar încercă să i se împotrivească controlorul cu trupul căci mîinile nu le avea libere. Nikolai o văzuse prin crăpătura ușii pe Silla traversînd sala împreună cu Ludvig Wejergang roșie la față, zîmbitoare și respirînd agitată

după dans. Wejergang zîmbea şi el pe sub mustaţă, avea pălăria împinsă într-o parte — şi îşi purta monoclul în ochi cu atîta aroganţă şi nepăsare, ca şi cum ar fi fost cel mai firesc lucru pe lume ca un ticălos de teapa lui să nenorocească o fată.

Publicul din sală începu să murmure şi să protesteze: „Afară cu el, afară cu el". Strigătele se auziră în cele din urmă prin toată sala. Era un spectacol neprevăzut, la care publicul era dornic să asiste şi se urcară pe mese şi pe bănci ca să vadă mai bine.

Nikolai era hotărît să se introducă în sală, la nevoie cu violenţă, fără să ţină seama de nimic, dar poliţistul care supraveghea sala îi ţinu piept în faţa uşii şi, unindu-şi eforturile cu cele ale poliţistului de afară, reuşi să-l scoată din sală pe intrusul vînjos şi brutal. Nikolai îşi păstrase destul sînge rece ca să nu opună rezistenţă; singurul lui gînd era să rămînă destul de aproape pentru ca să poată ţine sub ochi uşa de la intrare. Îşi stăpînea cu greu mînia şi dacă l-ar fi izgonit acum şi din grădină, ar fi preferat să se lase ucis, decît să plece.

Orchestra făcu o pauză. Încălziţi şi dornici de puţin aer curat, o parte dintre dansatori ieşiră în grădină — printre ei şi Wejergang, însoţit de Silla, sfioasă şi împotrivindu-se oarecum. Se îndreptau spre restaurant.

Cu o mişcare bruscă Nikolai ieşi din întuneric şi apăru deodată în faţa lor. Silla scoase un strigăt de groază. Nikolai însă îi aruncă doar o privire şi apoi o împinse la

o parte, rămînînd faţă în faţă cu Wejergang. Tînărul leu de salon se schimbă la faţă şi se dădu un pas înapoi sub privirea plină de ură a lui Nikolai. Cînd îl recunoscu însă pe vechiul său duşman de pe vremea şcolii, buzele sale schiţară un zîmbet batjocoritor. Acest rînjet îl făcu pe Nikolai să se arunce asupra lui Wejergang.

— Derbedeu necioplit! îi strigă Wejergang şi îl pocni cu bastonul peste obraz, rupîndu-l în două.

— Ajutor! Ajutor! Poliţia!

Nikolai îl apucase pe Wejergang de piept şi nasturii îi zburară acestuia de pe pardesiu, dar îndată fură înconjuraţi de trei poliţişti. O fată tînără, ce-şi ieşise parcă din minţi, se aruncase între pumnii bărbaţilor.

Publicul se înghesuia tot mai aproape în jurul lor: în sfîrşit o încăierare în toată regula, aşa cum se cuvenea la un iarmaroc, şi ceea ce o făcea mai interesantă era fata cea înaltă cu părul negru.

— Un cîine turbat de fierar — arestaţi-l! izbucni Wejergang furios, cînd se văzu în siguranţă. Acolo vei avea destul timp să reflectezi, dragul meu, adăugă el sarcastic. Să nu crezi că e neapărat nevoie de tine. Fata cu ochi negri poate să se distreze la iarmaroc şi fără tine. Abia pronunţase cuvintele că Nikolai se şi smulse din strîmtoarea mîinilor, învîrti legătura pe care o ţinu în mînă în jurul său, aşa încît nimeni nu se putu apropia de el, apoi se aruncă fulgerător asupra lui Wejergang, scrîşnind din dinţi.

— Pentru ultima oară în viaţă ţi-au ieşit vorbele astea pe gură! Cu o mînă îl ţinu pe Wejergang de piept, iar cu cealaltă îl pocni cu toată greutatea cutiei, trîntindu-l în zăpadă. Rămase acolo, fără să mai facă vreo mişcare.

Oamenii începură să ţipe şi se produse învălmăşeală. „L-a ucis!" strigau unii. „Un medic!" strigau alţii. Între timp cele trei fanfare din cuprinsul iarmarocului continuau să răspîndească melodii săltăreţe în văzduh. Un funcţionar superior al poliţiei sosi la faţa locului şi căută să liniştească mulţimea. Trupul lui Wejergang fu ridicat cu grijă şi aşezat într-o sanie, care îl duse la spital.

Toată indignarea oamenilor se întoarse acum împotriva răufăcătorului, care fu împins spre ieşire, ţinut de numeroase mîini. Cînd ajunseră la poartă, i se puseră cătuşe la mîini şi lanţuri la picioare, din motive de siguranţă, în timp ce o mulţime de gură-cască se adunau în număr tot mai mare. O sanie îi aştepta, dar în momentul cînd voiră să-l urce în ea, fata se agăţă cu atîta putere de el, încît le fu imposibil poliţiştilor să-i despartă. Chiar şi după ce arestatul urcă în sanie, fata tot se mai agăţa de el şi ţipa fără încetare, spre amuzamentul băieţilor de pe stradă, care scoteau chiote şi ţipau. Poliţiştii trăgeau de ea şi o împingeau; deodată i se rupse fusta. Golanii izbucniră în urlete şi hohote de rîs ce nu mai conteneau.

— N-aveţi decît să trageţi, rupeţi — puteţi să-mi smulgeţi totul de pe mine.

— Hai fetiţo, fii cuminte! zise unul dintre poliţişti.

— Nu trebuie să-l arestaţi, n-aveţi dreptul să-l arestaţi! Îl apucă pe Nikolai de cătuşe şi trase de ele, ca şi cum ar fi vrut să i le scoată. Eu sînt vinovată de toate, spune-le, Nikolai!

Scotea nişte ţipete cutremurătoare — şi poliţiştii folosiră momentul ca să-i desprindă mîinile de pe Nikolai. Sania porni repede şi Silla alerga în urma ei, fără basma pe cap, cu gloata de haimanale în urma ei. Uşa comisariatului se deschise şi îl băgară înăuntru pe Nikolai, fără ca ea să poată alerga la el şi să împiedice ce avea să urmeze. Ore de-a rîndul umblă în faţa comisariatului, în sus şi în jos, trăgînd cu urechea şi aşteptînd; din cînd în cînd ieşea cîte un poliţist ca să-i spună să plece acasă.

În cele din urmă, sleită de puteri şi cu sufletul pustiit, porni spre casă, oprindu-se din cînd în cînd şi privind înapoi. Sus, pe podul de deasupra căderii de apă, rămase mult timp cu ochii aţintiţi în prăpastie! Jos, în beznă se auzea un bubuit ciudat şi îi trecu prin gînd că acolo era locul ei.

Ajunse într-un tîrziu acasă şi căzu zdrobită în pat; cele întîmplate o ardeau ca un fier înroşit în foc şi se răsucea dintr-o parte într-alta, cuprinsă de o teamă îngrozitoare, cînd încerca să-şi închipuie ce urmări putea să

aibă fapta lui Nikolai. Un suspin chinuit îi scăpa din cînd în cînd din piept. Nu putea să-şi scoată din minte imaginea cătuşelor şi simţea încă în palme fierul lor rece. Durerea ei era cu atît mai mare cu cît îşi dădea acum seama ce josnică fusese purtarea ei faţă de Nikolai. Ar fi avut dreptul s-o scuipe în faţă.

Stătea în pat şi se privea în sinea ei, ca şi cum ar fi fost propria ei arătare; o zvăpăiată, cu gîndul numai la distracţii, în timp ce Nikolai, fierarul ei — Nikolai, cu braţele lui puternice şi ochii lui cinstiţi, care ajunsese acum în închisoare, în dosul gratiilor — muncea fără odihnă, aduna ban cu ban, străduindu-se din toate puterile să agonisească pentru ca ei doi să-şi poată înjgheba un cămin.

Înţelegea în sfîrşit de ce îşi făcea griji din cauza ei — i se deschiseseră deodată ochii. Numai de n-ar fi încetat s-o iubească! Îi spusese atît de liniştit şi blînd: „Du-te acasă, Silla!" De două ori îi spusese, îi venea să plîngă cînd îşi amintea.

Oare pînă în această clipă, cînd poate era prea tîrziu, ştiuse sau putuse ea să înţeleagă ce înseamnă să iubeşti? Un nou val de spaimă i se revărsă în suflet şi scenele trăite i se învălmăşeau în faţa ochilor: Wejergang căzînd în zăpadă în nesimţire, apoi mîinile lui Nikolai prinse în cătuşe, ridicîndu-se cu un gest de deznădejde din şuvoiul de apă ce se prăvălea lîngă fabrică.

Cînd se iviră zorile ea tot se mai zvîrcolea în pat, urmărită de aceleaşi imagini: bărbatul lovit, răsucindu-se şi apoi prăbuşindu-se, cătuşele înălţîndu-se deasupra apei, apoi totul din nou de la început — mereu şi mereu acelaşi lucru.

Rămase acasă toată ziua, pînă către seară. Neliniştea o împinse din nou jos, la poliţie. Lumina ardea deja pe coridoarele cu numeroase uşi, prin care poliţiştii în uniformă intrau şi ieşeau fără încetare. Mai mulţi oameni aşteptau, unii şezînd, alţii în picioare. Silla nu îndrăzni să întrebe nimic.

Începu să meargă în jurul clădirii, înconjurînd-o de nenumărate ori, ca un cal de moară care se învîrte orbeşte — fără să ţină seama de viscolul ce-i sufla în faţă. Nu simţea nici frigul, nici oboseala, devenise absentă faţă de tot ce se întîmpla cu ea.

În cele din urmă se opri în faţa porţii, în dosul căreia se aflau celulele. Cînd poarta se deschise, vru să intre înăuntru.

— Ce cauţi aici?

— Vreau să întreb de Nikolai!

— Nikolai? Care Nikolai?

— Pe care l-au adus aseară aici.

— Ce-ai înnebunit, fetiţo? Ucigaşul acela? Eşti sora lui?

— Nu.

— Norocul tău, căci ticălosul nu mai are mult de trăit — poliţistul făcu o mişcare sugestivă în direcţia gîtului. Omul pe care l-a atacat a murit — azi la prînz a murit, iar ucigaşul se află în lanţuri sub lacăt şi zăvor!

Silla nici nu observă cînd se închise poarta în faţa ei — nu simţea zăpada ce cădea încet

şi des şi nu vedea lumina lanternelor prin perdeaua de nea, nici nu-şi dădu seama cum ajunse din nou pe pod. Acolo era locul ei. Acolo se afla Nikolai, cu cătuşele la mîini, pe care le ridica spre ea, strigînd-o, chemînd-o mereu la el!

A doua zi dimineaţă, din zăpada moale ce se adunase pe lacul de acumulare se mai vedea ieşind un colţ de fustă. Căzînd de pe podul înalt, Silla îşi zdrobise capul pe muchea de gheaţă de pe marginea apei. Zăpada ce cădea cu fulgi mari şi deşi i se aşezase pe haine şi pe păr şi era ca o arătare albă.

*

Se constată că moartea tînărului Wejergang fusese provocată de lovitura primită, care îi provocase o leziune a creierului.

Impresia generală nu-i deveni mai favorabilă lui Nikolai în urma atitudinii pe care o adoptă la judecată. Moartea Sillei îi ardea sufletul de durere şi declară în faţa tribunalului că dacă Wejergang ar fi avut şapte vieţi, l-ar fi omorît de şapte ori.

Întrebat despre părinţii săi, declară la început că nu-i cunoaşte; dar luat din scurt, arătă cu capul o femeie voinică, care şedea în fund, pe bancă şi plîngea şi exclamă:

— O cheamă Barbro, oamenii spun că e mama mea, dar ticălosul care mi-a distrus fericirea vieţii, tot el mi-a răpit şi dragostea şi laptele de mamă.

Barbro se văicărea.

— Şi tatăl?

— Ar putea fi oricine din oraş! Şi privi pe rînd pe toţi ce se aflau în completul tribunalului.

Asemenea răspunsuri nu puteau decît să întărească părerea publică ce se manifestase dintru început în privinţa acestui cutremurător caz de omucidere, care stîrnise atîta vîlvă, şi anume că în faţa judecăţii se afla un ucigaş înrăit, provenind din drojdia oraşului şi care de timpuriu manifestase tendinţe criminale.

Poliţia îşi amintea de un incident mai vechi, cînd acuzatul de acum avusese o purtare violentă şi dealtfel rămăseseră şi cu o bănuială în legătură cu un furt.

Iar din trecutul lui, ce fu cercetat cu amănunţime, rezultă că încă din primii ani ai copilăriei vădise înclinaţii primejdioase, astfel încît se luase în consideraţie internarea lui într-o instituţie de corecţie.

Şi din timpul uceniciei la fierăria din Haegberg diverse fapte îl arătau ca un individ iute la mînie şi brutal. Abia cu un an în urmă îl ameninţase pe Olaves că-l ucide, aşa după cum auziseră diverşi martori.

De asemenea, din mărturiile depuse în faţa tribunalului reieşea că în seara omorului urmărise victima cu mai mult timp înainte şi chiar înainte de făptuire îşi exprimase în mod limpede intenţia de a-l ucide, ameninţîndu-l: „Pentru ultima oară în viaţă ţi-au ieşit vorbele astea din gură!“

Se admise ca circumstanţă atenuantă faptul că era vorba de o poveste de dragoste şi că mobilul omorului fusese gelozia.

Pe de altă parte însă, apărea în mod limpede că putea fi considerat şi ca izbucnirea unei uri vechi, datînd încă din zilele copilăriei.

Fu condamnat la muncă silnică pe viaţă.

*

Jos, în şanţul din jurul cetăţii, se trăgea la ţintă, şi gloanţele pocneau, unul după altul. Ceva mai încolo, în curtea cetăţii, cîţiva soldaţi făceau exerciţii, iar din cînd în cînd răsuna în liniştea dimineţii apelul unei goarne.

Însoţit de o escortă de paznici, un mic grup de deţinuţi în lanţuri, ce se întorcea de la muncă, se îndrepta de-a lungul zidului spre curtea interioară a cetăţii, unde îşi duceau viaţa de sclavi, şi la fiecare pas lanţurile lor trezeau un ecou prelung.

Trecînd pe lîngă o gaură din zid, cel din urmă deţinut încetini pasul şi privi îndelung la tabloul ce apărea prin deschizătură: la poalele stîncii strălucea fiordul albastru, pe care alunecau nenumărate vase cu pînze albe; în aer plutea un nor gros de fum lăsat de un vapor ce se îndrepta spre largul mării.

Omul respiră adînc, nările i se umflară, iar obrazul său lat trăda o emoţie puternică. Ceilalţi deţinuţi ajunseseră între timp cu cinci, şase paşi mai departe, iar paznicul îl strigă pe numărul şaizeci şi şase şi mormăi:

— Ce n-ai da să-ţi poţi lua acum zborul de aici, nu-i aşa, Nikolai ?

— Cred că toţi avem aceeaşi dorinţă — e o dorinţă omenească, răspunse el scurt.

— Atunci n-ai decît să te porţi astfel, încît să poţi spera că într-o zi vei fi graţiat.

Nikolai clătină din cap şi ochii săi cenuşii sclipiră sălbatec:

— Dac-aş ieşi într-o zi de aici, probabil că foarte curînd m-aş întoarce înapoi. Căci ori toţi ceilalţi de afară ar trebui închişi în temniţă, ori eu — şi poate că e mai firesc să fiu eu.

Şi porni mai departe, zăngănind din lanţuri.

CUPRINS

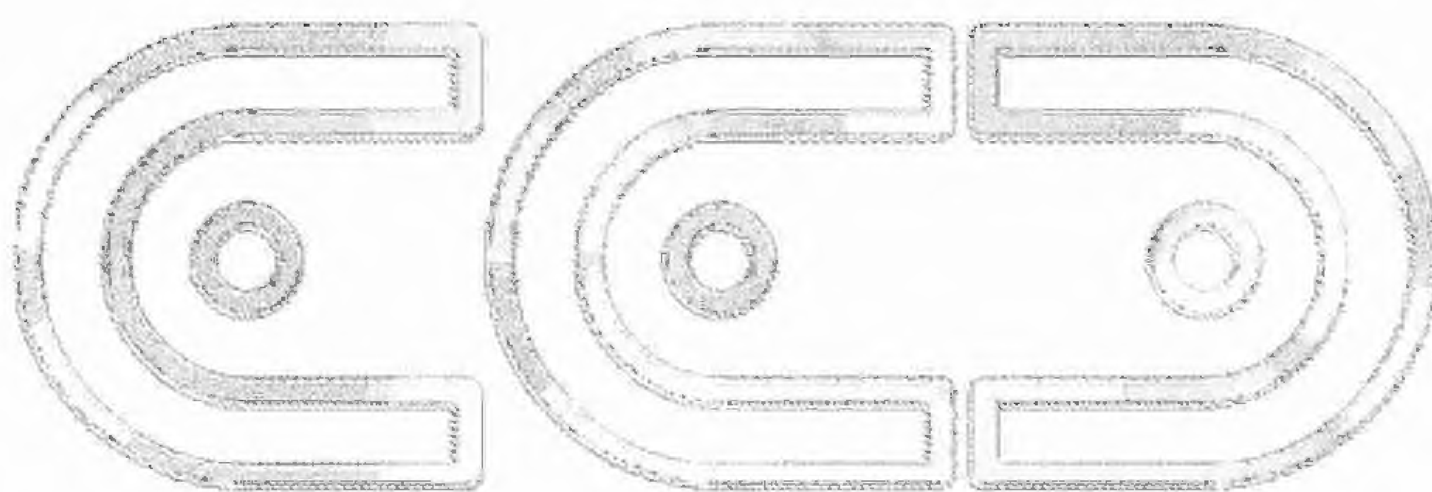
Lector: MIRCEA BUCURESCU
Tehnoredactor: ELENA BABY

Tiraj 23.530 broşate. Bun de tipar 22.11.1975 Coli tipar 11.25

Tiparul executat sub comanda
nr. 1/1479 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97,
Bucureşti,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

AVENTURA

de

Anonim

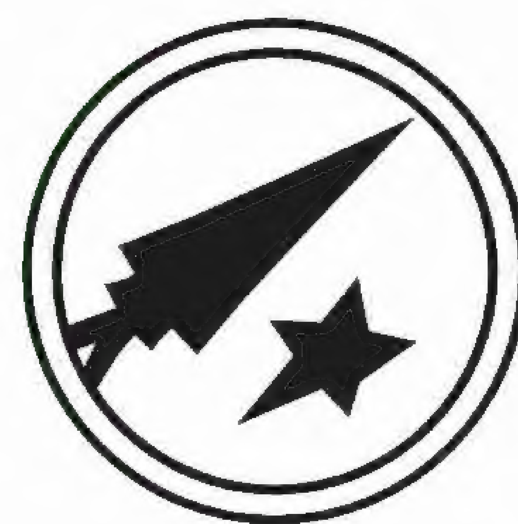
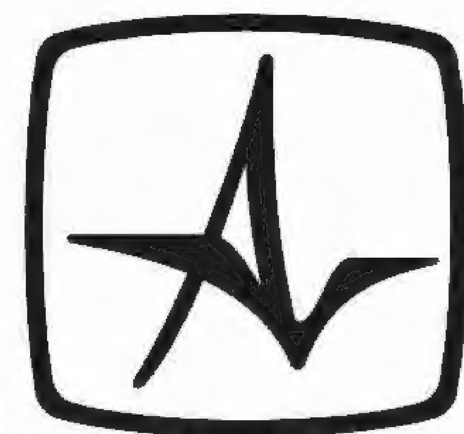
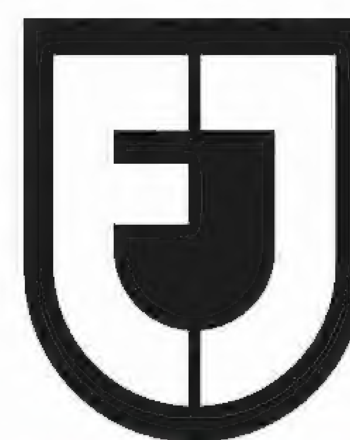

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

